

ΕΚΛΟΓΗ

ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΤΟΜΟΣ Β΄

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1946

ΑΡΙΘΜΟΣ ΙΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σκέψεις επάνω στα διεθνή προβλήματα . . . Στρατάκης	1
. J. C. Smuts	
ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ;	
E. H. Carr, Salvador de Madariaga, Harold J. Laski, Jean	
Lacroix, Herbert Mathews, H. V. Evatt, M. Korneev	8
Ένας Ρώσος ποδοσφαιριστής στην Αγγλία Alexei Khomich	25
Η μορφή δε δείχνει την προσωπικότητα Dr. R. W. Wilde	29
Πώς ήρθε η άρρώστεια στον κόσμο . . . «Daily Graphic»	31
Τα δάκρυα σκοτώνουν τα μυρμήκια «American Weekly»	37
Δημοκρατική έξωτερική πολιτική . . . Harold Nicolson	38
Όμελχο Konstantin Trenev	42
Όσοι θαυμάζουν τους άστρες Tom Pocock	47
Νυρεμβέργη, ένας σταθμός στην ιστορία του Δικαίου	
. Peter Calvocoressi	50
Πέρα από τον κόσμο μας :	
Η κατάκτηση της Ίοντόσφαιρας . . . James L. H. Peck	55
Η υποβρύχια εξερεύνηση . . . Claude Francis Boeuf	59
Ένας καλλιτέχνης στο βυθό της θάλασσας Robert Gibbins	63
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ :	
Το εμπόριον της Ελλάδος Α. Ανδρέου	68
Βιομηχανική άνιασυγκρότησις . . . K. Αργυρός	71
Τα παραξένα της υγείας	78
Τα Έργατικά Συμβούλια της Μ. Βρετανίας Mark Abrams	80
«Εμείς και ο χρόνος» K. Θ. Δημάδης	85
Ανθρωποφάγα ζώα της Κάντα Jim Corbett	87
Ποτέ δεν είναι πολύ νωρίς «Psychology»	96
Πότε οās αφίνουν τα νειάτα «News Chronicle»	97

ΟΛΟ ΚΑΙ ΒΡΕΧΕΙ...

Όλο και βρέχει άπαρηγόρητα.
Τῆς ώρας τὸ φευγιδὶ τί θλίψη πῶχει!
Τοῦ χινοπώρου τὸ φιλέρημο στοιχειὸ
σκορπᾷ τὴ μοναξιὰ σὲ κάθε κώχη.

Γιόμισ' ἡ αὐλή μου ἀπουσία καὶ χορτάρισε.
Θλίβονται τὰ νερὰ μὲ ἄμοιρες μνῆμες.
Στοὺς δρόμους σέρνεται ἡ παράμερη ζωή,
πὺ ἀράχνιαζε σ' ἔρημες ρίμες.

Τραβιέμαι στὰ ὄνειρά μου τ' ἀπαράμοιαστα.
Κι ἑφταδιπλόνω τὴν ψυχὴ μου στὰ ὄνειρά της:
στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μοναξιᾶς μου γέρνοντας,
μεθώντας μὲ ἥσκιους μιᾶς ζωῆς φευγάτης.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΜΕΛΑΧΡΙΝΟΣ

Ἡ «ΕΚΛΟΓΗ» ἐκδίδεται σὲ συνεργασία μὲ τὰ παρα-
κάτω περιοδικὰ πὺ τυπώνονται στὸ Λονδίνο:

ÉCHO (Γαλλία)
INTERNATIONALE ECHO
(Ὁλλανδία καὶ Βέλγιο)
PARHAAT (Φιλλανδία)

ΤΟΜΟΣ Β'

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1946

ΑΡΙΘΜΟΣ 14

Σκέψεις ἐπάνω στὰ διεθνή προβλήματα

Τοῦ Στρατάρχη J. C. SMUTS

(Ἀπὸ τὸ «The Listener»)

Ἐπιτρέψτε μου νὰ σᾶς πῶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ δι-
δὲν ἔχω νὰ σᾶς ἀναγγεῖλω κανένα πρόγραμμα,
δὲ φέρνω κανένα καινούργιο μήνυμα. Αὐτὸ πὺ ἔχω
νὰ σᾶς δώσω, εἶναι ἡ σκέψη ἑνὸς ἀνθρώπου πὺ
ἔζησε μιὰ ἔντονη πολιτικὴ ζωὴ στὰ τελευταῖα 50
χρόνια καὶ πὺ τὸ μυαλό του δὲν ἔπαψε νὰ τὸ ἀπα-
σχολεῖ πάντα τὸ ὑπέρτατο ἐρώτημα τοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης.

Στὰ νεανικά μου χρόνια, ἔζησα τὸν πόλεμο τῶν Μπόερς, πό-
λεμο πὺ, ἀπὸ τὴν λύση πὺ πήρε καὶ ἀπὸ τὴν ιστορικὴ του ὕψή,
ἔγινε ἕνα ὁρόσημο μέσα στὴν ιστορία. Ἐζῆσα τὸ Μεγάλο Πόλεμο
μὲ τὶς ἀνήκουστες ἀπώλειες σὲ ἀνθρώπινες ζωὲς καὶ τοὺς καρπούς
τοῦ ἰδεαλισμοῦ καὶ τὴν πικρὴ ἀπογοήτευση. Ὑστερὰ ἡ Κοινωνία τῶν
Ἑθνῶν, ὁ ναζισμὸς καὶ τὰ χρόνια τοῦ κατευνασμοῦ, σχημάτισαν τὴ
δεύτερη φάση· κι' αὐτὴν πάλι, μὲ τὴ σειρά της, τὴν ἀκολούθησε ἡ
ἀκόμα μεγαλύτερη καταστροφὴ τοῦ δεύτερου Παγκόσμιου Πολέ-
μου. Πενήντα χρόνια ὅλο μεταβολὲς καὶ βάσανα, καὶ ἀκόμη νᾶρθει
τὸ τέλος. Ἴσως ἔχουμε διανύσει τὸ μισὸ δρόμο αὐτῆς τῆς μεγάλης
—τῆς μεγαλύτερης πὺ μπορεῖ νὰ γίνει— ἀναστάτωσης τῆς ἀνθρώ-
πινης ἱστορίας, ἀναστάτωσης τέτοιας πὺ διὰν περάσει, ἡ ὅψη τοῦ
κόσμου μπορεῖ νὰ φανεῖ πολὺ διαφορετικὴ ἀπ' ὅ,τι εἶναι σήμερα.

Αὐτὴ ἡ κατανόηση τῆς σημασίας καὶ τῆς καθολικότητας τῆς ἐπο-
χῆς μας εἶναι πὺ ἀπασχολεῖ τὴ σκέψη μου.

Αὐτὸ τὸ τεράστιο δράμα τῆς ἱστορίας πὺ ξετυλίγεται μπρὸς στὰ
μάτια μας δὲν τῶχουμε ἀκόμα καλὰ καταλάβει. Δὲν ἔχουμε ἀκόμη
ἀνέβει στὸ ὕψος του· ἴσως μάλιστα μᾶς ἀπασχολοῦν πολὺ, δευτε-
ρεύοντα προβλήματα πὺ νομίζουμε ὅτι κρύβουν τὴν οὐσία του.
Τὰ προβλήματα καὶ οἱ ἰδεολογίες τῆς ἐποχῆς μας θὰ λείψουν ὅταν

τὸ δράμα αὐτὸ συμπληρωθεῖ. Ἴσως ἓνα βασικὸ λάθος ποὺ κάνουμε, ἢ πηγὴ ἴσως πολλῶν ἄλλων, εἶναι ἀκριβῶς ἡ λανθασμένη αὐτὴ προοπτικὴ, ἡ ὑποτίμηση τῶν γεγονότων τοῦ αἵωνα μας. Δὲν κατανοοῦμε πῶς ὁ κόσμος μας περνάει ἀπὸ μιὰ τεράστια μεταβολή. Καὶ μᾶς πιάνει ἀνυπομονησία καὶ περιμένουμε γρήγορα τὸ τέλος. Νομίζουμε πῶς τὸ ταξίδι θὰ τελειώσει μὲ λίγες στρίψουμε τὴ γωνιά καὶ πῶς θὰ μποῦμε στὸν παράδεισο ποὺ μᾶς ὑποσχέθηκαν. Παρεξηγοῦμε τὸν παράγοντα - χρόνον, ἐνῶ εἶναι τόσο σημαντικός. Τὰ μεγάλα γεγονότα συχνὰ ξετυλίγονται μὲ ἀργὸ ρυθμὸ. Θέλουν καιρὸ γιὰ νὰ ὀριμάσουν καὶ νὰ φανερωθοῦν.

Κι' ὅμως περιμένουμε ριζικὲς μεταβολὲς μέσα στὴν κοινωνία καὶ στὶς διεθνεῖς σχέσεις μέσα σὲ λίγο καιρὸ· καὶ ὅταν ἀργοῦν, μᾶς κυριεύει ἡ ἀνυπομονησία καὶ ἡ ἀπογοήτευση. Τὸ ἴδιο καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον. Ὁ κόσμος περίμενε τὴν ἀνατολὴ ἑνὸς καινούριου κόσμου. Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἀνακωχὴ ὅλοι περίμεναν πῶς ὁ Οὐίλσον θὰ ἐγκαινιάζε μιὰ νέα ἐποχὴ, καὶ πῶς αὐτὸ θὰ γινόταν ξαφνικὰ σὰν τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν ποὺ τόσο ἀπλοϊκὰ περίμεναν οἱ πρῶτοι Χριστιανοί.

Ἡ ἀπλοϊκὴ αὐτὴ πίστις στὴν ἀστραπιαία μεταβολή, στὸ γρήγορο ἐρχομὸ ἑνὸς νέου χρυσοῦ αἵωνα, εἶταν μοιραῖο νὰ ὀδηγήσει σὲ ἀπογοήτευση καὶ κατάπτωση καὶ σὲ θανάσιμους κινδύνους.

Ὁ μεταπολεμικὸς αὐτὸς ἐνθουσιασμός εἶναι κατὰ μεγάλο μέρος ὑπεύθυνος γιὰ τὴν ἐμπιστοσύνη ποὺ δείξαμε στὴν Κοινωνία τῶν Ἑθνῶν, παρὰ τίς προειδοποιήσεις τοῦ ναζισμοῦ. Καὶ μᾶς ἔκανε νὰ καταπιαστοῦμε ἀνέτοιμοι καὶ ἀοπλοὶ μ' αὐτὸ τὸν πόλεμον καὶ παρὰ λίγο νὰ πάθουμε τὴ μεγαλύτερη καταστροφὴ μέσα στὴν ἱστορία. Εἶναι ἀλήθεια πῶς τώρα, ὕστερα ἀπὸ τοῦτον τὸν πόλεμον ὁ κόσμος εἶναι πολὺ συμμαζεμένος, πρὸ ρεαλιστῆς, λιγώτερο ἐπιρρεπὴς σὲ τυφλὴ αἰσιοδοξία καὶ σὲ εὐχάριστες σκέψεις· ὁ κίνδυνος ὅμως δὲν ἔχει διόλου περάσει. Γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ πολλοὶ ἄνθρωποι ἔχουν ἐμπιστοσύνη στὸν Ο.Η.Ε. καὶ στὸ Χάρτη του, μὲ τὴν πεποίθηση πῶς μὲ τὸ Συμβούλιο Ἀσφαλείας, ἀσφαλίζεται ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου.

Ὅσο γιὰ μένα, πιστεύω πῶς ἓνας παγκόσμιος πόλεμος εἶναι ἀδύνατος, τουλάχιστο γιὰ μιὰ γενιὰ ἀκόμη· ἴσως καὶ γιὰ δύο. Γιὰ περισσότερο ὅμως, ὅπως εἶναι τὰ πράγματα σήμερα, κανένας φρόνιμος ἄνθρωπος δὲ θὰ μπορούσε νὰ διακινδυνεύσει ὁποιαδήποτε πρόβλεψη. Ὡστόσο μ' ὅλο ποὺ σήμερα κανεὶς δὲ θέλει τὸν πόλεμον, δὲ βλέπω μέσα στὸν κόσμο τὸ καινούριο πνεῦμα ἢ τὸν ρυθμὸ ἐκεῖνον ποὺ πάνω του θὰ στηριχτεῖ ἡ βεβαιότητα γιὰ τὴ διάρκεια τῆς Εἰρήνης.

Ἡ νέα Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, δὲν ἦρθε ἀκόμα· καὶ οἱ φόβοι ποὺ μᾶς ὀδήγησαν στὸν πόλεμον δὲν ἔχουν ἀκόμα ξεριζωθῇ. Πρέ-

πει νὰ ἐξακολουθήσουμε τὴν ἐπιφυλακὴ σὰ στρατιῶτες στὶς θέσεις μας καὶ νὰ προστατεύσουμε καλὰ τὸ δρόμον τῆς εἰρήνης.

Σύμφωνα μ' αὐτά, εἶναι πολὺ ἀμφίβολο ἂν καὶ ὁ φόβος ἀκόμα τῶν καινούριων ὅπλων θὰ μπορέσει νὰ ἀποτρέψει στὸ μέλλον ἓναν πόλεμον. Ἡ εἰρηνικὴ ὀργάνωση τοῦ κόσμου θὰ μπορούσε νὰ στηριχθεῖ μόνο σ' ἓνα νέο πνεῦμα καὶ σὲ μιὰ καινούρια θεώρηση τοῦ κόσμου, ποὺ θὰ τὴν δεχτοῦν καὶ θὰ τὴν ἐφαρμόζουν ὅλα τὰ Ἑθνη. Γιὰ σήμερα, δὲν ὑπάρχει καμιὰ ἐνδειξὴ πῶς ἡ εἰρήνη θὰ ἔχει τόση ἀντοχή. Αὐτὸ ποὺ βλέπουμε σήμερα, εἶναι οἱ ἐργασίες τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας, μὲ τὴν αὐθαίρετη χρῆση τοῦ βέτο, τὸν προπαγανδιστικὸ χαρακτήρα τῶν συζητήσεών του καὶ τὴν ἀνησυχαστικὴν τοὺς ἐπιδραση πάνω στὴν κοινὴ γνώμη. Ἐτσι κανεὶς δὲν ἔχει ἐμπιστοσύνη στὸ Συμβούλιο αὐτὸ πῶς θὰ μπορέσει νὰ περσιώσει τὴν Εἰρήνην. Οἱ ἐξελίξεις αὐτές, τόσο γρήγορες ὕστερα ἀπὸ τὴν ἴδρυσήν τοῦ Ο.Η.Ε., ἀντικρούονται μὲ κάποια κακὴ προαίσθηση καὶ δυσφορία ἀπὸ τὸν κόσμο, καὶ μποροῦν νὰ μᾶς στερήσουν ὁλοτελὰ ἀπὸ τὴν ἐμπιστοσύνην πρὸς τὸν Ο.Η.Ε. καὶ τὸ ἔργο του.

Καὶ ξαναγυρίζω στὸ σημεῖο ἀπ' ὅπου ξεκίνησα. Ὅταν μιλάμε γιὰ Παγκόσμια Εἰρήνη, δὲν πρέπει νὰ ἔχουμε στὸ νοῦ μας κάτι ἀπλό, κάτι ποὺ μᾶς περιμένει στὴ γωνιά τοῦ δρόμου, μὰ ἓνα ἔργο ποὺ γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ θὰ χρειασθεῖ πολὺ χρόνον καὶ θὰ ἀπαιτήσει ἓνα καινούριο πνεῦμα καὶ ὑπεράνθρωπες προσπάθειες. Γιὰ τὴν ὥρα, τὸ πνεῦμα αὐτὸ δὲ φαίνεται νὰ ὑπάρχει. Καὶ ἡ Εἰρήνη δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ θέλησή μας, μὰ κάπως ἄοριστα ἀπὸ τὴν κούραση τοῦ πολέμου καὶ τὴν καταδίκη του καὶ τὸ μίσος γι' αὐτὸν ὕστερα ἀπὸ τὴν ὀλοζώντανήν ἀκόμα πείρα μας. Τὸ λάθος μας ὀφείλεται μιὰ φορὰ ἀκόμα στὸ ὅτι παραμερίζουμε τὴ σημασίαν τοῦ χρόνου καὶ τὴ μεγάλη προσπάθεια ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ δημιουργία τῆς εἰρήνης καὶ τὴν ὀργανικὴ δύναμη ποὺ περικλείνει. Ἴσως εἴμαστε τυχεροὶ ποὺ ἔχουμε ἀπὸ νωρὶς ξυπνήσει καὶ δὲ δίνουμε πιά πίστις στὶς μηχανές, μὰ ζητᾶμε νὰ οἰκοδομήσουμε τὴν εἰρήνην πρὸ ἀσφαλισμένα πάνω σὲ κάτι πρὸ σεβαστὸ γιὰ τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, σὲ κάτι σύμφωνον μὲ τὸ χαρακτῆρα τῆς Παγκόσμιας Κοινωνίας. Ἡ Εἰρήνη θὰ εἶναι ἀσφαλὴς μόνο ἂν στηριχτεῖ σὲ μιὰ ὀργανικὴ ἐξέλιξη καὶ ὄχι σὲ ἐπιφανειακοὺς συμβιβασμοὺς ἀνάμεσα σὲ συγκρουόμενες ἰδεολογίες. Ἴσως ὁ δρόμος γιὰ τὴν εἰρήνην νὰ εἶναι ἀκόμα πολὺς καὶ δύσκολος. Ἡ ἐκκλησία, τὸ σχολεῖο, ὁ τύπος, ἡ δύναμη τῆς κοινῆς γνώμης, τῆς προπαγάνδας, τῶν οἰκονομικῶν, τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλείας, ὁ σεβασμός τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἀνθρώπων ἰδανικῶν ποὺ βγαίνουν μέσα ἀπὸ τοὺς τρόμους τοῦ πολέμου, ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ πάρουν

μέρος στην οικοδόμηση μιᾶς σταθερῆς εἰρήνης. Ἀπ' αὐτὸν τὸ μεγάλο σκοπὸ τῆς ἀνθρώπινης εὐημερίας, δὲν μπορεῖ νὰ περικοπεῖ τίποτα. Δὲν ἀποκλείω βέβαια καὶ τὴ δυνατότητα νὰ δοῦμε τὴν εἰρήνην ἑξαγερμένη ἀποκλειστικά ἀπὸ μιὰ παγκόσμια κυβέρνησις ὁργανωμένη ἀνάλογα μὲ τὶς τοπικὲς ἐθνικὲς κυβερνήσεις καὶ τοποθετημένη πᾶνω ἀπ' αὐτές. Μὰ αὐτὸ εἶναι ἕνα πρόβλημα ποὺ ἔρχεται πολὺ ὕστερα. Τὸ μόνο ποὺ κάνει, εἶναι ὅτι ἐνισχύει αὐτὸ ποὺ ἔλεγα γιὰ τὴ σημασία τοῦ χρονικοῦ παράγοντα καὶ τὴ ματαιότητα τῆς περικοπῆς τῶν μεγάλων σκοπῶν. Ἴσως, ὅλ' αὐτὰ νὰ φαίνονται πολὺ ἀποθαρρυντικά. Μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς πὼς ὅσα εἶπα σχετικὰ μὲ τὴ σημασία τοῦ χρόνου, εἶναι μιὰ πρόφασις γιὰ νὰ παρατείνουμε τὴν ἀναμονή μας, τὴ στιγμή ποὺ ὁ κίνδυνος εἶναι τόσο μεγάλος καὶ ἡ κατάσταση τόσο ἐπείγουσα καὶ ποὺ μιὰ τέτοια συμβουλή θὰ μπορούσε νὰ ἀποδειχτεῖ συμβουλή ἀπελπισίας. Τὸ ρεῦμα τοῦ κόσμου μᾶς σπρώχνει καὶ μᾶς· κι' ἂν δὲ βιαστοῦμε, μπορεῖ νὰ χαθοῦμε μέσα στὴ θύελλα. Πόσο σοβαρὴ εἶναι ἡ κατάσταση φαίνεται ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἐξέλιξη ποὺ πῆραν τὰ ὅπλα, ἡ ἀτομικὴ καὶ ἡ ἱπτάμενη βόμβα καὶ οἱ βόμβες μικροβίων, ποὺ δὲν εἶναι λιγώτερο τρομερές. Τί ἐλπίζαμε ἔχουμε πὼς θὰ σώσουμε τὸν ἀνθρώπινο πολιτισμὸ — στὴν πραγματικότητα τὸν ἀνθρώπο — ἀπὸ τὴν καταστροφή, ἂν δὲν μπορούμε ν' ἀνοίξουμε τὸ βῆμα μας καὶ νὰ χτίσουμε τεῖχη ποὺ νὰ μᾶς προστατεύουν ἀπὸ τοὺς ἀξανάμενους κινδύνους τοῦ παγκόσμιου πολέμου καὶ ἀπ' ὅλα τὰ μέσα ποὺ χρησιμοποιεῖ;

Γι' αὐτὸ θέλω νὰ τονίσω μερικὰ σημεῖα τῆς παγκόσμιας κατάστασης, ποὺ δείχνουν ὅτι καὶ μὲ τὶς σημερινὲς συνθῆκες ἀκόμη τὸ παρὸν δὲν εἶναι τόσο κακὸ ὅσο φαίνεται. Στὴν πραγματικότητα ὁ χρόνος δουλεύει καὶ ἀνάποδα καμιά φορὰ καὶ ἔτσι δυνάμει τῇ θέλησὶ μας καὶ ἐνισχύει τὴ δημιουργία μιᾶς σταθερῆς εἰρήνης. Θὰ ἀναφέρω μερικὲς τέτοιες περιπτώσεις:

Ἴσως τὸ πιὸ ἐνθαρρυντικὸ στοιχεῖο τῆς ἐποχῆς μας, εἶναι ἡ τεράστια μεταβολὴ τῆς κοινῆς γνώμης καὶ τῆς διεθνoῦς πολιτικῆς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Μιὰ γενιὰ πρὶν, ὁ λαὸς τους, δὲν εἶταν ἀκόμη ἐτοιμος γιὰ νὰ πάρει ἀκέραια τὴν εὐθύνη ποὺ τοῦ ἐπέβαλλε ὁ καινούριος κόσμος. Ὁ χρόνος τότε δούλεψε ἐναντίον τῆς εἰρήνης καὶ ἡ ἀποχώρησις τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἀπὸ τὴν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν συνέτεινε πολὺ στὴν ἀποτυχία τῆς μεγάλης καὶ ωραίας ἐκείνης προσπάθειας. Πόσο διαφορετικὴ πορεία θὰ εἶχαν ἀκολουθήσει τὰ πράγματα τώρα, ἂν εἶχε ἐπικρατήσῃ ἡ πολιτικὴ τοῦ Οὐίλσον. Ἡ Ἀμερικὴ ἔχει τώρα ἔρδει μαζί μὲ τὰ ἄλλα Ἔθνη, ὅχι μόνο γιὰ νὰ κερδίσει τὴν εἰρήνην, μὰ καὶ γιὰ νὰ τὴν ἐξασφαλίσει γιὰ τὸ μέλλον, καὶ μπορεῖ καὶ νὰ γλυτώσουμε μιὰ νέα καταστροφή.

Ἡ κατάσταση σήμερα εἶναι πολὺ πιὸ κρίσιμη ἀπ' ὅτι εἶταν

ὕστερα ἀπὸ τὸ Μεγάλον πόλεμον. Καὶ στὴν Ἀμερικὴ, — τὴ μεγαλύτερη Δύναμι τοῦ κόσμου — μένει μιὰ ἰδιαίτερη καὶ πραγματικὰ τρομακτικὴ εὐθύνη. Ἡ Ἀσία βρίσκεται στὶς ὁδύνες ἐνὸς νέου τοκετοῦ. Ἡ Εὐρώπη, καλὸς ὁδηγὸς τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι τώρα ἕνας ἀνάπηρος καὶ σπάνια λογικεύεται. Οἱ Ἠνωμένες Πολιτεῖες, εἶναι φανερό πὼς ἀπὸ τὴ μοῖρα τους προορίζονται νὰ γίνουν ὁ ὁδηγός, ὁ φιλόσοφος καὶ ὁ φίλος ἐνὸς ἄρρωστου κόσμου. Τὰ πρωτεῖα τῆς ἀρχηγίας, μὲ ὅλα ὅσα συνεπάγονται, εἶναι τώρα δικὰ τους· καὶ ἀπ' ὅταν δέχτηκαν τὴν εὐθύνη, ὁ κόσμος ἀναπνέει πιὸ ἐλεύθερα.

Ἄλλο ἐνθαρρυντικὸ στοιχεῖο, εἶναι ἡ βαθειὰ μεταβολὴ τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς, μιὰ ἀλλαγὴ ποὺ πολὺ λίγο τὴν ἔχει καταλάβει ὁ κόσμος. Πολλοὶ μιλάνε ἀκόμη γιὰ Ἀγγλικὸ Ἱμπεριαλισμὸ σὰν γιὰ κάτι δλεθρο ποὺ πρέπει νὰ χτυπηθεῖ. Τὸ γεγονός εἶναι πὼς δὲν ὑπάρχει πιὰ. Ἐχει περάσει τουλάχιστο μιὰ γενιὰ ἀπ' ὅταν ἄφισε τὴ ζωὴ. Ἡ ἀκμὴ του ἦταν ὁ 19ος αἰώνας, ἰδιαίτερα ἡ Βικτωριανὴ ἐποχὴ. Στὸν πόλεμον τῶν Μπόερς ἔπαιξε τὸ ρόλο του γιὰ τελευταία φορὰ. Σ' αὐτὸν τὸν πόλεμον καὶ στὴν εἰρήνην ποὺ ἀκολούθησε, ἔσπασε ἡ φλούδα τοῦ Βρετανικοῦ Ἱμπεριαλισμοῦ καὶ φανερώθηκαν οἱ βαθύτερες δυνάμεις τοῦ πραγματικοῦ Βρετανικοῦ πνεύματος. Ἡ ἱστορία τοῦ θαύματος ἐκείνης τῆς εἰρήνης, πραγματικὰ μεγάλης μέσα στὴν ἱστορία τῆς Νότιας Ἀφρικῆς, ἔχει γίνει ἕνα κομμάτι τῆς ἱστορίας ὅλου τοῦ κόσμου. Τὸ Ἠνωμένο Βασίλειον ἔχει ξυπνήσει καὶ οἱ νέες ιδέες ἔχουν ἀπλωθῇ σὲ ὅλη τὴν Αὐτοκρατορία, τόσο στὶς Κτήσεις ὅσο καὶ στὴ Μητροπολιν. Ἀνάμεσα στὶς ἀνθρώπινες αὐτὲς ομάδες, ποὺ βρίσκονται σκορπισμένες σὲ ὅλες τὶς ἡπείρους, καὶ περικλείουν ἀνθρώπους κάθε φυλῆς βασιλεύει εἰρήνη. Δὲν εἶναι αὐτὸ ἕνα παράδειγμα γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα; Δὲν μπορούμε νὰ ἐλπίζουμε πὼς αὐτὸ ποὺ κάνει ἡ Βρετανικὴ Συμπολιτεία θὰ μπορέσει νὰ τὸ πετύχει ὅλη ἡ ἀνθρώπινη οἰκογένεια; Στὴν πορεία πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν εἰρήνην δὲν ὑπάρχει σήμερα ἄλλο παράδειγμα πιὸ ἐνθαρρυντικόν. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα κι' αὐτὴ ἡ ταχτικὴ, εἶναι ἀσφαλῶς ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους καὶ πιὸ ἐνθαρρυντικοὺς παράγοντας γιὰ τὴ δημιουργία τῆς σημερινῆς εἰρήνης.

Ὑπάρχει ἀκόμη ἕνα ἐλπιδοφόρον στοιχεῖο: οἱ μεγάλες Δυνάμεις ποὺ σήμερα διαχειρίζονται τὰ διεθνή ζητήματα, εἶναι ἡ τουλάχιστο πρέπει νὰ εἶναι ἱκανοποιημένες. Οἱ Ἠνωμένες Πολιτεῖες, ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωση καὶ ἡ Βρετανικὴ Συμπολιτεία δὲ χερσιάζονται πιὰ περισσότερη γῆ ἢ παραγωγικὲς πηγὲς ὁρισμένων εἰδῶν ποὺ δὲ θὰ μπορούσαν νὰ τὰ προμηθευτοῦν ἔστω καὶ μὲ τὴν ἀνταλλαγὴ ἄλλων, δικῶν τους. Κάθε παγκόσμιος πόλεμος, θὰ εἶναι πόλεμος τῶν Δυνά-

μεων αὐτῶν πού κατέχουν τις παραγωγικὲς πηγὲς τοῦ κόσμου. Πέρα ἀπ' αὐτὸ ὅμως, δὲν ἔχουν ἄλλον ἀντικειμενικὸ σκοπὸ γιὰ τὸν ὁποῖο νὰ πολεμήσουν. Δὲν τοὺς χρειάζονται ζωτικὸι χώροι γιὰ τὸν αὐξημένο τους πληθυσμό. Δὲν ἔχουν τὴν δικαιολογία πού εἶχε ἡ μᾶλλον πού πρόβαλλε ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἰταλία γιὰ νὰ βυθίσουν τὸν κόσμο σ' ἓνα μεγάλο πόλεμο. Ἀπὸ τοὺς ρυθμιστὲς αὐτοὺς τῆς μοίρας μας, τὸ οικονομικὸ κίνητρο τοῦ πολέμου λείπει καὶ κάνουν ρητὲς διαβεβαιώσεις πὼς δὲν ἔχουν καμιὰ πρόθεση νὰ προσαρτήσουν νέους χώρους.

Τὶ μοναδικὴ καὶ εὐνοϊκὴ περίσταση γιὰ μιὰ μεγάλη εἰρηνικὴ ἐποχὴ ὅπου θὰ μπορούσαν νὰ ἐδραιωθοῦν τὰ εἰρηνικὰ στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ μας καὶ ὁ πόλεμος νὰ μὴν εἶναι στὸ τέλος παρὰ μιὰ κακὴ περασμένη ἀνάμνηση! Πραγματικὰ ἔχουμε φτάσει νὰ βλέπουμε τὸ μεγάλο τέρμα τῆς Εἰρήνης τοῦ κόσμου. Οἱ κυνικοί, μὲ τὰ μάτια στηλωμένα στὸ πολυτάραχο παρὸν ἴσως χαμογελᾶνε χλευαστικά. Ἐμεῖς ὅμως δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε πόσο εὐνοϊκὸ εἶναι τὸ παρὸν αὐτὸ γιὰ τὴν εἰρηνικὴ ὁργάνωση τοῦ κόσμου. Εἶναι τέτοιο, πού γιὰ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας πρέπει νὰ τὸ πάρουμε στὰ σοβαρά, νὰ πάρουμε ὅ,τι καλὸ ἔχει, νὰ τὸ ἐκμεταλλευτοῦμε ὅσο γίνεται. Σ' αὐτὸ μπορεῖ νὰ μᾶς ἀπαντήσουν: Τότε γιατί βλέπουμε αὐτὴ τὴν δυσφορία καὶ τὶς διαφωνίες ἀνάμεσα στὶς Μεγάλες Δυνάμεις καὶ στὸ Συμβούλιο Ἀσφαλείας καὶ παντοῦ; Ἄν δὲν ἔχουν τίποτε οὐσιαστικὸ νὰ διαφιλονικήσουν, τότε γιατί μαλλώνουν καὶ κάνουν ἓναν πόλεμο νεύρων, πού ἐμπνέει σὲ ὅλον τὸν κόσμο τὸ φόβο ἐνὸς πραγματικοῦ πολέμου; Ὅλοι παραδέχονται πὼς βασικὲς προϋποθέσεις γιὰ τὴν εἰρήνη εἶναι ἡ συμφωνία τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Γιὰ τὴν ἐνότητα αὐτὴ τὰ ἄλλα ἔθνη ἔκαναν μεγάλες θυσίες. Παραμέρισαν τὰ δικαιώματά τους γιὰ νὰ ἐνισχύσουν τοὺς Μεγάλους δίνοντάς τους τὸ δικαίωμα τοῦ βέτο. Μ' αὐτὸ τὸ ἴδιο ἔχουν τὴ δύναμη νὰ προστατεύουν τὰ ζωτικὰ τους συμφέροντα. Γιὰ τὸ λοιπὸν τόσες φιλονεικίες καὶ τόση κατάχρηση τοῦ βέτο μέσα στὶς φιλονεικίες αὐτές, σὰν νὰ εἶταν κανένα ὄπλο; Ὑπάρχει μήπως καμιὰ κρυφὴ καὶ κακόβουλη διάθεση γιὰ καινούριες κατακτήσεις; Ὁ μυστικὸς σκοπὸς εἶναι ἄραγε ποῖος θὰ κερδίσει τὴ δύναμη καὶ θὰ ἐξουσιάζει τὸν κόσμο ἢ μήπως πίσω ἀπ' ὅλα αὐτὰ κρύβεται κάποιο φροῦντικὸ σύμπλεγμα ἢ ἓνα ἰδεολογικὸ κίνητρο;

Τὸ ζήτημα εἶναι αὐτό: Τί βρίσκεται πίσω ἀπ' ὅλο αὐτὸν τὸν ἀναβρασμό; Ἀπαραίτητο καὶ ζωτικὸ γιὰ τὴν εἰρήνη καὶ γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς νέας ὁργάνωσης τοῦ κόσμου εἶναι νὰ λείψουν αὐτὲς οἱ ἀμφιβολίες, πού μποροῦν νὰ φέρουν καὶ τὴν καταστροφὴν ὁλόκληρου τοῦ μηχανισμοῦ τῆς. Οἱ σχέσεις τῶν μεγάλων Δυνάμεων μεταξύ τους, πρέπει νὰ ἐξετασθοῦν ὡς τὴν τελευταία λεπτομέρεια καὶ νὰ λείψουν ἀπὸ τὴ μέση ὅσο γίνεται γρηγορώτερα οἱ

φόβοι πού δημιουργοῦν καὶ ξαπλώνουν σὲ ὅλο τὸν κόσμο οἱ διαφορὲς τους. Ὁ κόσμος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ξέρει τὴ θέση του ἀπέναντι στὶς Δυνάμεις, πού τοὺς ἔχει δώσει μιὰ τέτοια ἐξχωριστὴ θέση μέσα στὴν ὁργάνωση τῆς Εἰρήνης. Εἶναι ἄραγε τόσο μεγάλη ἀπαίτηση ἂν ζητᾶμε ἀπὸ τὶς Μεγάλες Δυνάμεις, πού τὶς βαραίνει ἡ εὐθύνη τῆς Εἰρήνης, νὰ λογαριάσουν ὅλη τὴν κατάσταση καί, σὰν συνεργάτες στὴ μεγάλη ὑπόθεση τῆς ἀνθρωπότητας νὰ συμβουλευθοῦν εἰλικρινὰ ἢ μιὰ τὴν ἄλλη ἔχοντας πάντα μπροστά τους τὶς ἐπιδιώξεις τους καὶ τοὺς σκοποὺς τους; Μιὰ τέτοια εἰλικρινὴς ἐξέταση, ἄσχετη μὲ τὸ παλιὸ διπλωματικὸ σύστημα, μιὰ τέτοια ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων, σὰν ἀπὸ ἀνθρώπο σὲ ἀνθρώπο, θὰ ξεκαθαρίσει τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ θὰ μᾶς ὁδηγήσει σὲ ἓνα καινούριο πνεῦμα συνεργασίας, σὲ μιὰ προσγειωμένη κατανόηση πού θὰ διώξει τὴν ὑποψία καὶ τὴ δυσφορία καὶ τὶς φιλονεικίες πού ἔχουν κιόλας ἀρχίσει σὰν κρυφὸ δηλητήριο νὰ ἐπηρεάζουν τὸν κόσμο μας.

Ὁ καθένας καταλαβαίνει πὼς μιὰ τέτοια ἐξέταση καὶ ἀνταλλαγὴ τῶν ἀπόψεων μπορεῖ νὰ ἀποκαλύψει διαφορὲς καὶ σκοποὺς ἀσυμβίβαστους καὶ νὰ γίνῃ αἰτία νὰ ξεχωρίσει ὁ καθένας τὸ δρόμο του· καὶ αὐτὸ εἶναι κάτι πού μὲ ὅλη μας τὴν καρδιά θὰ θέλαμε νὰ τὸ ἀποφύγουμε. Μὰ καὶ ἂν ἀκόμα φτάναμε σὲ κάτι τέτοιο, πάλι δὲ θὰ εἶταν καλύτερο νὰ συμφωνήσουμε πού πραγματικὰ ὑπάρχουν ἀνυπέρβλητες διαφορὲς, παρὰ νὰ ἐπιμένουμε στὸ ἐπικίνδυνο αὐτὸ θέαμα τοῦ ραγισμένου σπιτιοῦ πού ἀναπόφευκτα κάποτε θὰ σωριαστεῖ; Πρέπει νὰ τὸ παραδεχτοῦμε πὼς στὸ Συμβούλιο Ἀσφαλείας καὶ στὴ δημιουργία τῆς εἰρήνης, οἱ μεγάλες Δυνάμεις ξεκίνησαν ἄσχημα. Δὲ θὰ μπορούσε τάχα νὰ γίνῃ μιὰ καινούρια ἀρχὴ ὕστερα ἀπὸ μιὰ εἰλικρινὴ ἐξήγηση μεταξύ τους σὰν αὐτὴν πού εἴπαμε πρὶν; Μὲ τὶς γραμμὲς πού ἔχουν χαραχθῇ, οἱ τυχαῖες, ἀρόβλεπτες καὶ αὐξανόμενες, ἀκόμα δυσκολίες, φαίνονται ἀναπόφευκτες, μὲ ἀποτέλεσμα μάλιστα ἄργα ἢ γρήγορα τὴν παράλυση τοῦ παγκόσμιου μηχανισμοῦ καὶ τρομαχτικὸ γιὰ ὅλα τὰ ἔθνη, μικρὰ καὶ μεγάλα.

Οἱ Μεγάλες Δυνάμεις ἔχουν αὐτὸ τὸ χρέος ἀπέναντι στὸν Ὀργανισμό τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν καὶ στὴν Εἰρήνη τοῦ κόσμου. Πρέπει νὰ ἐξετάσουν πολὺ προσεχτικὰ τὴν κατάσταση. Ὁ φόβος πού τώρα ἀρχίζει νὰ κυριεύει τὸν κόσμο πρέπει νὰ λείψει ὅσο γίνεται πιὸ γρήγορα. Πιστεύω πὼς ἡ στιγμή αὐτὴ τῆς αὐτοθεώρησης ἔχει φτάσει γιὰ τὶς Μεγάλες Δυνάμεις. Καλωσορίζουμε τὶς ἀποψεις καὶ τὶς διαβεβαιώσεις τοῦ Στάλιν σὲ μιὰ δημοσιογραφικὴ συνέντευξη τώρα τελευταία. Ὑστερα ὅμως ἀπ' ὅ,τι γίνεται μέσα στὸ Συμβούλιο Ἀσφαλείας καὶ ὅ,τι συζητεῖται στὸ Παρίσι, βλέπουμε πὼς ἔχει φθάσει ἡ στιγμή ὅπου ἡ ἀνάγκη μιᾶς ριζικῆς συμφωνίας τῶν Δυνάμεων μεταξύ τους εἶναι ἐπιτακτικὴ.

Σήμερα, έχει αναγνωριστή σ' όλο τον κόσμο πώς οι παλιοί όρισμοί της Δημοκρατίας δὲ στέκουν πιά. Οί δυό όρισμοί πάνω στους όποιους βασιζόταν ἡ Δημοκρατία τοῦ 19^{ου} αἰώνα : «κυβέρνηση τοῦ λαοῦ, ἀπό τὸ λαὸ καὶ γιὰ τὸ λαό», «ένας ἄντρας, μία ψήφος», σήμερα, μετὶ τῶν σύγχρονων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐξελίξεις δὲν εἶναι πλήρεις. Ὁ αἰώνας μας ζητᾷ νὰ βρεῖ ἓνα πληρέστερο καὶ πιὸ νοητὸ όρισμό, μιὰ εὐρύτερη βάση καὶ πάνω σ' αὐτήν νὰ χτίσει τὴν κοινωνία του. Σὲ πολλές χώρες οἱ κρατικοὶ λειτουργοί, οἱ πολιτικοὶ καὶ οἱ πνευματικοὶ ἡγέτες προσπαθοῦν νὰ διατυπώσουν τῖς ἰδέες τους γιὰ τὸ δημοκρατικὸ τρόπο ζωῆς ὃχι μόνο στὴ δική τους μὰ καὶ στὴ διεθνή σφαίρα. Στὴ δική τους σφαίρα ἡ συζήτηση συγκεντρώνεται στὴ σχέση πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στὸ σοσιαλισμὸ καὶ στὴ δημοκρατία· στὴ διεθνή πάλι, στὴ σχέση πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στὸ σοβιετικὸ σύστημα καὶ στὸν τύπο τῆς δημοκρατίας πού εἶναι γνωστὴ μετὸ ὄνομα «Δυτική». Ἀπ' αὐτὲς τῖς συζητήσεις προβάλλουν καθαρά δυὸ πράγματα : Πρῶτα πὼς μ' ὅλο πού κάθε χώρα χρησιμοποιεῖ τὴ λέξη δημοκρατία, κάθε χώρα τῆς ἀποδίδει καὶ διαφορετικὴ σημασία, ὃχι μόνο ἀνάλογα μετὸ σύγχρονο πολιτικὸν της, ἀλλὰ ἀκόμα ἀνάλογα καὶ μετὴν ἱστορία καὶ μετὶς παραδόσεις της. Ὑστερα, πὼς ὁ τελικὸς δημοκρατικὸς σκοπὸς πού θέτει γιὰ τὸν ἑαυτὸ της κάθε χώρα διαφέρει, ὅπως διαφέρουν καὶ τὰ μέσα πού θὰ χρησιμοποιήσῃ γιὰ νὰ τὸν ἐπιτύχει. Τὸ τελικὸ ἐρώτημα ἴσως δὲν εἶναι «Τί εἶναι Δημοκρατία ;» ὅσο αὐτό : «Μποροῦμε νὰ ἐπιτύχουμε ἓνα παγκόσμιον δημοκρατικὸν σύστημα ;» Στὴν ἀπάντησιν πού θὰ δοθεῖ σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτησιν στηρίζονται οἱ ἐλπίδες τῶν ἀνθρώπων γιὰ μιὰ παγκόσμια εἰρήνη καὶ πρόοδο. Ὁ τύπος τῆς διεθνούς δημοκρατίας θὰ κατορθωθεῖ μόνο ἂν κάθε ἔθνος χωριστὰ κατανοήσῃ καθαρά τοὺς σκοποὺς καὶ τῖς κατευθύνσεις τῶν ἄλλων. Αὐτὴ ἡ κατανόηση εἶναι βασικὴ γιὰ τὸν ἄμεσον διακοινοισμὸ τῶν διεθνῶν προβλημάτων. Γι' αὐτὸ τὸ λόγον παραθέτουμε ἔδῳ διάφορες σύγχρονες ἀπόψεις σχετικὰ μετὶ τῆ φύσιν τῆς δημοκρατίας, μ' ὅλο πού μέσα σὲ λίγες σελίδες δὲν μπορεῖ παρὰ μόνο νύξεις νὰ γίνουν γιὰ ἓνα τόσο εὐρὺ καὶ πολυσύνθετο θέμα. Στὴ Βρετανία τῖς συζητήσεις πάνω σ' αὐτὸ τῖς προκάλεσε ἡ δημοσίευσιν τῆς διάλεξης τοῦ καθηγητῆ Ε. Κάρο, πού τόνισε τὴ διαφορὰ τῆς σοβιετικῆς καὶ τῆς ἀγγλοσαξωνικῆς δημοκρατίας. Ὁ «Μαγχεστριανὸς Φύλαξ» κάλεσε κι' ἄλλους γνωστοὺς πολιτικοὺς καὶ συγγραφεῖς νὰ σχολιάσουν τὴ διάλεξιν τοῦ καθηγητῆ Κάρο. Παραθέτουμε μιὰ ἐπιλογὴ ἀπὸ τῖς ἀπόψεις τους μαζὶ μετὶς γνώμες καὶ τῖς παρατηρήσεις ἄλλων, ξένων σχολιαστῶν γιὰ τὸ ἴδιον θέμα. Στὸ τέλος δίνουμε ἓνα ἄρθρον ρωσικῆς ἐφημερίδας, ὃπου γίνεται σύγκριση τῆς Ρωσικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς δημοκρατίας.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ;

Ἀρχίζουμε μετὴν περίληψιν τῆς διάλεξης τοῦ κ. Κάρο (E. H. Carr), καθηγητῆ τῆς Διεθνούς Πολιτικῆς στὸ Πανεπιστημιακὸν Κολλέγιον τῆς Οὐαλλίας. Ἡ διάλεξιν αὐτὴ διαμορφώθηκε ἔτσι ὥστε νὰ ἀποτελέσῃ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ καινούριου βιβλίου τοῦ καθηγητῆ Κάρο «Ἡ Σοβιετικὴ σύγκρουση μετὸ δυτικὸν κόσμον» (ἐκδ. Macmillan & Co). Ὁ συγγραφεὺς ἀσχολεῖται κυρίως μετὶς διαφορῶν ἀνάμεσα στὴ δημοκρατία τῶν Σοβιετ καὶ τῶν Ἀγγλοφώνων λαῶν μὰ θίγει καὶ πολλὰ σημεῖα πού εἶναι κοινὰ στῖς Ἀγγλόφωνες χώρες καὶ στῖς χώρες τῆς Δυτ. Εὐρώπης.

Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Συχνὰ τὰ πράγματα μπερδεύονται γιὰτὶ οἱ ἀγγλόφωνοι πολιτικοὶ συγγραφεῖς ἔχουν τὴ συνήθειαν νὰ προσδιορίζουν τὴ λέξιν δημοκρατία μετὸ ὅρους συμβατικοὺς ὅπως π.χ. «αὐτοκυβέρνηση» ἢ «κυβέρνηση μετὸ ὁμόφωνη συγκατάθεσιν». Ἐκεῖνο πού προσδιορίζεται μ' αὐτοὺς τοὺς ὅρους δὲν εἶναι ἡ δημοκρατία, ἀλλὰ ἡ ἀναρχία. Γιὰ τὸ γενικὸ συμφέρον χρειάζεται ἓνα εἶδος διακυβέρνησης, ἀκριβῶς γιὰτὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν μποροῦν νὰ αὐτοκυβερνηθοῦν. Ὁ ἄλλος ὅρισμός, «κυβέρνηση μετὸ ὁμόφωνη συγκατάθεσιν» εἶναι μιὰ ἀντίφαση. Γιὰτὶ ὁ σκοπὸς τῆς κυβερνήσεως εἶναι νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ κάνουν ἐκεῖνο πού δὲν θὰ ἔκαναν μόνοι τους. Μὲ λίγα λόγια κυβέρνηση εἶναι ἓνα μέσον μετὸ ὁποῖον λίγοι ἄνθρωποι ἀσχοῦνε πίεσιν τοὺς ἄλλους. Αὐτὸ ἀληθεύει τόσο γιὰ τὴ δημοκρατία ὅσο καὶ γιὰ τὰ ἄλλα πολιτεύματα. Τὸ κριτήριον εἶναι ὅμως ἀπὸ ποιόν, μετὶ τί μέσα καὶ γιὰ ποῖον λόγον ἀσχεῖται αὐτὴ ἡ πίεσιν.

Ἡ οὐσία τῆς θεωρίας τοῦ Μαρξ εἶναι πὼς ἐκεῖνο πού προσδιορίζει τὴ μορφήν κάθε κυβερνήσεως εἶναι ἡ ταξικὴ τῆς ἀπόχρωσις. Σύμφωνα μετὸν Μαρξ δὲν ὑπάρχει κράτος ἢ κυβέρνηση χωρὶς βάση ταξικὴ. Τὸ κράτος δημιουργεῖται σὰν ἀποτέλεσμα τῶν ταξικῶν ἀνταγωνισμῶν καὶ εἶναι τὸ μέσον μετὸ ὁποῖον κατορθώνει μιὰ τάξιν νὰ ἐπιβληθεῖ. Τὸ πρῶτον λοιπὸν κριτήριον τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας εἶναι πὼς θὰ ἔπρεπε νὰ ἀντιπροσωπεύῃ τὴν ἐργατικὴ μάζαν καὶ νὰ ἐξασφαλίζει τὴν κυριαρχίαν της πάνω στῖς ἄλλες τάξεις.

«Ἡ Δημοκρατία στῖς κεφαλαιοκρατικὰς χώρας», εἶπε ὁ Στάλιν στὸ λόγο του ὅταν παρουσίασε τὸ σύνταγμα τοῦ 1936, «ὅπου ὑπάρχουν τάξεις ἀνταγωνιζόμενες, εἶναι δημοκρατία γιὰ τῖς ἰσχυρὰς καὶ γιὰ τῖς προνομιούχας τάξεις. Ἀντίθετα, στὴ Σοβιετικὴ Ρωσία

δημοκρατία σημαίνει δημοκρατία για τὸν ἐργαζόμενο λαό, δηλαδή δημοκρατία για ὅλους».

Μὲ τὶ τρόπο πετυχαίνουμε αὐτοὺς τοὺς συνταγματικοὺς θεσμούς; Ἡ δημοκρατία εἶναι ἡ ἀντίθεση ὅχι τῆς δικτατορίας ἀλλὰ τῆς ἀριστοκρατίας, ἢ τῆς πλουτοκρατίας δηλ. τῆς κυριαρχίας μιᾶς ἐπίλεκτης τάξης.

Ἐν τῷ Μάρξ πίστευε, —καὶ τὰ Σοβιετ στὴν πράξη ἐμπνευστήκανε ἀπ' αὐτὴ τὴν πίστη— πὼς τὸ μόνο ἀποτελεσματικὸ μέσο γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς δημοκρατίας μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια, θὰ εἶταν ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου. Ἄρα λοιπὸν δὲν ὑπάρχει οὐσιώδης διαφορὰ ἀνάμεσα στὴ δημοκρατία καὶ τὴ δικτατορία. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς ὅταν ἀπομακρυνθοῦν καὶ τὰ τελευταῖα ἔγνη τῆς ἀστικῆς κοινωνίας, ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου δὲν θὰ ἔχει πιά κανένα σκοπὸ καὶ θὰ ἐξαφανιστεῖ. Ἐν τῷ μεταξὺ αὐτὰ εἶναι καὶ τὰ μόνα μέσα μὲ τὰ ὁποῖα μποροῦν νὰ ἐξασφαλιστοῦν «οἱ δημοκρατικὲς ἐλευθερίες» γιὰ τὶς ἐργατικὲς μάζες.

Σήμερα ὑπάρχουν στὸν κόσμον δύο διαφορετικὲς ἀντιλήψεις γιὰ τὴ δημοκρατία. Ἡ πρώτη εἶναι τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας μὲ τὴ μορφὴ πού ἔχει ὀριμάσει στὸν Ἀγγλόφωνο κόσμον· αὐτὴ βασίζεται στὸ θεσμὸ τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας, μέσα στὰ ὅρια τῆς ἀστικῆς τάξης· παραδέχεται ἐλευθερία πεποιθήσεων καὶ γνώμης, πολιτικῶν σχέσεων καὶ πράξεων καὶ συνεπάγεται τὴν ὑπαρξὴ πολλῶν κομμάτων ἀντίθετα μὲ τὴν ἐξαναγκασμένη μονολιθικότητα τοῦ ἑνὸς κόμματος γιὰ τὸ κράτος χωρὶς κόμμα: μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια ἡ ἀντίθεση τῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ δικτατορία. Σκοπὸς τῆς δευτέρας ἀντίληψης εἶναι ἡ σοσιαλιστικὴ δημοκρατία, ἡ κοινωνικὴ ἰσότης, ἡ ἐξίσωση τῶν τάξεων καὶ ἡ ἐπικράτηση τῆς ἀριθμητικῶς μεγαλύτερης καὶ φτωχότερης τάξης: μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια ἡ ἀντίθεση τῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ ἀριστοκρατία ἢ ἡ πλουτοκρατία. Ἡ ἀπὸ παράδοση ἀντίληψη τῆς Δύσης γιὰ τὴ δημοκρατία εἶναι πολιτικὴ, δηλ. ἐξετάζει τὴ δημοκρατία ἀπὸ πολιτικὴ μορφὴ, καὶ τὰ σπουδαιότερα χαρακτηριστικὰ τῆς εἶναι: α) Ὁ τύπος τῆς κυβέρνησης καὶ β) ὁ τρόπος τῆς ἐκλογῆς τῆς. Ἡ Ρωσικὴ ἀντίληψη εἶναι κοινωνικὴ καὶ τὸ οὐσιώδες τῆς γνῶρισμα εἶναι: «Ποιᾶς τάξης τὰ συμφέροντα ἐκπροσωπεῖ καὶ ὑποστηρίζει ἡ Κυβέρνηση;» Εἶναι δυνατό νὰ ἔχουμε δημοκρατία μὲ τὴν πρώτη ἔννοια ὅχι ὅμως συγχρόνως καὶ μὲ τὴ δεύτερη (ὅπως π. χ. στὴ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ) ἢ μὲ τὴ δεύτερη ἔννοια, ὅχι ὅμως συγχρόνως καὶ μὲ τὴν πρώτη (ὅπως π. χ. στὴ Ρωσίᾳ). Καὶ οἱ δύο ἀντιλήψεις εἶναι λογικὰ καὶ ἱστορικὰ δυνατόν καὶ θὰ εἶταν παράξενο ἂν ἰσχυρίζονταν κανεὶς δογματικὰ πὼς μόνο ἡ μιὰ ἢ ἡ ἄλλη εἶναι ἡ «σωστὴ» καὶ ἡ μόνη

πιθανὴ ἄποψη τῆς δημοκρατίας. Εἶναι ἀνάγκη ὅμως νὰ τονίσουμε σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο πὼς εἶναι ἀφροσύνη νὰ ὑπογράφονται διεθνῶς ἔγγραφα πού περιέχουν τὸν ὅρο «δημοκρατία» ἀφοῦ ὁ ὅρος αὐτὸς ἔχει διαφορετικὴ ἔννοια στὰ διάφορα μέρη τῆς συμφωνίας. Εἶναι ὥστόσο ἐνδιαφέρον νὰ παρακολουθήσουμε τὴν ἱστορικὴ ἀρχὴ αὐτῶν τῶν ἀντιλήψεων καὶ τὴ διαφορὰ πού ὑπάρχει ἀνάμεσά τους.

Ἄν περιοριστοῦμε στὴ σύγχρονη ἐποχὴ, οἱ δύο ἀντιλήψεις γιὰ τὴ δημοκρατία ἔχουν τὴν ἀρχὴ τους στὴν Ἀγγλικὴ καὶ τὴ Γαλλικὴ ἐπανάσταση. Καὶ ὁ ἀγγλικὸς ἐμφύλιος πόλεμος (1642) καὶ ἡ γαλλικὴ ἐπανάσταση (1789) εἶταν ἐξέγερση μιᾶς νεογέννητης ἀστικῆς τάξης ἐναντίον μιᾶς κληρονομικῆς μοναρχίας πού βασιζόταν σὲ μιὰ ἰσχυρὴ ἐκκλησία. Σκοπὸς καὶ τῶν δύο εἶταν νὰ καταστρέψουν τὰ ὑπολείμματα τοῦ φεουδαλισμοῦ καὶ νὰ ἐγκαταστήσουν τὴν ἰσχύ τῆς μεσαίας τάξης. Ὁ Κρόμβελ εἶταν ὁ πρόδρομος τοῦ Ροβεσπιέρου· καὶ οἱ δύο τους μαζὺ χάραξαν γραμμὲς πού μὲ τὴ σύγχρονη ὁρολογία θὰ ὀνομάζονταν ὀλοκληρωτικὲς. Ἡ δικτατορία τῆς ἐπανάστασης εἶταν τὸ μέσο πού χρησιμοποιήθηκε γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ ἡ ἀστικὴ δημοκρατία καὶ χρησίμευσε σὰν ἱστορικὸ προηγούμενο γιὰ τὶς θεωρίες τοῦ Μάρξ καὶ τοῦ Λένιν.

Ὁ Ἀγγλικὸς ἐμφύλιος πόλεμος τέλειωσε μὲ τὴν πραγματικὴ νίκη τῆς νέας μεσαίας τάξης. Μὰ ἡ νίκη μετριάστηκε ἀπὸ τὴν ἐπιβίωση τῆς μοναρχίας σὲ μορφὴ ἀσθενέστερη μὰ ὥστόσο ἰσχυρὴ ἀκόμα. Γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ οἱ δύο παρατάξεις ἀγωνίστηκαν ἐξανά ὅταν βασίλευε ὁ Ἰάκωβος Β'. (1633—1711) καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶταν ἕνας συμβιβασμὸς πού δὲν ἔδωσε τέλεια νίκη οὔτε στὴ μιὰ οὔτε στὴν ἄλλη παρατάξη.

Ἡ φιλοσοφία τῆς Ἀγγλικῆς ἐπανάστασης ὅπως διαμορφώθηκε ἀπὸ τὸν Λῶκ βασίζεται στὰ δικαιώματα τοῦ ἀτόμου ἀπέναντι στὴν ἐκκλησία καὶ τὸ κράτος. Ὁ Λῶκ καὶ οἱ ὄπαδοί του ἀντιμετώπισαν τὸ κράτος σὰν ἕνα «περιφραγμένο χωρὸς» μέσα στὸν ὁποῖο τὰ ἄτομα ζοῦσαν μιὰ στοιχειώδη κοινωνικὴ ζωὴ βοηθημένα μόνο ἀπὸ τὴ δική τους ἀντίληψη. Τὸ δικαίωμα τῆς διαφωνίας εἶναι ἡ οὐσία τῆς Ἀγγλικῆς Δημοκρατίας· καὶ ὁ νόμος σημαίνει προστασία τοῦ ἀτόμου ἀπέναντι στὸ κράτος.

Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάσταση ὀδήγησε σὲ μιὰ διαφορετικὴ ἀντίληψη τῆς δημοκρατίας. Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἐνώθηκαν δύο χεῖμαρροι γιὰ νὰ δημιουργήσουν τὴ Γαλλικὴ ἐπανάσταση—τόσο ἡ παράδοση τοῦ Βολταίρου ὅσο καὶ ἡ παράδοση τοῦ Ρουσσώ—καὶ πὼς ὁ Βολταίρος, πού εἶταν ἀπὸ ἰδιοσυγκρασίαν ἄκρος ἀτομιστής, συμμερίστηκε πολλὰς ἀπ' τὶς ἀπόψεις τοῦ Λῶκ σχετικὰ μὲ τὴν πολιτικὴ ἐλευθερία καὶ τὸ δικαίωμα τῆς διαφωνίας. Τὴ χαρακτηριστικὴ ὅμως μορφὴ τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, ὅπως ἐπέηδησε ἀπὸ τὴν ἐπανά-

σταση δὲν τὴν ἔδωσε ὁ Βολταῖρος, ἀλλὰ ὁ Ρουσσώ. Ὁ Ρουσσώ μὲ τὸ Κοινωνικὸ τοῦ Συμβόλαιου παραδέχεται τὴν τελικὴ ὑποταγὴ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ατόμου στὴν κοινωνία. Κι' ἐνῶ ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὸ νὰ θεωρεῖ τὸ κράτος σὰν ἕνα εἶδος κλοιοῦ ποὺ προστατεύει τὴ λειτουργία μιᾶς κοινωνίας, ταύτισε τὴν κοινωνία μὲ τὸ κράτος καὶ καθόρισε μιὰ παντοδύναμη «γενικὴ βούληση» ἀπὸ τὴν ὁποία εἶταν προδοσία νὰ ξεφύγει κανεὶς. Ὁ πνευματικὸς πατέρας τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, εἶταν καὶ πατέρας τῆς σύγχρονης ὁλοκληρωτικῆς δημοκρατίας.

Ἡ ἐπανάσταση στὴ Γαλλία ἐνίσχυσε τὴν τάση γιὰ τὴν ὁλοκληρωτικὴ δημοκρατία. Ἡ ἐπανάσταση ἄρχισε μὲ πλήρη, ξαφνικὴ καὶ ἀναπότρεπτη κατάλυση τῆς κληρονομικῆς μοναρχίας. Στὴ Γαλλία ὅπως καὶ στὴν Ἀγγλία ἔγιναν βασιλικὲς ἐκτελέσεις. Ὡστόσο στὴ Γαλλία ἡ ἀποκατάσταση τῆς μοναρχίας στὰ 1814, δὲν εἶταν μέρος ἑνὸς ἐθνικοῦ συμβιβασμοῦ μὰ μιὰ ἀπάτη ποὺ ἐπέβαλαν στὴ χώρα ξένες δυνάμεις ἀφοῦ εἶχε πιά κριθῇ ἡ πραγματικὴ ἔκβαση τῆς ἐπανάστασης. Ἀπ' αὐτὰ φαίνεται πὼς ἡ Γαλλικὴ, ἀντίθετα μὲ τὴν Ἀγγλικὴ ἐπανάσταση, δὲν κατέληξε σὲ μιὰ ἰσορρόπηση ἢ σ' ἕνα συμβιβασμό: δὲν εἶταν νίκη τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας ἢ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ατόμου ἀπέναντι στοῦ κράτος, ἀλλὰ τῆς ἐπανάστατικῆς δημοκρατίας ἢ τῆς ἰσότητος τῶν δικαιωμάτων τῶν πολιτῶν κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ κράτους.

Δὲν εἶναι δύσκολο λοιπὸν νὰ καταλάβουμε τὸ σύγχρονο χάσμα ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὴ δυτικὴ καὶ τὴ Σοβιετικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴ δημοκρατία ἂν τὸ βάλουμε στὸ ἱστορικὸ πλαίσιο. Τὰ Ἀγγλόφωνα ἔθνη ἐξακολουθοῦν τὸ 1945 νὰ νομίζουν, ὅπως νόμιζαν καὶ ὅλοι οἱ δημοκράτες πρὶν ἀπὸ τὸ 1848, πὼς τὰ στοιχεῖα τῆς δημοκρατίας ἐξασφαλίζονται ἂν πάρει κάθε πολίτης ἡγήφο καὶ ἂν πάψει ἡ δωροδοκία καὶ ὁ ἐκφοβισμός. Οἱ Ρῶσοι ἐξακολουθοῦν νὰ νομίζουν ὅπως νόμιζαν παντοῦ οἱ δημοκράτες πρὶν ἀπὸ τὸ 1848, πὼς ὁ πραγματικὸς σκοπὸς τῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ ἐξίσωση τῶν τάξεων καὶ ἡ μεταβίβαση τῆς δύναμης στὸ λαό.

Οἱ σημερινὲς διαφορὲς ἀνάμεσα στὴ Ρωσικὴ καὶ τὴ δυτικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴ δημοκρατία πρέπει χωρὶς ἄλλο ν' ἀποδοθοῦν στὰ διαφοροετικὰ στοιχεῖα ποὺ ἀποτελοῦν τὶς βάσεις τῆς ἱστορικῆς τους εξέλιξης. Φανερόνουν ὅμως καὶ πιὸ ριζικὲς διαφορὲς ἀπόψεων ποὺ χρειάζεται νὰ τις ἀναφέρουμε συνοπτικὰ. Ἀνάμεσα στὴ Ρωσία καὶ τὴ Δύση ὑπάρχει μιὰ πατροπαράδοτη διαφορὰ: 1) στὸ προαιώνιο πρόβλημα τοῦ ατόμου καὶ τῆς κοινότητος, 2) ἀπέναντι στοῦ σχετικὸ πρόβλημα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐξουσίας, 3) στὸ ζήτημα τῆς ἀνεξίτηρσκειας καὶ 4) στὴ θέση καὶ τὴ φύση τοῦ νόμου.

(1) Εἶναι γνωστὸ πὼς ἡ ἰδέα τοῦ κολεκτιβισμοῦ καὶ τῆς ὁμαδι-

κῆς εὐθύνῃς εἶναι βαθειὰ ριζωμένη στοὺς Ρωσικοὺς θεσμοὺς (στὸ *mir*, δηλ. τὸ κολεκτιβιστικὸ χωριὸ καὶ στὸ *artel* δηλ. τοὺς παραγωγικοὺς συνεταιρισμοὺς) ὅπως καὶ στὴ Ρωσικὴ νοστοροπία («ὁ καθένας μὲς σηκώνει ὅλων τὶς ἀμαρτίες», λέει ἕνας ἥρωας τοῦ Ντοστογιέβσκι). Ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα σ' αὐτὴ τὴν ἄποψη καὶ τὸν ἀτομισμό τοῦ σύγχρονου δυτικοῦ κόσμου μὲ τὴν ἰσχυρὴ αἰσθησιμότητα τῆς ἐπιτυχίας καὶ τῆς ἀτομικῆς εὐθύνῃς ἐξηγεῖται ἀπὸ τὶς παλιὲς διαφορὲς ποὺ ὑπῆρχαν ἀνάμεσα στοὺς Χριστιανικοὺς πολιτισμοὺς τοῦ Βιζαντίου καὶ τῆς Ρώμης, ἐνισχυμένους ἀπὸ τὸ γεγονὸς πὼς ἡ Ρωσία δὲν δέχτηκε τὴν ἐπίδραση τῆς Ἀναγέννησης καὶ τῆς Μεταρρύθμισης ποὺ ἐνίσχυσαν τόσο τὸν ἀτομισμό στὴ Δύση. Τὸ ζήτημα τοῦ κολεκτιβιστικοῦ χωριοῦ εἶναι ὡς ἕνα σημεῖο ἀπραγματοποίητο. Γιὰ νὰ μὴ παραβλέψουμε ὅμως τὶς ἐξαιρέσεις ποὺ ὑπάρχουν σὲ κάθε γενικὸ κανόνα πρέπει νὰ ποῦμε πὼς ὁ Ρῶσος ἔχει τὴν τάση νὰ βλέπει τὸ ἄτομο πρῶτα σὰν μέλος μιᾶς κοινότητος ἐνῶ τὰ Ἀγγλόφωνα ἔθνη βλέπουν τὴν κοινότητα πρῶτα σὰν ἕνα ἄθροισμα ατόμων.

(2) Αὐτὸ βλέπει μὲ τὴ σειρά του τὴ Ρωσικὴ θέση στὸ κλασσικὸ ζήτημα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐξουσίας. Πολὺ καιρὸ πρὶν υἱοθετηθεῖ ὁ Μαρξισμὸς σὰν ἐπίσημη ἰδεολογία, οἱ Ρῶσοι διανοούμενοι δέχονταν μὲ καλὸ μάτι τὴ θεωρία τοῦ Ἐγγέλου, πὼς οὐσία τῆς ἐλευθερίας εἶναι ἡ γνώση καὶ ἡ ἐκούσια ὑποταγὴ στὸ νόμο τῆς ἀναγκαιότητος. Ἡ ἀπόλυτη ἐλευθερία εἶναι μιὰ πλάνη καὶ ἡ ἐπιδιωχτὴ της πῆθανὸ νὰ οδηγήσει στὴ χειρότερη μορφὴ τῆς δουλείας. Ἡ λεγόμενη ἐλευθερία τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας σήμαινε ἐλευθερία τῶν δυνατῶν γιὰ νὰ ἐνισχύονται εἰς βάρος τῶν ἀδυνάτων.

Τὸ *laissez-faire* ὁδηγοῦσε κατ' εὐθείαν στὴν ὑποδούλωση τοῦ προλεταριάτου ἢ λεγόμενη ἐλευθερία τοῦ τύπου εἶναι ὁ ἔλεγχος τῆς σκέψης ἀπὸ τὰ ἰσχύοντα οἰκονομικὰ συμφέροντα. Ἡ ἐλευθερία τοῦ ατόμου σημαίνει πάντα αὔξησι τῆς δύναμης τῶν ἰσχυρῶν εἰς βάρος τῶν ἀδυνάτων. Ὁ Ρῶσος θὰ δέχονταν τὴ θεωρία τοῦ Λίνκολν πὼς δὲν μπορεῖ σ' ἕνα κράτος νὰ ὑπάρχει «περιορισμὸς ἀπὸ τὴ μιὰ καὶ ἐλευθερία ἀπὸ τὴν ἄλλη», ἀλλὰ θὰ ἔδινε τὴν ἐρμηνεία πὼς ἡ πραγματικὴ ἐλευθερία μπορεῖ νὰ νηθεῖ μόνο σὰν κολεκτιβιστικὴ ἐλευθερία γιὰ τὴ μεγαλύτερη τάξη δηλ. τὴν ἐργατικὴ ποὺ εἶναι ἐλεύθερη ἐκεῖ ὅπου κανένας ἄνθρωπος δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐργάζεται γιὰ νὰ κερδίζει ὁ ἄλλος. Ἡ ἐργασία γιὰ τὴν κοινότητα, τῆς ὁποίας τὸ ἄτομο εἶναι ἀναπόσπαστο μέρος, δὲν εἶναι ἄρνησι τῆς ἐλευθερίας, ἀκόμα κι' ὅταν ἡ ἐργασία αὐτὴ ἐπιβάλλεται ἀπὸ πράκτορες τῆς κολεκτιβιστικῆς θέλησης.

(3) Ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία εἶναι μιὰ εἰδικὴ ἀλλὰ ἐξαιρετικὰ σπουδαία μορφὴ τοῦ ζητήματος τῶν δικαιωμάτων τοῦ ατόμου καὶ δείχνει στὸ κορυφώμα τῆς τῆς διαφορᾶς ἀνάμεσα στοὺς δημοσιολόγους τοῦ

ἀγγλόφωνου καὶ τοῦ Σοβιετικοῦ κόσμου. Οἱ Βρεταννοὶ καὶ Ἀμερικανοὶ συγγραφεῖς βεβαιώνουν πὼς στὴ Σοβιετικὴ Ἑνωση δὲν ὑπάρχει δημοκρατία γιατί δὲν ὑπάρχει ἐλευθερία διαφωνίας. Οἱ Ρῶσοι συγγραφεῖς λένε μὲ τὴν ἴδια πεποίθηση πὼς ἡ Ἀγγλία καὶ οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες δὲν εἶναι πραγματικὰ δημοκρατικὲς χώρες γιατί ἀνέχονται ἰδέες ἐχθρικές πρὸς τὴ δημοκρατία.

Ὅπως τόνισα καὶ πάρα πάνω, ἡ δημοκρατία τοῦ Ἀγγλόφωνου κόσμου ἔχει τὶς ρίζες της στὸν Ἀγγλικὸ ἐμφύλιο πόλεμο τοῦ 17ου αἰώνα καὶ δὲν ἔχασε ποτὲ τὴν στενὴ της ἐπαφὴ μὲ τὸν προτεσταντισμὸ καὶ ἰδιαίτερα μὲ τὶς διάφορες αἱρέσεις. Τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς δημοκρατίας τοῦ Ἀγγλόφωνου κόσμου δὲν εἶναι τόσο ἡ δύναμη τῆς πλειοψηφίας ὅσο ἡ ἀνεξαρτησία τῆς μειοψηφίας. Τὸ γεγονός πὼς στὴ Ρωσία καὶ σὲ ἄλλες χώρες ἡ ἐλευθερία δὲν ὑπάρχει σὰν πολιτικὴ ἀρχὴ εἶναι ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπαρξέας ἰσχυροῦ κράτους. Μόνον ὅπου ἡ κοινωνία ἔχει ἡ ἴδια φυσικὴ συνοχὴ καὶ ἡ συνοχὴ αὐτὴ συγκρατεῖται μὲ ριζωμένες συνήθειες σκέψης καὶ πράξης, μπορεῖ τὸ κράτος νὰ ἐπιτρέπει στὸν ἑαυτὸ του ὀρισμένους ἀδυναμίες καὶ νὰ ἀνέχεται διαφορὰ σκέψης σὲ ζητήματα μεγάλης πολιτικῆς σημασίας. Στὴ Ρωσία ὅπου ὑπῆρχε πάντα κοινωνικὴ ἀναρχία, ὑπῆρχε ἀνάγκη ἰσχυροῦ κράτους· γι' αὐτὸ καὶ οἱ Ρῶσοι βλέπουν τὴν ἀνοχὴ τῆς ἀντίθετης γνώμης πού ὑπάρχει στὰ δυτικὰ κράτη σὰν ἕνα σύμπτωμα ἀδυναμίας. Καὶ γιὰ νὰ ἐνισχύσουν τὴν ἀποψὴ τους ἀναφέρονται σὲ γεγονότα πρὶν ἀπὸ τὸ 1939, ὅταν ἡ ἀντίσταση στὸ φασισμό ὑπονομευόταν κατὰ τὴ γνώμη τους ἀπὸ τὴν ἀνοχὴ τῶν ἀντιδημοκρατικῶν στοιχείων στὰ δυτικὰ κράτη.

(4) Οἱ διαφορετικὲς ἀπόψεις γιὰ τὴ θέση καὶ τὴ φύση τοῦ νόμου ἀνάμεσα στὴ δυτικὴ καὶ τὴ Σοβιετικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴ δημοκρατία δὲν εἶναι λιγώτερο συμπτωματικές. Ἡ πατροπαράδοτη ἀποψὴ τῶν Ρώσων συμφωνεῖ μὲ κείνη τῶν διανοούμενων τῆς Δύσης — ἀπὸ τὸν Χόμπς* καὶ ὕστερα — πού θεωροῦσαν τὸ νόμο σὰ διαταγὴ τῆς κυρίαρχης δυνάμεως τοῦ κράτους. Ἡ Μαρξιστικὴ ἀποψὴ λέει πὼς ὁ νόμος εἶναι ἀπλᾶ ἕνα μέσο ἐκδήλωσης τῆς δυνάμεως τοῦ κράτους. Ἀκριβῶς ὅπως ἡ ἀστικὴ δημοκρατία χρησιμοποιεῖ τὸ νόμο γιὰ νὰ διαφυλάξει τὴν ὑπεροχὴ τῆς ἀστικῆς τάξης, ἔτσι ἡ Σοβιετικὴ δημοκρατία τὸν χρησιμοποιεῖ γιὰ νὰ διατηρήσει τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου. Σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ πρώτου ποινικοῦ κώδικα τῆς Ρωσικῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας τοῦ 1919 «τὸ προλεταριάτο πρέπει νὰ φτιάξει νόμους γιὰ νὰ τιμωρεῖ τοὺς ἐχθροὺς του».

Γενικώτερα ὁ Σοβιετικὸς νόμος, ὅπως λέει ὁ Λένιν εἶναι «ἡ ἐκφραση τῆς θέλησης τοῦ κράτους» ἡ πολιτικὴ ὁμῶς ἀστυνومία, πού εἶναι εἰδικὰ ὁ φρουρὸς τοῦ κράτους καὶ τῆς ἀσφάλειας του, δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάγεται στοὺς κοινούς νόμους. Μὲ λίγα λόγια ὁ νόμος εἶναι ἕνα μέσο κρατικῆς δυνάμεως. Τὸ Βρεταννικὸ κράτος κάποτε παραδέχεται τὴν ἀποψὴ πὼς ὁ νόμος τὸ ἐμποδίζει νὰ ἐνεργήσει κατὰ τὸν ἑναν ἢ τὸν ἄλλον τρόπο. Αὐτὸ εἶναι κάτι ἀκατανόητο γιὰ τὸν Ρῶσο. Ἀκόμα πιὸ ἀνώμαλο εἶναι τὸ Ἀμερικανικὸ σύστημα πού ἐπιτρέπει νὰ ἀκυρώνονται ἀπὸ τὰ δικαστήρια ἀποφάσεις πού λάβανε οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς κυρίαρχης μερίδας τοῦ λαοῦ. Ἡ ἔννοια τοῦ νόμου σὰν ἕνα σῶμα κανόνων καὶ ἀρχῶν πού μπορεῖ νὰ ἐπιβάλλει τὸ κράτος ὄχι μόνο γιὰ νὰ τιμωρήσει τοὺς πολίτες σὰν ἄτομα ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ τοὺς προστατεύσει ἀπὸ τὴν κυρίαρχη δύναμή τους εἶναι κάτι βασικὸ στὴ φιλελεύθερη δημοκρατία. Καὶ εἶναι κάτι ἐντελῶς ξένο στὴ ρωσικὴ παράδοση καὶ τὴ δημοκρατία.

Τὸ πρακτικὸ συμπέρασμα πού παρουσιάζεται τελικὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀνάλυση εἶναι ἡ πρόκληση τῆς νέας Σοβιετικῆς δημοκρατίας στὶς παλιὲς πατροπαράδοτες μορφές τῆς δημοκρατίας τοῦ Ἀγγλόφωνου κόσμου. Κανείς δὲν ἀμφισβητεῖ τὴ μεγάλη ἱστορικὴ συμβολὴ τοῦ κόσμου αὐτοῦ στὴν ἐξέλιξη τῆς δημοκρατίας καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη σήμερα νὰ ζητᾶμε νὰ βροῦμε ἀν θὰ μπορούσαν οἱ Ρῶσοι νὰ ὠφεληθοῦν πολλὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν συμβολή.

Σήμερα τὸ ζήτημα εἶναι ἀν ἡ ἀγγλόφωνη δημοκρατία, μὲ τὸν πλατὺ πολιτικὸ της ὀρίζοντα μπορεῖ νὰ ὠφεληθεῖ ἀπ' τὸ δυνατό κοινωνικὸ καὶ οἰκονομικὸ τόνο τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας. Ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ ἀποψὴ ἀξίζει νὰ ἀναφερθεῖ ἡ προφητεία τοῦ Λένιν πὼς «μὲ τὸ σοσιαλισμό, θὰ ἀναζήσει ἀναπόφευκτα ἡ πρωτόγονη δημοκρατία» καὶ πὼς «ἡ μάζα τοῦ λαοῦ θὰ προβάλλει τὴν ἀξίωση νὰ παίρνει μέρος ὄχι μόνο στὴν ψηφοφορία καὶ τὶς ἐκλογές ἀλλὰ καὶ στὴν καθημερινὴ διοίκηση τῶν ὑποθέσεων τοῦ κράτους». Μιὰ τέτοια ἀναβίωση πρωτόγονης δημοκρατίας ἔγινε καὶ στὴ Μ. Βρεταννία τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου μὲ τὴ μορφή τῶν ἀντιαεροπορικῶν ὑπηρεσιῶν πού ἔχουν ὁργανωθῇ σὲ διάφορα σημεῖα καὶ τὴν ὑπηρεσία ἐθνοφυλακῆς καὶ ἀν οἱ Ρῶσοι δεχτοῦν τὴν ἀποψὴ πὼς τέτοιου εἶδους ἀμεση συμμετοχὴ στὴ διοίκηση εἶναι ἕνα τὸ ἴδιο σημαντικὸ στοιχεῖο τῆς δημοκρατίας ὅπως καὶ ἡ ψήφος στὶς ἐκλογές, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς κάνουν λάθος. Ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ πλευρά, τὸ πρόβλημα εἶναι νὰ ἀναπτυχθοῦν θεσμοὶ οἰκονομικῆς ὁργάνωσης σὲ ἐθνικὴ ἀλλὰ καὶ διεθνή κλίμακα πού ἐνῶ δὲν θὰ ἀποθαρρύνουν τὴν ἀτομικὴ πρωτοβουλία θὰ κατευθύνουν τὴν παραγωγικὴ προσπάθεια στὶς ἀπαιτήσεις μιᾶς γενικῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς πολιτικῆς γιὰ τὸ συμφέρον ὅλης τῆς κοι-

* T. Hobbes (1588—1679) Ἀγγλὸς φιλόσοφος.

νότητας. Ο κίνδυνος στις αγγλόφωνες δημοκρατίες είναι πώς, με την πατροπαράδοτη ένθάρρυνση που δίνουν στις άκρες μορφές της ατομικής και εθνικής πρωτοβουλίας θα αποδειχτούν λιγότερο εύκαμπτες από την Σοβιετική δημοκρατία και λιγότερο εύκολες για να συμβιβαστούν με το μέγεθος του πολιτικού και οικονομικού σχεδίου που απαιτεί ο σύγχρονος κόσμος. Κανένας άνθρωπος θεσμός, καμιά μορφή πολιτεύματος δεν μένει ή ίδια. Το μέλλον της δημοκρατίας στον Αγγλόφωνο κόσμο εξαρτάται από την απόφαση των αρχηγών τους να μην επαναπαυθούν στις δάφνες τους, να μη θεωρήσουν τις ελεύθερες εκλογές και τις αντιπροσωπευτικές κυβερνήσεις σαν κάτι που καταστρέφει τα αποτελέσματα και τις υποχρεώσεις της δημοκρατίας, αλλά να ζητήσουν νέες κοινωνικές και οικονομικές σφαίρες δράσης και να εφαρμόσουν σ' αυτές την αρχή της δημοκρατίας.

Υστερα από τη δημοσίευση του άρθρου του καθηγητή Κάρο, ο «Μαγχεστριανός Φύλαξ» κάλεσε και άλλους γνωστούς πολιτικούς συγγραφείς να γράψουν και να προσθέσουν τις απόψεις τους σχετικά με τη δημοκρατία. Ο Ιστανός Σαλβαντόρ ντε Μανταριάκα, σ' ένα του άρθρο σ' αυτή τη σειρά, λέει πώς δεν μπορούμε να διακρίνουμε τη δημοκρατία σε οικονομική και πολιτική και υποστηρίζει ότι πυρήνας της είναι :

Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

Στην πραγματικότητα εκείνο που λέμε οικονομική δημοκρατία, δεν υπάρχει. Μια χώρα δεν μπορεί να είναι δημοκρατική στο οικονομικό πεδίο και αντιδημοκρατική στο πολιτικό. Όλα όσα λέγονται για την οικονομική δημοκρατία στηρίζονται στην κατάργηση του θεσμού των μετόχων στη βιομηχανία και των ιδιοκτητών στην καλλιέργεια της γης. Όμως, ακόμη και αν αυτή η αλλαγή ελπίαν να οδηγήσει σε μια πραγματική αύξηση της κυριαρχίας των εργατών και να τους δώσει τον έλεγχο της παραγωγής, ακόμη και τότε η «Δημοκρατία» δεν θα στεκόταν καλά.

Η διάκριση Οικονομικής και Πολιτικής δημοκρατίας είναι παιδαριώδης. Σε μια κοινωνία όπου δεν υπάρχει ελευθερία της σκέψης, δεν μπορεί να υπάρξει κανένας είδος ελευθερίας, οικονομική ή πολιτική. Γιατί, από τότε που η εκτελεστική εξουσία αρχίζει να ελέγχει τη σκέψη, αρχίζει πια να τὰ ελέγχει όλα, ακόμα και τη ζωή του εργάτη, που θα μπορούσε να βρει την «οικονομική δημοκρατία» του μέσα σ' ένα στρατόπεδο συγκέντρωσης όπου να πεθάνει.

Ο πυρήνας της Δημοκρατίας είναι η ελευθεροτυπία. Σ' αυτό το σημείο ο «οικονομικός δημοκρατης» κάτι μουρμουρίζει για τις οικονομικές δυνάμεις που ελέγχουν τον τύπο της χώρας του. Κανένας φιλελεύθερος δημοκράτης δεν

μπορεί να πει πώς ο τύπος στη Δύση είναι όπως θα έπρεπε να είναι. Πραγματικά, το πρόβλημα αυτό, είναι από τα πιο δύσκολα και σημαντικά που έχουν να λύσουν οι φιλελεύθερες δημοκρατίες. Όμως οι προσπάθειες που σκοπεύουν να εξισώσουν τα καθήκοντα των εκτελεστικών οργάνων της πολιτείας με το σύστημα που κυριαρχεί σε όλες τις οικονομικές δημοκρατίες από τη Γιουγκοσλαβία ως τη Ρωσία, είναι κάτι που δεν το συζητάμε τώρα.

Ούτε είναι ανάγκη να μās στενοχωρεί η μαρξιστική άποψη πώς η τάξη που ελέγχει το κράτος πρέπει να χρησιμοποιεί πάντα τη δύναμή της για το συμφέρον της. Η κατηγορία (σαν μια γενική αδικαιολόγητη αρχή) είναι και τώρα όπως θα είναι και αργότερα αληθινή ως ένα σημείο, γιατί όλες οι τάξεις της κοινωνίας είναι ανθρώπινες. Το φάρμακο βρίσκεται στη φιλελεύθερη δημοκρατία. Αυτό βγαίνει μονάχο του από τον ίδιο τον όρισμό που δίνουμε γι' αυτήν. Για μās δημοκρατία είναι μια σχετική αρχή. Τίποτα δεν αξίζει σαν τη δημοκρατία. Υπάρχουν χώρες περισσότερο ή λιγότερο δημοκρατικές. Όσο περισσότεροι άνθρωποι παίρνουν μέρος στην Κυβέρνηση, τόσο πιο φωτισμένη και πιο ελεύθερη γίνεται και τόσο πιο δημοκρατικό είναι ένα Έθνος. Και όσο δημοκρατικότερο είναι ένα Έθνος, τόσο λιγότερη πιθανότητα υπάρχει για μια όρισμένη τάξη να φοβερίζει και να εκμεταλλεύεται τις άλλες.

Ο Χάρολντ Λάσκι, καθηγητής της Σχολής Οικονομικών Ύψιστων του Λονδίνου και πρόεδρος του Βρετανικού Έργατικού Κόμματος, που τελευταία επισκέφθηκε τη Ρωσία επί κεφαλής φιλικής αποστολής από μέλη της Βουλής των Κοινοτήτων και μίλησε με τον Στάλιν, σε άρθρο που δημοσιεύτηκε στον «Μαγχεστριανό Φύλακα» υποστηρίζει αρκετά την άποψη του καθηγητή Κάρο και δικαιολογεί την ανάγκη για μια :

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΑΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΥΣΗ

Νομίζω πώς πρέπει να ξεχωρίζουμε τη δημοκρατική κοινωνία από τη δημοκρατική Κυβέρνηση. Η πρώτη είναι μια κοινότητα όπου οι πολίτες δέχονται την όσο γίνεται πληρέστερη ικανοποίηση των απαιτήσεών τους, σαν υπέρτατο σκοπό της. Πρέπει λοιπόν λογικά να καταλάβουν, ότι ο σκοπός αυτός δεν μπορεί ποτέ να πληρωθεί, πρώτα αν μια ομάδα ανθρώπων ή μια τάξη μέσα στην κοινωνία έχει ιδιαίτερα προνόμια που στηρίζονται στην κληρονομική ευγένεια ή στον πλούτο, στη ράτσα ή στις πεποιθήσεις και, δεύτερα, πώς αρνούμενοι σε μια ομάδα ή σε μια τάξη το δικαίωμα να αποκτήσει όρισμένα ειδικά προνόμια, ενισχύουμε τον πόθο των πολιτών να ζυγίζεται η αξία τους με όσο γίνεται λιγότερη προκατάληψη. Δημοκρατική Κυβέρνηση σημαίνει πώς εκείνοι που κάνουν τους Νόμους, 1) εκλέγονται από το λαό γι' αυτό το σκοπό· 2) πώς

έξασκούν το κύρος τους με τρόπο που δεν αφήνει να παίρνονται αυθαίρετες αποφάσεις και 3) πώς κατά όρισμένα χρονικά διαστήματα αυτουποβάλλονται στην έγκριση των συμπολιτών τους, ανάλογα με τον τρόπο που άσχοι τα δικαιώματά τους. Σύμφωνα με το 2 και 3, δεν είναι δημοκρατική μια Κυβέρνηση που έπεμβαίνει αυθαίρετα στις εκλογές με σκοπό να εξασφαλίσει την επιτυχία της.

Το δικαίωμα της αποδοκιμασίας, και κατ' ακολουθία η όργάνωση των όμορφων πολιτών προκειμένου να την εκφράσουν, είναι κάτι βασικό σε μια δημοκρατική Κυβέρνηση.

Κατά πόσο οι άρχες αυτές εφαρμόζονται στη Βρεταννία και στη Σοβιετική Ρωσία με συνέπεια, μάς το λένε τα ίδια τα πράγματα. Η Μεγάλη Βρεταννία δεν είναι δημοκρατική κοινωνία. Δεν προσπαθεί να ικανοποιεί τις περισσότερες απαιτήσεις των μελών της. Δίνει προνόμια που πηγάζουν από την καταγωγή και τον πλοῦτο. Από την άλλη μεριά, έχει δημοκρατική Κυβέρνηση. Όλοι οι πολίτες συμμετέχουν στην εκλογή των άρχων. Οι άρχες αυτές, άσχοι τη δύναμή τους κατ' επιταγή και όχι κατά την ελεύθερη θέλησή τους.

Η Σοβιετική Ρωσία πάλι σαν κοινωνία είναι περισσότερο δημοκρατική από τη Βρεταννία. Δεν παρέχονται ειδικά προνόμια ούτε εξ αιτίας της καταγωγής, ούτε εξ αιτίας της εράσας ή των πεποιθήσεων. Οι εύκαιρίες να προκόψει κανείς—π. χ. να μορφωθεί—δεν περιορίζονται ανάλογα με την κοινωνική του θέση. Τα κεκτημένα δικαιώματα δεν μπορεί να σου τα αρνηθεί εκεί κανείς, πράγμα που μπορεί κάποτε να γίνει στον τόπο μας.

Όμως δε βλέπω τίποτα που να με άναγκάσει να χαρακτηρίσω την Κυβέρνηση της Σοβιετικής Ρωσίας δημοκρατική. Είναι φυσικά αλήθεια ότι τις βάσεις της, τις εγκρίνουν όλοι. Άλλά προχωρώντας περισσότερο από ότι απαιτεί η τήρηση του νόμου και της τάξης, περιορίζει την κριτική, ειδικά την οργανωμένη κριτική που μπορεί να γίνει πάνω τις πράξεις της· καμιά φορά χωρίς να προσέχει στο πόσο παραβιάζει τα όρια, την τιμωρεί με θάνατο, με έξορις ή φυλακίσεις. Η Κυβέρνηση δεν υπόκειται σε έλευθερο και άτιμώρητο έλεγχο για τις αποφάσεις της, πολύ λιγότερο μάλιστα σε ζητήματα έξωτερικής πολιτικής.

Νομίζω ότι αυτά μπορούν να έξηγηθούν και να δικαιολογηθούν, αν φωτίσουμε τις ειδικές ιστορικές συνθήκες που δημιουργήθηκαν στη Ρωσία. Νομίζω όμως άκόμη, πώς μια άυστηρά λογική συζήτηση πάνω σ' αυτό είναι άδύνατη αν δε συμφωνήσουμε ειλικρινά πώς η Κυβέρνηση αυτή είναι κάπως δικτατορική. Το ότι έχει εργατικό χαρακτήρα, αυτό δεν έλαττώνει το δικτατορισμό της.

Συμφωνώ άπόλυτα με τον καθηγητή Κάρο, πώς οι θεσμοί της Βρεταννικής δημοκρατίας, κοινωνικοί και διοικητικοί, έχουν να μάθουν πολλά από τη Ρωσία. Θέλω να προσθέσω, πώς κατά τη γνώμη μου, υπάρχουν το ίδιο πολλά πράγματα που θα μπορούσε να διδαχτεί η Ρωσία από τους θεσμούς της Βρεταννίας. Είναι πια καιρός να σταματήσει η εύκολη ρητορική συζήτηση, που μάς έκανε να άρνιόμαστε κάθε θετικό στοιχείο του άλλου. Από την ψύχραιμη συζήτηση και την άνεκτικότητα είναι που πηγάζει η άμοιβαία κατανόηση. Κι' αυτά τα δυο πράγματα είναι που όπωσδήποτε μάς χρειάζονται: ψυχραιμία και καλή διάθεση.

Ός έδω όλοι οι συζητητές περιορίστηκαν κυρίως να δούν τη δημοκρατία ιστορικά και να συγκρίνουν τη Δυτική δημοκρατία με το Ρωσικό κομμουνισμό. Το δεύτερο θέμα που τίθεται σ' αυτήν την συζήτηση, είναι η σχέση ανάμεσα στο σοσιαλισμό και τη δημοκρατία. Ο Ζαν Λακρουά, πολιτικός και φιλόσοφος, άντιπαραθέτοντας το φιλελευθερισμό του 19ου αιώνα με το σοσιαλισμό του 20ού, μάς βεβαιώνει πώς:

«ΕΚΕΙΝΟΣ ΠΟΥ ΑΡΝΙΕΤΑΙ ΤΟΝ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ ΑΡΝΙΕΤΑΙ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ»

(Απόσπασμα από το άρθρο που δημοσιεύτηκε στην Παρισινή έφημερίδα «Esprit» με τον τίτλο «Από τη φιλελεύθερη στη μαζική δημοκρατία»).

Ζούμε την ιστορική στιγμή που η μάζα έφτασε στην ώριμότητά της. Η έννοια αυτή έχει πολλές σημασίες. Πρώτα άπ' όλα σημαίνει πώς περνάμε από μια δημοκρατία φιλελεύθερη άκόμη και άριστοκρατική σε μια δημοκρατία μαζική και λαϊκή. Αυτή είναι η έννοια του σοσιαλισμού και παρ' όλα τα λάθη και τις πλάνες των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων, η άξία του—που δεν μπορεί κανείς να την άφαιρέσει—είναι ότι κατάλαβε αυτή τη μεταβολή. Λέγοντας πώς ζούμε σήμερα την ιστορική στιγμή που η μάζα έφτασε στην ώριμότητά της, παραδεχόμαστε ότι η δημοκρατία όδηγει στον σοσιαλισμό και πώς εκείνος που άρνιέται το σοσιαλισμό, άρνιέται και τη δημοκρατία. Η φιλελεύθερη δημοκρατία, όπηρες η καθορά πολιτική και άτομική μορφή της δημοκρατίας. Ο σοσιαλισμός είναι η οικονομική της μορφή. Η έννοια της δημοκρατίας είναι βαθιά κοινωνική· γιατί παύοντας να είναι φιλελεύθερη αποβάλλει την έξωτερική και μεταβατική της μορφή για να βρεί την ίδια της ουσία.

Όπως όμως και να έχει το πράγμα η δημοκρατία με τα ένδιάμεσα πρόσωπα ή η άμεση δημοκρατία δεν είναι πια άρχετή. Το να ψηφίζουμε κάθε τέσσερα χρόνια και για όλα τα άλλα να βασίζομαστε στους βουλευτές, δίνει την εντύπωση κοροϊδίας. Έδω και έναν αιώνα η δημοκρατική ιδέα έχει έξελιχθεί με την έννοια της ενεργητικότερης συμμετοχής, σε μια δημοκρατία πιο άμεση και που άσχολεται περισσότερο με την καθημερινή ζωή και τις ανθρώπινες πράξεις. Δεν άρχουν σήμερα δημοκρατικοί τύποι· σήμερα ο κόσμος θέλει δημοκρατικά έθιμα, με τη βαθύτερη έννοια. Η όργάνωση συγκεντρώσεων, εορτών και αγώνων είναι τελείως πού τις χρειάζονται έξαιρετικά οι νέοι... Με τη μετάβαση από το πολιτικό στο οικονομικό πρόγραμμα, από το κόμμα στο συνδικάτο, ή δημοκρατία επέβαλε μια πιο ενεργή συμμετοχή των ανθρώπων στη δημοκρατική ζωή, μια άμεσώτερη παρέμβαση της εργατικής ζωής στην οικονομική διεύθυνση του τόπου. Δεν γίνεται κανείς δημοκράτης αν δεν ένοσωματωθεί στο κοινό και αν δεν άποκτήσει εθύνες. Αν ή δημοκρατία είναι ουσιαστικά μια έξύψωση της μάζας, μια πολιτική και οικονομική ικανότητα της μάζας των λαϊκών τάξεων, αυτό προϋποθέτει πάντα και περισσότερο άπ' όλα συμμετοχή: Να είναι κανείς δημοκράτης θα πεί να άνακαλύπτει όσο είναι δυνατό σε κάθε περίπτωση όλα τα μέσα που θα έπιτρέπουν στη μάζα να συμμετέχει στην έθνική ζωή.

Τὸ παρακάτω ἄρθρο εἶναι γραμμένο ἀπὸ ἓναν Ἀμερικανὸν σύμφωνα μὲ τὴ βαθειὰ ριζωμένη πίστιν τῶν Ἀμερικανῶν γιὰ τὸν ἀτομισμό καὶ τὴν ἐλευθερίαν. Ἀναφέρεται στὴ σχέση δημοκρατίας - σοσιαλισμοῦ - κομμουνισμοῦ, καὶ γι' αὐτὸ συγκεντρώνει ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον. Ὁ Χέρμπερτ Μάθιους κάνει μιὰ ἐπισκόπηση τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς καὶ βρίσκει πῶς:

ΜΙΑ ΑΒΥΣΣΟΣ ΧΩΡΙΖΕΙ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟ

(Ἀπὸ τὸ «New York Times Magazine» ὅπως δημοσιεύτηκε στὸ «World Digest»)

Εἶναι ἀλήθεια πὼς τόσο ὁ σοσιαλισμὸς ὅσο καὶ ὁ κομμουνισμὸς βλαστήσανε ἀπὸ τὸν Μάρξ. Ὅμως πόσο ἀποκλίνει στὰ χρόνια μας τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο! Ἡ χαρακτηριστικώτερη διαφορὰ ποὺ προκαλεῖ τὴ σύγκρουσίν τους, εἶναι πὼς ὁ σοσιαλισμὸς προχωρεῖ σταθερὰ πρὸς φιλελεύθερες ἀρχές ἐνῶ ὁ κομμουνισμὸς ἔχει γίνει πολίτευμα ὀλοκληρωτικό. Τὸ Ἐργατικὸ κόμμα τῆς Ἀγγλίας, ἐνσαρκώνει τὸν τύπο τῆς Δυτικῆς δημοκρατίας. Τὸ Σοσιαλιστικὸ κόμμα τῆς Γαλλίας, βρίσκεται πρὸς τὸν κοινὸν φιλελεύθερον πολιτεύματα παρὰ τὸν κομμουνισμό. Οἱ Σοσιαλιστὲς τῆς Ἰσπανίας δὲν ἔχουν μὲ τὸ Μαρξισμό περισσότερη σχέση ἀπ' ὅτι οἱ Γάλλοι.

Ὁ Σοσιαλισμὸς σήμερὰ δὲ σημαίνει παρὰ Ἐθνικοποίηση, ὅσο γίνεται μεγαλύτερη κρατικοποίηση τῶν κυριώτερων ὑπηρεσιῶν καὶ πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν, αὐστηροὺς περιορισμοὺς στὴν οἰκονομικὴ σφαῖρα, ὥστε νὰ χαλιναγωγεῖται ἡ ἀπόλυτὴ ἀτομικὴ πολιτικὴ ἐλευθερία, ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου, τοῦ τύπου, τῶν δημόσιων συγκεντρώσεων κ. ἄ.

Δὲ χρειάζεται πολλὴ σκέψη οὔτε πολλὰ στοιχεῖα γιὰ νὰ καταλάβουμε πὼς ὁ τύπος αὐτὸς τοῦ Σοσιαλισμοῦ διαφέρει ἀπὸ τὸν κομμουνισμό. Ὁ ὀλοκληρωτισμὸς καὶ τὸ σοσιαλιστικὸ καθεστὼς τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης ἔχει σίγουρα ἀπομακρυνθῇ πολὺ ἀπὸ τὴ Μαρξιστικὴ ἀρχὴ τῆς κατ' ἄρῃς τοῦ κράτους. Ὁ κομμουνισμὸς δὲν εἶναι πιά (ἂν φυσικὰ εἶταν ποτέ του) τὸ προλεταριάτο ὁργανωμένο σὲ διεθυνόνουσα τάξη. Στὴν Ε.Σ.Σ.Δ., δὲν ὑπάρχει σήμερὰ ἰσότης οὔτε στὴν ἀμοιβή οὔτε στὴν κατανομή τοῦ πλούτου, οὔτε ἀπουσία κάθε προνόμιου. Ὅσο γιὰ τὴν ἐξωτερικὴ τῆς πολιτικῆς, αὕτὴ εἶναι ἐθνικιστικὴ καὶ ἱμπεριαλιστικὴ.

Ὁ κομμουνισμὸς εἶναι ἀντιφασιστικὸ σύστημα, ὅμως δίνει στὸ φασισμό ἓναν δικὸ του ὁρισμό.

Εἶναι δημοκρατικός, χωρὶς ὅμως νὰ παραδέχεται κατὰ τὸ ἐλάχιστο ὅτι οἱ σοσιαλιστὲς εἶναι δημοκράτες. Μὲ λίγα λόγια, εἶναι ἓνα σύστημα ὀλοκληρωτικό, ἐνῶ ὁ Σοσιαλισμὸς εἶναι ἐντελὼς τὸ ἀντίθετο. Σὲ ὅλες τις χώρες οἱ κομμουνιστικοὶ σκοποὶ εἶναι ἴδιοι—ὅπως μονοκομματισμὸς, ὑπαρξὴ ἐνὸς συνασπισμοῦ μὲ ἀποκλειστικὴ κυριαρχία τῶν κομμουνιστῶν ἢ τουλάχιστο πρόθυμου νὰ εὐχαριστεῖ τὴ Μόσχα.

Στὸν κομμουνισμό καταπιέζονται ὅλες οἱ φιλελεύθερες ἀρχές, μαζὶ καὶ οἱ διαφορὲς ἐλευθερίες ποὺ ἀναφέραμε πρὶν πάνω, πράγμα ποὺ ἀντιτίθεται στὶς ἀρχές τοῦ Σοσιαλισμοῦ. Ὑπάρχει ἐκεῖνον πρὸ ὁ κ. Μπέρβιν λέει «Βασιλεία τῆς Ἀστυνομίας» καὶ οἱ σοσιαλιστὲς δὲ θὰ ὑποστηρίξανε αὐτό.

Ἔχουμε τὴν ἀρνησὶν τοῦ φυσικοῦ νόμου, ποὺ ὁ κομμουνισμὸς τὴ μοι-

ράζεται μὲ τὸ φασισμό. Κανένας κομμουνιστὴς δὲ θὰ μπορούσε νὰ πεῖ αὐτὸ ποὺ εἶπε ὁ Ἀττὴλ στὴ Βουλὴ: «ὁ πολιτισμὸς μας, τότε μόνον μπορεῖ νὰ ἐπιζήσει, ἂν ἀποδεχτεῖ καὶ ἐφαρμόσει στὶς διεθνεῖς σχέσεις καὶ στὴν Ἑθνικὴ Ζωή, τὴ Χριστιανικὴ ἀρχὴ πὼς ἀνήκουμε ὁ ἓνας στὸν ἄλλον.»

Ὁ Δρ. Ἐβαν, Πρωθυπουργὸς τῆς Αὐστραλίας, ἀπέκτησε μεγάλῃ φήμῃ σὰν ὑποστηρικτὴς τῶν μικρῶν ἐθνῶν στὴ Συνδιάσκεψη τῆς Εἰρήνης στὸ Παρίσι. Σὲ μιὰ Συγκέντρωση Ἀντιπροσώπων τοῦ Τύπου στὸ Παρίσι ρώτησαν τὸν Δρ. Ἐβαν τί ἔννοεῖ λέγοντας «Δημοκρατία» καὶ ὅλοι οἱ παριστάμενοι ἐπιδοκίμασαν μὲ ἐνθουσιασμό τὸν Αὐστραλὸ Πρωθυπουργὸ ὅταν χωρὶς καμιά προετοιμασία, ἔδωσε τὴν ἀκόλουθὴ ἀπάντησιν:

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ δώσει κανεὶς ἓναν ἱκανοποιητικὸ καὶ πλήρη ὁρισμὸ τῆς δημοκρατίας. Ἡ δημοκρατία εἶναι κατὰ μονόπλευρον. Σημαίνει τόσα πολλά ποὺ τὴν δεχόμαστε σὰν θεῖο δῶρο, σὰν τὸ ἀέρα ποὺ ἀναπνέουμε. Μπορῶ νὰ πῶ πὼς ξέρω τι εἶναι δημοκρατία γιατί μεγάλωσα στὴν Αὐστραλία μὲ ἓνα σύστημα καθαρὰ δημοκρατικόν.

Κάθε ἄνθρωπος, ἄντρας ἢ γυναίκα ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ψηφίζει. Ἐχει δηλ. τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγει τὸ κοινοβούλιο καὶ τὴν κυβέρνησίν του. Αὐτὸ εἶναι βασικόν. Ἡ δημοκρατικὴ κίνησις σὲ ὅλο τὸν κόσμον, χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῆς γιὰ νὰ πετύχει γενικὴ ψήφο νὰ πετύχει δηλαδὴ «κυβέρνησις τοῦ λαοῦ, ἀπὸ τὸ λαὸ καὶ γιὰ τὸ λαόν».

Ἐκλογὴ θὰ πεῖ ἐλευθερία. Ἄν σὲ ὅλα τὰ ψηφοδέλτια εἶναι γραμμένο τὸ ἴδιο ὄνομα τότε δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος γιὰ ἐκλογὴ. Ἐκλογὴ θὰ πεῖ προτίμησις γιὰ ἓναν ἀπὸ τοὺς ἀντίπαλους ὑποψηφίους. Χωρὶς αὐτὴν τὴν ἐλευθερία, δὲν νοεῖται ἐκλογὴ καὶ φυσικὰ οὔτε δημοκρατία. Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτον.

Ὑστερὰ, ὅταν ὁ λαὸς ἐκλέξῃ μιὰ κυβέρνησιν, πρέπει σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχές τῆς δημοκρατίας ἡ ἐκλογὴ του νὰ εἶναι σεβαστὴ. Τὸ νὰ ζητήσῃ κανεὶς νὰ ἀπαλλαγῇ μὲ τὴ βίαν ἀπὸ μιὰ κυβέρνησιν ψηφισμένη ἀπὸ τὸ λαόν ἢ νὰ ζητήσῃ ἡ Κυβέρνησις νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους τῆς βίαια, καὶ νὰ παραδέχεται τὴν ἡττάν ὥσπου νὰ ἀλλάξουν τὰ πράγματα, πάντα μὲ τρόπο σύμφωνον πρὸς τὸ σύνταγμα. Μὰ καὶ αὐτὸ εἶναι μιὰ πλευρὰ μόνον τῆς δημοκρατίας. Δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ πραγματικὰ ἐλευθερία ἐκλογῆς οὔτε πραγματικὰ φιλελεύθερη κυβέρνησις μὴ κανένα δημοκρατικὸν σύστημα ἂν δὲν ὑπάρχει ἐλευθερία λόγον καὶ ἐλευθερία κριτικῆς.

Γι' αὐτό, ἐκεῖνοι ποὺ νομίζουν πὼς ἡ πλειοψηφοῦσα κυβέρνησις δὲν πολιτεύεται σωστά, πρέπει νὰ μποροῦν νὰ τὸ ποῦν, νὰ ἐκφράσουν ἐλευθερὰ τὴ γνώμην τους, ἀκόμα καὶ ἂν δὲν εἶναι σωστὴ. Αὐτὸ εἶναι ἓνα βασικὸν στοιχεῖον τῆς δημοκρατίας. Κι' ὅλες μαζὶ αὐτές οἱ προϋποθέσεις πλέκουν τὸ σύστημα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δημοκρατίας.

Ἐπειδὴ τὸ ἐρώτημα «Τί εἶναι Δημοκρατία» περιορίστηκε ὡς ἐδῶ στὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὶς ἀρχὲς τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Δύσης, γι' αὐτὸ τελειώνουμε τὴ συζήτηση μὲ ἀποσπάσματα ἀπὸ μιὰ Ρωσικὴ ὑπεράσπιση τοῦ Σοβιετικοῦ καθεστώτος. Ὁ Μ. Κόρνιεβ περιγράφει τὸ σημερινὸ Ρωσικὸ πολιτικὸ σύστημα.

ΑΝΩΤΕΡΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

(Περίληψη ἀπὸ τὸ «Bolshevik»)

Τὸ θέμα τῆς δημοκρατίας ὑπῆρξε καὶ εἶναι ἀκόμα ἡ κυριώτερη ἀφορμὴ στὶς φιλονικίες ἀνάμεσα στὶς προοδευτικὲς καὶ ἀντιδραστικὲς δυνάμεις τοῦ κόσμου. Ἐκείνοι ποὺ ὑποστήρξουν τὴν ἀστικὴ καὶ ρεφορμιστικὴ γνώμη, ὅπωςδήποτε δὲν μποροῦν νὰ ἀντικρύνουν τὸ ζήτημα ἀμερόληπτα καὶ ἀντικειμενικά, γιατί ἡ δημοκρατία βλάπτει ἅμεσα τὶς ἐκμεταλλεζόμενες τάξεις καὶ τὰ συμφέροντά τους. Καὶ οἱ θεωρίες τῶν ρεφορμιστῶν διανοοῦμενων τῆς ἀστικῆς τάξης μέσα σὲ μιὰ κεφαλαιοκρατικὴ κοινωνία, συνδέονται στενὰ μὲ τὰ συμφέροντα αὐτῶν τῶν τάξεων καὶ χρησιμεύουν σάν ἓνα εἶδος δικαιολογίας τῆς κεφαλαιοκρατίας.

Οἱ διανοοῦμενοι τῆς ἀστικῆς τάξης καὶ οἱ ἡγέτες τῶν σοσιαλιστικῶν δημοκρατικῶν κομμάτων παρουσιάζουν τὴν ἀστικὴ δημοκρατία πῶς βρίσκεται «ἐξῶ» ἢ «πάνω» ἀπὸ τὸ «ταξικὸ» ζήτημα, σάν μιὰ «γενικὴ» δημοκρατία. Δὲν παραδέχονται ἄλλη δημοκρατία ἀπὸ τὴν ἀστικὴ, ποὺ γι' αὐτοὺς εἶναι ἰδανικὴ. Ὁ ἀστικὸς κοινοβουλευτισμὸς δημιουργεῖ τὴν πλάνη πῶς ὁ λαὸς διευθύνει τὸ κράτος κι' αὐτὸ ἐνισχύει τὴν προπαγάνδα του.

Ἡ ἀστικὴ δημοκρατία γεννήθηκε μέσα στὸν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ φεουδαλισμοῦ, ποὺ ἔγινε γιὰ νὰ αὐξηθεῖ ἡ δύναμη τῆς κεφαλαιοκρατίας· αὐτὸ ἐξηγεῖ καὶ τὰ συνθήματα ποὺ χρησιμοποιοῦθηκαν: «ἀντιπροσώπευση τοῦ λαοῦ, ἐλευθερία, ἀδελφότητα, ἰσότητα».

Ἡ «μπουρζουαζία» στὴν ἀρχὴ χρειάστηκε τὴ δύναμη τῆς μάζας τοῦ λαοῦ γιὰ νὰ καταπολεμήσει τὴν ἀπολυταρχία καὶ γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ χρησιμοποίησε τὴν ἀρχὴ τῆς «ἀντιπροσώπευσης τοῦ λαοῦ». Ἡ κατάλυση τῆς δύναμης τῶν ἐκμεταλλεζόμενων τάξεων εἶταν ἡ μεταβίβαση τῆς δύναμης ἀπὸ τὰ χέρια τῆς μιᾶς ἐκμεταλλεζόμενης τάξης στὰ χέρια μιᾶς ἄλλης.

Ἡ ἀστικὴ δημοκρατία διακήρυξε τὴν ἀρχὴ τῆς «ἰσότητος»· μ' αὐτὸ ὅμως δὲν ἐννοοῦσε κοινωνικὴ ἰσότητα, γιατί ἡ ἀστικὴ δημοκρατία βασίζεται στὴ κοινωνικὴ ἀνισότητα καὶ τὴν ἐκμετάλλευση τῶν ἐργαζομένων τάξεων. Ἡ ἀστικὴ δημοκρατία ζητοῦσε μιὰ τυπικὴ ἰσότητα, μιὰ ἰσότητα ἀπέναντι στὸ νόμο.

Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν ἀστικὴ ἀντίληψη σύμφωνα μὲ τὴν ἐρμηνεία τῆς λέξης «ἐλευθερία». Ἡ μπουρζουαζία στὴ γένεσή της ἤθελε νὰ κατὰλύσει τοὺς περιορισμοὺς τοῦ φεουδαλισμοῦ· ἤθελε τὴν «ἐλευθερίαν» μίσθωση τῶν ἐργατῶν. Σὲ μιὰ κεφαλαιοκρατικὴ κοινωνία, ἐκεῖνος ποὺ διαθέτει τὴν ἐργατικὴ δύναμη δηλ. ὁ προλετάριος, εἶναι ἀναπόφευκτα σκλάβος ἐκεῖνου ποὺ ἔχει στὰ χέρια του τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς δηλαδὴ τοῦ κεφαλαιοκράτη.

Ἡ σοβιετικὴ δημοκρατία γεννήθηκε μέσα στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ δημιουργία

γιὰ ἐνὸς ἐντελῶς νέου καὶ ἀνώτερου κοινωνικοῦ τύπου, τοῦ σοσιαλισμοῦ. Τὰ Σοβιὲτ δημιουργήθηκαν ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς ἐργάτες μέσα στὸν ἀγῶνα τους γιὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν καταπίεση τοῦ κεφαλαιοκράτη-γαιοκτήμονα.

Ἡ γνώμη ποὺ ἐκφράσανε οἱ ἀστοὶ καὶ οἱ ρεφορμιστὲς διανοοῦμενοι, ὅτι ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καὶ ὁ σοσιαλισμὸς εἶναι ἀδύνατο νὰ συνυπάρξουν εἶναι μιὰ ἀστήριχτη συκοφαντία. Στὴν πραγματικότητα ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καὶ ὁ σοσιαλισμὸς εἶναι πράγματα ποὺ δὲ χωρίζουν ἀπὸ τὴ δημοκρατία.

Τὸ βασικὸ χαρακτηριστικὸ τῆς Σοβιετικῆς σοσιαλιστικῆς δημοκρατίας εἶναι ὅτι στηρίζεται στὴν ἀπομάκρυνση τοῦ γαιοκτήμονα καὶ τὴν καταπίεση τοῦ κεφαλαιοκράτη. Μόνο μιὰ τέτοια δημοκρατία μπορεῖ νὰ δώσει γνήσια καὶ ὄχι τυπικὴ ἰσότητα. Στὴ σοσιαλιστικὴ μας χώρα δὲ γίνεται ἐκμετάλλευση τοῦ ἐργάτη· ὁ ἐργάτης νοιώθει πῶς εἶναι ἓνας πολίτης μὲ ἴσα δικαιώματα στὴν παραγωγή ὅπως καὶ σὲ ὅλες τὶς ἄλλες σφαῖρες τῆς δημόσιας ζωῆς.

Ἡ Σοβιετικὴ δημοκρατία δίνει πραγματικὴ ἐλευθερία λόγου, τύπου, συγκεντρώσεων καὶ συλλαλητηρίων — ὄχι ἐξαναγκασμένη ὅπως στὶς κεφαλαιοκρατικὲς χώρες. Σ' αὐτὲς ὁ τύπος καὶ τὸ ραδιόφωνο εἶναι στὰ χέρια τῶν κεφαλαιοκρατῶν· γι' αὐτὸ δὲν ἐκφράζει τὶς γνώμες οὔτε τὰ ἐνδιαφέροντα τῆς μάζας. Ἡ «ἐλευθερία τοῦ τύπου» ταχτικά χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὰ ἀντιδραστικὰ κόμματα γιὰ νὰ ἀλλοιώνει τὴν κοινὴ γνώμη, νὰ κάνει ἀντισοβιετικὴ προπαγάνδα καὶ νὰ σπείρει συκοφαντίες ἀνάμεσα στοὺς ἐκπροσώπους τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Πολλοὶ πολιτικοὶ κρίνουν τὸ βαθμὸ τῆς δημοκρατίας στὴ δημόσια ζωὴ μιᾶς χώρας ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν πολιτικῶν κομμάτων. Ὅσο περισσότερα κόμματα ὑπάρχουν, λένε, τόσο πιὸ δημοκρατικὴ εἶναι ἡ χώρα. Στὴν πραγματικότητα ὅμως ὁ βαθμὸς τῆς δημοκρατίας καθορίζεται, ὄχι ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν κομμάτων ἀλλὰ ἀπὸ τὸ πῶς καὶ κατὰ πόσο τὰ κόμματα ὑποστηρίζουν τὰ συμφέροντα τῆς λαϊκῆς μάζας. Ἀκόμη, τὸ ὕψος τῆς δημοκρατίας δὲν καθορίζεται μόνο ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ ἢ τὴν ἔλλειψη κομμάτων, ἀλλὰ γενικὰ ἀπὸ τὸ βαθμὸ τῆς συμμετοχῆς τοῦ λαοῦ στὴ διακυβέρνηση τοῦ κράτους, στὴ διεύθυνση τῆς βιομηχανίας καὶ στὴν κατανομὴ τοῦ ἐθνικοῦ εισοδήματος, ὅπως κι' ἀπὸ τὶς εὐκολίες ποὺ τοῦ παρέχονται γιὰ τὴν ἀναπτύξη τῆς γεωργίας.

Ἡ ὑπαρξὴ ἀντιδραστικῶν κομμάτων σὲ μιὰ χώρα δὲν εἶναι σημεῖο δημοκρατίας· γιατί ἡ ἐλευθερία τῶν ἀντιδραστικῶν κομμάτων μπορεῖ ν' ἀνοίξει τὸ δρόμο στὴ δημιουργία καὶ ἄλλων καὶ μιᾶς φασιστικῆς δικτατορίας, πράγμα ποὺ σημαίνει ἐκμηδένιση τῆς δημοκρατίας.

Ἔτσι, ἡ δημοκρατία μιᾶς χώρας δὲν πρέπει νὰ κρίνεται ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν κομμάτων, μὰ ἀπὸ τὴν ταξικὴ τους ἀπόκλιση — ἂν δηλ. τὸ κόμμα ποὺ κατέχει τὴν πρώτη θέση στὸ κράτος ὑποστηρίζει τὰ πραγματικὰ συμφέροντα τῆς μάζας τοῦ λαοῦ. Ὡστόσο ὑπάρχει μιὰ χώρα ποὺ ἔχει μόνον ἓνα κόμμα: ἡ Σοβιετικὴ Ρωσία. Σ' αὐτὴ δὲν ὑπάρχουν ἀντιδραστικὰ κόμματα, ποὺ νὰ κατεπιέσουν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰ δικαιώματα τῶν ἐργατῶν. Ἡ μεγάλη ὑπεροχὴ τῆς Σοβιετικῆς δημοκρατίας εἶναι πῶς ὁ πρῶτος ρόλος μέσα στὴ χώρα ἀνήκει στὸ Κομμουνιστικὸν κόμμα· αὐτὸ φροντίζει σταθερὰ γιὰ τὰ βασικά συμφέροντα τῶν ἐργατῶν.

Οἱ ξένοι «δημοκράτες» ποὺ θεωροῦν τὴ Σοβιετικὴ δημοκρατία «ἀντι-

δημοκρατική» γιατί δεν υπάρχει σ' αυτήν παρά μόνο ένα κόμμα, ξεχνοῦν ένα σπουδαίο γεγονός: πώς το σπουδαιότερο δημοκρατικό δικαίωμα είναι το δικαίωμα του λαού να εκλέξει το κόμμα πού θέλει να ακολουθήσει και ν' αποφασίσει ποιά είναι το κόμμα πού φροντίζει γιά τὰ συμφέροντά του. Οι ἐργάτες αὐτῆς τῆς χώρας χωρίς νὰ διστάσουν δώσανε τὴν ἀπάντησι: ἀκολουθοῦν τὸ κόμμα τοῦ Λένιν—Στάλιν.

Στὴ Σοβιετικὴ Ρωσία δὲν ὑπάρχουν ἄλλα κόμματα, γιατί ἀντίθετα μετὶς κεφαλαιοκρατικῶν χωρῶν, δὲν ὑπάρχουν ἀνταγωνιζόμενες τάξεις· ἡ κοινωνία βασίζεται ἐπὶ τῇ φιλικῇ συνεργασίᾳ τῶν ἐργατῶν, χωρικῶν καὶ διανοομένων· γι' αὐτὸ δὲν ὑπάρχει περίπτωση νὰ δημιουργηθοῦν ἄλλα κόμματα.

25

ΠΟΛΛΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ σήμερα θυμοῦνται σὰν μιὰ μακρυνὴ ἱστορία τὴ λυπηρὴ ἐκκένωση τῆς Κρήτης. Ὡστόσο ὁ κ. Θεόδωρος Στεφανίδης μὲ τὸ βιβλίον του «Κρίσιμες ὥρες ἐπὶ τὴν Κρήτη» τὴν ξανάφερε πολὺ ζωντανά ἐπὶ τὴ μνήμῃ μας.

Ὁ συγγραφέας ὑπηρετοῦσε ὡς γιατρός σὲ μιὰ Βρεταννικὴ Στρατιωτικὴ μονάδα καὶ ἔτσι εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακολοθηθεῖ ἀπὸ κοντὰ σπουδαῖες καὶ ἀγνωστες φάσεις αὐτῆς τῆς ἐκστρατείας.

Σ' ἓνα σημεῖο τοῦ βιβλίου του διηγεῖται πὼς κοντὰ ἐπὶ τὴ Σούδα ἄκουσε μιὰ γρη῏α χωρικὴ νὰ λέει σ' ἓναν γείτονά της πού, ὅπως φαίνεται, δὲν τὸν πολυσυμπαθοῦσε: «Τί θέλεις καὶ ὅλο τριγυρίζεις ἐδῶ, καὶ χώνεις τὴ μύτη σου παντοῦ; Μήπως φαντάζεσαι πὼς εἶσαι ὁ Σέρλοκ Χόμς;»

Τότε ὁ κ. Στεφανίδης τὴν ρώτησε ἀπὸ περιέργεια ποῖος εἶταν ὁ «Σέρλοκ Χόμς».

«Αὐτὸ ἔπρεπε ἐσὺ νὰ τὸ ξέρεις», τοῦ εἶπε, «Εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς Μυστικῆς Ἀστυνομίας τοῦ Λονδίνου!»

PETERBOROUGH

Ένας Ρώσος ποδοσφαιριστὴς ἐπὶ τὴν Ἀγγλία

Τοῦ ALEXEY KROMICH

(Ἀπὸ τὸ «Lilliput»)

Μονάχα ἓνας ἀπὸ τὴν ποδοσφαιρικὴ ὁμάδα «Δυναμό» τῆς Μόσχας, πού τὸν περασμένο Νοέμβριο πῆγε ἐπὶ τὴν Ἀγγλία, εἶχε κάποια πείρα ἀπὸ διεθνεῖς ποδοσφαιρικὲς συναντήσεις. Κι' αὐτὸς εἶταν ὁ ἀρχηγός μας Μιχαήλ Σεμιτσάστνυ. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲν εἶχε δὴ τοὺς Ἀγγλοὺς νὰ παίζουν ποδόσφαιρο, καὶ βέβαια οὔτε εἶχε παίξει μαζὺ τους. Ὁ μόνος ἀπὸ τοὺς παίκτες τῆς «Δυναμό», πού βρέθηκε νὰ ἔχει παίξει μετὰ Ἀγγλοὺς—κάτι καταπληχτικὸ βέβαια—εἶμουν ἐγώ, ὁ τερματοφύλακας. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς οἱ Ἀγγλοὶ παίκτες πού εἶχα ἀντιμετωπίσει εἶταν πολὺ διαφορετικοὶ ἀπ' αὐτοὺς πού εἶχα ν' ἀντιμετωπίσω τώρα ἐπὶ τὴν πατριδα τοῦ ποδόσφαιρου. Εἶχα παίξει μαζὺ τους στοὺς ποδοσφαιρικοὺς ἀγῶνες πού εἶχαν γίνει τὸ 1944 ἐπὶ τὴν Τεχεράνη γιὰ τὸ «Κύπελλο τοῦ Σάχη».

Ὡστόσο ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες τῆς Τεχεράνης ὥς τοὺς ἀγῶνες τοῦ Λονδίνου εἶχαν μεσολαβήσει δυὸ δλόκληρα χρόνια. Ἐγὼ στὸ μεταξύ εἶχα καταφέρει νὰ παίξω γιὰ μιὰ περίοδο ἐπὶ τὴν ὁμάδα πού πῆρε τὸ πρωτάθλημα ἐπὶ τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση. Στὰ 20 παιχνίδια πού ἔπαιξα μετὰ τοὺς παίκτες τῆς «Δυναμό», οἱ ἀντίπαλοί μου πέτυχαν μονάχα 12 γκολ· ἀλλὰ ποῖος τερματοφύλακας πού νοιώθει τὴν ἀξίαν του μὴ νὰ εὐχαριστείται καὶ μετὰ τὴν ἰδέαν οἱ ἀντίπαλοί του πέτυχαν καὶ ἓνα μόνον γκολ εἰς βάρος του. Στὸ μιστὸ του γυρίζει διαρκῶς ἡ ἰδέαν νὰ μὴ χάσει κανένα γκολ.

Μετὰ τὸν καιρὸ ἀρχισα νὰ ἔχω ἐπιτυχίες ἐκεῖ πού πρὶν δὲν τὰ κατάφερνα. Ὡστόσο πολλὰ πράγματα ἀ-

κόμα μετὰ δυσκολεύανε καὶ μοῦ φαίνονταν ἀκατόρθωτα. Διαρκῶς ὄνειρευόμουν καὶ ἔλεγα: «ἂν τὸ στήθος μου εἶταν πολὺ πλατὺ γιὰ νὰ μπορῶ νὰ προφυλάγω ὅλο τὸ τέρμα—ἂν εἶχα τουλάχιστον ἀρκετὰ μακρὰ χέρια ὥστε νὰ τ' ἀνοίγω καὶ νὰ φυλάω καὶ τοὺς δυὸ στύλους τοῦ τέρματος—ἂν τὰ πόδια μου εἶχαν σοῦστες πού νὰ μπορῶ νὰ πηδῶ χωρὶς καμιά προσπάθειαν ἀπὸ τὴ μιὰ γωνία ἐπὶ τὴν ἄλλη...»

Ἀλλοίμονο ὅμως! Καὶ ὁ καλύτερος τερματοφύλακας ὅλου τοῦ κόσμου πρέπει νὰ κάνει τὴ δουλειά του χωρὶς τέτοια προσόντα. Ὡστόσο τὸ κενὸ συμπληρῶνται ἀπὸ τὶς ἐμφυτεῖς ἱκανότητες καὶ ἀπὸ τὴν ἐντονη ἐξάσκηση. Ὁ τερματοφύλακας μετὰ τὴ γαντωμένη γροθιά μοιάζει μετὰ τὸν πυγμαῖο: καὶ στοὺς δυὸ νικᾷ ἡ ταχύτητα καὶ ἡ ἀκρίβεια. Ἡ κλωτσιὰ πού δίνει ἐπὶ τὴ μπάλλα εἶναι σὰν νὰ πυροβολεῖ καὶ ὅπως πηδᾷ γιὰ νὰ τὴν ἀρπάξει εἶναι σὰν νὰ πηδᾷ ἄλμα εἰς ὕψος. Ἄλλες φορές πάλι πρέπει νὰ γίνει ἀκροβάτης.

Μόλις φτάσαμε ἐπὶ τὸ Λονδίνο μ' ἔτρωγε ἡ ἐπιθυμία, ὅπως καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους, νὰ δοῦμε πὼς εἶταν τὸ Ἀγγλικὸ παιχνίδι. Παίζανε καλὰ; οἱ κυνηγοὶ τοὺς εἶταν ἐπικίνδυνοι; Μὲ τί τρόπο θὰ προσπαθοῦσαν νὰ μὴ κάνουν νὰ τὰ χάσω ὅταν θὰ τοὺς ἀντιμετώπιζα γιὰ πρώτη φορά; Ἀραγε θὰ προσπαθοῦσαν νὰ πετύχουν τὰ γκολ· τοὺς κανονικὰ ἢ θὰ χρησιμοποιοῦσαν διάφορες πονηριές; Ἐνδιαφερόμουν πολὺ νὰ δῶ πὼς παίζανε οἱ Ἀγγλοὶ κυνηγοί, πὼς δύναντο εἰς πάσας τοὺς καὶ πὼς στέλνανε τὴ μπάλλα ἐπὶ τὸ γκολ. Ἦθελα νὰ

δω τους ονομαστούς «βομβαρδιστές» (σουτέρ), να σημειώνουν τέρμα και να γνωρίσω όλους τους ενδοξούς Άγγλους παίκτες.

Και νά ή ευκαιρία που ζητούσα με την ποδοσφαιρική συνάντηση των ομάδων του Τσέλση και Μπέρμιγχαμ. Είναι Σάββατο απόγεμα και οι κερκίδες γεμάτες κόσμο. Οι θεατές εκδηλώνουν τον ένθουσιασμό ή τη δυσσάρεστιά τους με πολλούς τρόπους. Φωνάζουν, σφυρίζουν, τραγουδούν, επαναλαμβάνουν όλοι μαζί ολόκληρες συνθηματικές φράσεις, και μεταχειρίζονται θαυμάσιες τις ρουκάνες που αγοράζουν στην είσοδο του σταδίου.

Η δική μας ομάδα, μόλις κατέβηκε από το κόκκινο της αυτοκίνητο προχώρησε προς τις κερκίδες. Πολλοί μās άναγνωρίζανε γιατί οι έφημερίδες λίγες μέρες πριν είχαν δημοσιεύσει φωτογραφίες της ομάδας μας, περιγράφοντας την προπόνησή μας. Ύστερα από την πρώτη μου προπόνηση μου βγάλανε το παρατσούκλι «Τίγρη». «Καλά», σκέφθηκα κι' έγω «άφου με λέτε Τίγρη πρέπει να σās φερθώ σαν Τίγρη. Θα σās δείξω πώς δεν κάνετε λάθος, και θα προσπαθήσω να μάθω τι νιώθει κανείς όταν ντυθεί με το τομάρι της τίγρης».

Σ το μεταξύ ό άγώνας είχε άρχισει. Παρακολουθήσαμε με πολλή προχή τους παίκτες. Καθένας μας προσπαθούσε να αντίληφθει μιá κίνηση που θα του ήταν χρήσιμη. Έγω παρακολουθούσα ειδικά τον Τόμμυ Λάτον. Στην Άγγλία λέγανε και γράφανε πολλά γι' αυτόν. Λέγανε πώς από την εποχή του Ντραίηκ δεν είχε φανή άλλος καλύτερος κεντρικός κυνηγός. «Ο Τόμμυ; αυτός παιδί μου είναι σαν πολυβόλο!» «ό Λάτον είναι μεγάλος παίκτης!» Αυτά τα λόγια άκούγαμε άπ' όλους που μās μιλούσαν για τους Άγγλους ποδοσφαιριστές. «Έννοια σας, μñν άνησυχείτε, ό Τόμμυ θα κάνει τα τέρματά του», πρόσθεταν. Για νά σās πω την αλήθεια αυτές οι ιστορίες που άκου-

γα δεν ήταν καθόλου ένθαρρυντικές.

Ο Λάτον είναι ψηλός κι' αδύνατος, κινείται γρήγορα και είναι πάντα επικίνδυνος γιατί στέλνει γερές μπαλλίες σχεδόν από κάθε διεύθυνση. Είναι επίσης σπουδαίος στις κεφαλές. Είναι θα λέγαμε ή «πριμαντόνα» της ομάδας. Όλοι οι άλλοι παίζουν γι' αυτόν και του δημιουργούν ευκαιρίες για ν' άναδειχτεί. Ο Λάτον τρέχει γρήγορα και πηδά σαν τίγρη και μπορεί με το κεφάλι του να πάρει τη μπάλλα μέσα από τα χέρια του τερματοφύλακα. Άλλοι μόνο στον τερματοφύλακα που ξεχνιέται έστω κι' ένα μόνο δευτερόλεπτο όταν έχει αντίκρυ του τον Λάτον! Η μπάλλα θα φύγει χωρίς να το καταλάβει μέσα από τα χέρια του και θα βρεθεί άμέσως στο δίχτυ. Οι Άγγλικοί κανονισμοί επιτρέπουν τέτοιες ενέργειες. Στη χώρα μας αν γινόταν κάτι τέτοιο θα το θεωρούσαμε λάκτισμα τιμωρίας (πέναλτυ).

Πριν άρχισει ό άγώνας ό Λάτον τέντωνε τα πόδια του. Οι κινήσεις του ήταν έλεύθερες, αν και λίγο θεατρικές. Οι όπερατέρ τον παρακολουθούσαν διαρκώς. Επιτέλους ό Λάτον χτύπησε τη μπάλλα, που σαν άστραπη πήγε κατ' ευθείαν στη δεξιά γωνιά του τέρματος. Άριθμός 9! Ύστερα έδωσε άλλη μιá κλωτσιά και ή μπάλλα τώρα καρφώθηκε στην άριστερή γωνιά του τέρματος. Ξανά άριθμός 9! Έγω, όπως μου είχαν ύστερα οι συνάδελφοί μου, όσο περνούσε ή ώρα κατσούφιαζα όλοένα και περισσότερο. Κατάλαβα πώς θα είχα ν' αντιμετώπισω έναν επικίνδυνο αντίπαλο που μπορούσε να μου παρουσιάσει δυσάρεστες εκπλήξεις από στιγμή σε στιγμή. Δεν είναι καθόλου εύκολο να πετύχεις κανονικά τον άριθμό 9 και μάλιστα όταν το θέλεις, όπως το έκανε ό Λάτον.

Πρέπει όμως να έξηγήσω τί είναι ό άριθμός 9. Τον καιρό που γίνεται ή θεωρητική μας εξάσκηση έχουμε μιá εικόνα του τέρματος που χωρίζεται σε άριθμημένα τετράγωνα: το τετράγωνο με τον άριθμό 9 καλύπτει

τις περιοχές που ό τερματοφύλακας δύσκολα μπορεί να υπερασπισεί. Έκει άκριβώς έστειλε τη μπάλλα ό Λάτον.

Ο άγώνας άρχισε. Ο Λάτον δεν άπογοήτευσε τους ειδικούς: πέτυχε δύο τέρματα. Το ένα με μιá κεφαλιά που έστειλε τη μπάλλα στην επάνω γωνιά του τέρματος, και το άλλο με μιá χαμηλή γερή κλωτσιά που πήγε κατ' ευθείαν στην άριστερή γωνιά του δικτυού: και τα δυό αυτά τέρματα ήταν άριστοργήματα στο είδος τους. Είχα πειστή πια πώς τα πράγματα θα ήταν πολύ δύσκολα για μένα!

Επιτέλους έφτασε ή μέρα της πρώτης μας συνάντησης. Είμασταν όλοι σιωπηλοί όταν φτάσαμε με το κόκκινο μας αυτοκίνητο στο στάδιο. Μαζί με όλα τα άλλα μου σύνεργα, όταν ό καιρός δεν είναι βροχερός παίρνω πάντα και μιá μπουκάλια που την άφινω στην πίσω γωνιά του τέρματος. Αυτή ή μπουκάλια τράβηξε την προσχή των θεατών και έγινε άφορμή να δημιουργηθούν διάφορες συζητήσεις και υποθέσεις, όπως φαίνεται. Ένα τέταρτο πριν άρχισει ό άγώνας άρχισαμε να γυμνάσουμε τα πόδια μας και να χοροπηδάμε. Ήθελα να δημιουργήσω την ατμόσφαιρα σπουδαίου άγώνα πάνω στην πράσινη χλόη ενός άγγλικού σταδίου. Και τότε άκούστηκε το σφύριγμα του διαιτητή: το παιχνίδι άρχισε!

Ο άγώνας έγινε σε περιβάλλον έντελως ξένο για μένα. Στα δικά μας στάδια ό θεατής καθόνται άρκετά μακριά από το γήπεδο, έδω όμως ήταν καθισμένοι ή στέκονταν όρθιοι άκριβώς κοντά στο τέρμα. Άστουφύλακες πηγαινοέρχονταν διαρκώς γιά να καθισχύζουν τον κόσμο. Στο πρώτο ήμιχρόνιο απέκρουσα πολλές δύσκολες ριζιές και αυτό με είχε κουράσει πολύ.

Οι Άγγλοι κυνηγοί έκαναν τεχνικές επιθέσεις. Οι έξω δεξιοί και οι

έξω άριστεροί στέλνανε με άκρίβεια τις πάσες τους στο πέναλτυ όπου ό Λάτον τις περίμενε πάντα έτοιμος με τον άρχηγό μας Σεμιτσάστνυ από κοντά. Πολλές φορές έκανε μανούβρες, ή πήγαινε λίγο προς τα πίσω, μά έγω πάντα έννοιωθα πώς οι άλλοι Άγγλοι κυνηγοί είχαν συγκεντρωμένη όλη τους την προσοχή στην «πριμαντόνα» τους.

Πολλές φορές οι Άγγλοι μου έπιτεθήκανε τη στιγμή που κρατούσα στα χέρια μου τη μπάλλα—θέλανε να μου την πάρουν ή να με σπρώξουν μέσα στο τέρμα μαζί μ' αυτόν—και πολλές φορές γιά να το αποφύγω άναγκάστηκα να διώξω πίσω τη μπάλλα με τη γροθιά μου αντί να την πιάσω.

Άς δούμε τώρα πώς χάσαμε τα δυό πρώτα τέρματα. Στο πρώτο ό Λάτον κλώττησε τη μπάλλα με δύναμη προς το τέρμα. Έγω την έπιασα, μά ό Λάτον την πέταξε από τα χέρια μου και ό Γκοϋλγτεν την άρφωσε στη γωνιά του τέρματος όπου δεν ήταν δυνατό να τη φτάσω. Το δεύτερο ήταν έντελως άπροσδόκητο: δηλ. την ώρα που γίνονταν μιá μικρή πάλη έμπρός στο τέρμα ή μπάλλα χτύπησε σ' ένα παίκτη, αναπήδησε κι' έπεσε μέσα στο δίχτυ μόνη της.

Ποτέ δε θα ξεχάσω μιá φάση του άγώνα όταν ή βαθμολογία ήταν 2—0, έναντιον μας βεβαία. Ο Λάτον κατάφερε γιά μιá φορά να πάρει τη μπάλλα και να περάσει τον Σεμιτσάστνυ και να βρεθεί μόνος του στην περιοχή πέναλτυ. Προχωρεί προς το μέρος του, ένα από κοντά τον ακολουθούν οι όπισθοφύλακες. Δεν θα τον προλάβουν γιατί πολύ γρήγορα θα χτυπήσει. Προς ποιά κατεύθυνση όμως; Ο Λάτον έξυπνος όπως είναι δε φανερώνει τις προθέσεις του. Οι κινήσεις του είναι άπατηλές. Μου φαίνεται πώς θα κάνει όλα γιά να με φοβερήσει. «Έμπρός λοιπόν, Τίγρη. Πρόσεξε! Κοίταξε πώς θα περάσεις να γλυτώσεις τούτην έδω που θα σου στείλω!» Δέ βλέπω τίποτα άλλο παρά τις γρήγορες κινήσεις

πού κάνει ή μπάλλα ανάμεσα στά πόδια του Λώτον. Ύστερα παρατηρώ μιὰ σχεδόν ανεπαίσθητη κίνηση, τόσο ακριβή σάν τις κινήσεις του ρολογιού. Η μπάλλα φεύγει από τὰ πόδια του ακριβώς τή στιγμή πού ό Σεμιτσάστυν τόν έφτιασε. Βλέπω νά έρχεται κατά πάνω μου όχι μιὰ συνηθισμένη μπάλλα αλλά μιὰ βολίδα πού σφυρίζει καθώς διευθύνεται πρὸς τήν πέρα δεξιά γωνιά του τέρματος, μισή γυάρδα πάνω από τὸ έδαφος. Κάνω μιὰ απελπισμένη βουτιά... τήν έπιασα. Τήν άρπάζω και τή σφίγγω δυνατά στο στήθος μου. Τὸ παιχνίδι συνεχίζεται! από τις κερκίδες ακούγονται ζωηρά χειροκροτήματα και ένας θόρυβος φοβερός από τις ρουκάνες, πού σε ξεκουφαίνει. Η βαθμολογία μένει 2-0.

Νομίζετε πὸς πρέπει νά σάς πῶ τί νοιώθαμε έχοντας εις βάρος μας 2 τέρματα; Ωστόσο μετά, τὰ πράγματα άρχισαν νά αλλάζουν και ή τύχη νά μᾶς ευνοεί.

Σαφνικά άκουσα κάποιον νά φωνάζει πίσω από τὸ τέρμα, «Ε! Κόμιτς—ούίσκυ! Κόμιτς—ούίσκυ!»

Στήν άρχή δέν κατάλαβα τί μου έλεγε! αλλά ύστερα τὰ πράγματα ξεκαθάρισαν στο μυαλό μου. Κάποιος είχε κατέβει από τις κερκίδες γιά νά δει τί εΐταν ή μπουκάλια πού είχα βάλει πίσω από τὸ τέρμα. Φαίνεται πὸς πάνω στις κερκίδες είχαν σχηματίσει τήν έντύπωση ότι και έγώ και ή μπουκάλια μου είμασταν γεμάτοι ούισκυ και πὸς τήν είχα έκει γιά νά τραβάω πού και πού καμιά γουλιά, νά παίρνω δύναμη

και νά παίζω σάν τίγρη. Φανταστήτε όμως πόσο θά άπογοητευόταν άν ξεράνε πὸς ή μπουκάλια μου εΐταν γεμάτη καθαρό νεράκι.

Τὸ έπαιρνα μαζί μου γιά νά βρέχω τὰ γάντια μου γιατί όταν εΐναι ύγρὰ ή μπάλλα πιάνεται πιὸ εύκολα. Όταν ό καιρός εΐναι βροχερός βουτῶ τὰ γάντια μου στη λάσπη και δέ χρησιμοποιοῦ τή μπουκάλια.

Λίγο πρίν τελειώσει τὸ παιχνίδι, άφου είχαμε ίσοφαρίσει στα τέρματα, ό Λώτον πέτυχε εις βάρος μας και τρίτο τέρμα. Βούτηξα γιά νά πιάσω τή μπάλλα μέσα από τὰ πόδια του αλλά εΐταν πολύ γρήγορος γιά μένα. Ό Ρεντικόβακ πού βοισκόταν κοντά στο τέρμα μπόρεσε και τήν άπομάκρυνε αλλά ό Λώτον τήν έφτιασε με τὸ κεφάλι του και με τήν τέχνη και τή χάρη ενός επαγγελματία άκροβάτη τήν έφριξε με εύκολία μέσα στο δίχτυ.

Τελικά βγήκαμε ίσοπαλοι. Και είμασταν ικανοποιημένοι με τὸ αποτέλεσμα αυτό πού προκάλεσε τόσα άρθρα και συζητήσεις. Έχουμε ύψ' όψη μας πὸς εΐταν ή πρώτη συνάντησή μας με Άγγλους παίκτες και καταλαβαίνουμε πὸς έχοντας άπέναντί μας ένα τέτοιο ίσχυρὸ αντίπαλο, εΐταν μεγάλη μας έπιτυχία πού μπορέσαμε νά βγοῦμε ίσοπαλοι. Ό Τζών Χάρις συνόψισε τὸ παιχνίδι μου μ' αυτές τις λέξεις: «Κανένας τερματοφύλακας έκτός από τόν Κόμιτς δὲ θά μπορούσε ν' άποκρούσει τις δυὸ ριζιές του Λώτον! αλλά αυτός κατάφερε και άρπάξε τή μπάλλα πηδώντας σάνπραγματική τίγρη».

Θεωρίες γιά τήν προσωπικότητα, παλιές και καινούριες.

Η μορφή δέ δείχνει τήν προσωπικότητα

Του Dr. R. W. WILDE, M. A., B. Sc.

(Από τὸ «Psychologist»)

Όλες οι γνωστές προσπάθειες πού έγιναν σέ παλιότερα χρόνια γιά τήν κατάταξη τών τύπων τής άνθρωπίνης προσωπικότητας, στηρίζονταν σχεδόν πάντα στα φυσικά χαρακτηριστικά. Ό Ιπποκράτης δ «πατέρας τής ιατρικής», πού έζησε τὸ 500 π. Χ. πρώτος διαμόρφωσε τή θεωρία πὸς στο άνθρωπο σῶμα υπάρχουν τέσσερα υγρά. Όταν κυριαρχεί ή κιτρίνη χολή, ό άνθρωπος εΐναι δεύθυμος, δητικτός. Όταν περισσεύει ή μέλαινα χολή, ό άνθρωπος γίνεται μελαγχολικός. Με κύριο υγρὸ τὸ «φλέγμα» έχουμε αὐτοκυ «οχία και κάποια βαρυνήματα ενώ εΐναι άφθονο τὸ «αἷμα» ό χαρακτηρας εΐναι θερμός, αισιόδοξος, εὐθυμος.

Σήμερα βέβαια κανείς δέν παραδέχεται τήν παλιά αυτή θεωρία του Ιπποκράτη ή ιδέα του όμως, υπάρχει ακόμα στη λαϊκή νοοτροπία. Πέρασαν πολλοί αιώνες ώσπου νά εμφανιστεί ή φυσιολογική έπιστήμη. Η έπιστήμη αυτή, προσπαθεί νά όρίσει τήν προσωπικότητα παρατηρώντας τὰ σωματικά χαρακτηριστικά, και ιδίως τὸ πρόσωπο. Στο Μεσαίωνα πίστευαν πὸς μέσα σέ πολλούς ανθρώπους ζούσε ένας ζωώδης τύπος. Ένας άνθρωπος π.χ. πού ή όψη του έμοιαζε με λύκο, είχε και τὸ χαρακτήρα του ζώου αὐτοῦ ή ένας άλλος πού στο πρόσωπο έμοιαζε με πρόβατο, είχε και τὸ χαρακτήρα του προβάτου.

Στόν περασμένο αἰώνα πίστευαν πὸς οι θεωρίες του Δαρβίνου έδιναν πολλά στηρίγματα στη φυσιολογική. Χαρακτηριστικά αίσθηματά, λέγανε, προκαλοῦν χαρακτηριστικές εκφράσεις του προσώπου: αυτές γίνονται συνήθεια και με τόν καιρὸ δίνουν στα χαρακτηριστικά του προσώπου μιὰ όριστική και ιδιαίτερη μορφή. Μεγάλη σημασία έδιναν στο μέγεθος και στήν

έκφραση τών ματιών, στο σχήμα τών χειλιών, τής μύτης, τών φρυδιών δια, κατά τούς ίσχυρισμούς τους, δείχνανε τήν προσωπικότητα πού κρυβόταν πίσω τους. Ένας άνθρωπος με παχιά, σμιχτά φρύδια, δέν όηήρχε άμφιβολία πὸς εΐταν ύπουλος, άναξιοπρεπής και ίσως με κάποια διάθεση δεσποτισμοῦ. Ένας άλλος με λεπτά σφιγμένα χείλια, μικροπρεπής και μοχθηρός.

Σήμερα κανέναν έπιστήμονα δέν πιστεύει στη φυσιολογική. Όμως οι προλήψεις μιὰς εποχής, έμφανίζονται στη έπόμενη σάν έπιστήμη. Έτσι, βλέπουμε τώρα νά γίνεται μιὰ νέα προσπάθεια προσδιορισμοῦ τής άνθρωπίνης προσωπικότητας, ανάλογα με τὰ σωματικά χαρακτηριστικά. Εΐναι ή «ένδοκρινολογική» έρμηνεία γιά τήν άνθρώπινη προσωπικότητα.

Ένας άνθρωπος πού ό θυρεοειδής του αδένας υπερλειτουργεί εΐναι άδύνατος, ευερέθιστος, νευρικός, ιδεολόγος. Ένας άλλος στόν οποίο κυριαρχοῦν τὰ «έπινεφρίδια» εΐναι δευδερκής ενεργητικός, πρακτικός, έφευρετικός, βολικός, καλός. Όταν πάλι κυριαρχεί ό «φλεγματώδης» αδένας, εΐναι δασεώδης, στίδαρός, τετράγωνος και τὰ χαρακτηριστικά τής προσωπικότητάς του θά εΐναι αποφασιστικότητα, ικανότητες άρχηγού, και σταθερότητα επιδιώξεων.

Η ένδοκρινική αυτή έξήγηση τών άνθρώπινων τύπων, έχει κιόλας περάσει τὸ μεσογρήνημά της. Γιατροί και ψυχολόγοι, τή χρησιμοποιοῦν τώρα με πολὺ περισσότερες επιφυλάξεις. Βέβαια δέ έχει πάψει νά ίσχύει σέ περιπτώσεις όρισμένων άνωμαλιών και άσθενειών. Στόν ήλιθιο π.χ. δέν υπάρχει άμφιβολία πὸς ό θυρεοειδής αδένας εΐναι τελείως. Σε κανονικούς όμως ανθρώπους, άντρες και γυναίκες, οι ένδοκρινείς αδένες δέν εΐναι άσφαλείς όδηγοί γιά νά

κρίνουμε την προσωπικότητά τους. 'Ακόμα ανάμεσα στο σώμα και το πνεύμα υπάρχει αμοιβαία αντίδραση. 'Αν οι αδένες επηρεάζουν το σώμα, το ίδιο κάνει και το σώμα για τους αδένες.

Ποιό είναι λοιπόν το συμπέρασμα; Το σώμα δεν δείχνει τίποτα από την προσωπικότητα που κρύβει μέσα του; 'Ας συνοψίσουμε λοιπόν μερικά σημεία.

1) Τα φυσικά μας χαρακτηριστικά είναι σχεδόν έντελως ζήτημα κληρονομικότητας. 'Η προσωπικότητα από την άλλη μεριά είναι κυρίως ζήτημα περιβάλλοντος δηλ. άσκησης, άγωγής, ανατροφής, αποτέλεσμα μόχθου και προσπάθειας του καθενός. Το σώμα γεννιέται' δέ γίνεται. 'Ο χαρακτήρας γίνεται μάλλον παρά πού γεννιέται.

2) Από την άλλη μεριά, δεν υπάρχει αμφιβολία πως το άτομο αντιδρά στον ίδιο του τον έαυτό. 'Η παρατήρηση πως κοντοί άνθρωποι «κάνουν τον κόκκορα», όπως λέμε, πως έχουν υπερβολική πεποίθηση στον έαυτό τους ή είναι δογματικοί, κρύβει αρκετή αλήθεια. 'Η πεποίθησή τους αυτή, είναι μιά προσπάθεια να αποζημιωθούν για το παράστημα που τους λείπει. 'Αντίθετα ένας πολύ ψηλός άνθρωπος, συχνά καμπουριάζει λιγάκι. Το σκύψιμο σ' αυτόν είναι προσπάθεια αυνανείστη να χαμηλώσει και να φτάσει τους άλλους ανθρώπους. 'Ομως, ούτε δλοι οι κοντοί είναι «κοκκοράκια» ούτε δλοι οι ψηλοί καμπουρήδες.

3) Από ψυχολογική άποψη, έχει ακόμη μεγαλύτερη σημασία το γεγονός πως το άτομο δέ βρίσκεται στο έλεος των φυσικών του χαρακτηριστικών. 'Εκείνο που κάνει τον άνθρωπο, δεν είναι το σώμα. 'Η ιστορία είναι γεμάτη από διαλεχτά πνεύματα που ξεπετιούνται θριαμβευτικά πάνω από το σωματικό πόνο, δίνουν τις φωτεινές και ένδοξες προσωπικότητες.

Και σκέφτεται κανείς τον Ρόμπερτ Λούις Στήδενσον, που άρρωστος, πνιγμένος στο βήχα, έγραφε λαμπρές ιστορίες ήρωϊσμού και περιπέτειας. 'Είμουν γεννημένος για πολεμιστής» έλεγε: «μά κάποια ανώτερη δύναμη όρισε πως πεδίο της μάχης θα ήταν για

μένα αυτό το άρρωστο δωμάτιο και όπλα τα μπουκαλάκια του γιατρού. Θα προτιμούσα να βρίσκομαι έξω, ν' ακούω σάλπιγγες και ν' έχω τον καθαρό ούρανό πάνω απ' το κεφάλι μου. 'Οστόσο δεν μπορώ να πω ότι δεν πέτυχα κάτι».

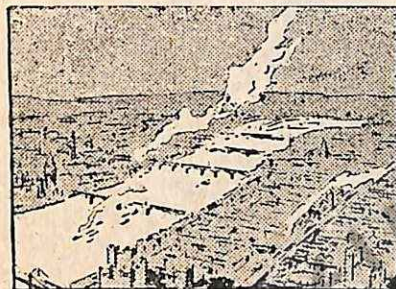
Ναι! δεν μπορώ να πω ότι δεν πέτυχα! 'Αν ό άρρωστος είναι κλαψιάρης, έν δημιουργεί φασαρία για τό παραμικρό και παραπονιέται, είναι γιατί έχει άφίσει τό πνεύμα του να παραμεριστεί από τή φυσική του ανικανότητα. 'Αν όμως φροντίσει, μπορεί νά μείνει κύριος της μοίρας του. Αυτό έχει υπ' όψη του ό καθηγητής Μακντόουαλ όταν λέει: «'Η φύση μπορεί νά μοιράζει τά χαρτιά' μά κάθε άτομο κάνει τό δικό του παιχνίδι.»

Σέ απλούστερες περιπτώσεις μάλιστα, κανείς μας δέ θα έπρεπε νά μένει στό έλεος των άναστατώσεων του φυσικού του οργανισμού. Τό νά πνίγεται ένα άτομο μέσα στον οίκτο για τόν ίδιο του τόν έαυτό, ή νά μήν κάνει τίποτα γιατί έχει έναν πονοκέφαλο, είναι πραγματικά κατάπτωση της προσωπικότητας.

'Αν ή φύση μάς έχει δώσει αρκετά εφόδια, δέ θα πρέπει νά τά χρησιμοποιήσουμε σάν πρόσχημα για νά απομακρυνθούμε από κάθε πνευματική και διανοητική προσπάθεια. Τίς νόστιμες γυναίκες δεν πρόκειται νά τίς περιφρονήσει κανείς. Μιά γυναίκα που είναι όμορφη, δεν έχει όμως τίποτε άλλο, δέ θα μπορέσει νά εκπληρώσει κανέναν ανώτερο προορισμό στη ζωή. 'Ακόμη, υπάρχουν αναρίθμητοι άνθρωποι που ή μορφή τους δέ δείχνει τό έσωτερικό τους. 'Υπάρχουν άνθρωποι, που ένώ από φυσική άποψη μπορεί πραγματικά νά είναι αποκρουστικοί, ή χάρη τους, οι καλοί τους τρόποι, ή ευγένεια και ή φυσική τους έλκυστικότητα τούς κάνει αγαπητούς. Δεν έστε λοιπόν εκείνος που φαίνεστε. Τά φυσικά σας εφόδια μπορεί νά είναι ένα πλεονέκτημα ή και τό αντίθετο. Μά δέ βρίσκεστε στό έλεός τους. 'Ο έαυτός σας, ή προσωπικότητά σας, ό χαρακτήρας και ή συμπεριφορά σας είναι που βαραινουν στη ζωή.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΣΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

Πως ήρθε ή άρρώδεια στον κόσμο

1. 'Εκατομμύρια άνθρωποι σέ όλο τόν κόσμο ζούνε σήμερα μέσα σέ σπίτια, σέ μικρές ή μεγάλες πολιτείες.

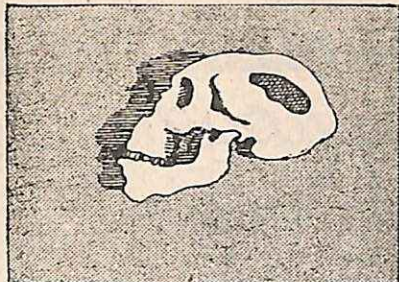
2. Στη λιθική εποχή δεν όπήρχαν ούτε μικρές ούτε μεγάλες πολιτείες. Οι άνθρωποι ζούσαν στα δάση, μέσα σέ σπηλιές ή κατοικημένες καλύβες.

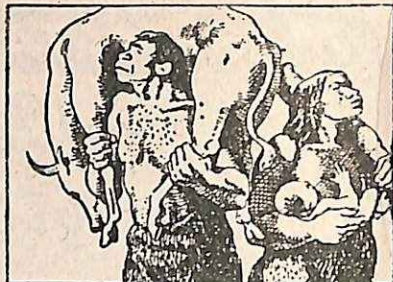
3. Οι πρόγονοί μας αυτοί, δυό πράγματα μόνο μπορούσαν νά σκεφθούν...

4. ...ότι ζει κανείς για νά τρώ τρώει για νά ζει.

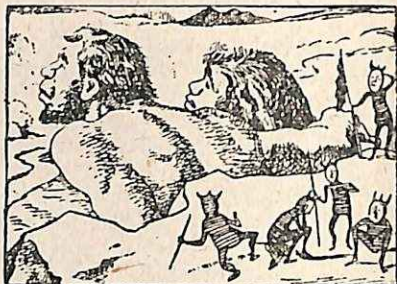
5. Το μυαλό τους ήταν αδύνατο...

6. ...μά τα κορμιά τους ήταν γερά.

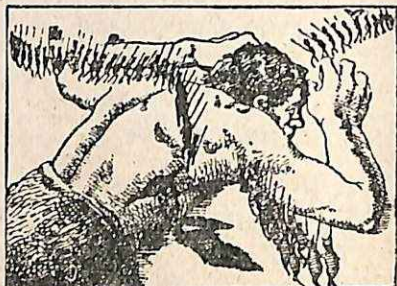
7. Όλη τους τη ζωή την περνούσαν στο υπαίθρο.

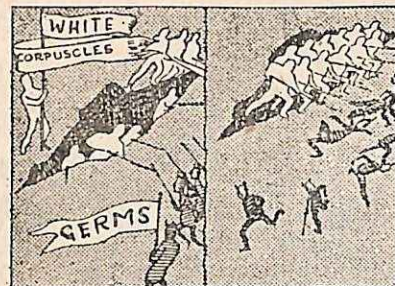
8. Τα μικρόβια υπήρχαν και τότε όπως και σήμερα. Μά οι συνθήκες ήταν διαφορετικές.

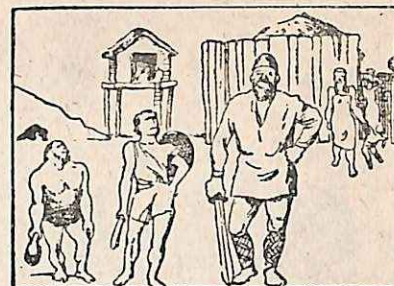
9. Οι άνθρωποι δεν ήταν μόνο γεροί, μά και λιγώτεροι και ζούσαν μακρύτερα ό ένας από τόν άλλον.

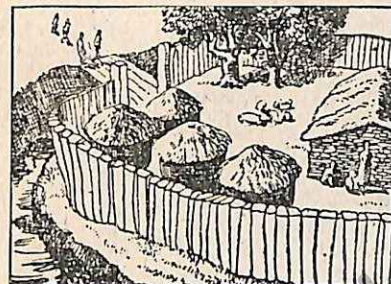
10. Έτσι τα μικρόβια ήταν πολύ τυχερά όταν κατάφερναν να βρουν έναν αδυνατισμένο οργανισμό...

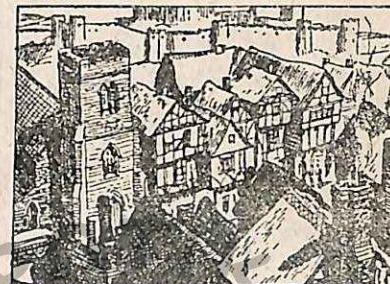
11. ... γιατί συνήθως τα νικούσε ή τρομερή ύγεια τών μακρινών αυτών προγόνων μας. Τα λευκά αιμοσφαίρια σκότωναν τα μικρόβια.

12. Όσο πληθαιναν οι άνθρωποι, άρχιζαν να σχηματίζουν κοινότητες.

13. Να ζουν σε χωριά...

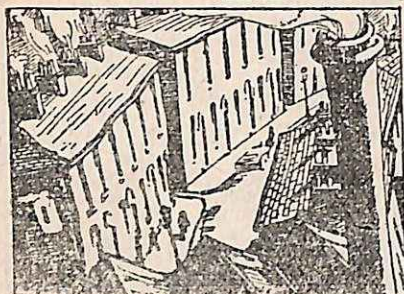
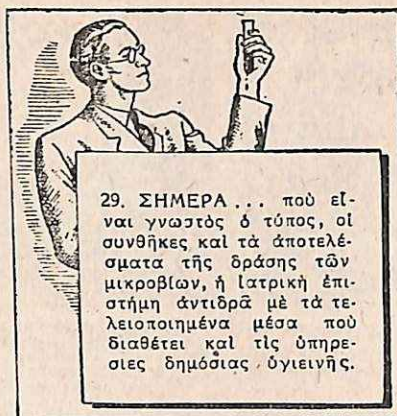
14 ... αργότερα σε πόλεις...

15. ... και να γίνονται έτσι πιο εύπρόσβλητοι από τα μικρόβια. Γιατί;

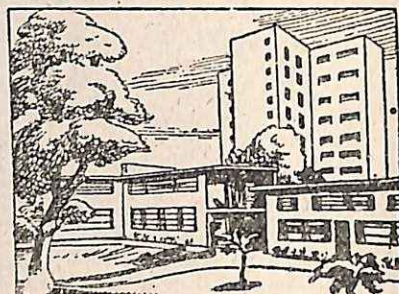

16. Όσο ξάνοιζε το μυαλό του, ο άνθρωπος έβρισκε όλο και νέους τρόπους να προμηθεύεται την τροφή του.

30. Και σήμερα όμως εξακολουθούν να υπάρχουν συνθήκες εθνοϊκές για τα μικρόβια. Μένει ακόμη να γίνουν πολλά τόσο από άτομα όσο και από κυβερνήσεις.

(Από το «DAILY GRAPHIC»)

31. Οι εθνοϊκές αυτές συνθήκες όλο και λιγοστεύουν. Όπλισμένοι με καλό φαί, προσέχοντας την ατομική υγιεινή και καθαριότητα και δουλεύοντας με καλές συνθήκες, κρατούμε μακριά τα μικρόβια.

Τὰ δάκρυα σκοτώνουν τὰ μικρόβια

Του LEONARD KEENE HIRSHBERG

(Περίληψη του «British Digest» από το «American Weekly»)

Τὰ δάκρυα που χύνετε σ'ας κάνουν καλό· όταν κλαίτε δεν ξελαφρώνετε μόνο από τις στενοχώριες που σ'ας βαραίνουν, μα σώζετε και την υγεία σας. Γιατί, τὰ δάκρυα που τρέχουν από τὰ μάγουλά σας περιέχουν μιὰ μικροβιοκτόνο βιταμίνη.

Ἡ ἀνακάλυψη αὐτῆς εἶταν ἡ πρώτη ἐπιβεβαίωση μιᾶς παλιότερης ὑποψίας τῶν ἐιδικῶν, πῶς δηλ. μέσα στὰ δάκρυα, στὸ σάλιο καὶ σὲ ἄλλα υγρὰ τοῦ σώματος, ὑπάρχει μιὰ οὐσία πρὸς εὐχρηστὴ καὶ ἰσως ἰσχυρότερη ἀπὸ τὴν πενικιλίνη καὶ τὶς σουλφαμίδες.

«Λυζοζύμ» ὀνόμασε τὴν παράξενη αὐτὴ ἐκκρίση τῶν δακρυγόνων καὶ σιελογόνων ἀδένων ὁ δρ. Ἀλεξάντερ Φλέμινγκ ὅταν τὴν ἀνακάλυψε τὸ 1922. Ὁ ἴδιος ἐπιστήμονας εἶναι πού ἀνακάλυψε καὶ τὴν πενικιλίνη. Ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ οἱ σπουδαῖες μικροβιοκτόνες τῆς ἰδιότητες εἶχαν ἀναστατώσει τὸν ἱατρικὸ κόσμον. Στὸ μεταξύ ὅμως βρέθηκαν οἱ σουλφαμίδες καὶ τὸ «λυζοζύμ» πέρασε στὴν ἀφάνεια.

Σήμερα ὁ δρ. Κάρλ Μέγιερ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κολούμπια διέλυσε τὸ μυστήριό πού περιέβαλε τὸ «λυζοζύμ». Ἀποκάλυψε πῶς τὸ πραγματικὸ χημικὸ συστατικὸ τοῦ λυζοζύμου πού σκοτώνει τὰ μικρόβια εἶναι ἡ βιοτίνη.

Ἡ βιοτίνη εἶναι ἡ ἰσχυρότερη ἀπὸ ὅλες τὶς γνωστὲς βιταμίνες. Ἡ ἀβιδίνη, μιὰ ἄλλη βιταμίνη πού ἔχει βρεθῇ στὰ δάκρυα, βοηθᾷ καὶ ἐνισχύει τὴ βιοτίνη. Χωρὶς αὐτὴν ἡ βιοτίνη δὲν μπορεῖ νὰ σκοτώνει τὰ διάφορα νοσογόνα μικρόβια οὔτε νὰ κρατᾷ γεροῦς καὶ δυνατοὺς τοὺς ἰστούς.

Μ' ὅλο πού ὅταν πρωτοανακαλύφθηκε τὸ λυζοζύμ δὲν ἔγιναν ἐρευνες σχετικὰ μὲ τὶς μικροβιοκτόνες του δυνατότητες—καὶ δὲν εἶταν ἀκόμα γνωστὸ τίποτα γιὰ τὴν βιοτίνη—δυσὸ Ρωσίδες ἐπιστήμονες ἀνακάλυψαν πῶς ἡ μυστηριώδης αὐτὴ οὐσία ὑπῆρχε καὶ στοὺς χόνδρους.

Ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἰστούς τοῦ σώματος ἐπαίρναν συμπυκνωμένο λυζοζύμ, πού τὸ χρησιμοποιοῦσαν στὴ Ρωσσία γιὰ ἀντισηπτικὸ στίς ἐγχειρήσεις καὶ γιὰ τὴ θεραπεία τῶν ἐξελκώσεων τῶν ματιῶν.

Ἰσως θὰ σ'ας φανεῖ παράξενο πού ἔνα τόσο λεπτὸ ὄργανο σὰν τὸ μάτι μπορεῖ νὰ πλύνεται συνεχῶς μὲ μιὰ δυνατὴ μικροβιοκτόνο διάλυση χωρὶς νὰ παθαίνει τίποτα. Ἡ φύση ὅμως προίκισε τὸ λυζοζύμ καὶ τὴ δραστὴ βιοτίνη μὲ τὴν ἱκανότητα νὰ σκοτώνουν τὰ μικρόβια χωρὶς νὰ βλάπτουν καθόλου τὰ φυσιολογικὰ κύτταρα τῶν ἰσθῶν.

Δημοκρατική εξωτερική πολιτική

Του HAROLD NICOLSON

('Από τὸ «The Spectator»)

Στὸ Ἀγγλικὸ ἐβδομαδιαῖο περιοδικὸ «Θεατὴς» (*The Spectator*), ὁ Βρεταννὸς πολιτικὸς καὶ ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων Χάρολντ Νίκολσον, δημοσιεύει σχόλια γιὰ διάφορα ἐπικαιρὰ ζητήματα. Ἐνὰ ἀπὸ τὰ τελευταῖα του ἐνδιαφέροντα ἄρθρα τῆς σειρᾶς αὐτῆς εἶναι καὶ τὸ παρακάτω.

Οἱ ἄπειρες πολιτικὲς καὶ οἰκονομικὲς δυσκολίες πού περιβάλλουν σήμερα τὴ Βρετ. Συμπολιτεία καὶ τὴν Αὐτοκρατορία θὰ ἀπαιτοῦσαν τὴ μεγαλύτερη ἐθνικὴ ἐνότητα καὶ τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ κυβερνητικὴ φρόνηση ἀκόμη καὶ σὲ ἡμέρες ἐξαιρετικῆς ἀκμῆς καὶ δυνάμεις. Ἄν οἱ πρόγονοί μας βρισκόνταν στὴν ἀνάγκη νὰ ἀντιμετωπίσουν τέτοια προβλήματα θὰ εἶχαν βάλει καλὰ στὸ νοῦ τους πὼς ὑπερασπίζοντας τὰ Βρεταννικὰ δικαιώματα καὶ συμφέροντα, υἱοθετοῦν μιὰ πολιτικὴ πού τὴν ἐγκρίνει ἡ πλειοψηφία τῶν συμπατριωτῶν τους. Σήμερα ὅμως, παρ' ὅλο πὺν εἶναι πολὺ φανερό ὡς ποῖο σημεῖο ἀπλῶνονται τὰ Βρεταννικὰ συμφέροντα, ὑπάρχουν πολλοὶ εἰλικρινεῖς καὶ ἀκόμα θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ἀξιοθαύμαστοι ἄνθρωποι πὺν φαντάζονται πὼς τὸ νὰ ὑπερασπίζεται κανεὶς τὰ Βρεταννικὰ συμφέροντα εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο ἐνέργεια ἀντιδραστικὴ ἐνῶ ἀντίθετα τὸ νὰ ὑπερασπίζεται τὰ Ρωσικὰ εἶναι προοδευτικὴ καὶ καλὴ. Οἱ Ρῶσοι ὥστόσο δὲν ἐπηρεάζονται ἀπὸ τέτοια ἐμπόδια· σὲ καθὲ μέρος τῆς γῆς προωθοῦν μὲ πείσμα τὰ συμφέροντά τους, πολλὰς φορὲς μάλιστα περιφρονοῦν τὶς συμφωνίες πὺν ἔχουν συνάψει, ὅπως καὶ τὴ θέληση τῶν ἐνδιαφερομένων πληθυσμῶν. Ἔτσι ἐνῶ ἡ Σοβιετικὴ Κυβέρνηση καὶ οἱ ὁπαδοὶ τῆς ἀκολουθοῦν μιὰ πολιτικὴ σταθερὴ, συντονισμένη καὶ ἀμείλικτη, ἐμεῖς δίνουμε στὸν κόσμον τὴν ἐντύπωση πὼς δὲν ἔχουμε ἕνα σταθερὸ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ, πὼς οἱ ἐνέργειές μας εἶναι διστακτικὲς καὶ πὼς εἴμαστε διαιρεμένοι. Ὡς ἕνα σημεῖο αὐτὸ δὲν μπορούμε νὰ τὸ ἀποφύγουμε, γιὰ τὸ θὰ περάσουν ἀκόμα πολλὰ χρόνια ὥσπου νὰ μπορούμε νὰ φέρουμε τὴν ἰσορροπία ἀνάμεσα στὶς στοιχειώδεις ἀπαιτήσεις μας καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ τὶς ὑπερασπίσουμε. Γιὰ τὴν ὥρα ὅλες μας οἱ ἐνέργειες εἶναι ἀναγκαστικὰ ἐμπειρικὲς καὶ ἀκριβῶς γι' αὐτὸ τὸ λόγο οἱ ἀρχές μας πρέπει νὰ εἶναι σταθερές καὶ φανερές. Στὸ στάδιο πὺν βρισκόμαστε — στάδιο δίχως ἄλλο μεταβατικὸ — λίγα πράγματα θὰ εἶταν πιὸ ἐπικίνδυνα γιὰ μᾶς ἀπὸ τὸ νὰ ἐφαρμόσουμε μιὰ ἀκαμπτη πολιτικὴ ἢ νὰ καταλάβουμε ὁρισμένους θέσεις πὺν δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ

τὶς κρατήσουμε. Γι' αὐτὸ εἴμαστε εὐτυχεῖς πὺν ἔχουμε Ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν ἕναν ἄντρα πὺν συνδυάζει ὑγιεῖς ἀρχές καὶ ἀταραξία καὶ μαζὺ τὸ μεγαλύτερο προτέρημα πὺν μπορεῖ νὰ ἔχει ὁ διπλωμάτης, ὑπομονή. Μὲ τὴν καθοδήγησή του θὰ περάσουμε τὴ φουρτὺνα καὶ θὰ μπορούμε ν' ἀράξουμε πάλι σὲ ἡσυχὸ λιμάνι.

Γι' αὐτὸ εἶναι λυπηρὸ πὺν ἀνάμεσα στοὺς πολιτικοὺς ὑποστηρικτὲς τοῦ κ. Μπέβιν εἶναι μερικοὶ πὺν ἰσχυρίζονται ὅτι ἀκολουθεῖ «δεξιὰ» πολιτικὴ. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ἔχοντας προστά του τρομαχτικὲς δυσκολίες προσπαθεῖ νὰ ἐφαρμόσει μιὰ πολιτικὴ, οὔτε δεξιὰ, οὔτε ἀριστερή, ἀλλὰ μιὰ πολιτικὴ πὺν σκοπὸς τῆς ἔχει νὰ ἐπιτύχει σταθερότητα μὲ τὴν ὕλική βελτίωση. Λίγοι Βρεταννοὶ Ὑπουργοὶ τῶν Ἐξωτερικῶν νοιώσανε σὰν κι' αὐτὸν ἐκεῖνο πὺν θὰ μπορούσαμε νὰ ὀνομάσουμε «κατευνασμὸς τῆς ἐπαναστατικῆς διαθέσεως μὲ τὴν ἀνύψωση τοῦ βιωτικοῦ ἐπιπέδου». Γι' αὐτὸν ἡ μελέτη τῶν στρατηγικῶν ἢ πολιτικῶν ζητημάτων πὺν στὸ παρελθὸν γέμιζε ἀφάνταστα τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ, δὲν εἶναι ἐπείγουσα ἢ ἔχει λιγώτερη ζωτικὴ σημασία ἀπὸ τὴ δημιουργία συνθηκῶν τέτοιων πὺν θὰ ἐπιτρέψουν στὶς πιὸ ἀνῆσυχες περιοχὲς τῆς Εὐρώπης νὰ ἐπιτύχουν ἕνα ἀνώτερο ἐπίπεδο οἰκονομικῆς εὐημερίας. Γι' αὐτὸ ἡ πολιτικὴ πὺν εἶναι πρωτότυπη καὶ δημιουργικὴ μᾶλλον καὶ δὲν ἀκολουθεῖ τὴν παράδοση. Δὲν εἶναι δίκαιο νὰ τὸν κρίνουμε ἀπὸ ἁμεσες ἐνέργειές του γιὰ περιπτώσεις πὺν εἶχε δεχτῇ ἀπὸ τὸ παρελθὸν καὶ πὺν σὲ πολλὰς ἀπ' αὐτὰς χωρὶς νὰ φταίει, βρέθηκε ἐκεῖ πὺν δὲν ἔπρεπε. Θὰ ἔλεγα πὼς ἀπὸ 7 ἢ 8 Ὑπουργοὺς Ἐξωτερικῶν πὺν ἔχω γνωρίσει καὶ μὲ πολλοὺς ἀπ' αὐτοὺς βρισκόμε σὲ στενὲς σχέσεις, ὁ κ. Μπέβιν εἶναι ἐκεῖνος πὺν βλέπει μακρύτερα προστά του. Ἵσως, στὴ μοναδικὴ ἐποχὴ πὺν ζοῦμε, ἡ πλατεῖα του πολιτικῆ, τυλιγμένη στὴν ομίχλη τοῦ μέλλοντος, φαίνεται κάπως σκοτεινὴ Ἵσως ἀκόμα στὸ στάδιο πὺν βρισκόμαστε νὰ εἶναι δύσκολο νὰ τὴν καθορίσουμε ἀπόλυτα· μὰ ὥστόσο εἶναι μιὰ πολιτικὴ πλατεῖα πὺν θὰ τὴν συνεχίσουν ὅλοι ὅσοι ἔχουν καλὴ θέληση. Στὸ μεταξὺ ἐμεῖς θὰ τοῦ δώσουμε τὴν ἐμπιστοσύνη μας, τὴ συμπάθειά μας καὶ πάνω ἀπ' ὅλα τὴν ὑπομονή μας γιὰ τὶς ἀληθινὰ φοβερὲς δυσκολίες πὺν ἔχει τώρα ν' ἀντιμετωπίσει.

Ἀπὸ ὅλες αὐτὲς τὶς δυσκολίες ἡ πιὸ ἀνησυχητικὴ εἶταν αὐτὴ πὺν παρουσιάστηκε στὴν Ἑλλάδα. Πολὺ λίγοι ἀπὸ κείνους πὺν ἔχουν τὰ πράγματα θὰ ὑποστηρίζουν πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπέμβουμε τὴν ἐποχὴ τοῦ κινήματος. Λίγοι μποροῦν ν' ἀρνηθοῦν πὼς οἱ προ-

σπάθειές μας ύστερα για να σχηματίσουμε μια Κυβέρνηση από τους άριστους και το κέντρο στην Ελλάδα, είχαν προσπάθειες ανιδιοτελείς. Λίγοι μπορούν ν' άρνηθούν πως αφού παραδεχθήκαμε να γίνει δημοψήφισμα είμαστε υποχρεωμένοι να δεχτούμε το αποτέλεσμα. Το γεγονός όμως πως δεν είχαμε τη δύναμη σε κάθε στιγμή που παρουσιαζόταν να διαλύουμε όλες τις δυσκολίες, μάς έκανε να βρισκόμαστε σήμερα σε μια θέση όχι μόνο δύσκολη αλλά και πολύ αντιπαθητική. Με τη θέση μας αυτή όλος ο κόσμος θα πιστεύει πως οι Βρετανικές δυνάμεις μένουν στην Ελλάδα όχι για να προλάβουν αίματηρές ταραχές αλλά για να εμποδίσουν το Σλαβικό μπλόκ να κατέβει στη Θεσσαλονίκη. Και θα ήταν βέβαια κουτό και τελείως άχρηστο να ισχυριστούμε πως το Αιγαίο δεν είναι περιοχή στρατιωτικού ανταγωνισμού ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση. Οι Ρώσοι θα μάς κατηγορήσουν βέβαια πως υποστηρίζουμε αυτό που ονομάζουν μοναρχοφασιστική πολιτική, για καθαρά ιμπεριαλιστικούς σκοπούς. Υπάρχουν πολλοί, ακόμα και από τους φίλους μας, που θα πιστέψουν αυτό τον ισχυρισμό. Και ενώ στα βόρεια σύνορα της Ελλάδας, οι Γιουγκοσλάβοι, οι Άλβανοι και οι Βούλγαροι υποκινούν σοβαρές ταραχές χωρίς να επιτρέπεται να γίνει μια ανεξάρτητη έρευνα για να φανεί η ενοχή τους, την παραμικρότερη δική μας ενέργεια την μαθαίνει όλος ο κόσμος.

Πρέπει να περιμένουμε ότι πριν να περάσει πολύς καιρός οι Γιουγκοσλάβοι, οι Βούλγαροι, ακόμα και οι Άλβανοι θα ένωθούν και θα αποτελέσουν ένα όμοσπονδο κράτος που θα αρχίζει από την Αδριατική και θα τελειώνει στη Μαύρη Θάλασσα, ένα κράτος που θα συνδέεται με τη Σοβιετική Ένωση ουσιαστικά και όχι τυπικά. Πρέπει να έχουμε υπ' όψη μας πως η απόσταση που χωρίζει τη Θεσσαλονίκη από τα Γιουγκοσλαβικά σύνορα δεν περνά τα 50 μίλια. Ο πόλεμος των νεύρων λοιπόν, που κατάφεραν οι Σλάβοι να εξαπολύσουν εναντίον της Ελλάδας και της Τουρκίας, βασίζεται σε μια τρομερή πραγματικότητα. Αν θέλουμε να περάσουμε χωρίς ζημιές μέσα από τους σκοπέλους αυτούς, πρέπει να υποστηρίξουμε όλοι τον ύπουρο των Εξωτερικών μας. Κι' αν πρόκειται να τον υποστηρίξουμε πρέπει να έχουμε πάντα στο μυαλό μας όσα είπα παραπάνω. Δε συμφέρει στην Αγγλία να πέσει η Ανατολική Μεσόγειος αποκλειστικά στη Ρωσική κυριαρχία. Νομίζω ότι αυτή η γνώμη δεν είναι αναξιόπιστη. Είναι η πραγματική αποδοχή ενός γεωγραφικού γεγονότος. Ακόμα πρέπει (και πόσο παράξενο είναι που «πρέπει» να γίνεται έτσι!) να θυμόμαστε πάντα πως όταν όλοι οι άλλοι μάς είχαν εγκαταλείψει, η Ελλάδα έμεινε

πιστή μας σύμμαχος: πως η Άλβανία με τη σημερινή της κομμουνιστική δικτατορία είναι μια τεχνητή ανωμαλία που δημιουργήθηκε και συγκρατείται από τους Σλάβους: και πως η Βουλγαρία υπήρξε - έχθρος μας και έχθρος της Ρωσίας και στους δυο πολέμους που έγιναν εναντίον της Γερμανίας. Λοιπόν η υποστήριξή μας για την Ελλάδα δεν είναι ανάγκη στρατηγική αλλά ηθική υποχρέωση. Το να επιτρέψουμε αυτό τα άπλα και αδιαφιλονίκητα ζητήματα να σκοτιστούν από δογματικές συμπάθειες ή προκαταλήψεις είναι σαν να άγνοούμε άμεσες απόλυτες ανάγκες. Και αν θέλουμε να καταλάβει η Ρωσία πως η στάση μας πάνω σ' αυτό το ζήτημα είναι αποφασιστική, τότε δεν πρέπει να υπονομεύουμε τις ενέργειες της εξωτερικής μας πολιτικής.

ΣΙΓΑ - ΣΙΓΑ η Αυστρία ξαναβρίσκει την ανεξαρτησία της και προσπαθεί να πάρει θέση ανάμεσα στις άλλες χώρες που καταστράφηκαν από τον πόλεμο και που μόνη τους επιθυμία είναι να συνεργαστούν, να εξασφαλίσουν κάποια σχετική ευημερία και, πάνω απ' όλα, να βρουν τρόφιμα για το λαό τους.

Οι Βρετανικές, Αμερικανικές και Ρωσικές δυνάμεις κατοχής δείχναν μεγάλη κατανόηση γι' αυτό το ζήτημα και προσφέρθηκαν να συνεργαστούν, αλλά ως τώρα δεν κατόρθωσαν να λύσουν το μεγαλύτερο απ' όλα τα προβλήματα που σχετίζεται με το οικονομικό μέλλον των πληθυσμών αυτών: το πρόβλημα του Δούναβη.

Η άλλοτε ονομαστή Ατμοπλοϊκή Έταιρία του Δούναβη πληροφόρησε τους Συμμάχους πως 59 από τα 72 ατμόπλοια της βρίσκονται σε καλή κατάσταση και ξεχωριστά απ' αυτά υπολόγισε πως υπάρχουν αρκετές μαουίνες που μπορούν να μεταφέρουν φορτίο 400.000 τόννων. Ωστόσο σήμερα, αν ψάξει κανείς προσεκτικά από τη συμβολή του Δούναβη και του Ίν, όπου αρχίζει η Ρωσική ζώνη κατοχής, ως τα δυτικά της Βιέννης κι' ακόμα ως το Βελιγράδι, δύσκολα θα δει έστω και ένα βαπόρι να πλέει στο Δούναβη. Υπάρχουν κάπου 40 ποταμόπλοια που μπορούν να μεταφέρουν 14.000 ανθρώπους τυπικά, προς τις όχθες του Δούναβη που κατέχουν οι Αμερικανοί. Οι Αμερικανοί όμως δεν τους αφήνουν να φύγουν από τη ζώνη που βρίσκονται, γιατί πιστεύουν πως αν φύγουν δεν θα εξαγερθούν ποτέ. Άλλα 40 ποταμόπλοια πάλι και 250 μαουίνες εξαφανίστηκαν προς τα ανατολικά.

Ωστόσο στο Δούναβη βρίσκονται και τώρα ακόμα αρκετά ατμόπλοια και μαουίνες για να ελαφρώσουν λίγο τις παραφορτωμένες συγκοινωνίες της Ευρώπης. Οι Βρετανικές και Αμερικανικές αρχές θ' άρχιζαν σύντομα και πολύ πρόθυμα τις ατμοπλοϊκές συγκοινωνίες αν πίστευαν πραγματικά πως θα μπορούσε να διεξαχθεί ελεύθερα το εμπόριο. Δεν έχουν όμως καμιά έγγηση γι' αυτό, κι' έτσι το ζήτημα μένει. Η Μ. Βρετανία κι' οι Ένωμένες Πολιτείες θέλουν να μπει ο Δούναβης υπό διεθνή έλεγχο, έτσι που το εμπόριο και η ατμοπλοία να είναι ελεύθερη για όλα τα έθνη. Η Ρωσία όμως θέλει τον έλεγχο του Δούναβη να τον έχουν μόνο οι παραδουνάβειες χώρες.

Ὁμέλκο

Τοῦ KONSTANTIN TRENĖV

(Ἀπὸ τὸ βιβλίο «In a Cossack Village», ἔκδ. Hutchinson London)

Ὁ Κωνσταντίνος Τρένεφ εἶναι γνωστὸς Ρώσος συγγραφέας. Πέθανε πρὶν λίγο καιρό, 66 χρονῶν. Γεννήθηκε στὴ χώρα τῶν Κοζάκων τοῦ Δὸν καὶ μέσα στίς ἱστορίες του, ζωγραφίζει τὴ ζωὴ τῶν χωριῶν τῆς μὲ μιά σπάνια βαθύτητα καὶ κατανόηση. Ἡ σάτιρά του εἶναι λεπτή καὶ σύμφωνη μὲ τὴ ρωσικὴ παράδοση τοῦ κλασσικοῦ ρεαλισμοῦ.

Εἶναι ὁ πέμπτος τοῦ χειμῶνα πάλιν στὴ γῆ. Ἡ ὄψη τοῦ ἀμέσως σὲ διαθέτει εὐνοϊκά. Οἱ ξανθές, σχεδὸν ἀσπρές, ἀκατάστατες μπούκλες τοῦ δείχνουν πόσο πλούσια πείρα ἔχει ἀποκτήσει στὴ ζωὴ. Τὸ στόμα του καὶ τὰ μάτια του, ἀνοιχτά, δείχνουν πὼς εἶναι παιδί μὲ ἀνοιχτὴ ψυχὴ.

Στὴν κουζίνα, λίγο ψηλότερα ἀπὸ τὸ πάτωμα, ἀνάμμοσα στὸν τοίχο καὶ στὸ τζάκι βρίσκεται ἓνα ράφι. Ἀπάνω ἀπὸ τὸ ράφι, στὸν τοίχο, εἶναι δύο βαθουλῶματα. Στὸ ἓνα ἡ μητέρα βάζει τὸ βράδυ τίς κάλτσες τῆς. Στὸ ἄλλο ὁ Ὁμέλκο βάζει τὰ ὑπάρχοντά του—τρία καρφιὰ, ἓνα μικρὸ ξύλινο σφυρί, ἓνα σπασμένο πέταλο καὶ ἓνα κολοβό,

ξεφλουδιαμένο ἀλογάκι, μὲ δύο μονάχα πόδια, πού τοῦ χάρισε ἡ Κυρία ἀπὸ τὰ πάνω πάτωμα.

Ἀφοῦ εἶχαν σοῦ χαρίζουν γαϊδάρου δὲν χρειάζεται νὰ τὸν κοιτάξεις καὶ στὰ δόντια, ὁ Ὁμέλκο δέχτηκε ὁλος ἐνθουσιασμό τὸ δῶρο καὶ διόρθωσε τὰ ἐλαττώματά του γιὰ νὰ μὴ παραφάνονται. Κάθε πού ἤθελε νὰ τὸ παίζει, τοῦ κόλλαγε ἓνα κομμάτι χαρτί ἀντὶ γιὰ οὐρὰ, τοῦ πέρναγε δύο καρφιὰ στὴν κοιλιά του, καὶ τὸ καθάλιεως δλόδια ὅπως καθάλιεως κάθε πρωὶ ὁ κύριος τὸ δικό του, τὸ Μαῦρο. Ὅσο-σο ὑπάρχει μιά διαφορά. Ὁ Ὁμέλκο δὲν κάνει τὸ γύρο του τὸ πρωί, μὰ τὰ ἀτέλειωτα ἀπογέματα τοῦ χειμῶνα καὶ γύρω στὸ πεζούλι, κόντὰ στὴ φωτιά!

Μόλις φέξει ἡ μέρα, φοράει τίς γαλότσες τῆς μητέρας του, ἓνα μπαλωμένο παλτό τῆς, τὸ καπέλλο τῆς, φτιαγμένο ἀπὸ τὰ μανίκια τοῦ παλτοῦ καὶ ὕστερα ἀρχίζει νὰ φυσάει καὶ νὰ ξεφυσάει καὶ νὰ πηγαινοέρχεται στὰ τρία σκαλοπάτια πού βγάζουν στὴν αὐλὴ.

Ἐδῶ ἀνοίγονται μὲ μῖα στὸν Ὁμέλκο τόσοι δρόμοι, πού δὲν ξέρει ἀπὸ ποῖον ν' ἀρχίσει. Τὰ χάνει! στέκεται ἀκίνητος κάμποση ὥρα. Μένει μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτὸ καὶ οὔτε ἓνα ματόκλαδὸ του δὲν κουνιέται ἀπὸ τὴ θέση του.

Ἐπὶ τέλους ἡ προτίμησή του πέφτει σ' ἓνα σῦρμα πού βρίσκεται στὴν αὐλὴ μαζί μὲ μίαν ἀλυσίδα. Τὴ νύχτα δένουν μ' αὐτὸ τὸ Μπάγια τὸ

σκύλο· τὴ μέρα ὁ Φόμιτς τὸν δάξει στὸ σπιτάκι τοῦ Ὁ Ὁμέλκο περνάει τὴν ἀλυσίδα στὸ λαιμό του καὶ τρέχει γαυγίζοντας δυνατὰ καὶ ὅσο μπορεῖ πρὸς θάλασσά. Γάβ! Γάβ! Γάβ!

Δὲν μπορεῖ νὰ πάρει ἀνάσα. Μὰ δὲ σταματάει παρὰ μόνο ὅταν καταλάβει πὼς τελείωσε τὴ δουλειά του—ἔμορφα καὶ σωστά. Ἐαφνικὰ ἀνοίγει τὰ μάτια του πρὸς πολλὴ ἀκόμα καὶ ὀρμάει στὴν ἀπέναντι γωνιά τῆς αὐλῆς. Ἐκεῖ βρίσκεται ἓνα γουρουνὶ πού εὐτυχισμένο χώνει τὴ μουσοῦδα του καὶ σκαλίζει μέσα σ' ἓνα σκαφίδι. Ὁ Ὁμέλκο εἶναι ὁ μεγάλος φίλος του! Ἐτοί τὸ καταλαβαίνει! σταματᾷ μπροστὰ στὸ σκαφίδι καὶ ἀρχίζει τὴ συζήτηση μὲ τὸ φίλο του.

Γκούτς! Γκούτς! λέει βραχνά.

Τὸ γουρουνὶ, σήκωνε τὴ μουσοῦδα του καὶ τοῦ ἀπαντᾷ πρόσχαρα σχεδὸν μὲ τίς ἴδιες λέξεις. Ὁ Ὁμέλκο δὲν θέλει νὰ ἔχει μόνο τὸ ὄνομα πὼς εἶναι φίλος. Μαζεύει τίς φλοῦδες πού ἔχει σκορπίσει γύρω του τὸ γουρουνὶ καὶ τίς ξαναρχίζει μέσα στὸ σκαφίδι· καμιά φορά τίς δοκιμάζει κιόλας.

Τὸ μόνο κακὸ εἶναι πὼς δὲν ἔχει καιρὸ γιὰ νὰ καλλιεργήσει αὐτὴ τὴ φιλία κάπως περισσότερο. Τὸν περιμένουν κι' ἄλλες δουλειές. Στὸ ὑπόστεγο βρίσκεται ἓνα ἐλκυθρο καὶ ἡ λαιμωσιά τοῦ ἀλόγου. Περνάει τὸ κεφάλι του μέσα στὴ λαιμωσιά καὶ ἀρχίζει νὰ κάνει ὅπως ὁ Μαῦρος· χλιμιντράει, γυρίζει τὸ κεφάλι του δεξιὰ ἀριστερὰ καὶ κλωτσάει μὲ τὸ πόδι του. Αὐτὸ γίνεται κάμποση ὥρα καὶ ὁ Ὁμέλκο καταλαβαίνει πὼς δὲν ἔχει καταφέρει νὰ μοιάσει τέλεια στὸ Μαῦρο.

«Μὰ τί συμβαίνει λοιπόν; τί λείπει ἀκόμα;» καὶ σὲ μιά στιγμή τὸ πρόσωπό του λάμπει. «Τὸ βρήκα!» τρέχει στὸ ὑπόστεγο καὶ γυρίζει θριαμβευτικὰ μὲ κάμποσο σὰνὸ στὰ δόντια καὶ ξαναμπαίνει στὴ λαιμωσιά.

Τώρα τὰ πράγματα ἀλλάζουν! Ὁ Ὁμέλκο χλιμιντράει, μασάει σὰνὸ, ρουθουνίζει καὶ τὸ νοιώθει ὁλοζώντανα πὼς εἶναι ἴδιος ὁ Μαῦρος καὶ ὁ Φόμιτς ἀκόμα περνώντας μ' ἓνα φόρ-

τωμα ξύλα, τοῦ φωνάζει κι' αὐτός.

«Τρέχα ἀλογάκι μου!»

Δηλαδή μὲ ἄλλα λόγια πῆρε τὸν Ὁμέλκο γιὰ τὸ Μαῦρο. Τόσο πολὺ τοῦ ἔμοιαζε.

Ἐαφνικὰ ὁ Ὁμέλκο ξυνιέει τὰ μοῦτρα του. Ἀ! φωνάζει φτύνοντας τὸ σὰνὸ καὶ σκουπίζει τὸ στόμα του μὲ τὰ μανίκια του.

«Τί σ' ἐπιάσε ἐρὲ διαβολάκι πάλι καὶ ξεφωνίζεις;» ρωτᾷ ἡ μητέρα του περνώντας ἀπὸ ἐκεῖ.

«Ἀ! ἄ!» φωνάζει ὁ Ὁμέλκο, βγά-ζει τὴ λαιμωσιά καὶ φτύνει.

«Θάφαγες πικρόχορτα πάλι καταραμένο. Πήγαινε νὰ πλύνεις καλά-καλὰ τὸ στόμα σου!»

Ὁ Ὁμέλκο τρώει ἓνα μπάτσο καὶ τρέχει νὰ κρυφτεῖ πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς κουζίνας.

Ὅσο, ὕστερα ἀπὸ μισὴ ὥρα βγαίνει στὴν αὐλὴ μὲ ὕψος περισπούδαστο. Τὰ μάτια του καίνε ἀπὸ περιέργεια: τί καινούργιο μπορεῖ νάγινε ὅση ὥρα ἔλειψε; Σὲ μιά στιγμή, στὴ γωνία, πίσω ἀπὸ τὴν κουζίνα, ἀκούει τὴ σπαρ-χιτικὴ φωνὴ τοῦ γουρουνιοῦ. Ὅρμασε πρὸς τὰ καί, μπερδεύεται στὸ στρίψωμα τοῦ παλτοῦ του καὶ προχωρεῖ μὲ τὰ τέσσερα, μὲ τὴ μύτη μέσα στὸ χιόνι. Φτάνει ἐκεῖ πίσω ἀπὸ τὴν κουζίνα, καὶ βλέπει πεσμένο στὸ χιόνι τὸ χοῖρο καὶ ἀπὸ πάνω του τὸν Φόμιτς μὲ ἓνα μαχαίρι. Ὁ Ὁμέλκο λυπάται πὺς βλέπει τὸ φίλο του ἐτοί. Σκύβει ἀπάνω του καὶ κουνώντας τὸ κεφάλι του ρωτᾷ θακρυσμένως:

«Σὲ πονάει; ἔ; σὲ πονάει;» Ἀντὶ γι' ἀπάντησιν ὁ φίλος του βγάζει μιά τελευταία ἀδύνατη φωνὴ καὶ τινάζει τὸ πόδι του. Ὁ Ὁμέλκο ἀνατριχιάζει καὶ φεύγει βιαστικά.

«Τί μὲ κοιτάξεις βλάκα!» φωνάζει στὸν Φόμιτς, ὅσο, ἀπὸ μακριά.

«Νομίζεις πὼς φοβάμαι;»

Στάθηκε λιγάκι ἀκόμα ἐκεῖ, κοίταξε τὸ γουρουνὶ καὶ κατάληξε στὸ συμπέρασμα πὺς γρήγορα θὰ εἶχαν καμιά γιορτὴ.

Ἐκείνη τὴ μέρα κιόλας ἡ ἰδέα τοῦ ἐπιβεβαιώθηκε. Ἡ Ντάσα, τὸ μερίτσι πὺς βοηθοῦσε στίς δουλειές, βγήκε

στό μπαλκόνι και φώναξε στὸν Φόμιτς.
«Φόμιτς, νὰ πᾶς στὸ σταθμὸ νὰ πάρεις τὸν κύριο Σάσα!»

Αὐτὰ τὰ ἄκουσε ὁ Ὁμέλκο σὰν κακὸ προμήνυμα. Αὐτὸν τὸν Σάσα τὸν θυμόταν πολὺ καλὰ—εἶταν πάντα κατσούφης, μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες τοῦ πανταλονιοῦ του καὶ κάπνιζε πίσω ἀπὸ τὴν κουζίνα ἢ κάτω ἀπὸ τὸ ὑπόστεγο.

Καὶ μέσα τοῦ γεννήθηκε ἡ ἀπορία:
«Σὰν πῶς νὰ εἶναι ὁ Σάσα τώρα; Ἴσως θὰ ἔχει μεγαλώσει καὶ δὲ θὰ μαλῶνει πιά. Κοίταξε τὸν κύριο ἀπάνω· αὐτὸς δὲ μαλῶνει· οὔτε ὁ Φόμιτς. Ἴσως νὰ μοῦ κρατᾷ καὶ κανένα δῶρο. Δὲν ξέρεις τί γίνεται!»

Δὲν εἶχε ἀκόμη ἀρχίσει νὰ νυχτώνει καὶ ὁ Ὁμέλκο ἄκουσε τὴν Ντάσα πού φώναζε ἀπὸ πάνω.

«Ὁ κύριος Σάσα ἔφτασε!»

Ὁ Ὁμέλκο, ἀνέβηκε σ' ἕνα καναπέ καὶ κοίταξε ἀπὸ τὸ παράθυρο. Εἶχε μεγαλώσει; Νά τον! κατεβαίνει ἀπὸ τὸ ἐλκνυρό... σχεδὸν ἴδιος σὰν πρῶτα. Γυαλισμένα κουμπιὰ—ἀλήθεια, μπορεῖς νὰ μαλῶνεις ὅταν φορᾷς γυαλισμένα κουμπιὰ; Ἀναστένανε θαθεῖαι καὶ κατέθηκε ἀπὸ τὸν καναπέ. Ὑστερα ὅγῃς στὴν αὐλή. Ἐκεῖνὴ τῇ στιγμῇ νὰ καὶ ὁ Σάσα. Ὁ Ὁμέλκο πῆγαινε πρὸς τὸ μέρος τοῦ μὲ μιά μυστικὴ τρεμουλία καὶ ἕνα ἐρωτηματικὸ χαμόγελο. Ὁ Σάσα τοῦ ἔριξε μιά κρύα ματιά.

«Ἐγὼ ξέρω νὰ μπαίνω μέσα στὴ λαϊμωσιά τοῦ Μαύρου καὶ νὰ χρεμετίζω δλοῖδια ὅπως ἐκεῖνος.» Εἶταν ἡ καλύτερη οὐσασια πού μπορούσε νὰ κάνει γιὰ τὸν ἑαυτὸ του ὁ Ὁμέλκο.

«Ὁραῖα λοιπόν, ἐμπρός!» εἶπε ψυχρὰ ὁ Σάσα.

Ὁ Ὁμέλκο τρύπωνε στὴ λαϊμωσιά καὶ ἄρχισε νὰ χρεμετίζει καὶ νὰ κλωτσάει, γιὰ νὰ δείξει τί ἄξιζε.

«Μπράβο! μπράβο Μαύρε», εἶπε ὁ Σάσα. Ὁ Ὁμέλκο παραζαλισμένος ἀπὸ τὴν προσοχὴ πού τοῦ ἔδειξε ὁ Σάσα, ἔκανε μιά τελευταία προσπάθεια.

«Πιὸ γρήγορα!» φώναξε πάλι ὁ Σάσα καὶ κάθισε στὴν καρότσα.

Ὁ Ὁμέλκο ἔνοιωθε πῶς τὰ εἶχε καταφέρει περίφημα μὲ τὴν εἰδική-

τητά του καὶ εἶχε κατακτήσει τὸ φοβερό Σάσα.

«Πιὸ γρήγορα!» καὶ ὁ Σάσα τοῦ ὤωσε μιά μὲ τὸ καμταίκι.

Ὁ Ὁμέλκο μεσουρανοῦσε. Κι' ὁ Σάσα δὲν ἔπαυε νὰ χτυπάει μὲ τὸ καμταίκι του.

Ὁ Ὁμέλκο ἄρχισε νὰ πονάει, μὰ τὸ πῆρε πῶς εἶταν κι' αὐτὸ μέσα στὸ παιχνίδι. Μ' ὅλο πού προσπαθοῦσε νὰ συγκρατηθεῖ, τὰ δάκρυα κυλοῦσαν ἀπὸ τὰ μάτια του.

Σαφινὰ ἐκρυψε τὸ πρόσωπό του στὰ χέρια του κι' ἄρχισε νὰ ξεφωνίζει ὅσο μπορούσε πιὸ δυνατὰ. Ὁ Σάσα τοῦ ἔδωσε ἄλλη μιά καὶ ὑστερα κατέθηκε ἥρεμα ἀπὸ τὴ θέση τοῦ.

«Τὰ κατάφερες πάλι παληόπαιδο!» φώναξε ἡ μαμά τοῦ Ὁμέλκο. «Παίξαμε» τῆς εἶπε ὁ Σάσα ξερὰ καὶ περπατοῦσε καὶ ἀνεβοκατέβαινε στὴν αὐλή. Τὸν Ὁμέλκο τὸν πῆρε ἡ μητέρα του στὴν κουζίνα.

Ὁ μικρὸς ἀποφάσισε πῶς τὴν ἄλλη μέρα δὲ θὰ ἔβγαινε καθόλου· εἶχε κάτι πολὺ σπουδαῖο νὰ κάνει. Νωρὶς τὸ πρωί, ὁ Ὁμέλκο εἶδε τὸ μεγάλο κύριο πού ἔτοιμαζόταν νὰ φύγει μὲ τὸ ἄλογο. Τὸν εἶδε πού χτύπησε τὴν ἐξώπορτα καὶ εἶπε στὸν Σάσα: «Φέρε μου τὴ σάκκα μου». Ὁ κύριος τὴν ἔβαλε κάτω ἀπὸ τὴ μασχάλη του καὶ ξεκίνησε μὲ τὸ ἄλογο. Ὑστερα ὁ Ὁμέλκο πῆγε μέσα, τράβηξε τὸ σκοινὶ πού εἶταν ἀπωμένο στὴν κουζίνα καὶ φώναξε: «Φέρε μου τὴ σάκκα μου».

Ὅταν ἔγινε κι' αὐτὸ, ἄρχισε νὰ πηγαίνονταν μπροστὰ στὸ τζάκι, λισώνοντας μὲ τὰ χερᾶκια του τὶς ἄσπρες τοῦ μποῦκλες. Ὑστερα πῆρε ἕνα τηγάνι, τῶθελε κάτω ἀπὸ τὴ μασχάλη τοῦ, ἔσκυψε λίγο, σκεφτικὰ, ὅπως ὁ κύριος· πῆγε στὸ ράφι γιὰ νὰ περάσει τὰ καρφιὰ στὸ ἄλογάκι του καὶ νὰ ξεκινήσει γιὰ τὶς δουλειές του. Μὰ ἐκεῖνὴ ἡ μέρα πρέπει νὰ εἶταν μιά κακότυχῃ μέρα. Τὴν ὥρα πού ὁ Ὁμέλκο μὲ τὸ στομάχι πάνω στὸ ράφι καὶ τὰ πόδια στὸν ἀέρα προσπαθοῦσε νὰ σκαρφαλώσει, ὁ στρογγυλὸς του χαρτοφύλακας τοῦ γλύστισε, ἔπεσε χάμω καὶ χάλασε.

«Τὶ διάβολο ἔγινε πάλι;» φώναξε ἡ μητέρα του. «Στὸ θεὸ σου· γιατί πῆρες τὸ τηγάνι;»

Ὁ Ὁμέλκο τῆς ἐξηγήσε: μὰ ἐκεῖνὴ δὲν ἔνοιωσε νὰ καταλάβει καὶ τοῦ ἔδωσε ἕνα μπάτσο. Κάθισε κλαιόντας στὸ ράφι καὶ καλοσκέφτηκε. Κι' ἀποφάσισε πῶς δὲν εἶχε καμιά διαφορά ἀν κανεὶς τὸν κύριο ἢ τὸ Μαύρο· ἔτσι κι' ἄλλοιως τὶς τρῶς.

Κατὰ τὸ βράδυ πῆκε ἡ Ντάσα στὴν κουζίνα καὶ εἶπε πῶς ἡ κυρία εἶταν θυμωμένη μὲ τὸ Σάσα καὶ πῶς ἄγριο τὸ πρωί, μόλις ἔφτασε ὁ κύριος θὰ τοῦ τὶς ἔδραχε. Ὁ Ὁμέλκο τρελλάθηκε ἀπὸ χαρὰ.

Τὴν ἄλλη μέρα ξύπνησε πρωτ-πρωτ' δὲν βγῆκε ὅμως· κάθισε στὸ ράφι μὲ τὸ κεφάλι ψηλά, μὲ τὸ στόμα καὶ τὰ μάτια δλάνοιχτα, μὲ τ' αὐτάκια του τεντωμένα πού νὰ μὴν τοῦ ξεφεύγει τὸ παραμικρὸ ἀπὸ ὅ,τι γινόταν ἀπάνω. Θ' ἄρχιζε γρήγορα ἡ παράσταση;

Περίμενε πολλὴ ὥρα. Γιὰ φατ δὲν τὸν ἔνοιαζε. Ὅταν εἶχε ἀποφάσει, ἀκούστηκε μιά σπαραξικάρδια κραυγὴ τοῦ Σάσα ἀπὸ πάνω. Μὰ ὁ Ὁμέλκο, ἀντίθετα ἀπὸ ὅτι περίμενε, δὲν ἔνοιωσε καμιά ἱκανοποίησι μὲ τὴ φωνή. Ἀρχισε τὸ κλαφουρισμα ἀκούμπησε τὸ κεφάλι του σ' ἕνα μαξιλάρι καὶ κρέμασε ἀπελπισμένα τὰ πόδια του.

Ὅταν ἀργότερα βγῆκε, ὁ Σάσα βάρυς καὶ κατσούφης εἶταν στὸν κῆπο, κάτω ἀπὸ μιά χιονισμένη ἀνάκια, πολὺ ἀπασχολημένος. Εἶχε δέσει μιά γάτα στὸ δέντρο καὶ τὴν ἔδρανε μὲ μιά βίτσα. Ὁ Ὁμέλκο πῆγε κοντὰ καὶ τὴ ρώτησε μὲ συμπάθεια, ὅπως καὶ τότε μὲ τὸ γουρουνί.

«Σὲ πονάει; ἔ;»

Ὁ Σάσα γύρισε καὶ τοῦ ἔδωσε μιά μὲ τὴ βίτσα, τόσο δυνατὰ, πού τὸ παιδί ἔπεσε μπρούμυτα στὸ χιόνι. «Πονᾷ; ἔ;» τὸν ρώτησε γελώντας καὶ βγῆκε ἀπ' τὴν αὐλή. Καὶ ὁ Ὁμέλκο τὸ πῆρε ἀπόφαση, πῶς δὲν κάνει νὰ ρωτᾷ ποτὲ οὔτε τὰ γουρουνία οὔτε τοὺς ἀνθρώπους ἀν πονᾷνε.

Ἡ μέρα τῆς γιορτῆς ἔφτασε. Ὁ Ὁμέλκο εἶδε τὸ γουρουνί πού τὸ πῆραν ἀπάνω ὅταν ψήθηκε ἀπὸ φούρνο.

Τώρα εἶχε ζαρώσει· τὸ λυπόταν πολὺ.

Ἡ μητέρα του τὸν ξύπνησε νωρὶς νωρὶς, τὸν ἔπλυνε, τοῦ χτένισε τὶς μποῦκλες του καὶ τοῦ φόρεσε ἕνα κόκκινο πουκάμισο καὶ ἕνα κόκκινο παντελόνι. Τὰ πρῶτα πανταλόνια πού φοροῦσε στὴ ζωὴ του! Πῆγανε μαζὶ στὴν ἐκκλησία. Ὁ Ὁμέλκο εὐχαριστήθηκε καὶ κεὶ πού εἶδε τόσα χρυσὰ καὶ ἄκουσε τὸν παπὰ. Γυρίζοντας στὸ σπίτι ἀνέβηκε ἀπάνω γιὰ νὰ εὐχηθεῖ στὴν κυρία. Ἡ καρδιά του πῆγαινε νὰ φύγει καθὼς προχωροῦσε στὸ σκοτεινὸ διάδρομο· σὲ κάθε στιγμῇ περίμενε πῶς ὁ Σάσα θὰ πεταγόταν μέσα ἀπὸ τὸ σκοτάδι. Ὅταν ὑστερα γύριζε βιαστικά, μὲ τὰ δῶρα του, ἄκουσε βήματα πίσω του.

Τῶθελε στὰ πόδια, περδεύτηκε, τοῦ πῆσανε καὶ τὰ δῶρα του καὶ σκορπίσανε. Μὰ δὲν εἶταν παρὰ ἡ μητέρα του.

Ἡ μέρα τῆς γιορτῆς εἶταν γιορτὴ πραγματικῇ.

Ὁ Ὁμέλκο δὲ μπορούσε νὰ θυμηθεῖ καμμιὰ ἄλλη μέρα στὴ ζωὴ του εὐτυχισμένη ὅσο αὐτῇ.

Ὁ Σάσα εἶχε πᾶσι νὰ κάνει μιά ἐπίσκεψη, ἡ μητέρα του δὲν τοῦ τὶς εἶχε βρέξει καὶ ὁ Ὁμέλκο γύριζε μέσα στὴν κουζίνα, ἐλεύθερος, μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες τοῦ παντελονιοῦ του ἢ περνοῦσε τὴν ὥρα του μὲ τὰ δῶρα του· τᾶπαρνε ἀπὸ τὴ μιά τσέπη, τᾶβαζε στὴν ἄλλη καὶ ἄντε πάλι τὸ ἴδιο. Ὅταν ἔφαγε κι' ὑστερα, βγῆκε στὴν αὐλή, πῆγε ἴδια στὴ λαϊμωσιά καὶ ἄρχισε νὰ χρεμετίζει. Κανένας δὲν τὸν ἐνόχλησε, οὔτε καὶ ὅταν γαῦγιζε στὴν ἀλυσίδα.

Μὰ ὁ μεγάλος του θρίαμβος, ἕνας θρίαμβος σπάνιος, εἶταν ὁ ἀπογευματινός, ὅταν ἦρθε νὰ τοὺς δεῖ ὁ Ἰδαν Συμεώνοβιτς. Ἴσως βέβαια ὁ Ὁμέλκο νὰ ἤξερε πῶς ὁ Ἰδαν Συμεώνοβιτς εἶταν ἕνας ἐξαιρετικὰ εὐγενὴς ἄνθρωπος. Ὅσο τόσο τώρα πείστηκε πραγματικὰ πῶς δὲν βρισκόταν στὴ γῆ πῶς καλὸς ἄνθρωπος ἀπ' αὐτόν. Πῶς μπορούσε νὰ μὴν εἶταν ἔτσι; τοῦ εἶχε φέρει δῶρα καὶ τὸν φίλησε αὐτὸν καὶ τὴ μητέρα του. Αὐτὸν μιά φορὰ καὶ κείνη πολ-

λές - πολλές φορές. Θαύμα άνθρωπος! Όσο βρισκόταν εκεί ο Ίβάν, η μητέρα του ήταν ευτυχισμένη, γελοῦσε και τραγουδοῦσε. Φαινόταν πῶς κι' αὐτῆς τῆς ἄρσεως.

Όλο τὸ ἀπόγευμα πέρασε μὲ φαί και πιτό. Κι' ὁ Όμέλκο ἤπιε λίγο. Όλα τοῦ φαίνονταν ἀστεῖα και ἤθελε νὰ χοροπηδαίει. Ὑστερα ἡ μητέρα του εἶπε πῶς ὁ «διάβολος» θὰ γύριζε σὲ λίγο ἀπὸ τὸ στρατό και θὰ τῇ σκότωνε. Ἐννοοῦσε τὸν πατέρα του. Κάθε πού τ' ἄκουγε αὐτό, μ' ὅλο πὺ δὲν τὸν εἶχε δὴ ποτὲ τοῦ τὸν πατέρα του, εἶξερε πῶς εἶταν μαῦρος σὰν τὸ διάβολο, ὅπως στὴν εἰκόνα πὺ κρεμόταν στὴ γωνιά και πῶς θὰ χτυποῦσε τὴ μαμά του μὲ τὴ τσουγκράνα και θὰ τὴν ἔριχνε στὴ φωτιά.

Ἡ μητέρα του ἄρχισε νὰ κλαίει.

Και ὁ Ίβάν Συμεωνοβιτς προσπαθοῦσε νὰ τὴν ἡσυχάσει και τῆς εἶλεγε: «Ἀγαπημένη μου! Γιατί νὰ σκέφτεσαι αὐτόν; Θ' ἄργήσει πολὺ ἀκόμα.» Ἐ- χεις καιρὸ νὰ κλάψεις τότε ὅσο θέλεις.»

Όταν ἔφυγε ὁ Ίβάν Συμεωνοβιτς, ὁ Όμέλκο εἶπε στὴ μητέρα του.

«Μαμά μου μὴ στενοχωριέσαι! ὅταν ἔρθει ὁ «διάβολος» θὰ πάρω τὴ τσουγκράνα και θὰ τοῦ φωνάξω: φύγε ἀπὸ δῶ, ἀλλοιῶς ἐγὼ και ὁ Ίβάν Συμεωνοβιτς θὰ σὲ ρίξουμε στὴ φωτιά! Ὁ Ίβάν Συμεωνοβιτς...»

Ὁ Όμέλκο δὲν πρόφτασε νὰ τελειώσει ἔφαγε μιὰ σὺ κεφάλι τόσο δυνατῇ, πὺ ἔπεσε χάμω. Ἡ μητέρα του ἄρχισε νὰ τὸν μπατοῖζει και νὰ φωνάζει τρομαχτικά. «Θὰ σὲ σκοτώσω βρωμόπαιδο!» Πραγματικά πῶς θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ φαντασθεῖ ὅτι μιὰ τέτοια μέρα θὰ τέλειωνε ἔτσι φρικτά;

Όταν ἔσβυσε τὸ φῶς στὴν κουζίνα και ἡ μητέρα του, μὲ τὸ καλὸ τῆς φόρεμα ἀκόμα κοιμόταν σὺ κρεβάτι, ὁ Όμέλκο ξαπλωμένος πολλὴ ὥρα, μὲ ἀνοιχτά, ἀκούραστα μάτια, σκεφτόταν. Σκεφτόταν πῶς σὲ τοῦτον τὸν κόσμο δὲν ὑπάρχουνε μέρες τέλεια ευτυχισμένες.

ΣΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ

ΟΠΟΙΟΣ δὲν ἔχει παρατηρήσει πραγματικά μὲ μεγάλη προσοχὴ τοὺς πολιτικούς στῆς συσκέψεις τους δὲν ἔχει σχηματίσει πραγματική ἰδέα γιὰ τὸ σπουδαῖο ρόλο πὺ παίζουν στῆς ἀνθρώπινες ὑποθέσεις ζητήματα πὺ συχνά δὲν λαμβάνονται ὑπόψη, ὅπως ἡ κούραση, ἡ συγκαταβατικότητα, ἡ προσωπικὴ συμπάθεια ἡ ἀντιπάθεια, ἡ παρανόηση, ἡ βαρυκοῖα, ἡ κακὴ γνώση μιᾶς ξένης γλώσσας, ἡ ματαιοδοξία, οἱ κοινωνικὲς ὑποχρεώσεις, οἱ διακοπὲς και ἡ ὑγιεινὴ κατάσταση ἐκείνης τῆς στιγμῆς.

HAROLD NICOLSON

Στὸ βιβλίο «Τὸ Συνέδριο τῆς Βιέννης» (ἔκδ. Constable)

Τοῦ TOM POCKOCK

(Ἀπὸ τὸ «Leader Magazine»)

Κάθε ἑβδομάδα, 20.000 ἄνθρωποι γράφουν στὺς 13 καλύτερους ἀδελφές τοῦ Ἀγγλικοῦ κινηματογράφου. Τὰ γράμματα τῶν θαυμαστῶν εἶναι ἀναρίθμητα. Ἐνας ἄνθρωπος πὺ μπορεί νὰ διαβάσει ἀπ' αὐτὰ τὰ γράμματα ὅσα θέλει, εἶναι ὁ Ράνκ, ὁ μεγάλος παραγωγὸς κινηματογραφικῶν ταινιῶν. Ἐσεῖ ἔχει ποῖος ἀδελφῆς παίρνει 6 γράμματα τὴν ἑβδομάδα και ποῖος 5.000. Αὐτὸ ἔχει μεγάλη σημασία, γιατί τὸ ταχυδρομεῖο τῶν θαυμαστῶν και ὅχι οἱ κριτικὲς εἶναι πὺ ἀποφασίζουν ποῖος ἡθοποιὸς εἶναι πραγματικὸ ἀστὲρ και εὐνοούμενος τοῦ κοινού.

Περισσότερο ἀπ' ὅλες τῆς Ἀγγλικῆς ταινίες θαυμαστήκε ἡ «Ἐπικίνδυνη Γυναίκα» (The Wicked Lady) και «Ὁ Ἀνθρωπος μὲ τὰ γκριζὰ» (The Man in Grey).

Ὁ Τζέιμς Μέιζον ἔρχεται πρῶτος μὲ 5.000 γράμματα τὴ βδομάδα, πὺ ἀπασχολοῦν ὁλόκληρο συνεργεῖο.

Δεύτερη ἔρχεται ἡ Μάργκαρετ Λόγκουντ, μὲ 3.000. Ἄν συγκρίνουμε τὰ στούντιο, τὸ Γκαϊτςμπορω ἔρχεται ἰσόπαλο μὲ τὴν κινηματογραφοῦπολη τοῦ Ντένχαμ. Τὰ ἀστέρια τοῦ Ντένχαμ, φτάνουν τὰ

10.000 γράμματα τὴ βδομάδα. Αὐτοὶ οἱ ἀριθμοὶ ἰσχύουν γιὰ τὸ καλοκαίρι. Όσο κρυώνει ὁ καιρὸς και μεγαλώνουν οἱ νυχτὲς, ἡ ἐπιστολογραφικὴ διάθεση τῶν θαυμαστῶν ὅλο και δυναμώνει.

Στὴν Ἀγγλία ὑπάρχουν ἔξη μεγάλες λέσχες θαυμαστῶν τῶν ἀδελφῶν, γιὰ τοὺς θαυμαστῆς: τῶν Δίδων Κέντ, Κράουφορντ και Ρόκ και τῶν κ.κ. Μέιζον, Γκρεϊντξερ και Πόρτμαν. Ἀπ' αὐτοὺς, μόνο ὁ Ἐρικ Πόρτμαν προσπαθεῖ νὰ χαλιναγωγεῖ τοὺς θαυμαστῆς του.

Λέει πώς η λέσχη, δὲν πρόκειται νὰ «ἐκφυλιστεῖ σὲ κέντρο ἀλληλο-θαυμαζόμενων ἀνθρώπων».

Σήμερα ἡ λέσχη τοῦ Στιούαρτ Γκρέιντζερ, ἔχει πάνω ἀπὸ 5.000 μέλη. Γιὰ νὰ γραφεῖ ἕνας θαυμαστής γιὰ ἕνα χρόνο, πληρώνει δυὸ σελλίνια, παίρνει μιὰ φωτογραφία, μιὰ δακτυλογραφημένη βιογραφία, καὶ καμιά φορὰ ἕνα γράμμα ἀπὸ τὸν «ἀστέρα του» ὅπου περιγράφει ὁ ἴδιος τὴν τελευταία του καλύτερη ταινία καὶ ὕστερα στέλνει χαιρέτισματα ἀπὸ τὸ γυιό του, πού εἶναι 18 μηνῶν. Γενικά ἡ λέσχη τοῦ Γκρέιντζερ πιάνει χιλιάδες λίρες κάθε χρόνο πού τις ἀφιερώνει ἢ στὸ «Εὐεργετικό ταμεῖο τῶν ἠθοποιῶν» ἢ γιὰ τις Κατασκηνώσεις τῶν Νέων.

Κάποτε, συνάντησα μιὰ ἀπὸ πῶς πιστὲς θαυμάστριες τοῦ Γκρέιντζερ πού ἔχει ἕνα παράπονο. «Νομίζω πὼς ὁ Στιούαρτ Γκρέιντζερ εἶναι πολὺ καλὸς ἠθοποιός», μοῦ ὁμολόγησε. Τοῦ ἔγραψα γιὰ πρώτη φορὰ ὕστερα ἀπὸ τὸ «Ὁ Ἀνθρώπος μὲ τὰ γκριζὰ» καὶ μοῦστεῖλε ἕνα αὐτόγραφο. Ὑστερα ὅμως ἀπὸ τὸ «Καραβάνι» ἡ φωτογραφία πού μοῦστεῖλε εἶχε μόνο τὴ σφραγίδα τῆς ὑπογραφῆς του. Μὲ ὕφος παραπονιάρικο τὸν εὐχαρίστησε γιὰ τὸ γράμμα τῆς χρονιάς, τὴ βιογραφία καὶ τὸ σημειωματάκι, μὰ πρόσθεσε: «Θὰ ἔδινά καὶ τὴν ψυχὴ μου γιὰ νὰ βγαίναμε μιὰ φορὰ μαζί».

Ὅσο γιὰ τὴ λέσχη τῶν Θαυμαστῶν τοῦ Μείζον, ἔχει φτάσει νὰ βγάξει καὶ δικό της περιοδικό. Στὸ ἐξώφυλλο ὑπάρχει ἡ φωτογραφία τοῦ Μείζον πού κοιτάζει πάνω ἀπὸ τὸν ὅμο τῆς γυναίκας του, καθὼς τὴν κρατᾷ ἀπὸ τὸ μπράτσο. Τὸ κύριο ἄρθρο εἶναι ἀπὸ μιὰ Ἀμερικανίδα φανατικὴ θαυμάστρια τοῦ Μείζον, μὲ τὸν τίτλο. «Ἡ Ἀμερικὴ ἔτοιμη νὰ πέσει στὰ πόδια τοῦ Μείζον (!)». Τὸ ἄρθρο αὐτὸ εἶναι σὲ τύπο ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Μείζον καὶ μιλάει γιὰ τὸ περίφημο ὕφος του. «Οἱ θαυμάστριές του θὰ τὸ λατρεύουν. Ἰσως θὰ πρέπει νὰ βροῦμε κάποιο και-

νούριο ἐπίθετο γιὰ σένα. Κανένα ἀπ' ὅσα μεταχειριζόμαστε γιὰ τοὺς ἄλλους δὲν σοῦ ταιριάζουν».

Τὸ περιοδικὸ δημοσιεύει καὶ δύο ποιήματα. Τὸ πρῶτο εἶναι: «Ἐνα Σονέτο γιὰ τὸν Τζέιμς Μείζον.» Τὸ παρακάνει κάπως, ἀλλὰ στὸ τέλος λέει: «Μὰ ἂν ἡ κακοήθειά σου εἶναι ἀληθινή, τότε πὼς τὰ κατάφερες καὶ μ' ἔκοψες ἔτσι πολὺ;»

Τὸ δεύτερο ἔχει τὸν ἀπλὸ τίτλο «Ὁ ἥρωάς μου» καὶ εἶναι πῶς προσγειωμένο.

Τὰ πῶς ἔξυπνα γράμματα ἔρχονται συνήθως ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ καὶ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ εἶναι γιὰ τὴν Ἄνν Τόντ. Ἡ Γκρέτα Τζόντ παίρνει γράμματα ἀπὸ τὴ Σουηδία. Τὸ πῶς περίεργο γράμμα πού ἦρθε ἀπὸ τὴ Σουηδία, εἶταν ἕνα μὲ τὴ διεύθυνση: «Βασιλέα Ἐρρίκο Ε', Στούντιο Ντένχαμ, Ἀγγλία.» (Τὸ Βασιλεῖο Ἐρρίκο Ε' εἶχε παίξει ὁ Λώρενς Ὀλβιέ).

Ὁ Τζέιμς Μείζον λέει: «Ἐχω πάρει γράμματα ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ, τὴ Γερμανία, τὴ Σκανδιναβία» μὰ γιὰ μεγάλη μου κατάπληξη πῆρα πολὺ λίγα ἀπὸ τὴ Βρετανικὴ Αὐτοκρατορία. Κάποτε μοῦ ἔγραψε μιὰ Ρουμανίδα κόμησσα. Ἐνα κοριτσόπουλο ἀπὸ τὴ Γαλλία, μὲ Ἀγγλικὰ τῆς κακιάς ὥρας μοῦ ἔγραψε μιὰ φορὰ: «Ἐσεῖς καὶ γώ, θὰ κάναμε ἕνα ἐξαιρετικὸ ζευγάρι» θὰ εἶμουν περήφανη νὰ σᾶς ἀγαποῦσα.»

Τὸν καλύτερο γραφικὸ χαρακτήρα τὸν εἶχε μιὰ Ἀμερικανίδα, ἀφοῦ ἀνέφερε ἀποσπάσματα ἀπὸ διαφόρους συγγραφεῖς, τοῦ ἔλεγε πὼς ἡ ταινία του «Ὁ σαδιστής» εἶχε βαθειὰ ἐπίδραση στὴν πνευματικὴ τῆς ζωῇ.

«Κάποια δαιμόνια» λέει ὁ Μείζον «σὲ νομίζουν ἴδιο μὲ τὸν χαρακτήρα πού ὑποδύεσαι. Μὰ συναντᾷ καὶ πληθὺς θρησκοκόληπτους θαυμαστές.»

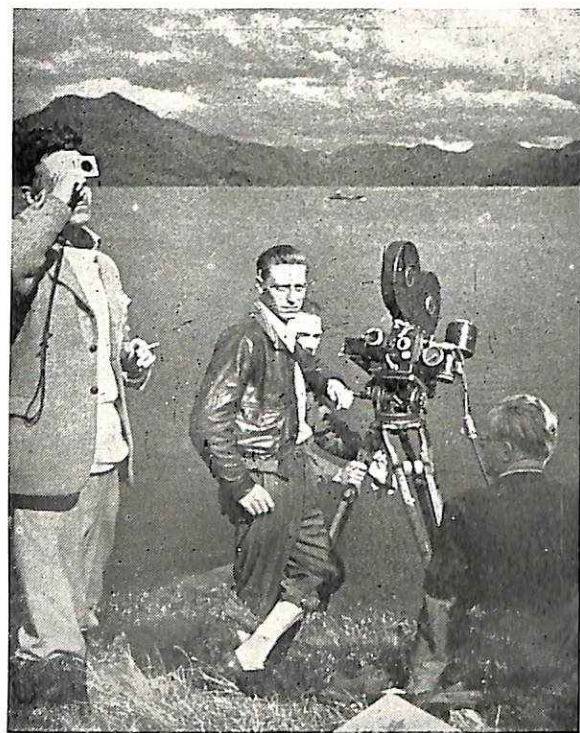
Τὶ θέλουν ὅλοι αὐτοὶ οἱ θαυμάστες; Πολλοὶ ζητοῦν φωτογραφίες μὲ τὴν ὑπογραφή τῶν ἀστέρων. Οἱ ἀπαιτήσεις τους κυμαίνονται ἀπὸ 6

«Μὰ εἶναι παγωμένο», λέει ἡ χαριτωμένη Πατρίτσια Ρόκ, μόλις ἄγγιξε μὲ τὸ πόδι της τὸ νερὸ τῆς θάλασσας. Γιατί ὅμως τόσο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ νερὸ τῆς φθινοπωριὰτικῆς αὐτῆς μέρας;

↑ Καὶ ὅμως ἡ Πατρίτσια Ρόκ, ἡ νεαρὴ ἡθοποιὸς τοῦ Ἀγγλικοῦ κινηματογράφου, εἶχε τοὺς λόγους τῆς νὰ ἀνησυχεῖ. Ἐπρεπε ἡ καημένη νὰ κάμει μπάνιο, καὶ μάλιστα γυμνὴ, γιατί ἔτσι ἔκανε ἡ ἡρωίδα τοῦ βιβλίου πού τὴ ζωντανεύει στὴν ὁθόνη.

←

Μακριά, στὴν ὄχθη ἑνὸς μικροῦ νησιοῦ τῆς ὁμορφῆς Σκωτίας, ἓνα δλόκληρο συνεργεῖτο ἀπὸ ἡθοποιούς, κομπάρσους, μηχανικούς κλπ. δουλεύουν ἐντατικά γιὰ τὸ γύρισμα τῆς ταινίας «Τὰ Δυὸ Ἀδέλφια», μὲ ὑπόθεση ἃ τὸ τὸ δμώνυμο μυθιστόρημα τοῦ Λ. Α. Στρόγκ. Ἀριστερὰ ὁ σκηνοθέτης παρακολουθεῖ μὲ ἀγωνία τὴν ἐμφάνιση τοῦ ἡλίου.

Φρέσκια καὶ γελαστὴ ἡ πρωταγωνίστρια χτενίζεται μετὰ τῆ... δροσιτικῆ βουτιά της, γιὰ νὰ συνεχίσει τὸ γύρισμα πρὶν πιάσει ἡ βροχή. Ἡ Πατρίτσια Ρόκ εἶναι ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ἀστέρια τοῦ Ἀγγλικοῦ κινηματογράφου.

→

←
 «Ο πιό τυχερός από τὰ δυὸ ἀδέλφια (ὁ Μάξγουελ Ρήντ) ποὺ κέρδισε τὴν ἀγάπη τῆς ἀρχοντοπούλας (Πατρίτσια Ρόκ).»

ΚΑΤΩ ΔΕΞΙΑ: Μιὰ ἄλλη σκηνὴ ἀπὸ τὸ ἔργο «Τὰ Δυὸ Ἀδέλφια». Τὸ ταξίδι στὰ θηκε ἄ-τυχο, τὰ ἀδέλφια φιλονίκησαν. «Ποιὸς ἀπὸ μᾶς εἶναι τοῦ γούστου σου;» τὴν ρω-τοῦν ἐπιτακτικὰ καὶ οἱ δύο.

γραμμὲς ὡς 6 σελίδες. Ὅσο πιὸ σταθερὸς εἶναι ὁ θαυμαστής, τόσο πιὸ εὐγενικὲς οἱ παρακλήσεις του.

Μὰ συνήθως τὰ γράμματα αὐτὰ ἐρχονται ἀπὸ φλογερὸς συλλέκτες. Συχνά, ὅταν ἓνα κορίτσι παίρνει μιὰ φωτογραφία, ὅλα τὰ κοριτσό-πουλα τῆς γειτονιάς της θέλουν κι' αὐτὰ.

Στὰ στούντιο ἐρχονται γράμματα ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν θαυμαστή πολλὲς φορὲς καὶ μάλιστα γιὰ τὸ ἴδιο ἄ-στέρη — ἄντρα ἢ γυναῖκα — ὅταν ἔ-χει γυρίσει μιὰ καινούρια ταινία ἢ ἔχει χτενίσει ἀλλοιώτικα τὰ μαλλιά του. Πολλοὶ ποὺ τὸ κάνουν γιὰ σπόρ, ἔχουν τυπωμένα γράμματά τους μὲ ἀνοιχτὴ μόνο τὴ θέση ὅπου θὰ μπεῖ τὸ ὄνομα τοῦ ἡθοιοῦ.

Στὸ Ντένχαμ λένε: «Τὰ 90 % ἀπὸ τὰ γράμματα ζητᾶνε φωτογραφίες». Στὸ Γκαϊνσμπόρω πάλι: Γρήγορα μαθαίνουμε ποιὲς φωτογραφίες κυκλοφοροῦν εὐκολώτερα. Τώρα στέλ-νουμε κάθε ἑβδομάδα 2.000 φωτο-γραφίες Φύλλης Κάλβετ καὶ τῆς Πα-τρίτσια Ρόκ. (Στὶς κεντρικὲς σελίδες μας δημοσιεύουμε φωτογραφίες ἀπὸ τὴν τελευταία της ταινία). Ἡ Φύλλης Κάλβετ, λογαριάζει πὼς υπογράφει διακόσιες φωτογραφίες τὴν ἡμέρα. Καμιά φορὰ ἔχουμε καὶ φασαρίες μὲ τοὺς ἀστέρες. Καὶ τότε εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ τοὺς προστα-τεύουμε.»

«Μερικοὶ ἐνθουσιῶδεις» λέει ὁ Τζέιμς Μέττον, «μοῦ ζητᾶνε φωτο-γραφίες ἀπ' ὅλες τὶς ταινίες μου ἢ κοινὲς φωτογραφίες τῆς στιγμῆς ἢ ἄλλες μὲ τὴν γυναῖκα μου καὶ τὰ γατιά μας. Μιά φορὰ δὲν εἶχα τίποτε ἄλλο καὶ ἔστειλα μερικά στιγμιότυπα μὰ ἀπὸ πολλοὺς ἦρθαν πίσω!»

Τί ἄλλο, ἐκτός ἀπὸ τὶς φωτογρα-φίες ζητᾶνε οἱ θαυμαστὲς; Μερικοὶ δὲ ζητᾶνε τίποτα ἀντίθετα μάλιστα δίνουν. Ἡ Σάλλυ Ἄνν Χόους, βομ-βαρδιστὴν κατὰ διαστήματα μὲ μιὰ εἰκονογραφημένη αὐτοβιογραφία ἐνός

νεαροῦ, ποὺ τὴν ἔστειλεν σὲ συνέχειες. «Ἄλλοι προσφέρουν τὴν αἰώνια λα-τρεία τους.

«Ἐκεῖνοι ποὺ μᾶς εἶναι λιγώτερο συμπαθητικοί», ἐξηγεῖ ὁ Μέττον, «εἶναι αὐτοὶ ποὺ ἀνεβάζουν τὸν ἑαυ-τό τους πάνω ἀπὸ τοὺς κοινούς θαυ-μαστὲς καὶ ἀφίνουν νὰ ἐννοηθεῖ πὼς μόνο ἔμεῖς οἱ δύο Ὀλύμπιοι θὰ μπορούσαμε νὰ γνωριστοῦμε ἢ νὰ ἀλληλογραφούμε, ἀφοῦ μόνο ἔμεῖς βρισκόμαστε στὸ ἴδιο πνευματικὸ ἐπί-πεδο. Κάτι τέτοιοι ἐπίμονοι μᾶς λένε καὶ ποὺ συγχάζουν. Ἄλλοι ζη-τᾶνε νὰ τραβήξουν τὴν προσοχή μας μὲ ἀπαιτητικὰ γράμματα, μὰ γρή-γορα ἀλλάζουν ταχτικὴ καὶ μᾶς ζη-τᾶνε μόνο μιὰ φωτογραφία.»

Μερικοὶ φανατικοί, ζητᾶνε γό-πες ἀπὸ τσιγάρα, κομμάτια ἀπὸ τὰ ρούχα τους καὶ ἀκόποις — μιὰ φορὰ ζήτησε «ἓνα κομματάκι ἀπὸ τὴν τσίχλα ποὺ ἔχετε μασήσει!»

Ἐνα πράγμα εἶναι ποὺ προξενεῖ κατὰπληξ ὅς ὅλα τὰ στούντιο: πλὴν λίγοι στέλλουν παρατηρήσεις καὶ κριτικὲς γιὰ τὶς ταινίες. «Οἱ θαυμαστὲς ποὺ παρατηροῦν τέτοια πράγματα, δὲν κάνουν τὸν κόπο νὰ γράψουν. Κι' ὅμως αὐτοὺς εἶναι ἀ-κριβὲς ποὺ συμπαθοῦμε πιὸ πολύ. Τὸ προσωπικὸ τοῦ ταχυδρομείου τῶν θαυμαστῶν, ποὺ μόλις καὶ τὰ κατα-φέρνει νὰ τὰ βγάξει πέρα, ἔχει τῶ-ρα νὰ λανσάρει καὶ νέα ἀστέρια στὸν κόσμο. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ, τὴν Χέιζελ Κουστ, τὴν Μύριελ Πάβλοβ, τὴ Σόνια Χόλμ, τὸν Τζόν Μακ Κάλλαμ, τὸν Τσίπς Ράφεντ καὶ τὸν Ἔμους Τζόνς. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἡθο-ποιοὶ θέλουν τοὺς θαυμαστὲς τους.

Τελειώνοντας ἀναφέρουμε καὶ ποὺ μπορεῖ νὰ παρηγορηθεῖ αὐτοὺς ποὺ θὰ ἤθελαν νὰ εἶχαν ἀπάντηση ἀπὸ τὰ εἰδωλά τους: «Ἄν ὁ Τζέιμς Μέττον περνοῦσε τὴ μισή του μέρα ἀπαντώντας ἔστω καὶ στὰ μισὰ γράμ-ματα ἀπ' ὅσα πέρνει, δὲ θὰ τοῦ ἔμενε ὥρα γιὰ νὰ γυρίσει οὔτε μισή ταινία.

←
 Ἡ πρωταγωνίστρια καὶ τὸ σπῆτι της, γιὰ τὸ χρονικὸ διάστημα ποὺ γυρίζεται ἡ ταινία. Ὁ ἀστυνόμος ἤρ-θε νὰ τὴν ξυπνήσει, μὰ ἡ Πατρίτσια εἶχε κιόλας τε-λειώσει τὸ νοικοκυριό της.

Νυρεμβέργη, ένας σταθμός στην ιστορία του δικαίου

Του PETER CALVOCORESSI

Ο πρόεδρος του δικαστηρίου
της Νυρεμβέργης, Λάρενς.

Περιμέναμε πάρα πολύ καιρό για να ακούσουμε την τελική απόφαση του δικαστηρίου της Νυρεμβέργης. Και πολλοί είχαν εκείνοι που βαρέθηκαν και μίλησαν κυνικά γι' αυτήν την υπόθεση. Τώρα όμως που η απόφαση βγήκε φανερώθηκε πώς οι δικαστές χρησιμοποίησαν δίκαια όλους αυτούς τους μήνες της υπομονετικής και προσεχτικής έρευνας. Γιατί το κάτω-κάτω η δίκη δεν ήταν δίκη πολιτική, ούτε πρόσχημα για να κρύψουν πίσω του οι νικητές τις πράξεις και το μίσος τους. Οι δικαστές των τεσσάρων συμμάχων κρατών αφιέρωσαν όλες τους τις δυνάμεις για να εξετάσουν με μεγάλη ευσυνειδησία και σε όλες τους τις λεπτομέρειες τις ατέλειωτες μαρτυρίες που προκύψανε από όλα τα έπιστα Γερμανικά έγγραφα που βρέθηκαν. Για να καθορίσουν και να υπολογίσουν την ένοχη των κατηγορουμένων βάλανε κατά μέρος κάθε προκατάληψη· δέ θέλησαν να επηρεάσουν τους κατηγορουμένους και περιορίστηκαν αυστηρά στο να εξετάσουν αν οι μαρτυρίες αποδείκνυν τελικά πώς οι κατηγορούμενοι ήταν υπεύθυνοι για τα ειδικά εγκλήματα τα οποία ανέφερε το κατηγορητήριο. Με άλλα λόγια το δικαστήριο εξέτελεσε το έργο του σαν απλό συνειθισμένο δικαστήριο και χωρίς να επηρεαστεί από την κοινή ήθικη ή την πολιτική. Αυτό φαίνεται από τις διαφορές που υπάρχουν στις ποινές. Οι δικαστές βρέθηκαν πώς άλλων η ένοχη ήταν μεγαλύτερη και άλλοι μικρότερη και πώς πολλοί έφταιγαν για πολλά εγκλήματα και άλλοι είχαν άθωοι.

Οι τρεις άθωοι αποφάσεις που προκάλεσαν τόση έκπληξη είναι ακόμη μια απόδειξη για το θαυμάσιο τρόπο με τον οποίο οι δικαστές άσκησαν τα καθήκοντά τους. Δεν είχαν πώς ο Σάχτ, ο φόν Πάπεν και ο Φρόιτσε είναι έντελως ακηλιδωτοί. Δεν ήταν όμως δουλειά δική τους να εκδώσουν απόφαση για το ζήτημα αυτό που δεν είναι καθαρά ποινικό. Η πλειοψηφία των δικαστών σχημάτισε τη γνώμη πώς δεν υπήρξαν αρκετές ενδείξεις για να τους καταδικάσουν. Συγχρόνως όμως η απόφασή τους επέκρινε αυστηρά πολλές ενέργειες, παρ' όλο που οι ενέργειες αυτές προσβάλλανε μάλλον την ήθικη παρά τους νόμους, και δεν ήταν αδικήματα που μπορούσαν να τιμωρηθούν απ' αυτούς.

ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗ, ΕΝΑΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ 51

Πολλοί υποστήριξαν τη γνώμη πώς η δίκη της Νυρεμβέργης δεν ήταν έντελως κανονική γιατί οι νικητές ψήφισαν έναν καινούριο νόμο αφού τελείωσε ο πόλεμος και ύστερα δίκασαν ανθρώπους για εγκλήματα που έγιναν όταν ο νόμος αυτός δεν υπήρχε ακόμη. Αυτό είναι τέλεια παρανόηση. Στη δίκη της Νυρεμβέργης έγιναν βέβαια καινοτομίες (θα μιλήσουμε γι' αυτές παρακάτω) αλλά δεν υπάρχει καμιά καινοτομία στο νόμο σύμφωνα με τον οποίο έγινε η ποινική δίωξη των κατηγορουμένων. Τα αδικήματα που αναφέρονται στο κατηγορητήριο, ήταν όλα ανεξαιρέτα αναγνωρισμένα σαν εγκλήματα, από όλους τους πολιτισμένους λαούς, ακόμα και τους Γερμανούς. Αναφέρω μερικά: δολοφονία και κακομεταχείριση πολιτών στις κατεχόμενες χώρες· απαγωγή και κακομεταχείριση πολιτών σε καταναγκαστικά έργα, δολοφονία αιχμαλώτων πολέμου· φόνος δημόρων· διαρπαγή δημόσιας και ιδιωτικής περιουσίας· αχαλίνωτη καταστροφή πόλεων και χωριών, αδικαιολόγητη από στρατιωτικούς λόγους· πολιτική, φυλετική και θρησκευτική δίωξη που απέβλεπε σε δολοφονίες και δουλεία. Οι δικαστές εξέτασαν με μεγάλη προσοχή και σε όλες τις λεπτομέρειες τα στοιχεία της κατηγορίας και σε πολλές περιπτώσεις βρέθηκαν τις αποδείξεις τους. Ο Γκαϊρίγκ, ο Ρίμπεντροπ και οι άλλοι δεν έπέρασαν από δίκη γιατί ήταν εθνικοσοσιαλιστές είτε γιατί ήταν Γερμανοί. Δικάστηκαν και καταδικάστηκαν για δολοφονίες και άλλα τέτοια εγκλήματα. Γι' αυτό και όλοι όσοι καταδικάστηκαν σε θάνατο, μαζί και οι στρατηγοί Κάιτελ και Γιόντλ, απαγχονίστηκαν και δεν τουφεκίστηκαν. Ο Κάιτελ κι' ο Γιόντλ κατηγορήθηκαν για πράξεις που δεν ήταν φυσικές ενέργειες για έναν στρατιωτικό. Δε δικάστηκαν για άποτυχίες τους στο στρατιωτικό πεδίο που θα απαιτούσαν στρατιωτική τιμωρία. Κατηγορήθηκαν για κοινά εγκλήματα. Αν ένας στρατιώτης κλέψει ή δολοφονήσει δεν μπορεί να ισχυριστεί πώς η περίπτωση του είναι διαφορετική από τις άλλες, γιατί φορεί στολή.

Και υπάρχει επί πλέον ένα εγκλημα που ακόμα δεν το έχουμε υπολογίσει. Το να σχεδιάζει κανείς και να πραγματοποιεί επιθετικούς πολέμους. Αυτό είναι ένα αδικήμα καινούριο που δεν το αναφέραμε πιο πάνω· ωστόσο και αυτό ακόμα είχε αναγνωριστή σαν εγκλημα από πολλές χώρες, και από την ίδια τη Γερμανία προτού οι εθνικοσοσιαλιστές και οι φίλοι τους αρχίσουν τις επιθέσεις, που στο τέλος προκάλεσαν το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Στον αιώνα μας, σε παλιότερα όμως χρόνια, θα μπορούσαμε να πούμε πώς ο επιθετικός πόλεμος ήταν παράβαση του Διεθνούς Δικαίου. Η σειρά των γεγονότων της Ευρώπης στους προηγούμενους αιώνες, έκανε ώστε να εδραιωθεί το δόγμα πώς όλοι οι πόλεμοι ήταν νόμιμοι. Όσο αυτό δεν είχε επικρατήσει έντελως. Και ύστερα από

τὸν Πρῶτο Παγκόσμιο Πόλεμο ἔγιναν προσπάθειες νὰ ψηφιστοῦν νόμοι ἐναντίον τοῦ πολέμου· ἔτσι τὸ Πρωτόκολλο τῆς Γενεύης τοῦ 1924, διεκήρυξε πὼς ὁ ἐπιθετικὸς πόλεμος ἀποτελεῖ διεθνὲς ἔγκλημα. Ἡ Γερμανία τὸ 1924 δὲν εἶταν μέλος τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ δὲν ὑπέγραψε τὸ Πρωτόκολλο τῆς Γενεύης· ὥστόσο τὸ 1927 τὸ Πρωτόκολλο ἐπικυρώθηκε πάλι μὲ μιὰ δμοφώνη ἀπόφαση τῆς Ὁγδῆς Γενικῆς Συνέλευσης τῆς Κοινωνίας καὶ αὐτὴ τὴ φορὰ ἡ Γερμανία εἶταν μέλος καὶ ὁ ἀντιπρόσωπός της παραδέχτηκε τὸ ἔγγραφο πού καταδίκαιε τὸν πόλεμο. Τὸν ἄλλο χρόνον ἡ Συμφωνία τῶν Παρισίων ἢ Συμφωνία Κέλσινγκ Μπριάν, ὅπως εἶναι γνωστὴ, ἀρνήθηκε πὼς ὁ πόλεμος μπορεῖ νὰ εἶναι ἓνα μέσο ἐθνικῆς πολιτικῆς. Καὶ ἡ Γερμανία συμφώνησε ξανά. Πρέπει ἀκόμα νὰ σημειώσουμε πὼς τὸ Σύνταγμα τῆς Βαϊμάρης ἀνέφερε ὅτι οἱ κανονισμοὶ τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου πού εἶναι δεχτοὶ γενικὰ ἀπὸ ὅλους, ἔπρεπε νὰ θεωρηθοῦν δεσμευτικοὶ ἀκέραιοι νόμοι καὶ γιὰ τὸ Γερμανικὸ Κράτος. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως οἱ ἡγέτες τῆς Γερμανίας ἀρχισαν νὰ ἐφαρμόζουν σχέδια πού εἶχαν καταστρώσει μὲ πολλὴ προσοχή, καὶ πού στὴ δίκη τῆς Νυρεμβέργης χαρακτηρίστηκαν ὡς «ἐσκεμμένη ἐνέργεια τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῶν ἐθνικοσοσιαλιστῶν» πού ὁδήγησε στὸ «μεγαλύτερο διεθνὲς ἔγκλημα», στὸν ἐπιθετικὸ πόλεμο.

Οἱ πόλεμοι δὲν γίνονται μόνοι τους, πρέπει νὰ σχεδιαστοῦν. Καὶ ὁ Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος δὲν ἀποτελεῖ ἐξαίρεση τοῦ κανόνα. Οἱ μαρτυρίες δείχναν μὲ πόση προσοχὴ καὶ πόσον καιρὸ πρὶν εἶχε σχεδιαστῇ κάθε ἐπιθετικὴ ἐνέργεια καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀκολούθησαν ὅλες οἱ ἄλλες δυστυχίες. Εὐτυχῶς ὁ νόμος, μ' ὅλο πού δὲν μπορούσε νὰ προλάβει τὸν πόλεμο εἶχε ὀρίσει ἀπὸ πρὶν πὼς οἱ ἐπιτιθέμενοι εἶναι ἐγκληματίες. Γιὰ ὅσους λένε εἰρωνικά πὼς ὁ Γκαίτριγκ ἢ ἡ συντροφιὰ του τιμωρήθηκαν γιὰ τὸ ἔχασαν τὸν πόλεμο, ἡ ἀπάντηση εἶναι πὼς τιμωρήθηκαν γιὰ τὸ ἀρχισαν τὸν πόλεμο.

Ποιὰ εἶναι λοιπὸν ἡ καινοτομία πού ἔγινε στὴ δίκη τῆς Νυρεμβέργης; Ἡ καινοτομία δὲν σχετίζεται μὲ τὸ νόμο πού στήριξε τὴν κατηγορία ἀλλὰ μὲ τὴ διαδικασία πού ἔκανε δυνατὴ τὴν ἐφαρμογὴ του. Πρὶν ἀπὸ τὴ δίκη παρ' ὅλο πού ὀρισμένα πράγματα εἶχαν ἀναγνωριστῇ ἐγκληματικά, δὲν ὑπῆρχε κανένας ἀποτελεσματικὸς τρόπος γιὰ νὰ καταλογιστοῦν εὐθύνες στὰ πρόσωπα πού μπορεῖ νὰ εἶχαν ἐκτελέσει τὰ ἐγκλήματα. Ἐνα ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῆς δίκης τῆς Νυρεμβέργης εἶναι πὼς αὐτὲς οἱ πράξεις στὸ μέλλον ὄχι μόνον θὰ ἀναγνωρίζονται ὡς ἐγκληματικὲς ἀλλὰ καὶ θὰ τιμωροῦνται. Ἄλλο ἀποτέλεσμα εἶναι πὼς θὰ τιμωροῦνται καὶ οἱ μεγάλοι καὶ οἱ μικροί. Ὡς τώρα εἶναι ἄτοπο μιὰ χώρα ν' ἀρχίζει ἐπιθετικὸς πο-

λέμους, μὰ δὲν ὑπῆρχε τρόπος ἀναγνωρισμένος γιὰ νὰ ἀποδίδεται κατηγορία στὰ ἄτομα πού κατευθύνουν τὴν πολιτικὴ τῆς χώρας καὶ πού κινοῦν τὴν κρατικὴ μηχανή· ἔτσι ὁ νόμος δὲν εἶταν ἐπικυρωμένος. Ἐνα κράτος μπορούσε νὰ κάνει βλαβερὰ καὶ ἐγκληματικὰ ἐνέργειες ἐνῶ οἱ ὑποκινητὲς μένανε ἀδίκτοι ἀπὸ τὸ νόμο. Τώρα γιὰ πρώτη φορὰ οἱ ἡγέτες τοῦ κράτους, ἐκεῖνοι πού ἔχουν ὅλη τὴν εὐθύνη, παρουσιάστηκαν γιὰ νὰ δικαστοῦν ἀπὸ τὸ δικαστήριον. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἡ εὐθύνη γιὰ τὰ ἐγκλήματα πολέμου, ὅπως εἶναι ὁ τουφεκισμὸς αἰχμαλώτων, ἡ διαρπαγὴ κτλ., ἀπλώθηκε ἀπὸ τοὺς ἀπλοὺς στρατιῶτες, στοὺς ἀρχηγούς τοῦ κράτους. Ἡ ἀφορμὴ ἢ ἡ ἀνάγκη αὐτῆς τῆς ἐπέκτασης ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ ὅτι καὶ ὁ χαρακτήρας αὐτοῦ τοῦ πολέμου εἶταν διάφορετικός. Εἶναι φυσικὸ πὼς μέσα στὴν ἔνταση τοῦ πολέμου πάντα θὰ γίνονται καὶ παραβάσεις τῶν κανόνων. Ὅπου ὅμως ἀνακαλυφθοῦν, θὰ πρέπει νὰ τιμωροῦνται. Ἐκεῖνο πού εἶναι καινούριο στὸν πόλεμο εἶναι τὸ νὰ υἱοθετεῖς καὶ νὰ ἐνθαρρύνεις στὸ στρατό, στὴν ἀστυνομία καὶ ἄλλοι, τὴ συστηματικὴ παράβαση τῶν νόμων τοῦ πολεμικοῦ δικαίου ὡς νὰ εἶταν αὐτὸ ἡ ἀνώτερη πολιτικὴ ἐνὸς κράτους. Ὅταν αὐτὸ ἀποδειχτεῖ, καὶ ἀποδείχτηκε ἀναμφισβήτητα στὴ Νυρεμβέργη, τότε οἱ ἀνώτεροι πού ἐπιοῦν καὶ διαδίδουν μιὰ τέτοια πολιτικὴ εἶναι πραγματικὰ τόσο ἔνοχοι — ἴσως μάλιστα καὶ περισσότερο — ὅσο ἐκεῖνοι πού ἐκτελοῦν αὐτὰ τὰ ἐγκλήματα στὸ μέτωπο ἢ στὰ κατεχόμενα ἐδάφη.

Ἡ ἀπόφαση τοῦ Δικαστηρίου τῆς Νυρεμβέργης εἶναι ἓνα ἔγγραφο ἀπὸ 50.000 λέξεις. Καὶ ἔχει μεγάλη ἱστορικὴ καὶ νομικὴ ἀξία. Εἶναι μιὰ δίκαιη, ἀκριβὴς καὶ ἀμερόληπτη ἀναφορὰ, πού θίγει μερικὰ ἀπὸ τὰ πιὸ ἐνδιαφέροντα γεγονότα τῆς ἐποχῆς μας, καὶ γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία ἔχουμε μιὰ πλήρη ἐπίσημη ἀναφορὰ γιὰ τὰ γεγονότα πού ζήσαμε στὴν ἴδια τὴ γενιά μας. Μερικὰ ἀπ' αὐτὰ εἶναι ἤδη γνωστά, ἀλλὰ μὲ λεπτομέρειες καὶ ἄλλα ὄχι, μὰ εἶναι τόσο φριχὰ πού πολλοὶ ἄνθρωποι δὲν μπόρεσαν νὰ τὰ ἀντικρύσουν καὶ θέλησαν νὰ πείσουν τὸν ἑαυτό τους πὼς δὲν εἶναι ἀληθινὰ. Τώρα εἶναι ἀδικοιολόγητη μιὰ τέτοια ἀπροθυμία. Καὶ στὸ μέλλον ὅμως θὰ εἶναι πολὺ δύσκολο — ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπόφαση αὐτὴ — νὰ διαστρέψουν τὴν ἀλήθεια οἱ προπαγανδιστὲς μὲ τίς ψευτιές τους ἢ νὰ παρασύρουν τὸν κόσμον. Ὅχι ὅμως καὶ ἐντελῶς ἀδύνατο ὥστε νὰ τὰ ἐξάσουμε ὅλα καὶ νὰ κοιμώμαστε ἡσυχά. Πάντως αὐτὸ θὰ εἶναι ἴσως ἡ μεγαλύτερη ἐξυπηρέτηση πού πρόσφερε ἡ δίκη τῆς Νυρεμβέργης. Ὑπάρχουν διάφοροι τρόποι γιὰ νὰ δικάσει κανεὶς τοὺς ἐγκληματίες πολέμου. Ὑστερα ἀπὸ τὸν Πρῶτο Παγκόσμιο Πόλεμον οἱ Σύμμαχοι ἐπέτρεψαν στοὺς Γερμανοὺς ν' ἀναλάβουν αὐτοὶ τὴν εὐθύνη. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι μιὰ φάρακα. Ἀπὸ ἓναν κατάλογο 3000 κατηγορουμένων μόνο 12 δικάστηκαν καὶ ἀπ' αὐτοὺς οἱ περισσότεροι

είταν άνθρωποι άσήμαντοι. Στην περίπτωση τριών στρατηγών, για τους οποίους όπως φαίνεται υπήρχαν σοβαρές μαρτυρίες, ο Γέρμανος δημόσιος κατηγορος θεώρησε καλό να εγκαταλείψει την κατηγορία στην αρχή της δίκης και να ζητήσει την αθώωσή τους χωρίς καν να περιμένει να μιλήσει ή υπεράσπισι. Οι άλλοι κατηγορούμενοι πού, όπως αποδείχτηκε, είχαν κάνει αποτρόπαια εγκλήματα τιμωρήθηκαν πολύ ελαφριά. Στην πραγματικότητα αυτές οι δίκες της Λειψίας ήταν πολιτικές, δε στηρίχθηκαν σε μαρτυρίες. Έτσι ύστερα από το δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο δεν ήταν δυνατόν ν' αφίσουμε τέτοιες δίκες να εκδικαστούν από Γερμανικά δικαστήρια. Έπρεπε λοιπόν να διαλέξουμε ανάμεσα σε τρεις αποφάσεις: 1- να μην κάνουμε τίποτα (θα ήταν όμως άδικαιολόγητο να δείξουμε πώς θέλουμε ν' αποφύγουμε τάχα την ευθύνη). 2- να συστήσουμε δικαστήριο από αντιπροσώπους ουδέτερων κρατών (κάτι ακατόρθωτο και έξω από την πραγματικότητα) και 3- να δώσουμε τη λύση που τελικά δώσαμε. Η ιδέα να γίνει η δίκη από αντιπροσώπους ουδέτερων κρατών υποστηρίχτηκε από πολλούς. Όμως η λύση αυτή δεν ήταν η ορθή. Πρώτα γιατί πολύ λίγα κράτη έμειναν ουδέτερα και δεύτερο γιατί η ουδετερότητα δεν έγγυάται σήμερα την αμεροληψία. Τώρα σ' ένα παγκόσμιο πόλεμο, μια χώρα δεν μπορεί να μείνει ουδέτερη γιατί έτσι το θέλει ή γιατί καταδικάζει το ίδιο και τα δυο έμπόλεμα μέρη. Μπορεί να μείνει ουδέτερη αν της το επιτρέψουν οι δυο αντίπαλοι. Άρα η ουδετερότητα σήμερα είναι μάλλον ζήτημα τύχης παρά διοργανικότητας. Η Ολλανδία δεν ήθελε να αναμειχθεί στον πόλεμο. Η Ισπανία για ένα διάστημα ήθελε.

Όστόσο το τέλος του πολέμου βρήκε την Ισπανία ουδέτερη και την Ολλανδία έμπόλεμη. Γι' αυτό δεν υπήρχε άλλη διέξοδος παρά να συσταθεί δικαστήριο από δικαστές των νικητών.

Το γύητρο όμως του δικαίου ανυψώθηκε με την άμεμπτη στάση των δικαστών και μάλιστα σε μια περίπτωση που η Ευρώπη έδειχνε πώς βρισκόταν πολύ κοντά στο σημείο να χάσει και να ξεχάσει τα ευεργετήματα που δίνει η δύναμη του Νόμου.

Με τις δίκες της Λειψίας άρχισε για τη Γερμανία και άλλα κράτη, μια εποχή που ο νόμος έχανε βαθμιαία την ανεξαρτησία του και το σεβασμό του κόσμου. Ο κόσμος του μέλλοντος θα ξέρει πώς η δίκη της Νυρεμβέργης αναχαίτησε αυτή την τάση ξαναδίνοντας στο νόμο την ανεξαρτησία και το σεβασμό.

Το επόμενο βήμα πιθανόν να είναι η δημιουργία ενός μονίμου Διεθνούς Δικαστηρίου. Και αυτή η ιδέα δεν είναι καινούρια. Την είχε προτείνει η Γαλλία το 1918 και είναι κρίμα που η πρόταση δεν καρποφόρησε. Η δίκη της Νυρεμβέργης απέδειξε πώς η σύσταση ενός τέτοιου Δικαστηρίου είναι μια πρόταση πολύ πρακτική.

ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΜΑΣ

Με το γενικό αυτό τίτλο δημοσιεύουμε σήμερα δυο εξαιρετικά ενδιαφέροντα άρθρα. Το πρώτο μας μεταφέρει στην «ιοντόσφαιρα», στα ψηλότερα ατμοσφαιρικά στρώματα. Μας μιλά για τον τρόπο που μπορούν να κατακτηθούν οι περιοχές αυτές και τί μπορούν να μας δώσουν. Το δεύτερο μας παίρνει στα βάθη των ωκεανών εκεί που κανείς άνθρωπος δεν έφτασε ως τώρα και μας δίνει συναρπαστικές λεπτομέρειες για την κατάδυση που ετοιμάζει ο μεγάλος Βέλγος επιστήμονας Α. Πικάρ, γνωστός από την άνοδό του στη στρατόσφαιρα.

Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΤΗΣ ΙΟΝΤΟΣΦΑΙΡΑΣ

Του JAMES L. H. PECK

(Από το «Harper's Magazine» της Νέας Υόρκης)

Κάπου στην έρημο του Νέου Μεξικού, όχι μακριά απ' το σημείο όπου έγινε η πρώτη έκρηξη της ατομικής βόμβας, μερικοί από τους καλύτερους επιστήμονες της Άμερικης εξερευνούν ένα καινούριο βασίλειο. Αυτοί οι στρατιωτικοί, ναυτικοί και ιδιώτες έρευνητές χρησιμοποιούν άνιχνευτικές ρουκέτες για να εξερευνήσουν τον άγνωστο χώρο που είναι πάνω απ' τη στρατόσφαιρα και ονομάζεται ιοντόσφαιρα.

Πριν από λίγο ακόμα καιρό τον όρο «ιοντόσφαιρα» τον χρησιμοποιούσαν μόνο οι φοιτητές, οι επιστημονικά κατάρτιμένοι αεροπόροι και οι ραδιομηχανικοί. Με τον όρο αυτό έννοουμε τη σειρά των ηλεκτροφόρων κυμάτων που περιβάλλουν τη γη και αποτελούν το ανώτατο στρώμα της ατμόσφαιρας.

Μέσα στέ κάλυμμα αυτό των ηλεκτροφόρων μορίων που το πλάτος του είναι 400 χλμ., οι επιστήμονες περιμένουν ότι θα βρουν το κλειδί πολλών νέων επιστημονικών άρχων που δεν αποκλείεται να έχουν μεγάλη επίδραση στη ζωή μας. Οι ρουκέτες, εφοδιασμένες με όργανα, άρχισαν κιόλας ν' αναζητούν τις ένδειξεις εκείνες που θα χαρίσουν ίσως μια μέρα στους επιστήμονες μας ένα μέσο έλέγ-

χου των καιρικών συνθηκών. Τα εξερευνητικά βλήματα, που φέρουν πίσω δείγματα από τα ανώτερα ατμοσφαιρικά τμήματα ίσως ν' ανοίγουν το δρόμο προς το θαύασμό της ήλιακής ενέργειας. Με αυτές τις άπώτερες επιδιώξεις δουλεύουν τώρα άθόρυβα οι Άμερικανοί επιστήμονες. Άρκεσώτερα θέματα της έρευνάς τους είναι οι κοσμικές ακτίνες, η ήλιακή ακτινοβολία, η θερμοκρασία και η σύνθεση της ιοντόσφαιρας και η μέτρηση των πυκνοτήτων στα ανώτερα τμήματα της ατμόσφαιρας.

Η προοπτική και η επείγουσα ανάγκη αυτού του τόσο τολμηρού προγράμματος είναι φανερή. Άλλά είναι ελάχιστες, ως τη στιγμή αυτή, οι αποκαλύψεις που θα μπορούσαν να μας φανερώσουν την έκταση που έχουν πάρει οι ιοντοσφαιρικές έρευνες. Τρία μυστικά σχέδια μπαίνουν τώρα σ' εφαρμογή στο Νέο Μεξικό. Οι πρώτες εγκαταστάσεις έγιναν εδώ και δυο χρόνια, ίσως και πριν. Και οι πρώτες ρουκέτες έκαφενδονίστηκαν πέρου το καλοκαίρι και είχαν γόνιμα αποτελέσματα. Άλλά οι νεώτεροι τύποι, με περισσότερα και καλύτερα όργανα, όπως και η χρησιμοποίηση των V₂, που ξανασυγκροτήθηκαν και εφοδιάστηκαν με επιστημονικά μηχανήματα

και άλλων ειδικό εξοπλισμό είναι ένα άλλο σκαλοπάτι για μεγαλύτερες ανάσεις. Οι πολεμικές ρουκέτες V₂ έφτασαν στα 96 περίπου χλμ. από τη γη, εισχώρησαν δηλαδή στην ιοντόσφαιρα σε αρκετό βάθος. Λένε ότι οι δικές μας παραλλαγές του περίφημου δπλου των Ναζί, — πολύ βελτιωμένες και ραδιοκινούμενες, — πέρασαν τα 128 χλμ. Όσο πιο μόνο το μισό της απόστασης αυτής έχει αναγνωριστή επίσημα, όταν συγκεκριμένα ανακοινώθηκε ότι ο Γουάκ Κόρποραλ», (ένα βλήμα μισού τόννου με 4,80 μ. μήκος, μύτη σουδερή σαν βελόνα, τριπτέρυγη ούρα και διάμετρο 0,30 μ. μόνο, έφτασε κατακόρυφα στα 68.800 μ.

Αν και κανένα ανθρώπινο πλάσμα δεν έφθασε ποτέ στην ιοντόσφαιρα ή επιστήμη έχει κιάλας συγκεντρώσει ένα πλούτο πληροφοριών σχετικά μ' αυτήν. Ο άνθρωπος μόλις άγγιξε ελαφρά το κάτω μέρος του πλησιέστερου σε μας ιοντοσφαιρικού στρώματος. Κι' έγινε αυτό μόνο μία φορά, όταν, πριν από δύο χρόνια, το στρατοσφαιρικό κερόστατο «Έξερυνητής ο Δεύτερος» ανέβασε τους λοχαγούς "Ορβιλ "Αντερσον και "Άλμπερτ Στίνβεντ σε ύψος 14 χιλιάδων μιλίων (22.400 μέτρα).

Για τα μετέωρα, για το βόρειο και το νότιο σέλας, ή ιοντόσφαιρα αποτελεί τη φυσική κατοικία τους. Αποτελεί ακόμα το αντανακλαστικό «ραδιοκατόπτρο» που επιτρέπει να γίνονται οι ραδιοφωνικές εκπομπές των μακρών κυμάτων. Και το σπουδαιότερο, αυτή ή ιοντόσφαιρα είναι που επιποδίζει να καούν και να γίνουν στάχτη όλα τα πράγματα πάνω στη γη.

Τα στρώματα της ιοντόσφαιρας χρησιμεύουν σαν ένα είδος απομονωτήρα, σαν ένα είδος φίλτρου που ελέγχει την ήλιακή ακτινοβολία. Κι' όπως λένε, ή ήλιακή ακτινοβολία αποτελεί τη βάση δόνησης της φύσης. Ο άνθρωπος μεταβολισμός, ή ανάπτυξη των φυτών, οι καιρικές συνθήκες, ή αναποθήκευση ενέργειας με τη μορφή

του κάρβουνου και του πετρελαίου, όλ' αυτά προέρχονται απ' την αντίδραση που προβάλλει ή φύση στις ήλιακές ακτίνες. Αν δεν υπήρχαν τα προστατευτικά ιοντοφόρα στρώματα, οι κοσμικές ακτίνες, οι υπεριώδεις ακτίνες, τα ηλεκτρόνια και οι μοριακές ακτίνες θα βομβάρδιζαν τη γη και θα εξαφάνιζαν κάθε μορφή ζωής απ' αυτήν.

Οι φυσικοί και οι μετεωρολόγοι έδωσαν γράμματα του αλφαβήτου σε ορισμένα τμήματα του περικαλύμματος της γης που το ονομάζουμε ατμόσφαιρα. Θεωρείται γενικά ότι ή ιοντόσφαιρα είναι άμέσως πάνω απ' τη στρατόσφαιρα κι' αρχίζει με την «περιοχή C». Η ηλεκτρισμένη αυτή περιοχή ή στρώμα, απέχει 32 χλμ. περίπου απ' τη γη και το πλάτος της είναι σχεδόν 16 χλμ. Μερικοί επιστήμονες αποκαλούν την ιοντοσφαίρα αυτή ζώνη «στρώμα του ζοντος». Αυτή ακριβώς είναι ή περιοχή που μας παρέχει τον μέγιστο βαθμό προστασίας.

Αντίθετα από τη λαϊκή δοξασία ή ατμόσφαιρα δεν είναι ψυχρή σ' ολόκληρο το ύψος της. Πάνω απ' το στρώμα του ζοντος γίνεται θερμότερη. Το πόσο ακριβώς θερμότερη γίνεται είναι κάτι που θα το αποκαλύψουν οι εξερευνητικές ρουκέτες. Άλλα οι υπολογισμοί που έχουν γίνει πάνω σε έμμεσες ενδείξεις φτάνουν στο συμπέρασμα ότι σε ύψος 192 χλμ. ή θερμοκρασία είναι κάπου γύρω στους 100 βαθμούς Κελσίου, όσο χρειάζονται για να βράσει το νερό στη γη. Σύμφωνα πάλι με άλλους υπολογισμούς, (που ή ορθότητά τους όμως δεν είναι γενικά αναγνωρισμένη), μόλις 56 χλμ. ψηλότερα, στα 248 χλμ. απ' τη γη, ή θερμοκρασία φτάνει τους 1000 βαθμούς Κελσίου.

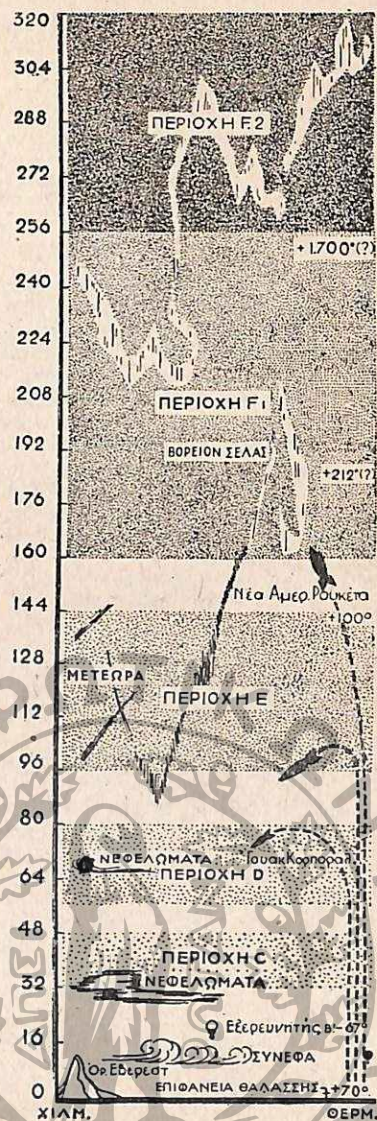
Στην ιοντόσφαιρα γίνεται μια ατέλειωτη «αλυσίδα αντιδράσεων» που συνοδεύεται από ατομικές εκδηλώσεις, ανάλογες, ως ένα σημείο, μ' ό,τι έγινε όταν ρίχτηκαν ατομικές βόμβες στην Χιροσίμα και το Ναγκασάκι. Οι υπεριώδεις ακτίνες και τα μετεωρολογι-

κά άτομα βομβαρδίζουν τα αεριούχα άτομα και μόρια που περιέχονται στην ιοντόσφαιρα για να προκαλέσουν σε μεγάλο βαθμό το διαχωρισμό ή την «ίόντωσή» τους.

Όταν ή σύγκρουση αυτή προκαλεί την ηλεκτρόλυση των ιοντοσφαιρικών ατόμων, τα αποδοσευμένα ηλεκτρόνια εκτοξεύονται στο άπειρο. Το ίδιο συμβαίνει και με τα «ασταθή άτομα» απ' τα οποία ξέφυγαν τα «ελεύθερα ηλεκτρόνια». Η διάσπαση αυτή του ατόμου σε «ίόντα» (δηλαδή σε θετικά και αρνητικά τεμαχίδια) λέγεται «ίόντωση». Όταν ή αμοιβαία τους έλξη ξαναευνώνει τα αποσπασμένα αρνητικά ηλεκτρόνια με τα θετικά υπόλοιπα των μορίων, τότε έχουμε την «ανάσυσταση» του ατόμου.

Οι περιοχές όπου σημειώνεται ή μεγαλύτερη ίόντωση, — τα ξενονημένες αλφαβητικά σε «περιοχές D, E, F₁ και F₂» — δεν μένουν σταθερές. Το ύψος τους και ή πυκνότητά τους παρουσιάζουν διακυμάνσεις πάνω από διάφορα τμήματα της γης, από τη μία εποχή του έτους στην άλλη, ακόμα κι' από ημέρα σε νύχτα. Η μεγαλύτερη «ίόντωση» γίνεται την ημέρα, όποτε τα μόρια είναι απ' ευθείας εκτεθειμένα στην ήλιακή ακτινοβολία. Τη νύχτα πάλι, μεγαλύτερη είναι ή «ανάσυσταση»: τα στρώματα γίνονται σταθερότερα και ύψωνονται ψηλότερα στον ούρανο.

Απ' το 1936 και ύστερα οι επιστήμονες κατόρθωσαν να καθορίσουν, κατά προσέγγιση, το ύψος κάθε περιοχής χρησιμοποιώντας έναν «ιοντοσφαιρικό μετρητή». Ο πρόγονος αυτός του σημερινού ραντάρ εκπέμπει προς τα πάνω ραδιοενεργούς παλμούς με μεγάλη συχνότητα που προσκρούουν στα ηλεκτροφόρα στρώματα και επιστρέφουν στη γη. Η κάθε μία ζώνη (με την εξαίρεση του όζονικού στρώματος που δεν είναι ηλεκτρισμένο τόσο πολύ όσο οι ψηλότερες περιοχές) έχει τον ιδιαίτερο ηλεκτρικό χαρακτήρα και την πυκνότητά της, και κατά συνέπεια αντανακλά ραδιοενεργά σήματα που έχουν ένα ορισμένο μήκος κύματος. Ο χρό-

νος που μεσολαβεί απ' τη στιγμή της επαναφοράς τους, αποκαλύπτει το ύψος των αντίστοιχων στρωμάτων. (Άς σημειωθεί, με την ευκαιρία αυτή, ότι άφορμή ν' αρχίσουν οι έρευνες για την ανακάλυψη του ραντάρ στην Αγγλία στάθηκε η τυχαία πτήση ενός αεροπλάνου μέσα στην άκτινα ένεργειας ενός τέτοιου μετρητή).

Οι προστατευτικές ιδιότητες της ιοντόσφαιρας, που δεν αφήνουν να καοῦμε και να είμαστε έκτεθειμένοι σε κάθε είδους ακτινοβολία, είναι αποτέλεσμα του φίλτραρισματος των ακτίνων. Οι ατομικές ακτίνες που εκπέμπονται από τον ήλιο δεν διαπερνούν την ιοντόσφαιρα τις απορροφούν και τις επαναπέμπουν στον ήλιο τα δυο άνωτέρω της στρώματα. Οι μυστηριώδεις κοσμικές ακτίνες μετριάζονται, ως ένα όριμένο σημείο από όλα τα στρώματα, αλλά μερικές κατορθώνουν και φτάνουν στη γη εισχωρώντας πολλά μίλια σ' αυτήν. Οι υπερβολικά βραχείες υπεριώδεις ακτίνες μπορούν να εισχωρούν βαθιά, ως το κατώτατο στρώμα του δζοντος, άλλ' απ' αυτό ξεφεύγουν και φτάνουν στη γη τόσες μόνο, όσες είναι χρήσιμες για το ζωϊκό και φυτικό κόσμο της.

Η διάπυρη μάζα που λέγεται ήλιος είναι μόνο $1\frac{1}{2}$ φορές πιο πυκνή απ' το νερό. Έκτοξεύει λοιπόν πότε-πότε γιγαντιαία κύματα από ηλεκτρόνια που διανύουν, σε 30 περίπου ώρες, τα 149 εκατομμύρια χλμ. του κενού που υπάρχει ανάμεσα στον ήλιο και την ιοντόσφαιρά μας. Αυτά τα κύματα των φορτισμένων μορίων πιστεύεται ότι εκτοξεύονται από τον ήλιο με τον ίδιο σχεδόν τρόπο που τα ηλεκτρόνια εκχύνονται από το νήμα ενός ηλεκτρικού γλόμπου. Μερικά από τα ηλεκτρόνια των περιοδικών αυτών κυμάτων αιχμαλωτίζονται από τα ιόντα της άνωτερης ατμόσφαιράς μας και αυξάνουν έτσι την ιόντωση. Το αποτέλεσμα είναι το παράξενο και άμορφο πολικό σέλας, που το διάχυτο φως του μπορεί να φτάνει ως 80 χλμ. από

τη γη και έχει ύψος 400 χλμ.

Οι επιστήμονες έχουν αναλύσει τα χρώματα του σέλας με το φασματοσκόπιο και οι παρατηρήσεις αυτές αποκαλύπτουν ότι η αιτία του οδρανίου αυτού φαινομένου είναι αι εκκενώσεις μορίων αζώτου και οξυγόνου. Οι περισσότερες από τις γραμμές στα χρωματισμένα φάσματα του ήλιου, των άστρων και των άλλων ουρανίων σωμάτων είναι δυνατόν να προσδιοριστούν αν παραβληθούν με τις φασματικές γραμμές των στοιχείων που είναι ήδη γνωστά στην επιστήμη. Η πυκνότητα των εγχρωμων οκίων αποκαλύπτει στον παρατηρητή, όχι μόνο τη θερμοκρασία ενός σώματος ή ενός ηλεκτρικού φαινομένου, αλλά και ποιά είναι η ύλη που με την καύση της προκαλεί το φωτισμό. Το βόρειο σέλας δείχνει μία πράσινη απόχρωση που ή παρουσία του είναι αδύνατο να εξηγηθεί με την ανάλυση των γνωστών γήινων φασμάτων. Το περίεργο μήκος του κύματός του έκανε κάποτε πιστευτή την παρουσία ενός νέου στοιχείου ακτινοβολίας. Και μόνο τώρα τελευταία εξακριβώθηκε ότι το πράσινο αυτό φως αποτελεί μία ειδική ακτινοβολία του «ατομικού οξυγόνου», που η ύπαρξή του άπαιτεί εξαιρετικά χαμηλή πίεση.

Είναι πολλά τα ήδη των ουρανίων φαινομένων που μπορούν να εξηγηθούν, ως ένα σημείο τουλάχιστον από τα εθρήματα των ρουκετών. Έτσι έγινε δυνατό ν' ακουθούν τα μετέωρα σαν ένα δζύτατο σφύριγμα σ' ένα ειδικό δοκιμαστικό ραδιομήχανημα. Επίσης οι έκρήξεις που προέρχονται από τις ήλιακές κηλίδες. Ακούστηκαν και άλλοι έξω-γήινοι θόρυβοι, όπως αυτοί που φαίνεται ότι έρχονται από το έπίκεντρο του γαλαξία και αυτοί που πιστεύεται ότι πηγάζουν από τα μεγάλα άστέρια. Η στατική ένεργεια αυτού του είδους λέγεται ότι είναι αποτέλεσμα της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας που παράγουν τα ούρανα σώματα.

Οι έρευνητικές ρουκέτες εκτοξεύονται από ένα κάθετο σωλήνα στην

ζόμενο σε μίαν ατοαλινή βάση που μοιάζει με πύργο. Η πορεία παρακολουθείται με τα τεχνικά μέσα που εξέλιχθηκαν κατά τη διάρκεια των έρευνών για τα καθοδηγούμενα βλήματα. Το τμήμα τους που έχει προοριστή για να μεταφέρει τα ειδικά «μικροφωνικά μηχανήματα» είναι καλά προφυλαγμένο από το θρυμμάτο φύχος και τη ζέση, και αποσπάται εύκολα από το κύριο σώμα της ρουκέτας με ραδιοκινούμενα μηχανήματα που κατεβαίνουν άπαλά στη γη με α-

λεξιπτώτα.

Κατασκευάζονται τώρα νέα μηχανήματα για τα έξερευνητικά πειράματα της ρουκέτας. Η επιστήμη πιστεύει ότι το κλειδί του σύμπαντος μπορεί να βρεθεί μέσα στην ιοντόσφαιρα και η ρουκέτα μας έχει έφοδιάσει με ένα νέο μέσο ανόδου σ' αυτήν. Είναι λοιπόν πιθανώτατο να βρισκόμαστε στις παραμονές μίας εποχής γνώσεων, με συνέπειες ακόμα πιο τεράστιες κι' από αυτές που έφερε η ανακάλυψη της διάσπασης του ατόμου.

Η ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ

Του CLAUDE FRANCIS-BOEUF

(Από το Γαλλικό περιοδικό «Nouvelles Littéraires»)

Η ατμόσφαιρα και το σύνολο των ωκεανών είναι δύο περιβάλλοντα που παρουσιάζουν μερικές αναλογίες μεταξύ τους. Κι' όσο για το πρώτο, οι φυσικοί και οι χημικοί έχουν ν' ασχοληθούν μ' ένα σύνθετο αερώδες περιβάλλον, όσο για το δεύτερο, μ' ένα περιβάλλον ακόμα πιο σύνθετο. Όσο τόσο οι μέθοδοι μελέτης και στις δύο περιπτώσεις συμβαίνει να μην είναι τόσο διαφορετικές όσο φαίνεται με την πρώτη ματιά και τα προβλήματα που αναφαινούνται ανήκουν συχνά στην ίδια κατηγορία. Ένα βασικό πρόβλημα που φάνηκε με τη γέννηση των δύο αυτών επιστημών, της μετεωρολογίας και της ωκεανογραφίας, όπως κράτησε ή συνήθεια να την ονομάζουμε, είναι η συβομέτρηση και η ατμοσφαιροβόλση. Χρειάζονται δόκιμες σελίδες για να περιγραφεί η εξέλιξη της τεχνικής των βολισμάτων και στις δύο επιστήμες: όμως εκείνο που είναι βέβαιο είναι ότι τότε μόνο στάθηκε δυνατό να γίνουν γενικές υποθέσεις

για την σύνθεση και τις κινήσεις που χαρακτηρίζουν τα δύο αυτά περιβάλλοντα όταν η τεχνική των βολισμάτων λυθθηκε θετικά και πρακτικά, από ειδικούς φυσικούς. Το αερόστατο για την ατμοσφαιροβόλση μ' όλες τις ραδιοηλεκτρικές τελειοποιήσεις του, οι ήχοβολήσεις και άργότερα οι υπερηχητικές βολίσεις, δώσανε τα δεδομένα που, τόσο στη μετεωρολογία όσο και στην ωκεανογραφία, επέτρεψαν στους επιστήμονες να χτίσουν γερές υποθέσεις και καμιά φορά μάλιστα και θεωρίες. Είναι πραγματικά καταπληκτικό να διαπιστώνουμε την ταυτότητα που υπάρχει ανάμεσα στη θεωρία των «μετώπων» του Μπιέρνκες θεωρία που επέτρεπε να έρμηνεύσουμε στη μετεωρολογία την ατμοσφαιρική κυκλοφορία, και στην όμοια θεωρία του ίδιου φυσικού πάνω στα θερμά και στα ψυχρά μέτωπα, φυσικές ανωμαλίες που μέσα στην καρδιά της μάζας του ωκεανού ρυθμίζουν την κυκλοφορία των υδάτων και μας έρμηνεύουν σωστά την κατανομή των θερμοκρασιών. Ακόμα και αυτοί οι όροι είναι καμιά φορά άπλότα όμοιοι: μιλάμε για ατμοσφαιρικά ρεύματα αφού μιλήσαμε για θαλάσσια ρεύματα, μι-

1. Το ανάλογο της συβομέτρησης στην ατμόσφαιρα. Γίνεται με αερόστατα έφοδιασμένα με ειδικά όργανα για παρατήρηση και μετρήσεις.

2. Έκτέλεση συβομέτρησεων με βολίδες.

Ἀποφάσισαν νὰ πάρουν μαζί ὄγκους ἀπὸ σίδερο συγκρατημένους μὲ ἤλεκτρομαγνήτες πού ἡ δύναμή τους θὰ χάνεται μόλις κοπεί τὸ ρεύμα. Ἡ πηγὴ τοῦ ρεύματος βρίσκεται μέσα στὴν καμπίνα. Ἐτσι κάθε ἡλεκτρικὴ βλάβη θὰ ἔχει γι' ἀποτέλεσμα ἀφαίρεση σαβούρας καὶ ἂν γίνεῖ μιὰ ἀνοδος πρὶ γρήγορη ἀπὸ ὅ,τι θὰ θέλαμε τὸ κακὸ θὰ εἶταν πολὺ μικρὸ τὸ καλῶδιο καὶ ἡ ἡλεκτρικὴ μπαταρία (500 χγμ.) θὰ συγκρατιοῦνται ἀπ' ἔξω μὲ ἡλεκτρομαγνήτες καὶ θὰ χρησιμεύουν ἔτσι σὰν ἓνα πρόσθετο ἔρμα σὲ περίπτωσιν κινδύνου. Ἡ σφαῖρα θὰ κινεῖται μὲ δυὸ ἐξωτερικοὺς κινητήρες. Ὁ Βέλγος ἐπιστήμονας μελετᾷ καὶ τὴ δυνατότητα τῆς προσθήκης ἐνὸς πλωτήρα πού θ' ἀποτελεῖται ἀπὸ σωλῆνες ἀλουμίνιου μὲ 13 χιλιάδες λίτρες βενζίνης. Αὐτὸ θὰ δώσει στὸ μηχανήμα τὴν ἀναγκαῖα δύναμη γιὰ τὴν ἀνοδο τῆς καμπίνας πού θὰ ζυγίζει τελικὰ 10.000 κιλά.

Ἄν προσθέσουμε πὼς ἡ κατασκευὴ καὶ τὰ μηχανήματα τὰ πρὶ τελειοποιημένα πρόκειται νὰ χρησιμοποιηθοῦν τόσο στὸ ἐξωτερικὸ ὅσο καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς καμπίνας γιὰ τὸν ἐλεγχό, τὴν παρατήρηση, τὴ μέτρηση, τὴ μεταβίβαση (ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὸ πλοῖο — βάση, εξασφαλίζεται μὲ αὐτῶματα

κι' ἡ ἐπισήμανση τῆς σφαίρας μὲ ραδιοφωνιόμετρα ἢ ραντάρ), θὰ ἔχουμε τὰ κυριώτερα, κι' αὐτὰ φυσικὰ πολὺ ἐλάχιστα, γιὰ τὸ νέο ὑποβρύχιον πού θὰ ὀδηγήσει τὸν Α. Πικάρ καὶ τὸν παρατηρητὴ του σὲ βάθος 4.000 μέτρων κ' ὕστερα σὲ 6.000. Προβλέπονται νὰ εξασφαλιστοῦν ἀργότερα καὶ ὄργανα γιὰ τὴ σύλληψη νέων ὁργανισμῶν πού θὰ συμπληρώσουν τὴν ἐπιστημονικὴ ἐξάρτησιν τῆς σφαίρας.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ υπογραμμίσουμε μὲ πόσο ἐνδιαφέρον οἱ ἐπιστήμονες βιολόγοι καὶ φυσικοὶ τῆς θάλασσας θὰ παρακολουθήσουν τίς καθόδους τοῦ παρατηρητηρίου αὐτοῦ. Οἱ πρῶτες ἐξερευνήσεις θὰ γίνονιν στὸν κόλπο τῆς Γουινέας, τὸ 1947.

Ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχὴ ὅπου ὅλες οἱ φαντασίαι τῶν συγγραφέων φαίνονται νὰ ξεπεράστηκαν. Τούτῃ τῇ φορᾷ εἶναι ἡ σειρὰ τοῦ Ἰουλίου Βέρν καὶ τοῦ «Ναυτίλου».

Τί μπορούμε νὰ εὐχηθοῦμε στὸν καθηγητὴ Πικάρ γιὰ τὴ θαρραλέα ἀποπειρά του; Τύχη; Ὅχι! Ἀφοῦ δὲν πρόκειται γιὰ ἓνα τυχερὸ πείραμα καὶ ἀφοῦ ἡ λεπτομερὴς καὶ ἐπιστημονικὴ προετοιμασία του πρόβλεψε τὸ κάθε τί. Ἀλλωστε ἔχει κιόλας μεγάλῃ τύχην, ἀφοῦ θὰ μπορέσει νὰ πραγματοποιήσῃ ἓνα τόσο θαυμασταῖο ὄνειρο.

Σ

«ΣΥΜΦΩΝΟΙ, θὰ σοῦ ράψω τὸ σπὸρ σου ἐπανωφόρι, ἀλλὰ δὲν θὰ εἶναι ἔτοιμο πρὶν ἀπὸ 30 μέρες», εἶπε ὁ παραφορτωμένος μὲ δουλειὰ ράφτης στὸν πελάτη του.

«Σὲ τριάντα μέρες!» διαμαρτυρήθηκε ὁ πελάτης.

«Μὰ, φίλε μου, ὁ κόσμος ὀλόκληρος δημιουργήθηκε μέσα σὲ ἔξι μόνο μέρες!»

«Ἐχεις δίκιο», τοῦ εἶπε ὁ ράφτης. «Μὰ τοῦ ἔριξες τώρα τελευταῖα καμιὰ ματιὰ γιὰ νὰ δεῖς τὰ χάλια του;»

«CAPE TIMES»

Ἕνας καλλιτέχνης στὸ βυθὸ τῆς θάλασσας

Τοῦ ROBERT GIBBINGS

(Ἀπὸ τὸ βιβλίο «Blue Angels and Whales», ἐκδ. J. M. Dent, Λονδίνο)

Ὁ Ρόμπερτ Γκίμπινγκς εἶναι γνωστὸς σὰ συγγραφέας καὶ σὰν ξυλογράφος. Ἐχει ὁ ἴδιος εἰκονογραφήσει τὰ βιβλία πού ἔγραψε γιὰ τίς Νότιες Θάλασσες, τὰ νησιά τους, καὶ γιὰ τὰ ποτάμια τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας. Μαζὺ μὲ τὸ ἀπόσπασμα τοῦ βιβλίου του δίνουμε μερικὲς ξυλογραφίες του πού τίς σχεδίασε μέσα στὸ βυθὸ τοῦ ὠκεανοῦ.

Πάντα φιλοδοξοῦσα νὰ ἔρθω σὲ στενότερες σχέσεις μὲ τὰ ψάρια· νὰ τὰ συναναστραφῶ· νὰ μιλήσω μαζί τους· νὰ βρεθῶ στὸ δικό τους κόσμον. Κι' ὅταν πῆγα στὶς Βερμούδες αὐτὴ εἶταν ἡ κυριώτερη αἰτία· ἤθελα νὰ κατέβω στὸ βυθὸ μὲ τὰ μέσα πού θὰ μοῦ ἔδινε ὁ Σταθμὸς Ναυτικῶν Ἑρευνῶν. Εἶχα καὶ ἄλλη μιὰ ἀγωνία· νὰ σχεδιάσω μέσα στὸ νερό. Ὅταν μοῦ πρωτοπέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ αὐτὴ ἡ ἰδέα σκέφτηκα νὰ πάρω μαζί μου πλάκες χαλκοῦ, ἐτοιμες γιὰ χάραξη. Ὅταν ὅμως τὸ συζητήσα μ' ἓνα συνάδελφο στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Ρήντιγκ ὅπου ἐργαζόμουν τότε, μοῦ εἶπε πὼς θὰ ἔπρεπε ἀλλοῦν νὰ ἐπιχειρήσω πάνω σ' ἓνα εἶδος ἀδιάβροχου σελλιλόιν. Αὐτὸ ὅταν τριφτεῖ μὲ γυαλόχαρτο, σχεδιάζεται τόσο εὐχάριστα ὅσο καὶ τὸ χαρτί. Γι' αὐτὸ πῆρα μαζί μου ἀρκετὰ σελλιλόιν καὶ μολύβια. Ἀντὶ γιὰ τὸ συνηθισμένο ξύλινο περίβλημα πού θὰ χαλοῦσε στὸ νερό, τὰ τύλιξα μέσα σὲ λαστιχένιες θήκες. Μ' αὐτὰ τὰ μέσα εἶχα τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ διατηροῦσα τὰ χέρια μου καθαρά καὶ δὲ θὰ μουτζούρωνα τὰ σχέδιά μου.

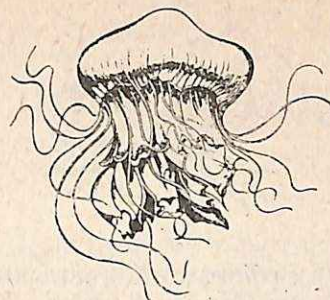

Ἡ συσκευὴ κατάδυσης ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ περικεφαλαία, ἕναν μακρὸν λαστιχένιο σωλήνα καὶ μιὰ ἀεραντλία. Ἡ περικεφαλαία ἔχει γύρω-γύρω βαρίδια γιὰ νὰ μὴν ἀνεβαίνει στὴν ἐπιφάνεια καὶ ἐφαρμόζεται στοὺς ὤμους τοῦ δύτη χωρὶς νὰ δένεται πουθενὰ στὸ σῶμα του. Μέσα στὸ νερὸ χάνει σχεδὸν ὅλο της τὸ βάρος καὶ ἔτσι ὁ δύτης μπορεῖ σὲ κάθε στιγμή νὰ τὴν βγάλει καὶ νὰ τὴν πετάξει. Ὑστερα μ' ἕνα δυνατὸ πάτημα στὸ βυθὸ βρίσκεται γρήγορα στὴν ἐπιφάνεια. Ἡ πίεση τοῦ ἀέρα μέσα στὴν περικεφαλαία κρατιέται σὲ κάποια πυκνότητα μὲ τὴν ἀεραντλία, πού τὴν ἐργάζονται ἀπὸ πάνω. Μιὰ κι' ἐκεῖνος πού ἔχει αὐτὴ τὴ δουλειὰ δὲν πάει φυσικὰ νὰ ξαπλώσει στὸν ἥλιο, ὑπάρχει ἀρκετὴ πίεση μέσα στὴν περικεφαλαία ὥστε νὰ μὴν ἀφίνει τὸ νερὸ ν' ἀνέβει πάνω ἀπὸ τὸ σαγόνι. Ἔτσι τὸ μόνο μέρος τοῦ σώματος πού μένει πάντα μέσα σὲ ἀέρα εἶναι τὸ κεφάλι. Ὅσος ἀέρας περισσεύει φεύγει ἀπὸ τοὺς ὤμους. Ὅλο τὸ ἄλλο κορμὶ βρίσκεται σὲ ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὸ νερό.

Ἡ πρώτη μου δοκιμαστικὴ κατάδυση ἔγινε ἀπὸ τὴν ἀποβάθρα. «Ἐσὺ νὰ σταθεῖς στὴ σκάλα» μοῦ εἶπε ὁ Ἐντβιν Οὐίτφιλντ πού εἶχε τὸ χειρισμὸ τῆς συσκευῆς, «κι' ἐγὼ θὰ σοῦ φορέσω τὴν περικεφαλαία». Ἐπειτα θὰ τῆς κρεμάσω τὰ βαρίδια καὶ θ' ἀρχίσω νὰ τρομπάρω. Θὰ κατεβαίνεις συνέχεια ὥσπου νὰ τελειώσει ἡ σκάλα· γύρισε λιγάκι ἐκεῖ δά», εἶπε. «Ὑστερα θὰ πᾶς ὡς ἐκεῖ πού τελειώνει ἡ ἀποβάθρα καὶ θὰ βρεῖς μιὰ βαθιὰ τρύπα. Θὰ μπεῖς ἐκεῖ μέσα, καὶ τότε θὰ δεῖς πόσο καλὰ θὰ προχωρήσεις».

Καθὼς κατέβαινα τὴ σκάλα ἄκουγα τὸ θόρυβο τῆς ἀντλίας μέσα στὸ σωλήνα καὶ ἔβλεπα τὸ κύμα πού ἔσκαζε στὸ πηραθυράκι τῆς περικεφαλαίας μου· δὲν μπορούσα νὰ ξεχωρίσω ἂν βρισκόμουν στὸ νερὸ ἢ στὴν ξηρὰ καὶ ἀναρωτιόμουν γιὰτί τάχα σηκώθηκα καὶ ἔφυγα ἀπὸ τὸν τόπο μου· Μόλις ὅμως βρέθηκα γιὰ καλὰ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια, τὰ αἰσθήματά μου ἄλλαξαν. Τ' αὐτιά μου ἔπαψαν νὰ βουτίζουν· ἡ ἀναπνοή μου εἶταν εὐκολή· ἔχασα τὸ θόρυβο τῆς ἀντλίας καὶ ἔβλεπα πιά καθαρά.

Ὅταν τελειώσανε τὰ σκαλοπάτια μὲ τὶς παλιὲς σιδερένιες βέργες, πάτησα στὴ μαλακὴ ἄμμο τοῦ βυθοῦ. Ἐνοιωθα σὰν νὰ βρισκόμουν σὲ μιὰ μεγάλη ἐκκλησία φωτισμένη μὲ τὸ ὠχρὸ φῶς πού

ἀφίνουν νὰ περάσει τὰ πράσινα τζάμια της. Προχώρησα μέσα στὴ σιωπῇ, σὰν νὰ περνόυσα ἕναν ἀτέλειωτο νάρθηκα μὲ τὰ πλαῖνά του κλίτη χαμένα στὴν καταχνιά—καὶ γιὰ νὰ παραφράσουμε τὸν Ἐντβιν Ἀρνολντ «...τὸ ἕνα πέπλο ἔπεφτε ὕστερα ἀπὸ τὸ ἄλλο, γιὰ νὰ φανοῦν ἄλλα πέπλα πάλι». Ψάρια μὲ φωτεινὰ χρώματα, περνώντας γρήγορα μπροστά μου, ἄφιναν μιὰ στιγμιαία λάμψη· μοιάζανε μὲ θαμπωμένα ἀπὸ τὰ χρόνια φύλλα κάποιου θυρεοῦ, ζωντανεμένα σὲ μιὰ στιγμή ἀπὸ τὸ φῶς.

Ὅσο προχωροῦσα πιὸ βαθειά, τὰ πόδια μου ἀρχίζανε νὰ μὴ πατᾶνε στερεά. Προχωροῦσα ὅλο καὶ μὲ πιὸ ἀργὸ ρυθμὸ. Μόνο ὅταν γλῦστρησα μέσα στὸ ἄνοιγμα πού μοῦ εἶχε πῆ ὁ Οὐίτφιλντ, τότε ἀρχισα νὰ τρέχω. Εἶταν ἀκόμα πιὸ δύσκολο ὅταν προσπάθησα νὰ γυρίσω. Τότε τὰ πόδια μου δὲν μπορούσαν ν' ἀγγίξουν τίποτα στερεό. Ἐνοιωθα σὰν ἀτίθασσο ἄλογο πού κλωτσάει τὸ ἔδαφος, μὰ εἶναι τόσο δυνατὰ πεταλωμένο, πού δὲν μπορεῖ νὰ προχωρήσει. Ἀρχισα τότε νὰ χτυπᾶω δυνατὰ τὸ νερὸ μὲ τὰ χέρια μου, ὅπως ὅταν κολυμπᾶει κανεὶς· χρησιμοποίησα βοηθητικὰ καὶ τὴν πλάκα πού κρατοῦσα γιὰ νὰ σχεδιάσω. Ἔτσι κατάφερα ν' ἀνέβω.

Ὅταν ἐξηγοῦσα στὸν Οὐίτφιλντ τὶς δυσκολίες πού βρήκα, μοῦ εἶπε πῶς εἴμουν πολὺ ἐλαφρὸς. Πῆγε καὶ μοῦ ἔφερε ἕνα μολυβένιο βαρίδι κάπου 20 λίβρες καὶ μοῦ εἶπε νὰ τὸ φορέσω στὴ μέση μου.

Ἔτσι μὲ τὸν καινούριο μου ὀπλισμὸ, ξανακατέβηκα. Αὐτὴ τὴ φορὰ προχωροῦσα πρὸς τὸ βυθὸ τόσο εὐκόλα πού εἶταν σὰν νὰ περπατοῦσα στὴ γῆ μ' ὅλο πού εἴμουν φορτωμένος μὲ 120 λίβρες μολύβι. Πῆρα νὰ σχεδιάσω καὶ τὸ σχέδιο πήγαινε περίφημα. Ἐβρισκα βέβαια κάποια ἀντίσταση ἀπὸ τὸ νερὸ, ἰδίως ὅταν τραβοῦσα μεγάλες κοντυλιές· δὲ δυσκολευόμουν νὰ παρατηρήσω μὲ ἀπόλυτη ἀκρίβεια πολλὰ πράγματα πού θὰ μπορούσα νὰ τὰ συνεχίσω καὶ νὰ τὰ τελειώσω ὅταν θὰ ἔβγαينا ἀπὸ τὸ νερό.

Τὴν πρώτη μέρα πού βρήκαμε καλωσύνη κανονίσαμε νὰ κατεβούμε ἀπὸ τὶς ἔξρες τοῦ λιμανιοῦ τοῦ Κάσελ. Ὁ οὐρανὸς εἶχε ἕνα ζωντανὸ γαλάζιο χρῶμα. Κ' ἡ θάλασσα εἶταν ἡσυχὴ, καθρέφτης· κοπάδια οἱ μαρίδες, τρέχοντας γιὰ νὰ ξεφύγουν τὸν ἐχθρὸ πού τὶς κυνηγοῦσε, ξεπηδοῦσαν ἀπὸ τὸ νερὸ σὰ μικρὲς ἀφρισμένες βολί-

δες, πετιόνταν έξω και ξανάπεφταν διαγράφοντας σειρά άστραφτερά τόξα. Όταν φτάσαμε στη θέση που θέλαμε, διαλέξαμε το κατάλληλο μέρος και ρίξαμε και τις δυο άγκυρες. Βασική προϋπόθεση όλης της δουλειάς είναι να βρίσκεται ή βάρκα άκίνητη. Το κούνημα της βάρκας μπορεί να έχει πολύ δυσάρεστες συνέπειες για το δύτε, γιατί υπάρχει φόβος να πέσει άπάνω στα κοράλια. Όταν ρίξαμε τις άγκυρες, κατεβάσαμε μια σκοινένια σκάλα με βαρίδια στις άκρες και σε λίγο βρισκόμουν κάτω.

Τα νερά είταν καθαρά σα διάφανο πρωινό. Έπεσα σ' ένα σύμπλεγμα κοραλιών που ξεφυτρώνανε από αρκετά βαθειά. Έκει που στεκόμουν έγώ το βάθος δεν είταν περισσότερο από 25 πόδια. Περπατούσα σε καθαρή άμμο. Κίονες και πυλώνες κοραλένιοι με κυκλώνανε. Βρισκόμουν σε ένα φυσικό άμφιθέατρο, σε μια σάλα όπου κάθε μέρα και όλη τη μέρα είναι μια γιορτή, ένα καρναβάλι. Τα ψάρια δε δείχνανε να με φοβούνται και πολύ. Μια ματιά πρώτα στον περίεργο εισβολέα από μακριά και ύστερα φευγάλα για περισσότερη ασφάλεια. Μά τα περισσότερα, χιλιάδες δλόκληρες, μαζεύτηκαν γύρω μου. Ψάρια κάθε λογής. Κάτι μικρά θαλασσιά ψαράκια, μαζεύονταν μπροστά στο παραθυράκι της περικεφαλαίας μου και με κοιτούσαν. Άλλα πλέανε ανάμεσα στα πόδια μου, άλλα με τσιμπούσαν στους ώμους. Κι' έγώ αναγκάστηκα πολλές φορές να κουνήσω τα χέρια μου μέσα στο νερό για να διώξω όλους αυτόνους τους περίεργους που χωρίς να δυσκολεύονται καθόλου μπαινοβγαίνανε ανάμεσα στα ανοίγματα που σχημάτιζαν τα κοράλια ή κάτω από τις πέτρες που κρέμονταν, φαγωμένες από τη θάλασσα. Και τα γαλάζια και χρυσά άστραφτερά χορτάρια λικνίζονταν μέσα στο νερό.

Οι γαλάζιοι άγγελοι, όπως λένε στις Βερμούδες κάτι ψαράκια με μακριά κρόσια στην ουρά και στα φτερούγια τους, έχουν γίνει οι μασκώτ των νησιών. Σε χίλιες αποχρώσεις, από το ανοιχτό γαλάζιο ως το βαθύ μπλέ, φτάνουν μεγαλώνοντας τους 60 πόντους. Τα βρίσκεις μέσα σε κάθε ρωγμή τόσο πολλά, όπως και τα όμοιάματά τους στις βιτρίνες των μαγαζιών. Τα «κίτρινα γουρουνάκια», τα μισά σε μέγεθος από τους γαλάζιους άγγελους, τα βγάλανε έτσι, γιατί όταν πιαστούν, κάνουν ένα θόρυβο σάνα φωνάζουν γουρουνάκια. Κάτι άλλα πάλι, μικρότερα και από τα κίτρινα γουρουνάκια, χωρίς να έχουν τίποτα εξαιρετικό στο χρώμα τους, τα ξεχωρίζεις από τις κάθετες ραβδώσεις που ζώνουν στο κορμί τους. Σ' έ-

κείνα τα νερά μπορείς να βρεις 12 είδη τέτοιων ψαριών, από το πιο μικρό ως τις πιο μεγάλες βασιλίτσες ψαρομάνες. Όλα τους έχουν ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό: μακριά, μυτερή ραχοκοκκαλιά και πάνω της ένα φτερούγι. Η βασιλίτσα είναι ένα πλάσμα όλο περηφάνεια και μεγαλοπρέπεια, όπως κάθε βασιλίτσα σε κάθε θάλασσα, με τις ξωτικές γαλάζιες βούλες στο κεφάλι, με τα κατακόκκινα κρόσια που απλώνονται από τα φτερούγια και την ουρά της. Άλλα είδη πάλι, κίτρινα και χρυσά με βούλες ή με ζώνες πολύχρωμες, σε πράσινες, γαλάζιες και μεταλλικές αποχρώσεις. Η ποικιλία τους δε χωράει στις λέξεις. Τα αρσενικά ξεχωρίζουν από τα θηλυκά, οι ώριμες ηλικίες από τους έφηβους. Τα χρώματα που βλέπει κανείς τη μέρα, αλλάζουν τη νύχτα με χίλιες δυο μεταβατικές αποχρώσεις.

Τη δεύτερη φορά, σχεδίασα σ' ένα παρόμοιο περιβάλλον. Πάλι κοραλένιες σφαίρες και ημισφαίρια ύψωνονταν το ένα πάνω από το άλλο, βεντάλιες της θάλασσας και γοργόνες κυματίζανε καθώς έρχόταν το ρεύμα και τα ψάρια πλημμυρίζανε τον τόπο. Κάθε φορά που κατέβαινα έκανα και από ένα σχέδιο. Δε χρειάστηκε να αναρωτηθώ ούτε να ψάξω ποτέ τι να ζωγραφίσω. Ό,τι έβλεπα είταν κάτι καινούριο. Κι' έπαθα κάτι περίεργο. Όταν γύριζα πάνω, στη γη, έβλεπα πώς εκεί κάτω είχα ξεχάσει όλους τους κανόνες της προοπτικής και ζωγράφιζα κάθε τι ανάλογα με την έντύπωση που μου έκανε. Στον άπάνω κόσμο όπου βασιλεύει ο άέρας, έχουμε συνηθίσει να προσαρμόζουμε υποσυνείδητα την όρασή μας έτσι που ένας έλέφαντας, ακόμα και όταν τον βλέπουμε από ένα μίλι μακριά, δεν παύει να μάς δίνει την ιδέα κάτι μεγάλου, ενώ οι διαστάσεις στον άμφιβλιστροειδή μας δεν είναι πιο μεγάλες από τις διαστάσεις μιας μύγας. Μέσα στο νερό όλες αυτές οι προσαρμογές χάνονταν κι όταν σε κάποια απόσταση περνούσε ένα νόστιμο μικρό ψαράκι, βρήκα πώς στο σχέδιό μου φαινόταν πολύ μεγαλύτερο από ένα άνοστο πλάσμα δυο και τρεις φορές πιο μεγάλο, που τύχαινε να βρίσκεται δίπλα στο χέρι μου. Αυτό είναι κάτι ανάλογο με την πρωτόγονη τέχνη, που τα αντικείμενα τα σχεδιάζει σε κοίλες ή επίπεδες επιφάνειες ανάλογα με την αξία που τους δίνει ο καλλιτέχνης και όχι σύμφωνα με τους όμους των μαθηματικών και της όπτικής.

Άξιζαν πραγματικά οι καταδύσεις μου αυτές. Με έφεραν κοντά σ' έναν σιωπηλό και λαμπρόχρωμο κόσμο και μου έδωσαν την ευκαιρία να δώ χίλια - δυο ενδιαφέροντα πράγματα.

Συνεχίζοντας την έρευνά μας επάνω στους συγκεκριμένους κλάδους της νεοελληνικής ζωής δίνουμε σήμερα τα κεφάλαια που άφορούν στο εμπόριο και στη βιομηχανία. Ο κ. Α. Ανδρεού, διευθυντής του Άνωτάτου Οικονομικού Συμβουλίου, μας έγγραφε για το εμπόριο, εσωτερικό και εξωτερικό, δείχνοντας την εξαιρετική σημασία του για τον τόπο και εξετάζοντας τα μέσα για την ενίσχυσή του. Ο κ. Κ. Αργυρός, Επιθεωρητής Βιομηχανίας στο Υπουργ. Έθν. Οικονομίας αναλύει στο άρθρο του την κατάσταση και τις δυνατότητες της βιομηχανίας μας και υποδεικνύει τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την ανασυγκρότησή της.

ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Του κ. Α. ΑΝΔΡΕΟΥ

Τὸ ἐμπόριον ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ἕνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους κλάδους τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας ἀπὸ ἀπόψεως τόσο ἰδιωτικῆς ὅσον καὶ ἐθνικῆς οἰκονομίας. Τοῦτο ὀφείλεται ἄφ' ἑνὸς εἰς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν μας, ἄφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἰσχυρὴν παραγωγικότητα τῆς χώρας μας. Ἀπὸ ἀπόψεως ἰδιωτικῆς οἰκονομίας τὸ ἐμπόριον ὑπῆρξεν αἰτία ἀπασχολήσεως σοβαροῦ τμήματος τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς χώρας καὶ εἰσοδῆς πλούτου. Εἰδικῶς προκειμένου περὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου ὡς ἑνὸς οργανικοῦ συνόλου ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς Ἑθνικῆς Οἰκονομίας ἂς σημειωθῇ ὅτι κατέχει τοῦτο ἐξαιρετικὴν σημασίαν διὰ τὴν κοινωνικὴν οικονομίαν τῆς χώρας μας.

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον ἐπῆλθε, συνεπεῖρά τῆς κατοχῆς καὶ τῶν πολεμικῶν καὶ μεταπολεμικῶν γεγονότων, σοβαρὰ διαταραχὴ. Ἐνεκα τῆς ἀποσυνθέσεως τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας εἰς μικρὰς τοπικὰς οἰκονομίας ὑποτυπώδεις, ἄνευ οργανικοῦ εἰρμού μεταξὺ τῶν, ὀφειλομένης εἰς τὴν ἐξάρθρωσιν τῶν συγκοινωνιῶν, τὰς συνθῆκας παραγωγῆς τῆς χώρας, τὰς διωρυγὰς τῶν προϊόντων καὶ ἐμπορευμάτων ὑπὸ τῶν κατακτητῶν καὶ περαιτέρω ἔνεκα τῆς ἀναγκαστικῆς συρροῆς τοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τὰ μεγαλύτερα ἀστικά κέντρα, τὸ ἐμπόριον ἐξετράπη ἐκ τῆς φυσικῆς του τροχιάς καὶ περιήλθεν εἰς

ξένας πρὸς τὸ ἐμπόριον χεῖρας. Ἡ ἐπάνοδος τῆς χώρας εἰς ὁμαλὰς πολιτικὰς καὶ οἰκονομικὰς συνθῆκας καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς οἰκονομίας εἰς τὸν προπολεμικὸν ρυθμὸν τῆς θὰ ἐπαναφέρῃ φυσικὰ καὶ τὸ ἐμπόριον εἰς τὰς ἀρμοδίους χεῖρας. Τοῦτο ὁμως ὑπὸ δύο προϋποθέσεις, πρῶτον ὅτι θὰ δημιουργηθοῦν εὐνοϊκὰ συνθῆκαι ἐργασίας εἰς ἄλλους τομείς τῆς οἰκονομίας μας καὶ δευτέρον ὅτι τὸ κράτος θὰ λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα καὶ διὰ τὴν ἀποσυμφόρῃ τῶν ἀστικῶν κέντρων. Διότι ἡ συμπίεσις τοῦ πληθυσμοῦ εἰς αὐτὰ περικλείει ὄχι μόνον οἰκονομικοὺς ἀλλὰ καὶ κοινωνικοὺς κινδύνους.

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον ἐκμηδενισθὲν κατὰ τὸν πόλεμον ἤρχισεν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ τρέχοντος ἔτους ὀπωσδήποτε νὰ ἀναζωογονεῖται. Ἡ μεγάλη σημασία τούτου διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν εἶναι φανερή.

Διὰ τῆς εἰσαγωγῆς συμπληροῦται ἡ διατροφή τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ὁ ἐφοδιασμός μετὰ τὰ ἀπαραίτητα μέσα διαβιώσεως καὶ ἐργασίας. Ἀπὸ τὴν ὅλην ἀξίαν τῆς εἰσαγωγῆς τὸ 1/3 περίπου ἀποτελεῖται ἀπὸ σάφαια καὶ τροφίμα (σίτος, ζάχαρις, καφές, ὀρεῖα, ἱχθεῖς). Ἐτερον τρίτον ἀπὸ πρῶτας καὶ ἡμικατεργασμένας ὕλας (ἰδῶματα, ἐμβελία, καύσιμα στερεὰ καὶ ὑγρά, σίδηρος, πολτός χάρτου, ἔξια). Τὰ ὑπόλοιπα 40 ἑκατοστὰ ἀπὸ ἔτοιμα βιομηχανικὰ προϊόντα (μηχανήματα, αὐτοκίνητα μετὰ τὰ ελαστικά

των, νήματα καὶ ὑφάσματα μάλλινα καὶ βαμβακερὰ κτλ.).

Ὅπως ἐξάγεται ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν χρησιμότητα τῶν εἰσαγομένων εἰδῶν ἡ εἰσαγωγὴ τούτων μᾶς εἶναι ἀναπόφευκτος καὶ ἀναγκαῖα διὰ τὴν συντήρησιν καὶ τὴν ἐργασίαν μας. Δὲν δυνάμεθα νὰ τὰ στερηθῶμεν οὔτε νὰ τὰ ἀναπληρώσωμεν μετὰ ὁμοία εἶδη ἰδικῆς μας παραγωγῆς. Ὅχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ ἔχομεν ἀνάγκην τώρα νὰ εἰσαγάγωμεν τὰ εἶδη ταῦτα εἰς πολὺ μεγαλύτερας ποσότητας παρὰ πρὸ τοῦ πολέμου. Πρῶτον διότι κατὰ τὸ διάστημα τῆς κατοχῆς δὲν εἰσῆχθη τίποτε εἰς τὴν χώραν μας, ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον διότι οἱ τέσσαρες κατακτηταὶ μας διήρπασαν ὅλα τὰ ἀποθέματά μας πού ἦσαν σχετικῶς μεγάλα εἰς εἰσαγόμενα ἐμπορεύματα καὶ τὰ προϊόντα πού παρήχθησαν εἰς τὴν χώραν μας κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1945, εἰσαγωγὴ ἔγινεν εἰς πολὺ μικρὰν κλίμακα ἐξ αἰτίας τόσο τῶν συνθηκῶν πού ἐπεκράτησαν εἰς τὴν χώραν μας ὅσον καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὁ πόλεμος ἐξηκολούθη ἀκόμη αἰ δὲ συγκοινωνία ἦσαν ἐλάχιστοι ἐλλείψει θαλασσίων μεταφορικῶν μέσων καὶ ἐξ ἄλλου διαθεσίμων ἐμπορευμάτων πρὸς τροφοδότησιν τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου. Διὰ τοῦτο ἡ Ἑλλὰς ἐξηρτήθη ἀπὸ τὰς εἰσαγωγὰς τῆς ΕΜΕΛ κατ' ἀρχὰς καὶ τῆς ΟΥΝΡΑ ἔπειτα.

Δεύτερον παρουσιάζεται ἡ ἀνάγκη μεγαλύτερας παραγωγῆς ἐξ αἰτίας τῆς ἀνοικοδομήσεως καὶ ἀνασυγκροτήσεως τῆς χώρας τόσο κατὰ τὰ ἐμφυχον ὕλικόν της ὅσον καὶ εἰς ὕλικά ἀγαθὰ. Ἡ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ὑγεία τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐκλονίσθη σοβαρῶς καὶ ὁ ἐθνικός του πλοῦτος ἐμειώθη σημαντικὰ.

Εἰς ὁμαλὰς συνθῆκας ἡ ἀξία τῶν εἰσαγομένων εἰδῶν ἐπληρῶντο ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῶν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐξαγομένων ἑλληνικῶν προϊόντων καὶ ἐπειδὴ ἀνέκαθεν εἰς τὴν χώραν μας τὸ ἐμπορικὸν λεγόμενον ἰσοζύγιον ἦτο παθητικόν, δηλαδή ἡ ἀξία τῶν

δευτέρων (ἐξαγομένων προϊόντων) ἐκάλυπτε μόνον τὰ 65% περίπου τῆς ἀξίας τῶν πρῶτων (εἰσαγομένων εἰδῶν) τὸ ὑπόλοιπον ἐπληρῶντο ἀπὸ ἄλλους πόρους τῆς χώρας μας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Οἱ πόροι αὗτοι ἦσαν τὰ ἐμβάσματα τῶν μεταναστῶν, τὰ κέρδη τῆς ἐμπορικῆς μας ναυτιλίας καὶ ἄλλα μικρότερα κονδύλια. Ὅταν λέγωμεν πόρους τῆς χώρας ἐννοοῦμεν τὰ ποσὰ πού εισρέουν εἰς τὴν χώραν εἰς παραλαβὴν τῶν πολιτῶν καὶ τὰ ὁποῖα εἶναι εἰς ἔξον νόμισμα (λίραι, δολάρια, φράγκα κτλ.). Τὰ ποσὰ αὐτὰ πωλούμενα εἰς τὰς τραπεζὰς ἐναντι δραμῶν χρησιμεύουν διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν εἰσαγομένων εἰδῶν.

Κατὰ τὴν παρούσαν ὁμως περίοδον, ἐνῷ ἄφ' ἑνὸς ἔχομεν ἀνάγκην ὅσο τὸ δυνατόν μεγαλύτερας εἰσαγωγῆς, ἄφ' ἑτέρου οἱ πόροι μας διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν εἰσῶν πολλὴν πενιχροί. Ἡ κατάστασις θ' ἀποβῇ κρίσιμος ἀκόμη περισσότερο ὅταν τὸ ἔργον βοηθείας τῆς ΟΥΝΡΑ τεματισθῇ κατὰ τὸ τέλος τοῦ τρέχοντος ἔτους. Διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ κράτος τὴν ἀνάγκην αὐτὴν πρέπει νὰ ἐξεύρῃ τρόπον διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς εἰσαγωγῆς τῶν εἰδῶν πού εἰσάγονται κατὰ μεγάλας ποσότητας καὶ κατὰ πρῶτον λόγον τῶν τροφίμων. Ἡ ἐξασφάλισις αὐτὴ θὰ εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ διὰ τῆς παροχῆς πιστώσεων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ μετὰ ἐλάχιστον τόκον, πληρωτέον εἰς μακρὸν χρονικὸν διάστημα. Ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ἀπαιτουμένων ὕλικῶν καὶ μηχανημάτων διὰ τὴν ἀνοικοδομήσιν καὶ ἀνασυγκρότησιν τῆς χώρας ἀποτελεῖ χωριστὸν πρόβλημα.

Ἡ ἀθρόα εἰσαγωγὴ εἶναι ἡ βάσις τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς χώρας καὶ τῆς ἐπανάδοῦ εἰς ὁμαλὰς καὶ ἰσορροπημένας οἰκονομικὰς συνθῆκας. Θὰ βοηθήσῃ πρὸ παντός εἰς τὴν πτώσιν τοῦ ὕψους μας ἐπιπέδου τῶν τιμῶν τὸ ὅποιον ἔχει δημιουργήσει ἀνισότης ἰδίως εἰς τὸ εἰσόδημα τῶν διαφόρων κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν τάξεων καὶ τὸ ὅποιον, ὡς θὰ ἴδωμεν καὶ κατωτέρω παρεμ-

ποδίζει την εξαγωγή των προϊόντων μας εις τὸ ἐξωτερικόν.

Ἡ εξαγωγή των προϊόντων μας πού ἀποτελοῦνται κατὰ 30-36 ἑκατοστὰ ἀπὸ τρόφιμα καὶ ποτὰ (σταφίδες, ἔλαια, ἔλαιον, σῦκα, ὀπωρικά, ὀλνος, γλεῦκος κτλ.) καὶ κατὰ 60-65% ἀπὸ πρώτας καὶ ἡμιτεργασμένας ὕλας (καπνὸς, μεταλλεύματα, ἀκατέργαστα δέρματα μικρῶν ζώων, κολοφώνιον, σπόγγοι κτλ.) καὶ τέλος κατὰ ἓν μικρὸν ποσοστὸν (3-4%) ἀπὸ βιομηχανικά προϊόντα (ιδίως βαμβάκερά ὑφάσματα χονδρὰ) χρησιμεύει, ὡς εἰπομεν, διὰ τὴν πληρωμὴν μέρους (ἕως 65%) τῆς ἀξίας τῆς εἰσαγωγῆς. Ἀλλὰ πλὴν τοῦ σπουδαίου τούτου προορισμοῦ ἔχει καὶ ἄλλον, ἔξ ἰσοῦ ἀνδρὶ σπουδαιότερον, δηλαδὴ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς συντηρήσεως μεγάλων μαζῶν τοῦ πληθυσμοῦ μας ἀσχολουμένων μετὰ τὴν παραγωγὴν καὶ μάλιστα κατὰ τὸ σύστημα τῆς μονοκαλλιέργειας, τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν προϊόντων τούτων.

Ἡ εξαγωγή των προϊόντων μας προσοκίπτει ὅπως πάντοτε ἔξ αἰτίας τοῦ ὅτι ταῦτα πρώτον εἶναι εἶδη μετέλαστικὴν ζήτησιν δηλαδὴ δὲν εἶναι τῆς ἀμέσου ἀνάγκης διὰ τὴν συντήρησιν εἰς τὴν ζωὴν ὅπως εἶναι π.χ. ὁ ὀλνος, τὸ κρέας κτλ. καὶ δεύτερον ἔξ αἰτίας τοῦ ὅτι εἰς τὰς ξένας ἀγορὰς ὑφίστανται τὸν συναγωνισμὸν τῶν ὁμοίων προϊόντων ἄλλων χωρῶν (Τουρκίας, Βουλγαρίας, Ἰταλίας, Ἰσπανίας, Αὐστραλίας, Ἀμερικῆς-Καλλιφόρνιας κτλ.). Εἰς τὴν παρούσαν δὲ περιόδον ἰδιαιτέρως ἡ εξαγωγή των συναντᾷ δυσχερείας, διότι αἱ τιμαὶ των συνδεδεμέναι μετὰ τὸ γενικὸν ἐπίπεδον των τιμῶν ἐν Ἑλλάδι, εἶναι ὑπερβολικά. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ τοῦ γενικοῦ ἐπιπέδου των τιμῶν τὸ θεωροῦμεν ὡς τὸ σπουδαιότερον τῆς οἰκονομίας μας, διότι ἐκτὸς τῆς μεγάλης οἰκονομικῆς σημασίας, ἔχει καὶ ἔξ ἰσοῦ μεγάλην κοινωνικὴν σημασίαν. Ὅπως ἐξάγεται ἐκ των ἀνωτέρω τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον διὰ τὴν χώραν μας ἔχει

ζωτικωτάτην σημασίαν. Ἡ σημασία αὕτη ἢ μᾶλλον ἡ ἀνάγκη αὕτη ἐκδηλουμένη διὰ τῆς ἀξίας αὐτοῦ εἰς νόμισμα καὶ καταλογιζομένη κατὰ κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας δεικνύει ὅτι εἶναι διπλάσια διὰ τὴν Ἑλλάδα παρὰ διὰ πᾶσαν ἄλλην χώραν τῆς Βαλκανικῆς. Ἐκ τούτου προκύπτει μιὰ κατάστασις ἐξαρτήσεως τῆς χώρας μας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ὡς πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν, διότι ὅπωςδήποτε πρέπει πρὸς ἐπιβίωσιν μας νὰ προμηθευθῶμεν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τὰ εἶδη πού συνήθως εἰσάγουμεν καὶ τὰ ὅποια μόνον κατὰ ἓν ἑκατοστὸν δύνανται ἐπιεικῶς νὰ χαρακτηρισθῶν ὡς εἶδη πολυτελείας. Ὡς πρὸς τὴν εξαγωγὴν διότι ἂν δὲν ἐξαχθοῦν τὰ προϊόντα μας εἰς τὸ ἐξωτερικὸν εὐρεῖται μᾶζαι τοῦ λαοῦ μας περιπίπτουν εἰς ἔνδειαν μετὰ σοβαρὸν δυσμενὴ ἀντίκτυπον ἐπὶ τῆς ὅλης οἰκονομίας μας. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλης πλευρᾶς τεκμαίρεται ἡ ζωτικὴ σημασία τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου διὰ τὴν χώραν μας. Εἰς τὸ ἐνεργητικὸν σκέλος τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν τῆς πωτῆς μας χώρας ἡ εξαγωγή καλύπτει ἐκαστοτετὰ 50% περίπου ἐνῶ εἰς τὸ παθητικὸν σκέλος ἡ εἰσαγωγή καλύπτει περίπου τὰ 75% τούτου.

Ἡ ἀνωτέρω ὁμοῦ μνημονευθεῖσα ἐξάρτησις ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ τὴν εξαγωγὴν τῆς χώρας μας εἰς τὸ ἐξωτερικόν, παρουσιάζει σήμερον καὶ κάποιαν εὐνοϊκὴν πλευρὰν δεδομένου ὅτι τὰ ἐξαγόμενα προϊόντα μας ἀπεροφῶντο ἀπὸ τὰς σημερινὰς συμμάχους μας χώρας καὶ ἐκ των ἐχθρικών κρατῶν ἀπὸ τὴν Γερμανίαν, Αὐστρίαν, Ἰταλίαν ἐλάχιστα δὲ ἀπὸ τὰς Βαλκανικὰς χώρας συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Τουρκίας καὶ ἀπὸ τὴν Σοβιετικὴν Ῥωσίαν. Εἰς χεῖρας λοιπὸν των ἀγγλοσαξωνικῶν χωρῶν δηλαδὴ των Ἑνωμένων Πολιτειῶν καὶ των χωρῶν τῆς Βρετανικῆς Συμπολιτείας καθὼς καὶ των λοιπῶν συμμάχων χωρῶν (Ὁλλανδία, Βέλγιον, Νορβηγία, Βραζιλία, Σουηδία, Ἀργεντινὴ κτλ.)

ἔγκειται τὸ νὰ βοηθήσουν τὴν Ἑλλάδα ἀπορροφῶσαι τὰ προϊόντα τῆς καὶ τώρα καὶ εἰς τὸ μέλλον διὰ νὰ δυνήθῃ αὕτη εἰσπράττουσα συνάλλαγμα ἢ λαμβάνουσα εἰς ἀντάλλαγὴν ἰδικὰ των ἀπαραίτητων δι' ἡμᾶς εἶδη, νὰ ἀμβλύνῃ τὴν ἔνδειαν των ἐνδιαφερομένων τμημάτων τοῦ πληθυσμοῦ τῆς καὶ νὰ θέσῃ εἰς λειτουργίαν τὴν οἰκονομίαν τῆς. Ἀλλὰ καὶ τὴν εἰσαγωγὴν των προϊόντων μας εἰς τὴν Γερμανίαν, τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν δύναται νὰ εὐνοήσουν. Τὸ κράτος μας εὐτυχῶς κινεῖται ἤδη ἀξιόλογα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν μετὰ πολλὰ μέχρι τοῦδε ἀποτελέσματα παρ' ὅλας τὰς δυσχερείας πού ὑπάρχουν σήμερον.

Προπολεμικῶς τὰ συνήθη μέσα προαγωγῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου ἐναντί τῶν ξένων χωρῶν ἦσαν ἡ σύναψις ἐμπορικῶν συμβάσεων καὶ συμφωνιῶν διὰ των ὁποίων ἐδημιουργοῦντο εὐνοϊκαὶ συνθήκαι διὰ τὴν δασμολόγησιν καὶ τὴν μεταχείρισιν ἐν γένει των προϊόντων μας εἰς τὰς συμβατικάς χώρας εἰσαγωγῆς. Τὸ προπολεμικὸν συμβατικὸν καθεστῶς λόγῳ τοῦ πολέμου, ἡτό-

νισε ἡ δημιουργία ὁμοῦ νέου τοιούτου δὲν ὀρίμασεν ἀκόμη λόγῳ των ἀβεβαίων οἰκονομικῶν συνθηκῶν πού ἐπικρατοῦν εἰς ὅλας τὰς χώρας. Τὸ σύμπλεγμα των διεθνῶν οἰκονομικῶν σχέσεων θὰ βραδύνῃ ἀκόμη νὰ συγκροτηθῇ εἰς ἓν ὄργανον σύνολον.

Εἰδικῶς ὅσον ἀφορᾷ τὴν χώραν μας νομίζομεν ὅτι αὕτη πρέπει νὰ προσέξῃ μεταπολεμικῶς καὶ ἓνα νέον παράγοντα διὰ τὴν προαγωγὴν τοῦ ἐξωτερικοῦ μας ἐμπορίου. Πρέπει δηλαδὴ νὰ ἐνδιαφερθῇ διὰ τὰς ἐν τῷ κόσμῳ ἐγκατεσπαρμένας Ἑλληνικὰς παροικίας, νὰ τὰς ὁργανώσῃ καὶ νὰ τὰς καταστήσῃ φορεῖς τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ μας ἐμπορίου καὶ τῆς ἐμπορικῆς μας ναυτιλίας μετὰ συστηματικὴν ἀνανέωσιν ἐκαστοτε τοῦ ἐμφύχου ὕλικου ὥστε νὰ ἐξασφαλίζεταί σταθερῶς ἡ συνέχεια. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ μετανάστευσις ἐνῶ θὰ συμβάλῃ κατὰ ἓν ποσοστὸν εἰς τὴν λύσιν τοῦ δημογραφικοῦ μας προβλήματος πάντοτε ὑφισταμένου λόγῳ τῆς ζωτικότητος τῆς φυλῆς μας, μόνον πλοῦτου πηγὴ δύναται νὰ εἶναι διὰ τὴν χώραν μας.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ

Τοῦ κ. Κ. ΑΡΓΥΡΟΥ

Δύο ἔτη μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἡ βιομηχανικὴ μας παραγωγή εὐρίσκεται ἀκόμη εἰς χαμηλὰ ἐπίπεδα. Ὁ δείκτης τῆς βιομηχανικῆς ἀποδόσεως των τελευταίων μηνῶν παρουσιάζει μὲν κάποιαν αὔξισιν ἐν συγκρίσει μετὰ τὸς προηγούμενους, ἀλλ' ἡ αὐξίσις αὕτη δὲν εἶναι ἱκανοποιητικὴ. Συνεζητήσαμεν πολὺ κατὰ τὰ δύο αὐτὰ ἔτη περὶ σχεδίων γενικῆς ἀνασυγκροτήσεως καὶ περὶ μέτρων πρὸς ἀνόρθωσιν καὶ ἀνασύνταξιν τῆς βιομηχανίας, ὀλίγα ὅμως φαίνεται ὅτι ἐπράξαμεν διὰ νὰ παρουσιάζονται σήμερον πενιχρὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς βιομηχανικῆς μας δραστηριότητος.

Ἡ βελτίωσις τοῦ δείκτη τῆς βιο-

μηχανικῆς ἀποδόσεως εἶναι δυνατή. Ἀπαισιοδοξία ὡς πρὸς αὐτὸ δὲν εἶναι δικαιολογημένη. Διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἡ βελτίωσις αὕτη ἀπαιτεῖται βελβαίως ἡ λήψις σειρᾶς γενικῶν μέτρων πού θὰ ἀποβλέπουν εἰς τὴν αὔξισιν τῆς πάσης φύσεως παραγωγῆς μας, διὰ τὰ ὅποια πολλὰ ἔχουν γραφῇ καὶ ὑποδειχθῇ ἀπὸ τοὺς ἀσχολουμένους μετὰ τὸ σημερινὸν οἰκονομικὸν πρόβλημα τῆς χώρας μας. Εἰδικῶς ὅμως διὰ τὴν αὔξισιν τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς θὰ πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ἀπὸ τοὺς ἐπιδιώκοντας νὰ εὐρουν τὴν λύσιν τοῦ περιτλοῦ αὐτοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος, αἱ συνθήκαι ὑπὸ τὰς ὁποίας εὐρέθη ἡ

έλληνική βιομηχανία κατά την άπελευθέρωσιν, αὶ ἐλλείψεις καὶ αὶ ἀνάγκαι τῆς εἰς μηχανήματα, πρώτας ὕλας καὶ εἰδικευμένον προσωπικόν, καὶ τὸ σπουδαιότερον τί ἔχει γίνεαι μέχρι σήμερον διὰ τὰ συμπληρωθῶν αὐτῇ ἐλλείψεις καὶ τὰ καλυφθῶν αὐτῇ ἀνάγκαι, καὶ τί παρελείφθη τὰ γίνεαι, εἰς τρόπον ὥστε ἐκεῖνο ποῦ ἡμελήσαμεν ἕως τώρα νὰ γίνεαι τὸ ταχύτερον.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ὅποια ἀποτελοῦν στοιχεῖα χρήσιμα δι' ὅσους μελετοῦν τὴν ἀποκατάστασιν τῆς βιομηχανίας εἰς τὴν προπολεμικὴν τῆς θέσιν καθ' ἣν καὶ τὸ γενικώτερον θέμα τῆς βιομηχανικῆς ἀνασυγκροτήσεως ὑπὸ τὴν εὐρείαν ἔννοιαν ποῦ προσέλαβε τελευταίως ἡ λέξις αὕτη, δὲν εἶναι δυνατόν, ἐντός τῶν περιορισμένων ὁρίων τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ νὰ ἐξετασθῶν ἐν λεπτομερείᾳ καὶ ἐξαντλητικῶς. Οἰσιν αὖτε μόνον εἰς τὰς κυρίας τῶν θεμάτων.

Διὰ τὰ καταννηθῆ ἡ μεγάλη σημασία ποῦ ἔχει διὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ τόπου μας ἡ ἐγγύτης βιομηχανία καὶ διὰ τὴν ἀντιληπτόν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς διατὶ ἰδιαίτερος πρέπει νὰ στρέψωμεν σήμερον τὴν προσοχήν μας εἰς τὴν αὐτῇ τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ρίψωμεν σύντομον βλέμμα πρὸς τὰ ὁπίσω καὶ συγκεκριμένως εἰς δύο ἐποχάς, εἰς τὴν ἀμέσως πρὸ τοῦ πολέμου καὶ εἰς τὴν εὐθύς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν.

Εὐρισκόμεθα πρὸ τοῦ πολέμου εἰς τοιοῦτον σημῆτον βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως, τὸ ὅποιον προηγουμένως δὲν εἶχε γνωρίσει ἡ χώρα μας. Παρὰ τὴν γνώμην πολλῶν θεωρητικῶν ὅτι εἰς χώραν στερουμένην καυσίμου καὶ πολλῶν πρώτων ὑλῶν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ δημιουργηθῇ ἀξιόλογος βιομηχανία, ἡ ἄλλοτε στοιχειώδης ἑλληνικὴ βιομηχανία ἤρχισε ἀπὸ τοῦ 1923 νὰ λαμβάνει τοιαύτην ἀνάπτυξιν ὥστε νὰ καταλάβει πρωτεύουσιν θέσιν μεταξὺ τῶν πλουτοπαραγωγικῶν κλάδων τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Ἡ τοιαύτη πρόοδος τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας ὑπῆρξε μὲν ἐν μέρει ἀποτελε-

σμα τῆς φυσιολογικῆς τῆς ἐξελίξεως, ἀλλὰ κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται εἰς τὴν δημιουργίαν εὐνοϊκῶν συνθηκῶν, τῶν ὁποίων ἐπωφελήθη ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία διὰ τὰ ἀναπτύξαι τὴν δραστηριότητά τῆς ἐπὶ τοῦ βιομηχανικοῦ πεδίου. Ἡ δραστηριότης αὕτη ἐσυνεχίσθη μὲ μικρὰ διαλείμματα, ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ 1933 εἶχεν εἰσέλθει ἡ Ἑλλάς εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐκβιομηχανίσεως. Εἴχομεν παύσει νὰ εἰμεθα ὅπως ἄλλοτε ἀγροτικοεμπορικὸν μόνον κράτος, ἀπεκτησάμεν μάλιστα βιομηχανικὴν ὑπεροχὴν ἀπὸ πολλὰ γειτονικά κράτη. Ἡ ἀξία τῆς βιομηχανικῆς μας παραγωγῆς διαρκῶς αὐξάνει διὰ τὰ ἀνέλθῃ τὸ 1939 εἰς τὸ ποσὸν τῶν δεκατεσσάρων περὶ τοῦ δισεκατομμυρίου προπολεμικῶν δραχμῶν. Πολλοὶ ἐκ τῶν βιομηχανικῶν μας εἶχον ἐκτοπίσει ἐντελῶς τὰς ξένας ἱκανοποιούσας τὰς ἀνάγκας μας ἀπολύτως μὲ τὰ προϊόντα τῶν, ἄλλαι περιορίσαν διὰ τῆς αὐξανούσης παραγωγῆς τῶν τῆς εἰσαγωγῆς ὁμοειδῶν προϊόντων. Καὶ ἐξαγωγὴν ἀκόμη, ἂν καὶ εἰς περιορισμένην κλίμακα, καταρθώναμεν νὰ διενεργοῦμεν. Οὕτω ἡ ἀξία ἐξαχθέντων κατὰ τὸ 1939 ἐγγύως βιομηχανικῶν προϊόντων ἐφθασε τὸ ποσὸν τῶν ἑπτακοσίων περὶ τοῦ ἑκατομμυρίου προπολεμικῶν δραχμῶν.

Ὁ πόλεμος μὲ τὰ ἐπακόλουθά του καὶ ἡ μακρὰ κατοχὴ ἐπέδρασαν καταστρεπτικῶς ἐπὶ τῆς βιομηχανικῆς μας παραγωγῆς καὶ τὴν ἐξεμηδένισαν τελικῶς. Τὸ 1940 κατῆλθε αὕτη εἰς τὸ 70%, τὸ 1941 εἰς τὸ 35%, τὸ 1942 εἰς τὸ 20%, τὸ 1943 εἰς τὸ 15% περὶ τοῦ ἑναντί τῆς παραγωγῆς τοῦ 1939, ἐσταμάτησε δὲ σχεδὸν τελείως κατὰ τὰ μέσα τοῦ 1944, ἥτοι κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τῆς κατοχῆς. Οὕτω κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1944, ὅτε συντελέσθη ἡ ἀπελευθέρωσις, ἡ βιομηχανία σχεδὸν ἐν τῇ συνόλῳ τῆς εὐρίσκειτο ἐν ἀκίνησι.

Ἀπὸ τὴν σύντομον αὐτὴν ἀνασκόπῃς τοῦ παρελθόντος βλέπομεν ὅτι κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ἀπελευθέρωσιν ἕνας τόσον σημαντικὸς παρὰ

γῶν τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς, ὅπως ἦτο προπολεμικῶς ἡ ἐγγύτης βιομηχανία, κατέκειτο ἀδρανῆς. Διὰ τὰ ἀρχίσει καὶ πάλιν τὴν λειτουργίαν τῆς, ἔστω καὶ στοιχειωδῶς, ἦσαν ἀπαραίτητοι ὥρισμένοι προϋποθέσεις καὶ ἐπρεπε νὰ ληφθοῦν ὁρισμένα μέτρα.

Ἐν πρώτοις ἦτο ἀπαραίτητος ἡ ἐξασφάλισις τοῦ ἐφοδιασμοῦ τῆς μετὰ καυσίμων ὕλας, αὶ ὅποια σχεδὸν παντελῶς ἔλειπαν. Κατὰ δεύτερον λόγον προέβλεπε ἐπιτακτικὸς ὁ διακανονισμὸς τῶν ἡμερομισθίων ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν κατὰ κλάδους, διότι ἡ τότε ὑφιστάμενη κατάστασις ὡς πρὸς τὰ ἡμερομίσθια προεκάλεε προστριβὰς μεταξὺ ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν καὶ δὲν ἐβοήθει καθόλου εἰς τὴν ἐπιείγουσαν ἀνάγκην ἐπαναλειτουργίας τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων. Τρίτη καὶ οὐσιώδης προϋπόθεσις ἦτο ἡ τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῶν ἐπιχειρήσεων διὰ τῆς χρηματοδοτήσεως αὐτῶν. Καὶ τέλος διότι ἐξαιρουμένων τῶν βιομηχανικῶν ἐκείνων αὶ ὅποια εἶχον ἐργασθῇ ἀρκετὰ καὶ ἐκέρδιον ἐπὶ κατοχῆς καὶ ἦσαν εἰς θέσιν δι' ἰδίων χρηματικῶν μέσων νὰ θέσουν εἰς κίνησιν τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν, αὶ λοιπαί, μὴ λειτουργήσασαι ποσῶς ἡ λειτουργήσασαι κατὰ ἐλάχιστον ποσοστὸν τῆς δυναμικότητός τῶν ἐπὶ κατοχῆς, εἶχον διαθέσει τοὺς πόρους τῶν καὶ τὰ ρευστοτοίσησιν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀνάγκαν τοῦ προσωπικοῦ τῶν καὶ εἶχον πορισθῇ τὰ ἀπαιτηθέντα ποσὰ διὰ δανεισμοῦ. Καὶ τέλος ἐπρεπε νὰ ἐφοδιασθῇ ἡ βιομηχανία μὲ πρώτας ὕλας καὶ, ἐφόσον μὲν ἐπρόκειτο περὶ πρώτων ὑλῶν αὶ ὅποια ὑπῆρχον εἰς τὴν χώραν, νὰ καταβληθῇ προσπάθεια νὰ μεταφερθοῦν αὐταὶ εἰς τὰ κέντρα βιομηχανικῆς παραγωγῆς, ἐφόσον δὲ ἐπρόκειτο περὶ πρώτων ὑλῶν ἐξωτερικῆς προελεύσεως νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ ἐξωθεν εἰσαγωγή τῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν εἰσαγωγὴν καυσίμων, μεγάλη ὑπῆρξε ἡ συμβολὴ τῶν ὁργανώσεων Ἐ.μ. Ἐ.λ. ἀρχικῶς καὶ Οὐνρα κατόπιν, αὶ ὅποια ἀπὸ τῶν πρώτων μηνῶν τῆς ἀπελευθέρω-

σεως ἐφοδιάσαν τὴν βιομηχανίαν ἀνελλιπῶς μὲ ἀρκετὰς ποσότητας καυσίμων. Διὰ τὸν διακανονισμὸν νέων ἡμερομισθίων, ἐγκαίρως ἐλήφθησαν ὑπὸ τοῦ Κράτους αὶ σχετικαὶ ἀποφάσεις, ἡρθησαν δὲ οὕτω καὶ αὐτὰ τοῦ λόγου τούτου ὑφιστάμεναι δυσχέρειαι. Ὡς πρὸς τὴν χρηματοδοτήσιν τῆς βιομηχανίας, ἐπεδιώχθη ἡ διὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς παρ' αὐτῇ συσταθείσης εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς Πιστώσεων, ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτῶν αὐτῶν ἦσαν ἱκαναὶ δι' ἰδίων μέσων νὰ θεθοῦν εἰς κίνησιν, ἐξακολουθεῖ δὲ ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερον, συστηματοποιηθεῖσα ὑπὸ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ χρηματοδότησις τῆς βιομηχανίας μὲ τὸν σκοπὸν ν' ἀντιμετωπίσῃ αὐτὴ τὰς δαπάνας ἀποκαταστάσεως καὶ τὰς δαπάνας κεφαλαιῶν κινήσεων. Διὰ τὴν ἐξέυρεσιν τέλος τρόπου ἐφοδιασμοῦ τῆς βιομηχανίας μὲ πρώτας ὕλας αὐτῆς δυσχέρειαι ἀρχικῶς ὑπῆρξαν μεγάλαι. Αἱ μὲν ἐγγύτοις πρώταις ὕλαις, ἐνεκα τῆς ὑπὸ τῶν κατακτητῶν ἐξαφθάρσεως τῶν συγκοινωνιῶν μας, δὲν ἦτο εὐκόλῳ νὰ μεταφερθοῦν εἰς τοὺς τόπους τῆς κατεργασίας τῶν, διὰ δὲ τὴν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ προμήθειαν αὐτῶν αὐτῶν ἦσαν ἀκόμη μεγαλύτεραι ἐνεκα τῆς ἐλλείψεως θαλασσίων μεταφορικῶν μέσων, τῶν ὑφιστάμενων περιοριστικῶν μέτρων ἐξαγωγῆς ἀπὸ τὰς προμηθευτικὰς χώρας καὶ τῆς ἀρνήσεως τοῦ Κράτους νὰ χορηγήσῃ συνάλλαγμα εἰς ἰδιώτας δι' ἀγορὰν πρώτων ὑλῶν. Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ μὲ πολὺν βραδὺν εὐθὺς αὐταὶ δυσχέρειαι αὐταὶ ἤρχισαν νὰ παρακάμπτωνται ἰδίᾳ χάρις εἰς τὴν πολυτίμητον συνδρομὴν τῶν ὁργανώσεων Ἐ.μ. Ἐ.λ. καὶ Οὐνρα. Οὕτω ἐπετεύχθη βαθμιαίως ἡ μεταφορὰ ἐγγύτων πρώτων ὑλῶν καὶ προπαντὸς ἡ ἐξωθεν εἰσαγωγὴ σχετικῶς ἀρκετῶν ποσοτήτων πρώτων ὑλῶν, μὲ τὰς ὁποίας κατάρθωσε νὰ ἐργασθῇ κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς ἡ Ἑλληνικῆς

βιομηχανία. Πολύ αργότερον και μετά πολλούς διαταγμούς και ταλαντεύσεις και αφού εκ των πραγμάτων κατεδείχθη ότι η διά της Ουρρα εξαώθεν βοήθεια εις πρώτας ύλας δεν ήτο δυνατόν παρά να είναι περιορισμένη, ήτοι από των άρχων του τρέχοντος έτους, παρεσχέθη υπό του Κράτους εις την βιομηχανίαν η δυνατότης άποκτήσεως συναλλάγματος διά την εισαγωγήν πρώτων ύλων και άλλων εφοδίων. Η βιομηχανία έσπευσε να έπωφεληθῇ της παρασχεθείσης έλευθερίας εισαγωγής πρώτων ύλων, ικανά ποσότητες των οποίων εισήχθησαν και εισάγονται.

Άλλ' έχασαμεν έν τῷ μεταξύ χρόνον πολύτιμον και ευκαιρίας άποκτήσεως πολλών πρώτων ύλων εις χαμηλότερας τιμάς, διότι έν τῷ μεταξύ είχεν επέλθει ανατίμησης αὐτών.

Κατ' αὐτόν τόν τρόπον, μέσῳ πολλών έμποδίων ήρχισεν η επαναλειτουργία τῆς βιομηχανίας. Επρόκειτο περί άλλῃς έκκινήσεως αὐτῆς, εις την οποίαν απέβλεπε τό Κράτος, ενδιαφερόμενον κυρίως διά την άπασχόλησιν του άνέργου προσωπικοῦ και την παραγωγήν βιομηχανικῶν προϊόντων, των οποίων υπήρχε σπάνις ή παντελής έλλειψις. Κατά την πρώτην έκείνην μετά την άπελευθέρωσιν περίοδον, η οποία άλλωστε δεν έπέρασε καθόλου ήρεμος, δεν εξητάσθη οὔτε και έτέθη τό ζήτημα τῆς αναδιοργανώσεως ή άνασυγκροτήσεως τῆς βιομηχανίας μας. Καί έν τούτοις ήτο τοῦτο τό σπουδαιότερο και βασικώτερον άπ' όλα τά άφορῶντα αὐτήν ζητήματα. Δέν υπέστη η Έλληνική βιομηχανία σημαντικῶς καταστροφῆς κατά τό διάστημα του πολέμου και τῆς κατοχῆς. Μεμονωμέναι είναι αἱ περιπτώσεις πλήρους καταστροφῆς αξιολόγων εργοστασίων λόγω βομβαρδισμού από άερος ή άλλης πολεμικῆς αἰτίας, όπως επίσης ολίγαι είναι αἱ περιπτώσεις μερικῆς καταστροφῆς εργοστασίων εκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ή τῆς άφαιρέσεως ή βλάβης υπό του έχθρου μηχανημάτων παραγωγικῆς σημασίας. Άλλ'

ἄς μή αὐταπατώμεθα. Ἄν τά εργοστάσια είναι ὁρθά και αἱ μηχαναί εις την θέσιν των, αὐτό δέν σημαίνει ότι δύναται νά εργασθούν και νά άποδώσουν ὅσα απέδιδον τό 1939. Είναι πλάνη τό νά νομίζωμεν ότι από μηχανολογικῆς συγκροτήσεως είναι εις θέσιν ή βιομηχανία νά φθάσει εις τό ὕψος τῆς παραγωγῆς που είχε προπολεμικῶς. Η πολυετής άργία πολλών εργοστασίων, ή πλημμελής συντήρησις και ή κακή μεταχείρισις των μηχανημάτων κατά τό διάστημα τῆς κατοχῆς, ή έλλειψις κατὰ τό αὐτό πολυτεές διάστημα ανταλλακτικῶν και ή επί πενταετίαν και πλέον εγκατάλειψις πάσης άναδεώσεως έφθαρμένων και πεπαιωμένων μηχανημάτων έχουν συντελέσει εις τό νά έχῃ ελαττωθῇ, εις άλλους κλάδους περισσότερον και εις άλλους ὀλιγώτερον, ή παραγωγική ικανότης. Με την σπουδήν, την δедικαιολογημένην ίσως διά την ταραχώδη έκείνην εποχήν, που έπεδείξαμεν διά νά ξεκινήσει ὁπωσδήποτε ή παραγωγική μηχανή, και νά άσχοληθούν αἱ χιλιάδες των άνέργων, δέν έπροσέξαμεν εις ποίαν κατάστασιν εύρισκετο ή μηχανή αὐτή.

Και ὅμως τό πρώτον μέρος ενός οἰουδῆποτε προγράμματος ή σχεδίου βιομηχανικῆς άνασυγκροτήσεως έπρεπε νά είναι ή διαπίστωσις τῆς καταστάσεως εις την οποίαν εύρίσκετο η Έλληνική βιομηχανία και ή επαναφορά αὐτῆς εις την προπολεμικήν της κατάστασιν από άπόψεως μηχανικοῦ εξοπλισμοῦ και συνεπῶς και ικανότητος παραγωγῆς. Αἱ εις ανταλλακτικά, εξαρτήματα και μηχανήματα άνάγκαι δέν ήτο δυνατόν νά καλυφθοῦν υπό τῆς εγχωρίου μηχανουργίας. Άνάκαθεν άλλωστε λόγω τῆς μὴ αναπτύξεως παρ' ἡμῖν του μηχανουργικοῦ κλάδου, εισήγαμεν ταῦτα κυρίως εκ του εξωτερικοῦ. Με την άμετρον αἰσιοδοξίαν που μᾶς κατείχεν επί κατοχῆς και κατά την άπελευθέρωσιν, ότι οἱ σύμμαχοί μας θά άποκαταστήσουν τῆς ζημίας μας και θά μᾶς βοηθήσουν νά επανέλ-

θωμεν άμέσως εις την προπολεμικήν ζωήν, ένομίσαμεν ότι και τά ανταλλακτικά και τά μηχανήματα που είχε άνάγκη κάθε εργοστάσιον θά έπρεπε νά τά ζητήσωμεν από την άμεσον συμμαχικήν βοήθειαν. Μαζύ με τά τροφίμα και τά ένδύματα τά οποία μᾶς έφερε ή Ουρρα έφραντάσθημεν ότι θά ήτο δυνατόν νά έλθουν και τά ανταλλακτικά ή τά μηχανήματα. Η γνώμη των ὀλίγων ότι δέν έπρεπε νά άναμένωμεν τοιούτου είδους βοήθειαν άλλα μόνοι μας νά κινηθώμεν προς πᾶσαν κατεύθυνσιν διά νά εξευρῶμεν εις τῆς συμμαχικῆς χώρας τά μηχανήματα και τά ανταλλακτικά που μᾶς έχρειάζοντο δέν εἰσηκούσθη. Καί παρήλθεν οὗτω χρόνος πολὺς έως ὅτου κατανοήσωμεν την πραγματικότητα. Ἐνῶ εἴμεθα από τά πρώτα έθνη που άπληλευθερώθησαν και είχομεν τό πλεονέκτημα νά έπικοινωνώμεν με τῆς συμμάχους χώρας πριν ακόμη τελειώσει ὁ πόλεμος, με την καθυστέρησιν αὐτήν έχασαμεν ευκαιρίας αγοράς έτοιμῶν μηχανῶν, τῆς οποίας έν τῷ μεταξύ άλλαι χώραι έσπευσαν νά αγοράσουν, έχασαμεν την προτεραιότητα εις την παραγγέλαιαν και εις την σύντομον παράδοσιν και με συμφερωτέρας τότε τιμάς. Καί τό σοβαρότερον, καθυστέρησαμεν την τόσον επείγουσαν ανάγκην τῆς πληρώσεως των κενῶν του βιομηχανικοῦ μας εξοπλισμοῦ. Όταν βραδύτερον, κατα τῆς αρχῆς του 1946, τό Κράτος έλαβεν την απόφασιν νά διευκολύνῃ την εισαγωγήν μηχανῶν και ανταλλακτικῶν, παρέχον την δυνατότητα άποκτήσεως συναλλάγματος προς τόν σκοπόν αὐτόν, αἱ ευκαιρίαι δέν υπήρχον πλέον, διότι άλλοι είχαν προηγηθῇ, αἱ δέ ἰδικαί μας παραγγελίαι γίνονται μὲν δεκταί άλλα με μακρόν χρόνον παραδόσεως. Εἰς τό κεφάλαιον αὐτό τῆς άποκαταστάσεως τῆς βιομηχανίας έπεδείξαμεν άμέλειαν άσυγχώρητον, εξακολουθοῦμεν δέ και σήμερα νά μὴ άποδίδωμεν εις αὐτό την σημασίαν που πρέπει. Ἐνῶ έπιτρέπομεν νά εισάγονται παντός είδους έμπο-

ρεύματα, διαθέτοντες προς τοῦτο συνάλλαγμα, εἴμεθα πολλοί φειδωλοὶ όταν πρόκειται νά χορηγήσωμεν συνάλλαγμα διά μηχανήματα, τά οποία θά άντικαταστήσουν άλλα που εἴχοντες πλεόν και τά οποία θά παραγάγουν περισσότερα και τελειότερα προϊόντα. Ἐφ' ὅσον παραδεχόμεθα ότι μία από τῆς βασικῆς προϋποθέσεις τῆς άνασυγκροτήσεως μας είναι ή αύξησης τῆς παραγωγῆς, δέν δικαιολογεῖται τοιαύτη φειδῶ εις την άπόκτησιν των μέσων με τά οποία θά κατορθώσωμεν νά αύξήσωμεν την βιομηχανικήν παραγωγήν. Δέν χρειάζεται κανένα σύνθητον και πολύπλοκον πρόγραμμα προς τοῦτο, άλλα ένα άπλοῦν και συντηρητικόν σχέδιον τό ὅποιον θά παρέχει τά μέσα εις την βιομηχανίαν, έντός των συναλλαγματικῶν μας δυνατοτήτων, νά εφοδιασθῇ με τά μηχανήματα εκείνα που θά τῆς επιτρέψουν νά άποκτήσῃ την προπολεμικήν της ικανότητα. Προσέτι δέ, διά νά επιτύχωμεν θετικώτερα άποτελέσματα ὡς προς την ταχείαν παράδοσιν, νά επιδιώξωμεν νά έλθωμεν εις άμεσον επαφήν με τοὺς κατασκευαστάς και νά τοὺς πείσωμεν περί του έπειγόντος τῆς έκτελέσεως των παραγγελιών. Έχομεν δεδομένα που μᾶς άποδεικνύουν ότι με μίαν τοιαύτην ενεργείαν δέν θά έχομεν καθυστερήσεις παραδόσεως. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον θά κερδίσωμεν ένα μέρος χρόνου που έχασαμεν.

Κάθε περαιτέρω άναβολή εις την εφαρμογήν ενός τοιούτου σχεδίου συμπληρώσεως του βιομηχανικοῦ μας εξοπλισμοῦ τό ὅποιον, όπως είπομεν άνωτέρω, άποτελεῖ τό πρώτον μέρος παντός προγράμματος και σχεδίου βιομηχανικῆς άνασυγκροτήσεως, δύναται νά έχῃ σοβαρῶς συνεπείας διά τό μέλλον τῆς ελληνικῆς βιομηχανίας. Η βιομηχανική μας άπόδοσις σήμεραν, κατά μέσον ὄρον έν τῷ συνόλῳ τῆς μόλις ύπερβαίνει τό ἡμισυ τῆς προπολεμικῆς. Ἐνα από τά αἴτια, και σοβαρότατον μάλιστα, τῆς μειωμένης αὐτῆς άποδόσεως εἶ-

ναι ή άνικανότης τών εγκαταστάσεων, και όταν ακόμη εργάζονται πλήρως, να παράγουν όσα παρήγον πρό το 1940. Διά μερικους βιομηχανικούς κλάδους, τών οποίων ή σημερινή απόδοσις είναι πολύ χαμηλή, φθάνουσα και κάτω ακόμη το 15 % ής προπολεμικής, υπάρχουν βεβαίως ειδικοί λόγοι που τους εμπόδίζουν να αποδώσουν περισσότερα όπως π.χ. άζητησία τών προϊόντων των ή μετ'άλη έλλειψις πρώτων ύλων. Διά πολλους όμως κλάδους τών τριών μεγάλων βιομηχανικών κατηγοριών ήτοι της κλωστοϋφαντουργίας, της διατροφής και της χημικής, διά τους οποίους δεν ύφίστανται οι ειδικοί αυτοί λόγοι της έλλειψως πρώτων ύλων και της έλλειψως καταναλώσεως αλλά τουναντίον και αι πρώται ύλαι άφθονούν και μεγάλη ζήτησις τών προϊόντων των ύπάρχει, είναι καταφανής ή αδυναμία τών εγκαταστάσεων των να παράγουν περισσότερα.

Πρέπει δέ, δια να γίνη άντιληπτή ή σημαντική συμβολή τών τριών αυτών μεγάλων βιομηχανικών κατηγοριών εις την όλην βιομηχανικήν παραγωγήν μας, να τονισθί ότι ή παραγωγή των εκάλυπτε το 67% περίπου της συνολικής αξίας της βιομηχανικής παραγωγής του έτους 1939. Κατά ένα μικρόν ποσοστόν ίσως όφείλεται ή αδυναμία αυτή της μεγαλύτερας παραγωγής εις την μερικην έλλειψιν που ύπάρχει εξειδικευμένων τεχνιτών, οι οποίοι κατά την κατοχήν διέρρευσαν εις άλλα επαγγέλματα. Κατά το μεγαλύτερον όμως μέρος πρέπει να την εκλάβωμεν ως εκδήλωσιν λειτουργικών διαταραχών, τας οποίας προκαλούν ή παλαιότης τών μηχανημάτων και ή έλλειψις των καταλλήλων ανταλλακτικών. Τά επτά χρόνια που έπεράσαν από το 1940 χωρίς να ανακαινίσωμεν και να συμπληρώσωμεν τας εγκαταστάσεις είναι πολλά και δεν επιτρέπεται να γίνουν περισσότερα, από την αδράνειάν μας. Το κακόν θά χειροτερεύει με την πάροδον του χρόνου και ή απόδοσις

της βιομηχανίας εκ της αίτίας αυτής θά κατέρχεται συνεπώς αν δεν λάβωμεν σήμερα, που ίσως δεν είναι ακόμη πολύ άργά, τά μέτρα τα όποια ύπεδείξαμεν άνωτέρω. Πρέπει να σπεύσωμεν διά να προλάβωμεν την εκδήλωσιν παρακμής της 'Ελληνικής βιομηχανίας από την οποίαν κινδυνεύει να πάθει αυτή, όχι λόγω έλλειψως καταναλώσεως τών προϊόντων της ή έλλειψως του καταλλήλου εργατικού και τεχνικού προσωπικού, άλλ' από άνικανότητα τών εγκαταστάσεων της να εργασθούν και ν' αποδώσουν.

Το δεύτερον μέρος ενός προγράμματος ή σχεδίου βιομηχανικής άνασυγκροτήσεως δεν είναι τόνον άπλουν όπως το πρώτον. Άπαιτεί το uto βαθείαν και έπισταμένην μελέτην, ή όποία να συσχετίση την βιομηχανικήν άνασυγκροτήσιν με την άναδιοργάνωσιν άλλων κλάδων της έθνικής οικονομίας και με τόν άντικειμενικόν σκοπόν της όσον είναι δυνατόν πλήρους εκμεταλλεύσεως τών πλουτοπαραγωγικών μας πηγών. Αφορά δέ έργα μελλοντικά τά όποια κατ' ανάγκην θά απαιτήσουν χρόνον όχι βραχύν διά να αρχίσουν και να τελειώσουν και παραδοθούν έτοιμα προς εκμετάλλευσιν, ένφ το πρώτον μέρος, όπως εξέθεσαμεν το uto άνωτέρω, είναι έργον του παρόντος, δυνάμενον άμέσως να αρχίση και συντόμως να τελειώση, θά υποβοηθήσθ δέ την εκτέλεσιν του δευτέρου.

Με ένα τοιο utoν σχέδιον ήσυχολήθη το Κράτος άρχετο 5ς μήνας μετά την άπελευθέρωσιν αλλά όχι μεθοδικώς και άνευ συντονισμένης προσπάθειας. Ένα διάστημα μάλιστα πο 5ς ήτο επί τάπητος το ζήτημα τών Γερμανικών έπανορθώσεων, επεδιώχθη ή πραγματοποίησις του σχεδίου αυτού δι' υλικών μηχανημάτων και πλήρων έργοστασίων, τα όποια ειχομεν έλπίσει ότι θά μās παρεδίδοντο έναντι έπανορθώσεων. Με την τροπήν όμως που προσέλαβεν ή όλη υπόθεσις τών έπανορθώσεων και με την άβελαιότητα εις την οποίαν εύρέθημεν

ως προς τά είδη τά όποια τελικώς θά κατορθώσωμεν να λάβωμεν ως έπανορθώσεις και την άμφιβολίαν ένάν θά τά λάβωμεν, ή σκέψις της πραγματοποίησεως του άνωτέρου σχεδίου διά τών έπανορθώσεων δεν εγκατελείφθη μεν τελείως αλλά πάντως έχασε πολλάς από τας άρχικάς έλπίδας. Μεταγενεστέρως επανεφέρτε εις την επιφάνειαν κατά διαλλείματα διά του τύπου ή δι' ύπομνημάτων όργανισμών και ειδικών, ή συζήτησις περί του όλου σχεδίου βιομηχανικής άνασυγκροτήσεως, έως ότου εφθάσαμεν εις την όρθη λύσιν της συστάσεως του 'Οργανισμού 'Ανασυγκροτήσεως εις τόν όποιον άνετέθη ή εκπόνησις γενικού προγράμματος άνασυγκροτήσεως, περιλαμβάνοντος και την άνασυγκροτήσιν της βιομηχανίας. Από προηγουμένης συζητήσεως και μελέτας ύπάρχουν εύτυχώς πολλά στοιχεία, τά όποια θά υποβοηθήσουν τόν νεοσύστατον 'Οργανισμόν εις το δύσκολον έργον με το όποιον έπεφορτίσθη. Έκτός τών προπολεμικών μελετών και στατιστικών δεδομένων ύπάρχουν και αι πρόσφατοι αξιόλογοι μελέται του Τεχνικού 'Επιμελητηρίου και του 'Υπουργείου Δημοσίων Έργων. Η τελευταία μάλιστα τοποθετεί νομίζομεν εκεί όπου πρέπει τ' ζήτημα της άνασυγκροτήσεως, διότι συνδυάζει την ίδρυσιν βιομηχανικών εγκαταστάσεων με την εκτέλεσιν έργων έδαφουδατικής οικονομίας άφ' ενός και ύδατοηλεκτρικής ενεργείας άφ' έτέρου, προς αξιοποίησιν του ύδατινου πλούτου της χώρας μας διά παραγωγήν και διανομήν ηλεκτρικής ενεργείας και δύναται να αποτελέσει την βάση προς περαιτέρω συζήτησιν και διατύπωσιν γνωμών υπό τών ειδικών, την όποιαν απαιτεί ένα τόνσον σοβαρόν θέμα, μέχρις ότου φθάσωμεν εις τόν τελικόν καταρτισμόν του προγράμματος.

Πρόγραμμα τόνσον εύρείας εκτάσεως που κατ' ανάγκην, όπως είπομεν, θά χρειασθί άρχετόν χρόνον έως ότου τελικώς καταρτισθί, θά απαιτήση ακόμη περισσότερον χρόνον διά

να εκτελεσθί έστω και μερικώς. Προϋπόθεσις διά την εκτέλεσιν και έφαρμογήν του είναι ότι ό παράγων της ιδιωτικής πρωτοβουλίας θά άποτελέσει βασικήν άρχήν όσον άφορά την εκτέλεσιν τών αναγκαίων έργων, την ίδρυσιν και την εκμετάλλευσιν τών βιομηχανιών αι όποια θά στηρίζωνται επ' αυτού. Τά κεφάλαια τά όποια θά απαιτηθούν προς το uto θά άνέλθουν εις εξαιρετικώς σεβαστά ποσά, υπό τας σημερινάς δέ συνθήκας δεν είναι ούτε θά είναι επί μακρόν ακόμη χρόνον εις θέσιν να τά διαθέσθ ή 'Ελληνική οικονομία. Χωρίς έννα κεφάλαια το πρόγραμμα θά παραινή άνεκτέλεστον. Η θέσις της χώρας μας από γεωγραφικής άπόψεως είναι εύνοική διά την εγκασιόστασιν πολλών νέων βιομηχανιών και διά την άνάπτυσιν τών ύπαρχουσών, άπεδείχθημεν δ' έξ άλλου, με την εξέλιξιν και την πρόοδον που είχε σημειώσει πρό του πολέμου ή 'Ελληνική βιομηχανία, ότι και την θέλησιν και την ικανότητα έχομεν διά να προχωρήσωμεν περαιτέρω εις το στάδιον της εκβιομηχανίσεως. Από ήμās επομένως έξαρτάται κατά μέγα μέρος να δημιουργήσωμεν εις την χώραν μας όμαλās συνθήκας που, μόνον αταί, θά κάμουν το ξένον κεφάλαιον να ένδιαφερθί επιχειρηματικώς διά την εκτέλεσιν έργων παραγωγικών.

Έν τ'ω μεταξύ όμως και έως ότου έλθη ή ώρα της εκτέλεσεως τών μεγάλων έργων, έχομεν υποχρέωσιν να στηρίξωμεν διά τών ιδίων μας δυνάμεων την ύφισταμένην 'Ελληνικήν βιομηχανίαν, ή όποία κλονίζεται σήμερα, να την εφοδιάσωμεν με νεώτερα και τελειότερα μηχανήματα και να την βοηθήσωμεν να επανακτήση την θέσιν την όποιαν κατείχε προπολεμικώς εις την οικονομικήν ζωην του τόπου ως σημαντικός συντελεστής αυτής, διότι αυτή θά αποτελέσει το φυτώριον τών στελεχών του μέλλοντος και την βάση από την όποιαν θά ξεκινήσωμεν διά την πραγματοποίησιν εύρύτερων βιομηχανικών σχεδίων.

Τὰ Παράξενα τῆς 'Υγείας

Η ΠΡΩΤΗ μυσία ἀμοιβῆς γιατροῦ βρέθηκε γραμμένη σ' ἓνα βράχο μαζὺ μὲ τοὺς ἄλλους Νόμους τοῦ Βασιλιᾶ Χαμουραμπι τῆς Βαβυλώνας, πού ἔζησε τὸ 2000 π.Χ. Ἕνας γιατρός ζητοῦσε 2-10 «σέκελ» (ἐβραϊκὰ νομίσματα) γιὰ νὰ γιατρέψει ἓνα ἀπόστημα ἢ ἓνα σπάσιμο (σημειώστε πὼς τὸ ἐτήσιο νοίκι ἑνὸς σπιτιοῦ εἶταν 5 σέκελ). Τὸ ποσό αὐτὸ κανονι-

ζοῦσαν ἀνάλογα μὲ τὴν περιουσία τοῦ ἀρρώστου. Ἄν' ἡ θεραπεία δὲν πετύχαινε, τότε ὁ γιατρός, ὄχι μόνον δὲν ἔπαιρνε τὴν ἀμοιβή του, ἀλλὰ πλήρωνε καὶ ἀποζημίωση.

ΣΕ ΜΙΑ φιλανθρωπικὴ ἀγορὰ στὸ Λὸς Ἀντζελες ὁργανώθηκε μιὰ φορὰ ἓνα λαχεῖο γιὰ τὴν ἐνίσχυση ἑνὸς νοσοκομείου καὶ ὁ πρῶτος τοῦ λαχνὸς κέρδιζε... μιὰ ἐγχείρηση δωρεάν.

ΩΣ ΠΡΙΝ ἀπὸ λίγα χρόνια νομίζαμε πὼς ἡ σκοληκοειδίτις εἶταν κάτι ἀπὸ τὸ ὅποιο οἱ ἄνθρωποι ὑποφέρανε μόνον τώρα τελευταῖα καὶ πὼς αἰτία του εἶταν οἱ διαφορετικὲς συνθηκὲς ζωῆς. Τὸ πρῶτο κρούσμα στὴν Εὐρώπῃ εἶταν τοῦ 1759. Ὡστόσο ἓνας Ἀγγλος γιατρός μελετώντας Αἰγυπτιακὲς μούμιες βρῆκε πὼς ἡ κόρη ἑνὸς Φαραὼ ὑπέφερε ἀπὸ σκοληκοειδίτιδα.

ΤΟ 16ο ΑἰΩΝΑ, ὁ μεγάλος Βέλγος ἀνατόμος Βεσάλιος θέλοντας νὰ συγράψει μιὰ ἀνατομία τοῦ ἀνθρώπου, εἶταν ἀναγκασμένος νὰ ἐπισκέπτεται τοὺς κρεμασμένους καταδίκους τὴ νύχτα γιὰ μελέτη καὶ παρατηρήσεις. Κάποτε τὸν κατηγόρησαν πὼς εἶχε ἀνοίξει τὸ πτώμα ἑνὸς Ἰσπανοῦ πρὶν ξεπυρρῆσει. Αὐτὸ δὲν ἀποδείχτηκε, ἀλλὰ ὁ Βεσάλιος γιὰ νὰ γλυτώσει ἀπὸ τὴν ἱερὰ ἐξέταση ἀναγκάστηκε νὰ πάει στὴν Ἱερουσαλὴμ γιὰ προσκύνημα. Στὸ γυρισμὸ τὸ πλοῖο βούλιαξε ἔξω ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο καὶ ὁ Βεσάλιος πέθανε ἐκεῖ ἀπὸ φτώχεια.

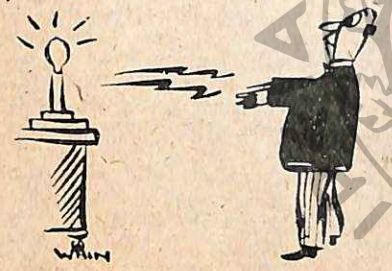

ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ἑνὸς Οὐγγρικοῦ Πανεπιστημίου βρῆκαν πὼς ἡ ἀνώτερη μόρφωση κάνει κακὸ στὰ πόδια. Ὑστερα ἀπὸ ἑνὸς χρόνου φοίτηση οἱ 135 ἀπὸ τοὺς 265 φοιτητὲς εἶχαν πάθει πλατυποδία.

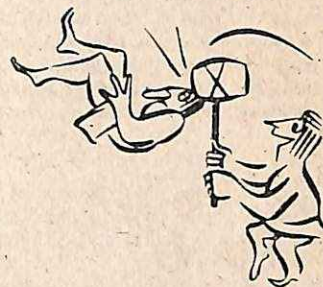
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ Κέρις τοῦ Λονδίνου ὅλοι οἱ ἄντρες εἶταν γιατροὶ στὴν περίοδο 1703-1927. Τὸ ρεκόρ ὅμως τὸ ἔχει ἡ οἰκογένεια τοῦ γιατροῦ Γκὺ Κίνερ ἀπὸ τὸ Ἔλδαμ πού ἐπὶ 274 χρόνια βγάζει ὅλο γιατροὺς.

Η ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΗ μυσία μετάγγισης αἵματος γίνεται ἀπὸ τὸν Ἀνδρέα Λιμπάβιους στὰ 1615. Ἴσως ὅμως νὰ εἶχε ἐφαρμοστῇ πολὺ νωρίτερα, γιατί ἡ ἱστορία τοῦ συστήματος αὐτοῦ συγχέεται μὲ τὴ συνήθεια νὰ πίνουν αἷμα γιὰ δυναμωτικό.

ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ σῶμα περιέχει ἀρκετὸ ἠλεκτρισμὸ γιὰ νὰ ἀνάψει μιὰ λάμπα 25 κηρίων γιὰ ἀρκετὰ λεπτά. Μέσα σὲ μιὰ ὥρα χάνεται τόση θερμότητα ὅση χρειάζεται γιὰ νὰ βράσει μιὰ ὀκτὰ νερό. Τὸ πολὺ μικρὸ παιδί ἔχει 270 κόκκαλα. Ὁ μεγάλος μόνον 206 γιατί μερικὰ ἐνώθηκαν. Ὅταν ἡ καρδιά δουλέψει 70 χρόνια τότε ἔχει συντελέσει στὴν κυκλοφορία 135 ἑκατ. κιλῶν αἵματος μέσα ἀπὸ τὶς φλέβες. Ἕνας ὕγιης ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ ζήσει 20-30 μέρες χωρὶς τροφή. Τὰ 90% περίπου τοῦ αἵματος καὶ τὰ 50% τῶν ὁστέων μας ἀποτελοῦνται ἀπὸ νερό.

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ τρόποι ἀναισθησίας εἶταν: χτύπημα τοῦ ἀρρώστου στὸ κεφάλι ὥσπου νὰ χάσει τὶς αἰσθήσεις του (κυρίως στοὺς ἀρχαίους Αἰγυπτίους): παράλυση τῶν ἄκρων μὲ σιδικοὺς κοχλῆς (στὸ Μεσαίωνα): ὕπνωτισμός, καὶ οἰνοπνευματώδη.

ΚΑΘΕ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ἔχει δέκα καὶ ὄχι πέντε αἰσθήσεις. Μπορεῖ νὰ βλέπει, νὰ ἀκούει, νὰ γεύεται, νὰ αἰσθάνεται, νὰ μυρίζει, νὰ διακρίνει ζεστὸ καὶ κρύο, νὰ νοιώθει τὴν κίνηση καὶ τὴ θέση τοῦ σώματος, τὴν ἰσορροπία τοῦ κεφαλοῦ, νὰ καταλαβαίνει τὸν πόνο στὸ δέσμα του, τοὺς μύς καὶ τὶς φλέβες καὶ νὰ νοιώθει ἀντιδράσεις τῶν ἐσωτερικῶν ὁργάνων. Καμιά φορὰ σὰν αἰσθήσεις θεωροῦνται καὶ ἡ ψίνα καὶ ἡ δίψα.

ΣΤΟΝ 17ο ΑἰΩΝΑ ὁ Σιρ Κένελ Ντέγκμπυ ἀνακάλυψε ἓνα φάρμακο πού λεγόταν «συμπληρωτικὴ σκόνη» καὶ τὸ χρησιμοποιοῦσαν γιὰ νὰ γιατροῦνουν τίς πληγές. Ἡ σκόνη αὐτὴ δὲν ἐμπαινε πάνω στὴν πληγὴ ἀλλὰ στὸ ἐργαλεῖο ἢ στὸ δόλο πού εἶχε προεξηρήσει τὴν πληγὴ! Τὸ φάρμακο αὐτὸ εἶχε μεγαλύτερη ἀποτελεσματικότητα ἀπὸ ἄλλα πού ἐμπαιναν ἐπάνω στὴν πληγὴ γιατί ἔτσι, λέει, ἡ πληγὴ ἐκλείει σχεδὸν πάντα μόνη της ἐνῶ μὲ ἄλλα φάρμακα καὶ συστήματα ἡ μόλυνση εἶταν ἀναπόφευκτη.

Τὰ Ἑργατικά Συμβούλια τῆς Μ. Βρεταννίας

Τοῦ MARK ABRAMS

Ἀκολουθώντας τὴ συνήθεια μας νὰ δημοσιεύουμε ἄρθρα ποὺ ἀναλύουν τεχνικὰ ἢ ἄλλα προβλήματα τῆς κοινωνικο-οικονομικῆς ζωῆς, δώσαμε στὴν «Ἐκλογὴ» Ὁκτωβρίου τὸ ἄρθρο «Δημοκρατικὴ Διοίκηση στὰ Ἑργοστάσια». Σήμερα δημοσιεύουμε ἕνα ἄλλο ἐνδιαφέρον ἄρθρο γιὰ τὰ Ἑργατικά Συμβούλια ποὺ λειτουργοῦν στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ. Τὰ Ἑργατικά αὐτὰ Συμβούλια ἀποτελοῦν ἕνα σημαντικό συνδιαλλακτικὸ βῆμα ἀνάμεσα στὴν κρατικὴ καὶ τὴν ἰδιωτικὴ ἐπιχείρηση.

I

Πρὶν ἀπὸ δέκα μόλις χρόνια οἱ συζητήσεις γιὰ τὴ θέση τῆς βιομηχανίας σ' ἕνα κράτος περιορίζονταν, σχεδὸν ἀποκλειστικά, στὴν ὁρολογία ποὺ διέπει τὰ δύο ἀντίθετα ἄκρα—τὸν ἀτομικὸ ἔλεγχο καὶ τὴν ἐθνικοποίηση. Σήμερα δμως ἀναφάνηκε μιὰ τρίτη δυνατότητα. Μὲ τὰ Ἑργατικά Συμβούλια ἡ σημερινὴ Βρεταννικὴ Κυβέρνηση βάζει τὰ θεμέλια γιὰ τὴ «σοσιαλιστικὴ ἀτομικὴ πρωτοβουλία». Σκοπὸς τῶν Συμβουλίων αὐτῶν εἶναι νὰ ἀναπτυχθεῖ ἡ ἀποδοτικότητα τῆς ἰδιωτικῆς βιομηχανίας γιὰ τὸ συμφέρον ὁλόκληρου τοῦ ἔθνους.

Τὸ φυλλάδιο «Ἄς ἀντιμετωπίσουμε τὸ μέλλον», ποὺ κυκλοφόρησε τὸ Μάιο τοῦ 1945 σὰν ἐκθεσὴ τῆς πολιτικῆς τοῦ Ἑργατικοῦ Κόμματος καὶ τῶν ἀρχῶν μὲ τὶς διποθεῖς θὰ κατέβαινε στὸν ἐκλογικὸ ἀγῶνα, εἶταν τὸ προμηνύμα αὐτῆς τῆς ἐξέλιξης. Στὸ ἔγγραφο αὐτὸ ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἑργατικοῦ Κόμματος καθόριζε τὶς βιομηχανίες ποὺ γιὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο λόγο σκόπευε νὰ ἐθνικοποιήσει ὅταν θὰ ἐρχόταν στὴν ἀρχὴ—ὅπως τὸ κάρβουνο, τοὺς σιδηροδρόμους, τὸ γκάζι, τὸν ἠλεκτρισμὸ, τὴν

πολιτικὴ ἀεροπορία κ. ἄ. Ἐξέταξε ὥστόσο καὶ τὴ γενικὴ κατάσταση τῆς Βρεταννικῆς βιομηχανίας καὶ τότε νίξε ὅτι πολλὲς Βρεταννικὲς βιομηχανίες δὲν ἐπέτυχαν τὴ βαθμιαία ἀύξηση τῆς παραγωγῆς ποὺ σημειώθηκε σὲ ἄλλες χώρες. Ὑποστήριξε ὅτι τὸ κοινὸ συμφέρον ἐπιβάλλει τὴν ἐξασφάλιση τῆς καλῆς καὶ ἀποδοτικῆς λειτουργίας γενικὰ ὅλων τῶν βιομηχανιῶν τῆς χώρας—κρατικῶν καὶ ἰδιωτικῶν—ὅτι ἡ ἀνεπάρκεια πολλῶν Βρεταννικῶν βιομηχανιῶν εἶναι καταφανέστατη καὶ ὅτι σὲ διποτεῖς εἶταν πρόσφορη ἡ ἐθνικοποίησις, τὸ κράτος ἔχει τὴν ὑποχρέωση νὰ

ἐξασφαλίσει τὴν αὐξηση τῆς ἀποδοτικότητος στὸ ἀνώτατο δυνατό ἐπίπεδο, ἔστω καὶ ἂν εἶταν ἰδιωτικὴς. Μὲ δύο λόγια τὸ ἔγγραφο δεχόταν τὴν ἀποψη ὅτι προϋπόθεση ἑνὸς ἀνώτερου ἐπιπέδου ζωῆς εἶταν ὅχι μόνον ἡ ἴση διανομὴ τοῦ ἐθνικοῦ εισοδήματος ἀλλὰ καὶ ἡ βελτίωση τῆς ἀποδοτικότητος τῆς παραγωγῆς.

Ὑποστήριξε ἀκόμη ὅτι ἡ ἐξάρτηση αὐτὴ ἀπὸ τὴ βελτιωμένη ἀποδοτικότητά εἶταν ἐξαιρετικὰ ἐπείγουσα στὴν περίπτωσις τῆς Ἀγγλίας, γιὰ τὴν ἡ

ΣΕΡ ΣΤΑΦΟΡΝΤ ΚΡΙΠΣ

ρα αὐτὴ συντηρεῖται ἀπὸ τὶς ἐξαγωγές καὶ τὶς πωλήσεις στὴν παγκόσμια ἀγορὰ ἐνὸς μεγάλου ποσοστοῦ τῶν βιομηχανικῶν τῆς προϊόντων, ἐξασφαλίζοντας ἔτσι τὶς πρώτες ὕλες ποὺ στερεῖται—βαμβάκι, καουτσούκ, πετρέλαιο, ὕλη, χαλκὸ, μολύβι, μαλλί, σάρι, κ.τ.λ.—ὕλες ἀπαραίτητες γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν πυκνοκατοικημένων ἀστικῶν τῆς κέντρων. Τὸ φυλλάδιο δὴλων:

«Πρέπει κάθε βιομηχανία νὰ ὑπαχθεῖ στὸ κριτήριο τῆς ἐθνικῆς ἐξυπηρέτησης. Ἄν προσφέρει ὑπηρεσίες στὸ ἔθνος, πᾶσι καλὰ. Ἄν δὲν λειτουργεῖ καλὰ, ἂν ὑστερεῖ στὴ δουλειά της, τὸ ἔθνος πρέπει νὰ φροντίσει νὰ διορθωθοῦν τὰ πράγματα. Μ' ὅλο ποὺ ἡ σκοπιμότητα αὐτῶν τῶν προτάσεων φαίνεται ἀναμφισβήτητη, οἱ προπολεμικὲς κυβερνήσεις τῆς Μ. Βρεταννίας τὶς εἶχαν βάλει στὸ περιθώριο. Ἀποτέλεσμα εἶταν ἡ κατὰπτωσις, ἡ σύγχισις καὶ ἡ παρακμὴ ποὺ ἀπλώθηκε σὲ εὐρύτητα πεδία τῆς Βρεταννικῆς βιομηχανίας... Ὑπάρχουν βασικὲς βιομηχανίες ὥριμες νὰ περιέλθουν στὴν κυριότητα τοῦ δημοσίου. Ὑπάρχουν ἄλλες ποὺ δὲν εἶναι ἀκόμη ὥριμες γιὰ κρατικοποίηση. Ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτὲς ἀκόμη πρέπει νὰ ζητήσουμε μὲ τὴ βοήθεια ἑνὸς ἐποικοδομητικοῦ ἐλέγχου, νὰ ἐργασθοῦν γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ ἔθνους».

Ἡ νέα Κυβέρνησις ποὺ βγήκε ἀπὸ τὶς ἐκλογές τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1945, ἐκίνησε ἀμέσως γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ αὐτοῦ τοῦ προγράμματος. Τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1945 ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ἑργασίας, Σερ Στάφορντ Κρίπς, δὴλων πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς βαμβάκοβιομηχανίας στὸ Μάντσεστερ ὅτι: σχεδίαζε νὰ ἱδρύσει μιὰ τριμερῆ «Ἐπιτροπὴ Ἑργασίας» γιὰ νὰ ἐτοιμάσει σχέδια γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωση τῆς βαμβάκοβιομηχανίας. Ἡ Ἐπιτροπὴ θὰ εἶχε δεκατρία μέλη—ἕναν ἀνεξάρτητο πρόεδρο, τέσσερις ἀντιπροσώπους τῶν ἐργοδοτῶν, τέσσερις τῶν ἐργατῶν καὶ τέσ-

σερις τρίτους: ἕνα μηχανικὸ, ἕναν ἐπιστήμονα, ἕναν οικονομολόγο καὶ ἕναν ἐμπειρογνώμονα τῆς παραγωγῆς. Ἀκόμα ἀποσαφήνισε ὅτι βασικὸ μέλημα τῆς Ἐπιτροπῆς θὰ εἶταν νὰ ὑποβάλλει στὴν Κυβέρνησις προτάσεις γιὰ τὴν αὐξηση τῆς ἀπόδοσης τῆς βιομηχανίας. Καθορίζονταν ρητὰ ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἐθνικοποίησης τῆς βιομηχανίας δὲν συμπεριλαμβανόταν στὶς ἐρευνες τῆς ἐπιτροπῆς.

Ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς γενικῆς οικονομικῆς κατάστασης τῆς Μ. Βρεταννίας εἶναι εὐκόλο νὰ καταλάβει κανεὶς γιὰτὶ προτιμήθηκε τὸ βαμβάκι σὰν πρῶτο πεδίο ἐρευνας. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς βαμβάκοβιομηχανίας στὴν Ἀγγλία ταυτίζεται, ἱστορικὰ, μὲ τὴ βιομηχανικὴ ἐπανάστασις αὐτῆς τῆς χώρας. Εἶταν ἡ βάση τοῦ παγκόσμιου ἐμπορίου καὶ τῆς δυνάμεως τῆς τοῦ 19ο αἰῶνα. Εἶταν ἡ πρώτη ἐργοστασιακὴ βιομηχανία, καὶ αὕτη πρώτη χρησιμοποίησε σὲ μεγάλη κλίμακα τὸν ἀτμὸ σὰν κινητήρια δύναμη. Ἡ πρώτη τῆς ὕλη, τὸ βαμβάκι, προσερχόταν στὸ σὺνολό τῆς ἀπὸ τὸ ἔξωτερικόν. Ἐτσι οἱ στατιστικὲς τῶν εἰσαγωγῶν ἀκατέργαστου ὕλικου γι' αὐτὴν, μᾶς δίνουν ἕνα θαυμάσιον μέτρο τῆς φυσικῆς τῆς ἀνάπτυξης. Στὰ 1800-1804 ὁ ἐτήσιος μέσος ὅρος τῶν εἰσαγωγῶν εἶταν 25.407.200 χλγρ. Στὰ 1910-1913 ἔφτασε τὰ 907.400.000 χλγρ.—36 φορές ἐπάνω. Στὰ 1911 ἡ βιομηχανία χρησιμοποιοῦσε πάνω ἀπὸ 600.000 ἄντρες καὶ γυναῖκες· οἱ ἐξαγωγές της ἔφταναν σὲ τρία τέταρτα περίπου τῆς συνολικῆς παραγωγῆς, καὶ στὸ ἕνα τέταρτο ὁλόκληρου τοῦ Βρεταννικοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου.

Ἀλλὰ στὴν περίοδο τοῦ μεσοπολέμου ἡ μεγάλῃ αὐτὴ βιομηχανία, τὸ στήριγμα τοῦ Βρεταννικοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου, δέχτηκε ἐπανεπιλημένα πλήγματα. Τὸ 1924, ἡ βαμβάκοβιομηχανία ἀπασχολοῦσε 570.000 ἐργάτες. Τὸ 1938 ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς εἶχε πέσει στὶς 490.000 καὶ τὶς περισσότερες χρονιές, μετὰ τὸ 1929, ἕνα 20% τοὐλάχιστον ἀπ' αὐτοὺς, ἔμενε χωρὶς δουλειά. Τὸ 1938 οἱ ἐξαγωγές σὲ βαμβάκι ἀπὸ

τελούσαν μόνο τα 15% του Βρεταννικού εξαγωγικού εμπορίου.

Στόν πόλεμο ή Βρεταννική κυβέρνηση έστειλε μίαν αποστολή ειδικών στις Ήνωμένες Πολιτείες, για να μελετήσας την Αμερικανική βαμβακοβιομηχανία ή αποστολή διαπίστωσε ότι σε όλους σχεδόν τούς κλάδους, ή Βρεταννική παραγωγή, με βάση την ώριαία ανδρική απόδοση, βρισκόταν πολύ χαμηλότερα από την Αμερικανική. Δέν είταν λοιπόν καθόλου δύσκολη ή εκλογή της βιομηχανίας αυτής σάν απαρχή της δραστηριότητας ενός Έργατικού κόμματος.

Μία μέρα μετά τη δήλωσή του ότι ή Κυβέρνηση είχε την πρόθεση να εγκαθιδρύσει ένα Έργατικό Συμβούλιο για τη βαμβακοβιομηχανία, ο σέρ Στάφορντ Κρίππς, σε μία συνέλευση αντιπροσώπων των Έργατικών Συνδικάτων στο Λάνκασαϊρ, ανέπτυξε τις γενικές γραμμές των κυβερνητικών σχεδίων για την αναδιοργάνωση της Βρεταννικής βιομηχανίας. Ο αντικειμενικός σκοπός είταν «να φτάσει ή παραγωγή τόσο για τις εξαγωγές όσο και για τις εσωτερικές ανάγκες, στο ανώτερο δυνατό όριο και συγχρόνως να εξασφαλιστούν οι καλύτερες δυνατός συνθήκες διαβίωσης για τούς παραγωγούς».

«Βρεθήκαμε με μίαν οικονομία είπε πού δέν έχει προσαρμοσθή στις ειρηνικές μας ανάγκες. Υπάρχει γενική έλλειψη αγαθών για την ικανοποίηση των αναγκών των πολιτών στο εσωτερικό, και δέν είμαστε σε θέση να πραγματοποιήσουμε τις εξαγωγές πού τόσο χρειάζεται ο κόσμος όλος, και πού χωρίς αυτές είναι αδύνατο να φέρουμε τα τρόφιμα και τις πρώτες ύλες, πράγματα τόσο ζωτικά για την ύπαρξή μας.... Θ' αντιμετώπισουμε με τρόπο οδαιοατικό την παραγωγή πού θα μίνει, για την ώρα, στις ιδιωτικές βιομηχανίες. Χρόνια και χρόνια οι βιομήχανοι είχαν την προκατάληψη ότι ή ιδιωτική

επιχείρηση πρέπει να έχει απόλυτη ελευθερία κινήσεων ως τη στιγμή πού αυτή ή ίδια θα καλέσει την Κυβέρνηση να την βοηθήσει. Η μέθοδος αυτή μπορεί να είταν αποτελεσματική στην τελευταία περίοδο του περασμένου αιώνα, αλλά τα γεγονότα του αιώνα μας έχουν αποδείξει με τό παραπάνω την ανεπάρκειά της. Τό αποτέλεσμα της αντίληψης αυτής είταν—ακόμα πριν από τόν πόλεμο—να μείνουν πολλές από τις βιομηχανίες μας απελπιστικά πίσω από τούς ανταγωνιστές τους του εξωτερικού. Η κατάσταση αυτή χειροτέρεψε σταθερά στα έξι χρόνια του πολέμου. Η μόνιμη αυτή ανεπάρκεια έχει τόν αντίκτυπο της σε όλο τό έθνος και ιδιαίτερα στους εργάτες. Με τόν όρο ότι οι βιομηχανίες θα πάρουν μόνες τους όλα τα αναγκαία μέτρα για την αναδιοργάνωσή τους, θα τις βοηθήσουμε στον άγώνα τους να φτάσουν, στην πραγματική επάρκεια—μιά επάρκεια πού θα περικλείει όλα: κτίρια, μηχανήματα, ώρες εργασίας, μισθούς και ανέσεις πού θα δώσουν στους εργάτες τις καλύτερες προβέσεις για να επιτύχουν—με την ελάχιστη δυνατή σπατάλη δυναμειών—τόν ανώτατο βαθμό παραγωγής μέσα σε όρισμένο χρονικό διάστημα. Νά τί σημαίνει πραγματική επάρκεια. Για να φτάσουμε σ' αυτήν πρέπει να διαθέτουμε, διαλεχτό, καλά καταρτισμένο και τέλεια ειδικευμένο διοικητικό προσωπικό στα εργοστάσια. Επιθυμούμε να αντιμετώπισουμε όλα αυτά τα προβλήματα με βάση έναν τριμερή συνεταιρισμό—εργοδοτών, εργατών, και κράτους. Στο συνεταιρισμό αυτό, τό Κράτος θα έχει την υποχρέωση να υπογραμμίζει συνεχώς τό εθνικό συμφέρον περισσότερο από τό πατριαστικό και τις ανάγκες τού καταναλωτή περισσότερο από τού παραγωγού. Προτείνουμε επομένως, να εγκαθιδρυθούν Έργατικά Συμβούλια για τις διάφο-

ρες βιομηχανίες, πού αφού επιθεωρήσουν τό όλικό, θα καταστρώσουν σχέδια. Ο καθορισμός της προτεραιότητας, θα εξαρτηθεί από τό πόσο επείγουσα θα είναι ή εφαρμογή τού κάθε σχεδίου. Κάθε συμβούλιο θα αποτελείται από τρεις ισάριθμες αντιπροσωπείες: των εργοδοτών, των Έργατικών Συνδικάτων και τού γενικού συμφέροντος. Οι πρώτες δύο αντιπροσωπείες θα εκλεγούν από ένα κατάλογο υποψηφίων πού θα υποβάλουν οι οργανώσεις των εργοδοτών και των Έργατικών Συνδικάτων, και ή τρίτη, όπως και ο πρόεδρος, θα εκλεγεί από μένα. Όταν τό Υπουργείο μου πάρει και μελετήσει τις εκθέσεις των Συμβουλίων, τό επόμενο βήμα θα είναι να καθορισθεί τό ελάχιστο όριο των απαιτήσεων πού επιβάλλει τό εθνικό συμφέρον στη βιομηχανία. Έργο των αντιπροσωπειών θα είναι να κοιτάζουν πώς θα ανταποκριθούν στις απαιτήσεις αυτές. Για τό σκοπό αυτό θα πρέπει να διαθέτουμε ένα μόνιμο και αναλλοίωτο σώμα, όπως είναι τα Έργατικά Συμβούλια, πού ή σταθερή απασχόλησή του θα είναι να κάνει έισηγίες στην Κυβέρνηση σχετικά με τις ανάγκες της βιομηχανίας και τις τυχόν επεμβάσεις πού θα χρειάζονται για να εξασφαλιστεί ή εφαρμογή τού σχεδίου. Σε τίποτα δέν ώφελει ν' αποφασιστεί ένα σχέδιο, αν τό σχέδιο αυτό δέν εφαρμόζεται ή τορπιλλίζεται από μίαν άτιθαση ή δυστροπή μειονότητα. Αλλά οποιαδήποτε και αν είναι τα μέτρα έλέγχου και εξαναγκασμού πού θα κριθούν απαραίτητα, ή εφαρμογή τους, πρέπει να άφασθεί στο Κράτος για να τα επιβλέπει ή Βουλή. Δέν πρέπει να μείνουν τα μέτρα αυτά στα χέρια της ίδιας της βιομηχανίας, γιατί αυτή θα είχε την τάση να ενδιαφέρεται περισσότερο για τό δικό της συμφέρον παρά για τό συμφέρον τού έθνους.»

Ο λόγος αυτός όταν έκφωνήθηκε δέν έκίνησε ένδιαφέρον ανάλογο με τη σπουδαιότητά του. Αλλά στις 15 Οκτωβρίου 1945, ο σέρ Στάφορντ Κρίππς είταν σε θέση να αναγγείλει στη Βουλή των Κοινοτήτων ότι είχε συμπληρωθή τό έργο της εγκαθίδρυσης Έργατικών Συμβουλίων για τις πέντε σπουδαιότερες βιομηχανίες:

Βάμβακος
Κραυνοργίας
Καλλωών και Ασποροούχων
Επιπλοποιίας
Υποδηματοποιίας

Και τα πέντε συμβούλια θα είχαν τούς ίδιους άρχιθός σκοπούς: Νά μελετούν και να έρευνούν διάφορα σχέδια και προτάσεις για να βελτιωθεί ή οργάνωση, οι μέθοδοι παραγωγής, κατανοής και λειτουργίας, και να έισηγούνται διάφορα μέτρα, με γνώμονα τό εθνικό πάντοτε συμφέρον, ώστε να ένισχυθεί ή βιομηχανία, και να σταθεροποιηθεί και να αντιμετωπίσει καλύτερα τόν ανταγωνισμό στο εσωτερικό και στο εξωτερικό. Ο Υπουργός πρόσθεσε ότι από τις έρευνες των Έργατικών Συμβουλίων θ' αποκλειόταν έντελώς ένα θέμα: «Τα ζητήματα πού αναφέρονται στις σχέσεις εργοδοτών και εργατών και πού αντιμετωπίζονται από τις Ένώσεις των εργοδοτών και τα Έργατικά Συνδικάτα, πρέπει να θεωρηθούν ότι εγαίνουν από τό πεδίο των έρευνών των Έργατικών Συμβουλίων».

Κανένας από τούς πέντε προέδρους δέν είχε πολιτικές σχέσεις με τό Έργατικό Κόμμα—ο σέρ Τζώρτζ Σούστερ, πρόεδρος τού Έργατικού Συμβουλίου βάμβακος, είχε κατέσει στις εκλογές τού 1945 σάν φιλελεύθερος και είχε ήττηθή από τόν Έργατικό αντίπαλό του. Και τα «ανεξάρτητα» μέλη (δηλ. αυτοί πού δέν είχαν αναδειχτή ούτε από τα Έργατικά Συνδικάτα ούτε από τούς εργοδότες) είταν, σχεδόν όλοι, οικονομολόγοι, μηχανικοί και επιστήμονες.

Τα πέντε αυτά Συμβούλια, άρχισαν άμέσως να εργάζονται αθόρυβα. Τό μεγάλο κοινό είχε ξεχάσει σχεδόν την

υπαρξή τους, όταν στις αρχές Μαρτίου του 1946 ο σέρ Στάφορντ Κρίππς ανακοίνωσε στη Βουλή των Κοινοτήτων την ίδρυση Έργατικών Συμβουλίων δέκα ακόμα βιομηχανιών:

Μουσαμάδων ταπεισαρίας
Ταπητουργίας
Σάκκων
Έοιουργίας
Πορσελάνης
Κοσμημάτων και Αργυρών Ειδών
Επιτραπέζιων Ειδών
(μαχαροπήρουνα κλπ.)
Κεντημάτων (νταγιελών κλπ.)
Ειδών ένδυμασίας
Υαλουργίας

Και πάλι οι πρόεδροι είχαν εξέχοντες δημόσιοι υπάλληλοι χωρίς πολιτικούς δεσμούς, όπως π. χ. ο στρατηγός σέρ Ρόναλντ Άνταμ, πρώην Έπιτελάρχης των ενόπλων δυνάμεων, και ή μίς Α. Σ. Σάδερλαντ, διευθύντρια ένός κολλεγίου θηλέων της Όξφόρδης και πάλι το ένα τρίτο των μελών βγήκε από τους εργοδότες, το άλλο από τους εργάτες και τόν τρίτο από την Κυβέρνηση. Οι σκοποι δέν άλλαξαν καθόλου. Δέν τους ζητήθηκε ούτε αυτή τή φορά να ασχοληθούν με τό ζήτημα της εθνικοποίησης. Ή πείρα έδειξε ότι είναι πολύ πιο ώφέλιμο να ανακοινώνεται εθώς εξ αρχής χωρίς περιστροφές στέν έμπορικό κόσμο, ποιές από τις βιομηχανίες πρόκειται να κρατικοποιηθούν και ποιές θα παραμείνουν ιδιωτικές.

Μερικές από τις πρόσθετες αυτές βιομηχανίες ήταν σχετικά μικρές, άλλες, όπως ή έριουργία και τὰ έτοιμα ρούχα, είχαν γιά τήν εθνική οικονομία σχεδόν τόσο σπουδαίες όσο

και τό βαμβάκι. Γιά όλες όμως υπήρχαν υποψίες ότι ή απόδοσή τους ήταν μικρότερη από τό άνώτατο δυνατό όριο και όλες είχαν σπουδαία θέση στο προπολεμικό έξαγωγικό έμπόριο της Μεγάλης Βρετανίας.

Πέρασαν λίγες βδομάδες χωρίς ν' άκουστούν και τόσο τὰ Έργατικά Συμβούλια. Οι συνεδριάσεις τους δέν είχαν δημόσιες. Άλλά ένω αυτά δούλευαν, ή μετάδωση της Βρεταννικής βιομηχανίας από τήν πολεμική στήν ειρηνική οικονομία, έφερε άπότομα στο φώς μία ακόμα δικπίτωση που επέβαλλε τήν αύξηση της άποδοτικότητάς της: τή γενική άριθμητική άνεπάρκεια έργατικών χεριών, και τήν δλοκληρωτική σχεδόν έλλειψη νέων έργατών.

Άπό τις αρχές του αιώνα μας και σάν αποτέλεσμα της ελάττωσης του άριθμού των γεννήσεων ο ρυθμός στήν αύξηση του πληθυσμού της Μ. Βρετανίας παρουσίαζε όποχωρητική τάση. Δέν υπήρχε τρόπος να σταματήσει αυτή ή τάση και τό 1933 ή άναλογία των γεννήσεων στήν Άγγλία ήταν μικρότερη από κάθε άλλη χρονιά και σχεδόν ή μικρότερη του κόσμου. Σήμερα, τὰ άποτελέσματα αυτής της κατάστασης γίνονται πολύ αισθητά στή βιομηχανία της Μεγάλης Βρετανίας: σέ όλους σχεδόν τους βιομηχανικούς κλάδους, ο άριθμός των γέρων που άποσύρονται από τή δουλειά είναι ίσος σχεδόν με τόν άριθμό των νέων έργατών, άγοριών και κοριτσιών, που γιά πρώτη φορά έργάζονται. Τώρα περισσότερο από κάθε άλλη φορά, ή αύξηση της συνολικής παραγωγής της Βρεταννικής βιομηχανίας έξαρτάται από τή μεγαλύτερη κατ' άτομο άπόδοση του συνόλου των έργατών της.

(Τό δέιτερο μέρος του άρθρου θα δημοσιευτεί στο έπόμενο τεύχος)

« Έμεις και ό χρόνος »

Του κ. Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑ

Έξ άφορμής του έργου του Πρίστλεϋ (J. B. Priestley) « Έμεις και ό χρόνος » που άνέβασε πρόσφατα τό Θέατρο Τέχνης σιάς Αθήνας, ένόμισαμε ότι θα ήταν ενδιαφέρον γιά τους άναγνώστες μας να δημοσιεύσουμε τό παρακάτω άρθρο όπου εξηγείται ή φιλοσοφική θεωρία του χρόνου επάνω στήν όποία στηρίζεται τό ενδιαφέρον αυτό έργο.

Τήν εποχή μας χαρακτηρίζει περισσότερο παρά κάθε άλλη παλαιότερη ιστορική περίοδο, ή όλοένα μεγαλύτερη και πιο ούσιαστική κατάκτηση του όλικου κόσμου από τόν άνθρωπο. Όμως παράλληλα με τήν δραστηριότητα αυτήν, που κάποτε έμπνέει άυτοπεποίθηση χρήσιμη, και κάποτε πολύ δικαιολογημένες άνησυχίες, ή έπιστήμη στα χρόνια τούτα προσδύει γοργά προς τήν έξερεύνηση του ψυχικού μας κόσμου. Πλήθος εκδηλώσεις της ψυχικής ζωής που άλλοτε έμεναν στο περιθώριο της συστηματικής έρευνας είτε γιάτί έθεωρούντο τυχαίες είτε γιά άλλους λόγους, έγιναν τώρα αντικείμενο μελέτης και πειραματισμού, και αυτές ίδιες είναι που δοθήσαν στήν εξάπλωση των γνώσεών μας. Ένα από τὰ φαινόμενα αυτά που άνήκουν πιά σήμερα στο πεδίο των θετικών επιστημών, είναι και τό όνειρο. Έτσι όλοι γνωρίζουν πόσο ο Φρόϋντ στηρίχτηκε επάνω στήν εξέταση των όνείρων γιά να θεμελιώσει τήν ψυχαναλυτική θεωρία του. Λιγότερο γνωστή στον τόπο μας είναι ή πολύ πιο ριζοσπαστική προσπάθεια που έκανε ένας σύγχρονος Άγγλος φιλόσοφος, ο Ίωάννης Γουλιέλμος Ντάν, (John William Dunne), ξεκινώντας, και εκκείνος, από τήν παρατήρηση του όνείρου.

Πραγματικά ο Ντάν είχε επανειλημμένα τήν εύκαιρία να διαπιστώσει ότι κάποια από τὰ όνειρά του ήταν, ως τό ποῦμε έτσι, προφητικά, έπραγματοποιούντο δηλαδή εκ των υστέρων. Τό φαινόμενο αυτό τόν άπασχό-

λησε ιδιαίτερα και άφιερώθηκε στήν συστηματική μελέτη του. Έφευρε δικές του μεθόδους γιά να θυμάται σωστά τὰ όνειρά του και να τὰ περιγράφει πριν άλλωσθούν από τήν μνήμη ή τήν λογική έπεξεργασία που οφίστανται όταν κανείς προσπαθεί να τὰ άναπλάσει. Τὰ πορίσματα στα όποια κατέληξε ή έρευνά του, του έφάνηκε ότι έβογανιναν τόσο πολύ από τις καθιερωμένες άντιλήψεις επάνω στα ζητήματα αυτά, ώστε θεώρησε ότι έπρεπε να τὰ δοκιμάσει και σέ άλλα πρόσωπα, των όποίων και έξήγησε τήν συνεργασία. Άλλά και τὰ νέα πειράματα ήρθαν να επιβεβαιώσουν τις παρατηρήσεις του, τις όποιες συνόψισε σ' ένα βιβλίο τυπωμένο τό 1927 με τίτλο: « Ένας πειραματισμός με τόν χρόνο » (An experiment with Time). Σύμφωνα με αυτές σέ κάθε άνθρωπο μερικά στοιχεία των όνείρων προέρχονται από τήν περασμένη ζωή του και άλλα από τή μελλοντική του ζωή. Υποστηρίζει μάλιστα ότι με κάποια σχετική πείρα μπορεί κανείς να ξεχωρίζει όρισμένα σημάδια που δείχνουν ποιά στοιχεία άνήκουν στο παρελθόν και ποιά στο μέλλον.

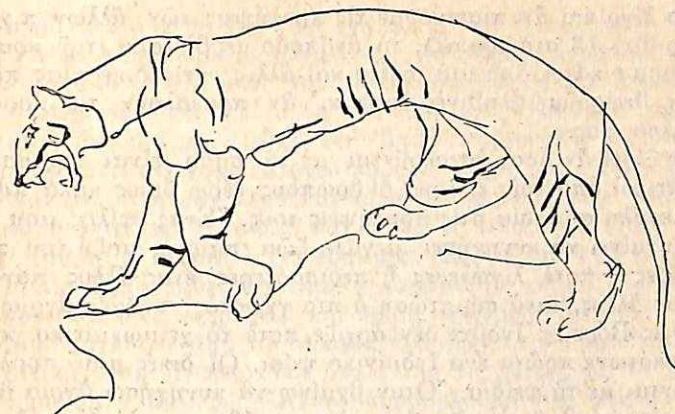
Τή βασική αυτή διαπίτωση ο Ντάν τήν συνδυάζει και με άλλα φαινόμενα της ψυχικής ζωής και με άλλες παλαιότερες και σύγχρονες θεωρίες. Έτσι εκμεταλλεύεται δίπλα σ' άλλα τή θεωρία της σχετικότητας του Αϊνστάιν και καταλήγει στο τέλος σέ μία μεγάλη και θαρραλέα θεωρητική κατασκευή σύμφωνα με τήν όποια τό μέλλον συνυπάρχει με τό παρόν, αφού μπορούμε στα όνειρά μας

νά το γνωρίσουμε. "Αν δὲν τὸ συλλαμβάνουμε σὲ κάθε στιγμή τῆς ζωῆς μας, εἶναι γιατί ἡ προσοχή μας κανονικά, ὅταν κινούμαστε μέσα στὴ διάσταση τοῦ χρόνου, εἶναι ἐστραμμένη πρὸς μιὰ κατεύθυνση καὶ ἐμποδιζόμαστε ἔτσι νὰ τὸ δοῦμε. Εἶπα πρὶν ὅτι στὴν Ἑλλάδα οἱ θεωρίες τοῦ Ντάν δὲν εἶναι πολὺ γνωστές. "Ομως στὴν Ἀγγλία ἔχουν προκαλέσει πολὺ θόρυβο, καὶ ἔξω ἀπὸ τοὺς ἐπιστημονικοὺς κύκλους, ἀνάμεσα στοὺς διανοούμενους καὶ τοὺς λογοτέχνες.

"Ενας ἀπ' αὐτοὺς μάλιστα, ὁ T. M. Πρίστλεϋ (John Boynton Priestley) ποὺ εἶναι καὶ γνωστὸς δημοσιογράφος καὶ θεατρικὸς συγγραφέας στοχάστηκε νὰ ἀνεβάσει στὴ σκηνὴ τὴ θεωρία τοῦ Ντάν καὶ ἔγραψε στὰ 1937 δύο θεατρικά ἔργα του μὲ ὑποθέσεις ἐμπνευσμένες ἀπὸ αὐτήν. Τὸ ἓνα ἔχει τίτλο «I have been here before» ποὺ ἀποδόθηκε ἐλληνικά «Ἐγὼ ξανάρθει»· τὸ ἄλλο, «Time and the Conways» παίζεται αὐτὸν τὸν καιρὸ σὲ μιὰ ἀθηναϊκὴ σκηνὴ μὲ τὸν τίτλο «Ἐμεῖς καὶ ὁ Χρόνος». "Ο μῦθος τοῦ ἔργου αὐτοῦ πλέκεται γύρω ἀκριβῶς στὸ θέμα τοῦ χρόνου: Ἀπὸ τίς τρεῖς πράξεις του ἡ μεσαία διακόπτει τὴ δράση τῶν δύο ἄλλων ποὺ ἀνήκουν σὲ μιὰ χρονικὴ ἐνότητα καὶ μᾶς δείχνει τὰ πρόσωπα 20 περίπου χρόνια ἀργότερα. Ἡ πράξη αὐτὴ ὅμως δὲν παρεμβάλλεται ἀθαιρέτα μέσα στὸν μῦθο ἀπὸ τὸν συγγραφέα, ἀλλὰ παρουσιάζεται ὡς ὁ ἀνενεργὸς δρᾶμα μιᾶς ἀπ' τίς ἡρώτιδες. Γιὰ μιὰ στιγμή ἡ κόρη

μπόρεσε ν' ἀλλάξει τὴν κατεύθυνση τῆς προσοχῆς τῆς μέσα στὴ διάσταση τοῦ χρόνου καὶ εἶδε τὴν οἰκογένειά της νὰ ζεῖ ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι χρόνια. Στὴν τρίτη πράξη βλέπουμε τὰ πρόσωπα νὰ συνεχίζουν τὴ δράση τῆς πρώτης· ὁμως ἡ κόρη ξέρεي καὶ ὁ θεατὴς ξέρει κι' αὐτός. Τὸ δρᾶμα πλέκεται μέσ' στὴν ψυχὴ τοὺς μὲ κλασσικὴ ἀναγκαιότητα.

"Ενας θερμὸς τόνος ἀνθρωπισμοῦ δονεῖ τὸ ἔργο ὁλόκληρο. "Ο συγγραφέας ἔχει κατορθώσει νὰ ὑπερνικήσῃ ἐντελῶς τὸν κίνδυνο ποὺ προκαλοῦσε ἡ θεωρητικὴ κατασκευὴ τοῦ δρᾶματός του· σὲ καμμιά στιγμή δὲν ἔρχεται ἡ θεωρία νὰ διαταράξῃ τὴ ροὴ τῆς ζωῆς ποὺ βλέπουμε ἐπάνω στὴν σκηνή. Τὰ πρόσωπα διαγράφονται ἀπλά καὶ καθαρά σ' ἓνα κλίμα ποὺ γίνεται δικό μας ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή. Ἐπικρατεῖ πέρα ὡς πέρα ὁ ἀνθρωπισμός, ἡ γνώση καὶ ἡ συμπάθεια τῆς ἀνθρώπινης μορφῆς ποὺ ἀποτελοῦν ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ βαθειὰ χαρακτηριστικά τῆς τέχνης καὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ Πρίστλεϋ. Ἡ σκηνικὴ μάλιστα ἐπιτυχία μεγαλώνει μὲ τὴ χρησιμοποίηση τῆς θεωρίας τοῦ χρόνου τοῦ Ντάν, γιατί ὁ θεατὴς κινεῖται σὲ συμπάθεια πρὸς τοὺς ἥρωες γνωρίζοντας τὴ μοῖρα τοὺς ποὺ ἔκείνοι τὴν ἀγνοοῦν. Ἔτσι τὸ σύγχρονο πειραματικὸ ἔργο αὐτὸ καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ μὲ τὸ κλασσικὸ δραματολόγιο, ἐνῶ ἡ φιλοσοφικὴ θεωρία ἀνετα καὶ ἀδιάστατα μεταρριθύνεται σὲ τέχνη.

ΑΝΘΡΩΠΟΦΑΓΑ ΖΩΑ ΤΗΣ ΚΑΝΤΑ

ΤΟΥ JIM CORBETT

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίο «Τὰ ἀνθρωποφάγα ζῶα τῆς Κούμαον», ἐκδ. Πανεπιστημίου τοῦ "Οξφόρντ)

"Ο λόρδος Λίνλιθγκάου, πρῶτῃ Ἀντιβασιλέας τῶν Ἰνδιῶν, στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου «Τὰ ἀνθρωποφάγα ζῶα τῆς Κούμαον» γράφει: Στις Κεντρικὲς βόρειες ἐπαρχίες τῶν Ἰνδιῶν, οἱ κάτοικοι ξέρουν πολὺ καλὰ τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέα· εἶναι πολὺ γνωστὸ στοὺς κατοίκους τῶν χωριῶν· εἶναι ὁ ἀνὴρ ποὺ τοὺς ἀνακούφισε ἀπὸ τὸ φοβερὸ φόβο ἐνὸς σκληροῦ καὶ κακόβουλου ζώου. Πολλοὶ τοπικοὶ διοικητὲς ζήτησαν τὴν βοήθεια τοῦ Τζιμ Κόρμπετ — καὶ ποτὲ μάλιστα καθὼς ξέρεω — διὰ νὰ βρεθῇ ἀντιμέτωποι μὲ τὴ φοβερὴ ἀναστάτωση ποὺ φέρνει στὴν ἀγροικὴ ζωὴ ἡ ἐμφάνιση μιᾶς τίγρης ἢ ἐνὸς πάνθηρος. Ἀληθινὰ ὅποιος σκοτῶνει αὐτὰ τὰ ἐπικίνδυνα ζῶα κάνει διπλὴ ἐξυπηρέτηση. Πρῶτα στὸν πληθυσμὸ ποὺ κινδυνεύει ἀπ' αὐτὰ καὶ δεύτερο στὴν Κυβέρνηση. Τὸ ἀπόσπασμα ποὺ διαβάζουμε παρακάτω γράφει πῶς σκοτώθηκε ἓνα τέτοιο ἄγριο ζῶο.

Όσο λίγο και αν πιστεύουμε τις προλήψεις των άλλων π.χ. τον αριθμό 13 στο τραπέζι, το άναποδο σερβίρισμα του κρασιού, το πέραςμα κάτω από μια σκάλα και άλλες — τις δικές μας προλήψεις τις θεωρούμε αληθινές έστω κι' αν προκαλούν τις κοροϊδίες των φίλων μας.

Δέν ξέρω αν όσοι ασχολούνται με τα σπόρ είναι περισσότερο προληπτικοί από τους άλλους ανθρώπους· ξέρω όμως καλά πως δίνουν μεγάλη σημασία στις προλήψεις τους. Ένας φίλος μου π.χ. όταν πηγαίνει να κυνηγήσει μεγάλα ζώα παίρνει μαζί του πάντα 5 σφαίρες — ποτέ λιγώτερες ή περισσότερες· ένας άλλος, πάντα 7. Κι' ένας άλλος, κατά σύμπτωση ο πιο γνωστός κυνηγός άγριων θηρίων στις Βόρειες Ινδίες, δέν άρχιζε ποτέ το χειμωνιάτικο κυνήγι αν δέν σκότωνε πρώτα ένα ινδιάνικο ψάρι. Οι δικές μου προλήψεις σχετίζονται με τα φείδια. Όταν βγαίνω να κυνηγήσω άγρια θηρία, έχω μέσα μου βαθειά ριζωμένη την πεποίθηση πως όλες οι προσπάθειές μου θα πάνε χαμένες αν δέν σκοτώσω πρώτα ένα φείδι.

Κάποτε, μιá ζεστή μέρα του Μάη, σκαρφάλωσα κι' άνεβοκατέβηκα όλη τη μέρα άμέτρητους κι' άπίστευτα άνηφορικούς λόφους και καταγραιζούνισα τα χέρια μου και τα πόδια μου μέσα σε άγκαθερούς θάμνους, γυρεύοντας ν' ανακαλύψω ένα άνθρωποφάγο ζώο.

Είταν το 15ο βράδυ που γύριζα στο καλύβι μου άπρακτος και πεθαμένος στην κούραση. Μια έπιτροπή χωρικών με περίμενε για να μου πει τα ευχάριστα νέα του καλωσορίσματος: δηλ. πως το ζώο που κυνηγούσα, μιá τίγρη, είχε φανή εκείνη τη μέρα έξω από το χωριό. Είταν πολύ άργά για να κάνουμε κάτι εκείνο το βράδυ· γι' αυτό, τους έδωσα φανάρια για να γυρίσουν πίσω, με την άυστηρή έντολή να πούν στους άλλους πως δέν έπρεπε την άλλη μέρα να βγει κανείς από το χωριό.

Το χωριό βρισκόταν στην άκρη του υψώματος όπου είταν χτισμένο το καλύβι μου και έπειδή είταν άπομακρυσμένο και τριγυρισμένο από πυκνό δάσος υπέφερε περισσότερο από κάθε άλλο της περιοχής. Τα τελευταία θύματα είταν δυο γυναίκες κι' ένας άντρας.

Το άλλο πρωί έκανα το γύρο του χωριού σχεδόν δυο φορές· πέρσασα ένα λόφο από κοκκινόχωμα κι' έφτασα σε μιá «νούλαχ», μιá μικρή λακοῖβα που είχε σχηματίσει το νερό της βροχής με την όρμη του καθώς έρχόταν από μιá λοφοπλαγιά. Με μιá δυο ματιές που έρριξα, ευχαριστήθηκα, γιατί είδα πως ή τίγρη δέν είταν μέσα. Ξαφνικά όμως το μάτι μου άρπαξε μιá έλαφρη κίνηση, εκεί μπροστά μου, λίγα μέτρα πιο πέρα.

Σ' αυτό ακριβώς το μέρος είχε σχηματιστή μιá μικρή λίμνη και

στην πέρα - πέρα άκρη της είδα ένα φείδι που όπως φαίνεται έπινε νερό. Το φείδι σήκωσε το κεφάλι του και όταν σηκώθηκε κάπου ένα μέτρο από τη γη, μόνο τότε κατάλαβα πως είταν άιαδρυσά· το ώραιότερο φείδι που είχα δῆ στη ζωή μου. Ο λαιμός του, όπως βρισκόταν αντίκρυ μου, είχε ένα βαθύ πορτοκαλλί και κόκκινο χρώμα που γινόταν χρυσοκίτρινο προς το μέρος της ουράς. Η όραχη του είταν πράσινη σαν έληά και κατά διαστήματα είχε κάτι στριφτές άσπροκίτρινες λουρίδες, και προς το τέλος της είταν γυαλιστερή μαύρη με άσπρες λοξές γραμμές. Είχε κάπου 4 - 5 μ. μάκρος.

Για τις άμαδρυσάδες léνε πολλά παραμύθια· κυρίως για το πόσο άγριεύουν όταν τις πειράξεις και πόσο γρήγορα τρέχουν. Αν το φείδι μου ριχνόταν από το ίσιωμα, έγω βέβαια θα βρισκόμουν σε μειονεκτική θέση· αν περνούσε όμως από τις πέτρες και τα χαλίκια, θα μπορούσα ν' άμυνθώ. Αν το πυροβολούσα στο κεφάλι καθώς το είχε σηκωμένο, ή υπόθεση θα τέλειωνε γρήγορα· μα το τουφέκι που κρατούσα στα χέρια μου είταν βαρύ και δέν ήθελα να τρομάζω την τίγρη που θα γύριζε πάλι εκεί γύρω μιá και είχα κουραστή να την περιμένω τόσες ήμέρες.

Πέρασε λοιπόν ένα άτέλειωτο λεπτό, και ή μόνη κίνηση που έγινε, είταν το κούνημα μέσα-έξω μιáς διχαλωτής μακρυάς γλώσσας· ύστερα το φείδι μάζεψε το λαιμό του, χαμήλωσε το κεφάλι του και γυρίζοντας πήδηξε στην αντικρυνή πλαγιά. Χωρίς να βγάλω τα μάτια μου από πάνω του έψαξα ψηλαφητά καταγής για να βρω μιá πέτρα· έπιασα μιá, στρογγυλή σά μπάλλα.

Το φείδι μόλις είχε φτάσει στην άκρη του άντικρουού υψώματος· το σημάδεψα και πέταξα όσο μπορούσα καλύτερα την πέτρα. Το χτύπημα στο πίσω μέρος του κεφαλιού του. Ένα τόσο δυνατό χτύπημα θα σκότωνε άμέσως κάθε άλλο φείδι· μα στην άμαδρυσάδα, το μόνο άποτέλεσμα που είχε είταν να την κάνει να γυρίσει όργισμένη και να όρμήσει κατά πάνω μου. Έρριξα τότε μιá δεύτερη πέτρα· αυτή τη βόηκε στο λαιμό· ίσα ίσα την ώρα που άρχιζε να με πλησιάζει. Τα υπόλοιπα πια είταν εύκολα.

Γεμάτος ίκανοποίηση τέλειωσα το δεύτερο κύκλο μου γύρω στο χωριό. Και μ' όλο που κι' αυτός όπως κι' ο πρώτος έμειναν χωρίς άποτέλεσμα, έγω είμουν γεμάτος περηφάνεια γιατί είχα σκοτώσει το φείδι. Μόνο τότε για πρώτη φορά ύπτε· από τόσες μέρες άίσθανόμουνα πως ή επιχείρηση που είχα αναλάβει θα τέλειωνε καλά.

Την άλλη μέρα έψαξα πάλι το δάσος που τριγύριζε το χωριό και κατά τ' άπόγεμα βόηκα ναπα άκόμα τα πούγκ μόρως — όπως λέγονται στη γλώσσα των κυνηγών τα πατήματα της τίγρης — στην

ἄκρη ἐνὸς ὀργωμένου χωραφιοῦ ἀρκετὰ ψηλότερα ἀπὸ τὸ χωριό. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ, κάπου 100 ἄνθρωποι, μόλις ἔμαθαν τὰ νέα τρομοκρατήθηκαν. Τοὺς διαβεβαίωσα πὼς θὰ γυρίζω νωρὶς τὴν ἄλλη μέρα καὶ ξεκίνησα μόνος γιὰ τὴν καλύβα μου.

Γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς ἀσφαλισμένος ὅταν περνάει ἀπὸ δάσος ἢ ἔρημο δρόμο σὲ περιοχὴ ὅπου γυρίζουν ἀνθρωποφάγα θηρία, πρέπει νὰ πάρει μεγάλες προφυλάξεις καὶ νὰ κρατήσει αὐστηρὰ πολλοὺς κανόνες. Μόνο ὅταν ἔχεις κυνηγηθῇ πολλὰς φορὲς ἀπὸ τὸ θήραμά σου, οἱ αἰσθήσεις σου ὀξύνονται πολὺ καὶ μπορεῖς νὰ συμμορφωθείς τέλεια μὲ τοὺς αὐστηροὺς αὐτοὺς κανόνες πού ἂν δὲν τοὺς κρατήσεις ὅπως πρέπει, γίνεσαι εὐκολο θύμα τῶν θηρίων αὐτῶν. Ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ ρωτήσει: γιατί νὰ γυρίζεις μόνος σου τὴ στιγμή πού θὰ εἴχης ἴσως ἀνθρώπους γιὰ νὰ σὲ συντροφεύουν; Ἡ ἀπάντησή μου εἶναι αὕτη τὴν πραγματικὰ φυσικὴ ἐρώτηση: εἶναι τοῦτη: πρῶτα γιατί ὅταν ἔχει κανεὶς συντροφιά γίνεται ἀπρόσεχτος καὶ βασίζεται πολὺ στὸ σύντροφό του καὶ δεύτερο γιατί στὴ συμπελοχὴ μὲ τὴν τίγρη ἔχει κανεὶς περισσότερες πιθανότητες νὰ σωθεῖ ὅταν εἶναι μόνος του.

Τὸ ἄλλο πρωὶ καθὼς ἔφτασα στὸ χωριὸ εἶδα τοὺς χωρικοὺς πού μὲ περίμεναν εὐχαριστημένοι γιὰ νὰ μοῦ ποῦν πὼς τὴ νύχτα εἶχε σκοτωθῇ ἓνας ταῦρος. Ἡ τίγρη σκότωσε τὸ ζῶο μέσα στὸ χωριὸ κι' ὕστερα τὸ ἔσυρε κάτω ἀπὸ τὸ ὕψωμα καὶ τὸ πῆρε σὲ μιὰ στενὴ, βαθειὰ καὶ πυκνόφυτη κοιλάδα στὴ βόρεια πλαγίᾳ τοῦ λόφου.

Ἐκανα μιὰ προσεχτικὴ ἀναγνώριση ἀπὸ τὴν προεξοχὴ ἐνὸς βράχου καὶ εἶδα πὼς δὲν εἶταν σωστὸ νὰ πλησιάσουμε στὸν ἀνηφορικὸ λόφο παίρνοντας τὴ γραμμὴ πού εἶχε συρθῇ τὸ ζῶο.

Τὸ μόνο πού ἔπρεπε νὰ γίνῃ, εἶταν νὰ κάνουμε μιὰ μεγάλη βόλτα, νὰ μποῦμε στὴν κοιλάδα ἀπὸ τὴν πίσω χαμηλὴ της ἄκρη καὶ ἀπὸ κεῖ ν' ἀνέβουμε στὸ σημεῖο ὅπου βρισκόταν τὸ θύμα.

Αὕτὴ ἡ διαδρομὴ ἔγινε χωρὶς δυσκολία καὶ κατὰ τὸ μεσημέρι ἔφτασα στὸ σημεῖο πού εἶχα ἐπισημάνει ἀπὸ ψηλά. Ἐκεῖ ἡ κοιλάδα πλάταινε κάπου 90 μέτρα καὶ ὕστερα ὕψωνόταν ἀπότομα, περὶπου στὰ 300.

Στὸ ἴσιωμα αὐτό, στὴν ἄκρη, περίμενα νὰ βρῶ τὸ θύμα καὶ —ἂν εἶμουν τυχερὸς— τὴν τίγρη. Ἡ πολὺωρη καὶ δύσκολη ἀναρρίχηση γιὰ νὰ φτάσω ὡς ἐκεῖ, μέσα ἀπὸ πυκνοὺς ἀγκαθεροὺς θάμνους καὶ κομμένους κορμούς μπαμποῦ, μὲ εἶχε κάνει νὰ λαχανιάσω καὶ ὁ ἰδρώτας ἔτρεχε ποτάμι ἀπὸ πάνω μου.

Ἐπειδὴ δὲν εἶταν φρόνιμο νὰ πυροβολήσω, ἂν χρειαζόταν, μὲ ἰδρωμένα χέρια, κάθησα γιὰ νὰ ξεκουρασθῶ λίγο, νὰ ξεϊδρώσω καὶ νὰ καπνίσω ἓνα τσιγάρο.

Ἀπέναντί μου τὸ ἔδαφος εἶταν σκεπασμένο μὲ μεγάλα πλατεῖα

χαλίκια κι' ἀνάμεσά τους περνοῦσε μ' ἓνα σωρὸ ἐλιγμούς, ἓνα μικρὸ ποτάμι· τὰ παπούτσια μου εἶχαν πολὺ λεπτὲς λαστιχένιες σόλες κι' ἔτσι εἶταν κατάλληλα γιὰ νὰ πατήσω πάνω σ' αὐτὰ τὰ χαλίκια.

Πέρασα λοιπὸν καὶ ὅταν στέγνωσα λίγο ξεκίνησα νὰ ἀνακαλύψω τὸ σκοτωμένο ζῶο μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ ἔβρισκα καὶ τὴν τίγρη νὰ κοιμᾶται κοντά του.

Στὰ μισὰ τοῦ δρόμου, πρὶν πέρα, εἶδα ἐπιτέλους τὸ θύμα τῆς κουλουριασμένου καὶ χτυπημένου πίσω ἀπὸ κάτι ψηλὰς φτέρες κάπου 20 μέτρα πέρα ἀπὸ τὸ λόφο. Ἡ τίγρη δὲ φαινόταν πούθενά.

Μὲ μεγάλες προφυλάξεις προχώρησα κι' ἔφτασα στὸ ἴδιο ἐπίπεδο μὲ τὸ σκοτωμένο ζῶο· στάθηκα σὲ ἓναν ψηλὸ ἴσιο βράχο ὥστε νὰ ἑξετάζω μὲ προσοχὴ κάθε πιθανὴ γῆς πού φαινόταν γύρω μου.

Ἡ προαίσθηση τοῦ κινδύνου πού σὲ παραμονεύει εἶναι κάτι πολὺ γνωστὸ καὶ τὸ καταλαβαίνει ὁ καθένας· δὲ χρειάζεται νὰ πῶ τίποτα γι' αὐτό. Γιὰ 3—4 λεπτὰ στάθηκα ἐντελῶς ἡσυχος χωρὶς νὰ σκέπτομαι τὸν κίνδυνο. Μὰ σὲ μιὰ στιγμή κατάλαβα ξαφνικά, πὼς ἡ τίγρη εἶχε στηλωμένα τὰ μάτια τῆς πάνω μου καὶ μάλιστα ἀπὸ μικρὴ ἀπόσταση. Τὸ ἴδιο συναίσθημα τοῦ κινδύνου πού ἐννοιωθὰ ἐγώ, τὸ ἐννοίωσε φαίνεται καὶ ἡ τίγρη, καὶ ἔσπλησε. Ἀριστερά μου εἶταν κάτι πυκνοὶ θάμνοι. Ἡ προσοχή μου συγκεντρώθηκε ἀκριβῶς πάνω σ' αὐτοὺς τοὺς θάμνους, δηλ. 4 1/2—5 μέτρα μακριά μου καὶ σχεδὸν στὴν ἴδια ἀπόσταση ἀπὸ τὸ σκοτωμένο ζῶο.

Τὴν ἴδια στιγμή εἶδα τοὺς θάμνους πού βρίσκονταν ἀριστερά μου νὰ κινοῦνται ἐλαφριά καὶ τὴν τίγρη νὰ τρέχει γρήγορα καὶ ν' ἀνεβαίνει τὴν πλαγιά.

Πρὶν προφτάσω νὰ τὴν πυροβολήσω χάθηκε πίσω ἀπὸ ἓνα δένδρο σκεπασμένο μὲ περικοκλάδες. Τὴν ξανάδα μόνο ἀφοῦ εἶχε τρέξει κάπου 50 μέτρα, τὴν ὥρα πού πηδοῦσε ἀπὸ ἓνα βράχο. Τότε τὴν πυροβόλησα καὶ τὴν εἶδα νὰ πέφτει πίσω καὶ νὰ κατηφορίζει τὸ λόφο μουνγκρίζοντας, παρασύροντας στὸ πέρασμά της σωρὸ τίς πέτρες. Φαντάσθηκα πὼς θὰ τὴν εἶχα πληγώσει στὴ ράχη καὶ ἀκριβῶς τὴν ὥρα πού ἀναρωτιόμουν αὐτὴ εἶταν καλύτερο νὰ κάνω ὅταν θὰ σωριαζόταν στὰ πόδια μου, ξαφνικά τὸ μούγκρισμα σταμάτησε καὶ τὴν εἶδα νὰ τρέχει κατὰ τὸ λόφο· δὲν ἔδειχνε πληγωμένη. Ἀπογοητεύθηκα μὰ ἀνακουφίσθηκα κι' ὅλας.

Τὰ λίγα λεπτὰ πού τὴν εἶδα δὲν εἶταν ἀρκετὰ γιὰ νὰ σημάδεψω καλὰ καὶ νὰ τὴν ξαναχτυπήσω, κι' ἔτσι σπάζοντας τὰ ξερὰ μπαμποῦ πέρασε καὶ χάθηκε πίσω ἀπὸ τὸ λόφο στὴν ἄλλη κοιλάδα.

Τότε κατάλαβα πὼς ἡ σφαῖρα μου εἶχε χτυπήσει τὴν τίγρη στὸ ἀριστερὸ μπροστινὸ πόδι καὶ μάλιστα στὴν κλείδωση, καὶ

τῆς εἶχε κόψει ἓνα κομμάτι. Ὑστερα ἡ σφαῖρα, προχωρώντας χτύπησε στὸ βράχο καὶ ξαναγυρίζοντας βρῆκε τὴν τίγρη στὸ σαγόνι. Καμιά ἀπὸ τίς πληγές, ὅσο ὀδυνηρὴ καὶ ἂν εἶταν δὲν εἶταν θανατηφόρα. Ἔτσι, ἀκολουθώντας τὰ ματωμένα χνάρια τῆς, ἔφτασα σὲ κάτι πυκνούς, ἀγκαθεροὺς θάμνους· πίσω τους ἀκουγόταν ἓνα βαρὺ βογγητό. Ἄν ἐπέμενα νὰ προχωρήσω θὰ εἶταν σὰ ν' ἀποφάσιζα ν' αὐτοκτονήσω.

Στὸ χωριὸ εἶχαν ἀκούσει τὸν πυροβολισμό μου καὶ στὰ πρῶτα σπίτια μὲ περίμενε ἓνα ὀλόκληρο πλήθος.

Ἡ ἀποτυχία τοῦ σχεδίου μου ποὺ τὸ εἶχα καταστρώσει καὶ τὸ εἶχα ἐκτελέσει μὲ τόση προσοχή, τοὺς ἀπογοήτευσε κι' αὐτούς.

Ὅταν ξαναπῆγα τὴν ἄλλη μέρα κοντὰ στὸ σκοτωμένο ζῶο εἶδα μὲ μεγάλη μου εὐχαρίστηση πὼς ἡ τίγρη εἶχε ξαναγυρίσει γιὰ νὰ τὸ ἀποτελειώσει. Ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ πετύχω νὰ τὴν ξαναχτυπήσω εἶταν νὰ σταθῶ κάπου ψηλότερα ἀπὸ τὸ σκοτωμένο ζῶο. Αὐτὸ ὅμως εἶταν δύσκολο.

Δὲν ὑπῆρχαν κατάλληλα δέντρα ἐκεῖ κοντά. Κι' ἓνα προηγούμενο πάθημα μὲ εἶχε γιαιτρέψει ἀπὸ τὴν τρέλλα νὰ κάθουμαι κάτω στὴ γῆ καὶ νὰ περιμένω νὰ κυνηγήσω ἓνα ἀνθρωποφάγο θηρίο. Προτοῦ καλοαποφασίσω ποῦ νὰ κρυφθῶ, ἄκουσα τὴν τίγρη νὰ φωνάζει ἀπὸ τὸ μέρος τῆς κοιλάδας ὅπου τὴν εἶχα δῆ τὴν προηγούμενη μέρα. Τότε μοῦ παρουσιάστηκε ἡ καλύτερη εὐκαιρία ποὺ μπορεῖ νὰ δοθεῖ στὸν κυνηγὸ γιὰ νὰ σκοτώσει ἓνα θηρίο. Οἱ περιπτώσεις ποὺ ἡ τίγρη φωνάζει εἶναι δύο: ὅταν γυρίζει στὸ δάσος γιὰ νὰ ζευγαρώσει, ἢ ὅταν εἶναι πληγωμένη ἐλαφριά.

Δὲν χρειάζεται νὰ πῶ πὼς ὁ κυνηγὸς πρέπει νὰ ξέρει νὰ τῆς ἀπαντήσει ἔτσι ὥστε νὰ τὴν ξεγελήσει καὶ πὼς ἡ φωνὴ πρέπει νὰ ἔρχεται ἀπὸ κάπου ὅπου ἡ τίγρη θὰ πάει χωρὶς νὰ παραξενευτεῖ, δηλ. ἀπὸ πυκνούς θάμνους ἢ ἀπὸ ψηλὰ χορτάρια.

Ὁ κυνηγὸς πρέπει νὰ εἶναι προετοιμασμένος νὰ τὴν πυροβολήσει ἀπὸ κοντινὴ ἀπόσταση. Εἶμαι βέβαιος πὼς πολλοὶ κυνηγοὶ θὰ ἀμφιβάλλουν γι' αὐτὸ ποὺ εἶπα παραπάνω, δηλ. πὼς ἡ τίγρη ὅταν εἶναι ἐλαφριά πληγωμένη φωνάζει. Ἀπ' αὐτοὺς δὲν ζητῶ τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ κρατήσουν τίς ἐπιφυλάξεις τους ὥσπου νὰ τοὺς τύχει κάτι τέτοιο.

Ὡστόσο ἐκείνη τὴ φορὰ, μ' ὅλο ποὺ ἡ τίγρη ἀπαντοῦσε ὅταν τῆς φώναζα, πέρασε πάνω ἀπὸ μιὰ ὥρα καὶ ἀκόμη δὲν ἔρχοταν. ἴσως γιὰ τὴν καλοῦσα ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου τὴν προηγούμενη εἶχε πληγωθῇ.

Τὸ δέντρο ποὺ τελικὰ διάλεξα, βρισκόταν σ' ἓνα ἀπότομο ὕψωμα,

στὴν κορυφὴ καὶ εἶχε ἓνα κατάλληλο κλαδί κάπου 2 1/2 μέτρα πάνω ἀπὸ τὴ γῆ. Ἄν καθόμουν σ' αὐτὸ τὸ κλαδί θὰ εἶμουν 8—9 μέτρα μακριὰ τῆς καὶ ἀκριβῶς πάνω ἀπὸ τὸ φαράγγι μὲ τὰ χαλίκια ἀπ' ὅπου τὴν περίμενα νὰ φανεῖ. Ἀφοῦ βρῆκα τὸ δέντρο γύρισα πίσω στὸ ὕψωμα ὅπου εἶχα πῆ στὸν ἀντρες μου πὼς θὰ τοὺς συναντοῦσα γιὰ τὸ πρῶινό μας.

Στὶς 4 τὸ ἀπόγεμα καθόμουν ἀναπαυτικὰ στὸ κλαδί, ἑτοιμος γιὰ πολύωρο καὶ κοπιαστικὸ παραφύλαγμα. Πρὶν ἀφίσω τοὺς ἀντρες μου τοὺς ἔδωσα ὁδηγίες νὰ μοῦ φωνάξουν συνθηματικὰ ἀπὸ τὸ ὕψωμα τὰ χαράματα τῆς ἄλλης μέρας. Ἄν ἀπαντοῦσα μὲ τὴ φωνὴ λεοπάρδαλης αὐτὸ θὰ σήμαινε πὼς ἔπρεπε νὰ μείνουν ἐκεῖ ποὺ βρίσκονταν, ἀλλὰ ἂν δὲν τοὺς ἀπαντοῦσα ἔπρεπε νὰ σχηματίσουν δυὸ ὁμάδες μὲ ὅσους χωρικοὺς θὰ μπορούσαν νὰ συγκεντρώσουν καὶ νὰ ἔρθουν ἀπὸ τίς δυὸ πλευρὲς τῆς κοιλάδας φωνάζοντας καὶ πετώντας πέτρες.

Ἔχω ἀποκτήσει τὸ προτέρημα νὰ κοιμᾶμαι σὲ οποιαδήποτε θέση πάνω σὲ δέντρο κι' ὅπως ἤμουν κουρασμένος, ὅλο τὸ ἀπόγεμά μου τὸ πέρασα εὐχάριστα κοιμισμένος. Τὴν ὥρα ὅμως ποὺ βασίλευε ὁ ἥλιος καὶ λάμπανε χρυσὲς οἱ λοφοκορφές ψηλὰ, μὲ ξύπνησε ἡ φωνὴ μιᾶς μαϊμοῦς ποὺ ἔδινε τὸ σῆμα τοῦ κινδύνου. Γύρεψα νὰ δῶ ποῦ εἶταν καὶ ἀμέσως τὴν εἶδα νὰ κάθεται στὴν κορυφὴ ἐνὸς δέντρου, στὴν πρὶ ἀπομακρυσμένη ἄκρῃ τῆς κοιλάδας· ὅπως ἔβλεπε κατὰ τὸ μέρος μου, κατάλοβα πὼς εἶχε κάνει λάθος καὶ μὲ εἶχε πάρει γιὰ λεοπάρδαλη. Ἡ φοβισμένη τῆς φωνὴ ἀκούστηκε ξανά σὲ ἀραιὰ διαστήματα ὥσπου σκοτείνιασε.

Ὡρες ὀλόκληρες ἔμεινα μὲ τεντωμένα τ' αὐτιά καὶ ὀλάνοιχτα τὰ μάτια μου περιμένοντας, ὅταν ἐπιτέλους ἄκουσα μιὰ πέτρα ποὺ κατακυλοῦσε στὴ λοφοπλαγιά καὶ χτύπησε ἀκριβῶς στὸ δέντρο μου. Τὸ κατακύλισμα τῆς πέτρας τὸ ἀκολούθησε ἀμέσως τὸ σταθερὸ καὶ βαρὺ, μὰ ὥστόσο μαλακὸ πάτημα ἐνὸς ζώου· δίχως ἄλλο εἶταν ἡ τίγρη. Στὴν ἀρχὴ ἠσύχασα μὲ τὴ σκέψη πὼς ἐντελῶς τυχαῖα ἔρχοταν ἀπὸ κείνη τὴν κατεύθυνση ἀντὶ νάρθει ἀπὸ τὴν κοιλάδα ποὺ τὴν περίμενα. Ὅταν ὅμως τὴν ἄκουσα νὰ μουγκρίζει ἀκριβῶς πίσω μου ἀμέσως κατάλαβα πὼς εἶχα κάνει λάθος.

Εἶταν φανερὸ πὼς εἶχε μπῆ στὴν κοιλάδα τὴν ὥρα ποὺ ἐγὼ πῆγα γιὰ φαῖ καὶ ἀνέβηκε στὸ λόφο ὅπου ἀργότερα τὴν εἶδε ἡ μαϊμοῦ καὶ ἀπὸ κεῖ φαίνεται μὲ εἶδε πὼς σκαρφάλασε στὸ δέντρο. Ἔτσι δημιουργήθηκε μιὰ κατάσταση ποὺ δὲν τὴν εἶχα ὑπολογίσει καὶ ποὺ ἔπρεπε νὰ τὴν χειριστῶ πολὺ προσεκτικὰ. Τὸ κλαδί ποὺ μοῦ εἶχε δώσει ἀναπαυτικὸ κάθισμα ὅσο ἔφεγγε, δὲν εἶταν κατάλληλο γιὰ πολλὲς μετακινήσεις τώρα ποὺ εἶχε νυχτώσει. Θὰ μπορούσα βέβαια νὰ πυροβολήσω στὸν ἀέρα γιὰ νὰ τὴ φοβερίσω ὥς-

τόσο δὲν τὸ ἔκανα γιατί ἤξερα τί τράβηξα μιὰ φορὰ ὅταν θέλησα νὰ φοβερίσω μιὰ τίγρη ἀπὸ τόσο μικρὴ ἀπόσταση. Καὶ ξεχωριστὰ ἀπ' αὐτὰ ἔστω κι' ἂν ἡ τίγρη δὲν ὀρμούσε ἀπάνω μου ὁ κόπος θὰ πηγαινε χαμένος.

Ἦξερα πὼς ἡ τίγρη δὲ θὰ πηδοῦσε γιατί θὰ ἔπεφτε. Δὲν χρειάζοταν ὅμως νὰ πηδήσει γιατί μποροῦσε πολὺ εὐκόλα νὰ με φτάσει ἂν σηκωνόταν στὰ πισινὰ της πόδια. Σήκωσα τὸ τουφέκι ἀπὸ τὰ γόνατά μου, τὸ ἀναποδογύρισα κι' ἔσπρωξα τὴν κάννη μου ἀνάμεσα στὸ ἄριστερό μου χέρι καὶ τὸ πλευρό. Συγχρόνως κατέβασα τὸ στόμιο τοῦ ὅπλου μου καὶ ἔβγαλα τὸν κλοῖδ ἀσφαλείας. Αὐτὴ μου τὴν κίνηση τὴν ὑποδέχτηκε ἕνα δυνατό μούγκρισμα, τὸ πῶς δυνατό πὺν εἶχε βγάλει ἡ τίγρη ὡς ἐκείνη τὴν ὥρα. Ἄν προσπαθοῦσε τότε νὰ με φτάσει, θὰ συναντοῦσε πρῶτα τὸ ὅπλο μου πὺν τὸ κρατοῦσα γερά. Κι' ἂν ἀκόμη δὲν κατόρθωνα νὰ τὴ σκοτώσω, ἡ σύγκριση πὺν θὰ πάθαινε ἀπὸ τὸν πυροβολισμό μου θὰ μοῦ ἔδινε τὴν εὐκαιρία νὰ σκαρφαλώσω ψηλότερα πάνω στὸ δέντρο. Ἡ ὥρα περνοῦσε πολὺ ἀργὰ καὶ ὅπως φαίνεται ἡ τίγρη ἀφοῦ βαρέθηκε νὰ περιμένει, νὰ πηγαινοέρχεται στὴ λοφοπλαγιά καὶ νὰ μουγκρίζει, πῆδηξε ἕνα μικρὸ φαράγγι πὺν βρισκόταν πρὸς τ' ἄριστερά μου καὶ λίγα λεπτά ἀργότερα τὴν ἄκουσα πὺν κρατσάνιζε ἕνα κόκκαλο τοῦ σκοτωμένου ζώου. Ἐπιτέλους μποροῦσα νὰ ἀλλάξω θέση. Οἱ μόνοι ἦχοι πὺν ἄκουσα ὅλη τὴ νύχτα ἔρχονταν ἀπὸ τὸ μέρος πὺν βρισκόταν τὸ σκοτωμένο ζῶο.

Μόλις πὺν εἶχε ἀνατείλει ὁ ἥλιος καὶ στὴν κοιλάδα βασιλεῦσε ἀκόμα βαθὺ σκοτάδι, ὅταν ἄκουσα τὸ σύνθημα τῶν συντρόφων μου κι' ἀμέσως ὕστερα εἶδα τὴν τίγρη νὰ φεύγει γρήγορα, καὶ νὰ περνᾷ στὸ λόφο ἄριστερά μου σχεδὸν καλπάζοντας. Μὲ τὸ λίγο φῶς καὶ μὲ τὰ κουρασμένα μου μάτια δὲν εἶταν εὐκόλο νὰ σημαδέψω. Ὡστόσο τὸ ἐπιχείρησα καὶ μὲ μεγάλη μου ἱκανοποίηση εἶδα πὺς ἡ σφαῖρα μου εἶχε φτάσει στὸν προορισμό της. Ἡ τίγρη γύρισε μ' ἕνα φοβερὸ μούγκρισμα καὶ ἐρχόταν ἴσια κατὰ τὸ δέντρο μου τὴν ὥρα πὺν ἔτοιμαζόταν νὰ πηδήξει πυροβόλησα γιὰ δεύτερη φορὰ. Γιὰ μεγάλη μου τύχη ἡ σφαῖρα καρφώθηκε στὸ στήθος της. Μὲ τὸ χτύπημα τῆς σφαίρας ἔχασε τὸ πῆδημά της καὶ χτύπησε στὸ δέντρο, λίγο κάτω ἀπὸ μένα. Βρίσκοντας ἀντίσταση πῆδησε πίσω καὶ ἄρχισε νὰ κατρακυλάει μὲ τὸ κεφάλι κάτω, στὴν κοιλάδα, ὥσπου σταμάτησε σὲ μιὰ μικρὴ λιμνούλα. Ὑστερὰ βγήκε μὲ δυσκολία ἀπὸ τὸ νερὸ πὺν εἶχε κοκκινίσει ἀπὸ τὸ αἷμα της καὶ παραπατώντας, προχώρησε ἀργὰ πρὸς τὴν κοιλάδα καὶ χάθηκε.

Ὅλο μου τὸ σῶμα εἶταν μουδιασμένο ὕστερα ἀπὸ 15 ὥρες πὺν εἶχα καθίσει μαζεμένος πάνω στὸ κλαδὶ τοῦ δέντρου. Κατέβηκα τὰ ροῦχα μου εἶταν λερωμένα ἀπὸ τὸ αἷμα πὺν εἶχε ἀφίσει στὸ δέν-

τρο ἡ τίγρη. Ἐτριψα τὰ μουδιασμένα μου μέλη κι' ἔτρεξα πίσω της. Δὲν εἶχε προχωρήσει πολὺ τὴ βρήκα νεκρὴ μέσα σ' ἕνα ποταμάκι, στὰ πόδια ἑνὸς βράχου.

Ἀντίθετα μὲ τίς διαταγές μου οἱ ἄντρες πὺν βρίσκονταν συγκεντρωμένοι στὸ ὕψωμα, ὅταν ἄκουσαν τὸν πυροβολισμό μου καὶ τὸ μούγκρισμα τῆς τίγρης ὕστερα ἀπὸ τὸ δεύτερο χτύπημα, ἦρθαν ὅλοι μαζί στὸ λόφο. Ὅταν φτάσανε στὸ αἵματοβαμμένο δέντρο καὶ εἶδανε στίς ρίζες του τὸ καπέλλο μου, πολὺ δίκαια συμπεράνανε πὺς μὲ εἶχε ξεκάνει τὸ θηρίο. Ἄκουσα τίς φωνές τους καὶ τοὺς ἀπήντησα. Γρήγορα τρέξανε πρὸς τὴν κοιλάδα καὶ ὅταν εἶδαν τὰ ροῦχα μου τρόμαξαν πολὺ. Νόμισαν πὺς εἶμουν πληγωμένος. Ὅταν τοὺς βεβαίωσα πὺς δὲν εἶχα πάθει τίποτα ἡσυχάσανε. Σὲ λίγο εἶχαν περιτριγυρίσει ὅλοι τὴν τίγρη. Κόψαμε ἕνα γερὸ δεντροῦκι, δέσαμε πάνω του μὲ περιπλοκάδες τὸ νεκρὸ ζῶο καὶ μὲ χαρούμενες φωνές τὸ μεταφέραμε στὸ χωριό.

Συνεχίζοντας τὴ σειρά μας

« ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ »

στὸ ἐρχόμενο τεῦχος τῆς « Ἐκλογῆς » θὰ δημοσιεύσουμε τὴν πέμπτη σειρά μὲ τὰ ἀκόλουθα θέματα :

Δ. ΠΑΠΑΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ : « Ἑλληνικὴ Ἐμπορικὴ Ναυτιλία »
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΙΔΗ : « Ἀπόδημος Ἑλλητισμός »

Τὰ ἄρθρα πὺν δημοσιεύονται στὴν « Ἐκλογὴ » μὲ τὴν ἄδεια τῶν δικαιούχων, ἐκφράζουν τίς προσωπικὲς καὶ ἐπεύθυνες ἀπόψεις τῶν συγγραφέων. Ἀπαγορεύεται ἡ ἀναδημοσίευση κάθε ἄρθρου ἢ εἰκόνας χωρὶς τὴν ἄδεια τῶν συγγραφέων καὶ τῶν ἐκδοτῶν.

Ποτέ δὲν εἶναι ὥρην νωρίς

♦ Στὰ 14 χρόνια του ὁ Πίτι ὁ νεώτερος, ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους πολιτικούς τῆς Ἀγγλίας (1759 - 1806), ἔγραψε μιὰ τραγωδία μὲ πολιτικὸ περιεχόμενο. Ὁ Σίλλερ καὶ ὁ Πόπ εἶχαν καὶ αὐτοὶ ἀρχίσει νὰ γράφουνε στίχους ἀπὸ τὰ δεκατέσσερα.

♦ Στὰ 15 ὁ Γκρότιους ἔβγαλε τὴν ἐγκυκλοπαίδειά του καὶ ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ παρουσίασε ἕνα ποίημά του στὴ Γαλλικὴ Ἀκαδημία.

♦ Στὰ 16 ὁ Ἀλῆ Χάντ, ἄγγλος ποιητὴς (1784 - 1859), εἶχε γράψει κιόλας πολλοὺς στίχους. Ὁ Βάκων εἶχε δείξει τίς πλάνες τῆς Ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας καὶ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος εἶταν στρατηγὸς στὶς στρατιές τοῦ πατέρα του.

♦ Στὰ 17 ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος εἶχε ἤδη τὴ θέση του στὴν αὐλὴ τοῦ Λορέντζο τῶν Μεδίκων. Ὁ Μότσαρτ εἶχε αἰχμαλωτίσει τὴ Γερμανικὴ Αὐλὴ. Ὁ Σατωβριάνδος εἶχε ἐπιτύχει τὸ διορισμὸ του καὶ ὁ Γαλιλαῖος εἶχε πλησιάσει τὸ μυστικὸ τῶν κραδασμῶν τῆς αἰωρούμενης λυχνίας στὴ Μητρόπολη τῆς Πίζα.

♦ Στὰ 18 ὁ Κάρολος Σπάοτςιου (1834 - 1892) εἶταν φημισμένος ἱεροκέρυκα. Ὁ Τζέβινγκλι εἶταν βαδὺς μελετητὴς τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ ἡ Ζὰν ντ' Ἀρκ οδηγοῦσε τὸ Γαλλικὸ στρατό.

♦ Στὰ 19 ὁ Μπάχ ἔπαιξε ὄργανο στὸ Ἀρσενάλ. Ὁ Γεώργιος Οὐάσινγκτον εἶταν ἐπιθεωρητὴς καὶ ὁ Στέφενσον συνέλαβε τὴ μορφή τῆς ἀτμομηχανῆς.

♦ Στὰ 20 ὁ Οὐάλλας ἀντιτάχθηκε στὶς ἀνθαιρέσεις τοῦ Ἐδουάρδου Α' καὶ ὁ Οὐάσιγκτον Ἰρβινγκ εἶχε γίρει διάσημος συγγραφέας.

♦ Στὰ 21 ὁ Μπετόζεν εἶχε γίρει γνωστὸς στὸ μουσικὸ κόσμον· ὁ Οὐίλνερφορς εἶταν μέλος τοῦ κοινοβουλίου καὶ ὁ Ματσίνι, Ἰταλὸς πατριώτης ποὺ ἀγωνίστηκε γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς πατρίδας του (1805 - 1872), εἶχε γράψει ἕνα μεγάλο πολιτικὸ δοκίμιο.

♦ Στὰ 22 ὁ Ἀλφρέδος ὁ Μέγας εἶχε ἀρχίσει τὴν πολιτικὴ του σταδιοδρομία. Ὁ Ροσσίνι δὲν εἶχε τὸ ταῖρι του στὸ βασιλεῖο τῆς μουσικῆς καὶ ὁ Σίλλερ εἶχε γράψει τὸ ἔργο του «Ὁ Ἀησιῆς».

♦ Στὰ 23 ὁ Μπράουνινγκ εἶχε γράψει τὸν «Παράκελσο» καὶ ὁ Καίσαρ εἶχε παρασημοφορηθῇ γιὰ τὴ δράση τοῦ στὸ πεδίο τῆς μάχης.

♦ Στὰ 24 ὁ Λάντε εἶχε διακριθῇ σὰ στρατιώτης καὶ σὰν ποιητὴς. Ὁ Ράσκυ εἶχε γράψει τὸ δοκίμιο «Σύγχρονος ζωγράφος» καὶ ὁ Μπέρνιερ εἶχε μελετοῦς τὸ νόμο τῆς βαρύτητας.

♦ Στὰ 25 ὁ Τζὼν Κήτς εἶχε τελειώσει τὸ ποιητικὸ του ἔργο καὶ ἐπιδίωξε τὸ θάνατό του. Ὁ Χούσιος ἀναστάτωνε τὴ θρησκευτικὴ πίστη τοῦ κόσμου. Ὁ Κόλεριντζ εἶχε γράψει τὸ ποίημα «Παλῆς νύχτας» καὶ ὁ Σάουθνυ ἔγραψε τόμους δλόκληρους ἀπὸ στίχους.

ΠΟΤΕ ΣΑΣ ΑΦΙΝΟΥΝ ΤΑ ΝΕΙΑΤΑ

(Ἀπὸ τὸ «News Chronicle»)

Ἀ ν κρίνουμε ἀπὸ μιὰ ψηφοφορία ποὺ ἔγινε στὴν Ἀγγλία καὶ στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες, ἡ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα : «Πότε τὰ νειάτα ἐγκαταλείπουν τὸν ἄνθρωπο» ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ποιὸς εἰστε, ποῦ ζῆτε καὶ πόσα χρήματα ἔχετε στὴν τσέπη σας. Σύμφωνα μὲ τὴν ἀγγλικὴ ψηφοφορία οἱ ἀπαντήσεις στὸ σχετικὸ ἐρώτημα εἶναι οἱ ἀκόλουθες :

Τὰ 9^ο , εἶπαν πὼς ὥσπερ ἀπὸ τὰ 40

Τὰ 24^ο , ἔβαλαν ἀρχὴ πρὶν ἀπὸ τὰ 40

Τὰ 33^ο , στὰ 41 μὲ 49

Τὰ 25^ο , στὰ 50

Τὰ 6^ο , ἀπὸ τὰ 50 καὶ ἀπάνω

Καὶ οἱ ἐπιφυλακτικοί, ἕνα 3^ο , λέει :

«ἐξαργύται».

Τὸ καταπληκτικὸ εἶταν πὼς οἱ ἀπαντήσεις τῶν γυναικῶν πάντα δείχνανε διαφορὰ ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν. Ἡ ψηφοφορία δὲν ἐπιβεβαίωσε τοὺς κυνικούς ποὺ κατηγοροῦν τίς γυναῖκες πὼς θέλουν νὰ παρατείνουν ἀόριστα τὴν νεότητά τους.

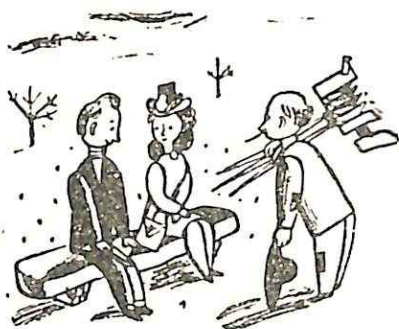
Σὲ κάθε ἡλικία ὑπάρχουν οἱ ἀπόλυτοι ποὺ πιστεύουν πὼς τὰ γεράματα ἀρχίζουν πρὶν ἀπὸ τὰ 35 κιόλας καὶ οἱ αἰσιόδοξοι ποὺ βάζουν τὴν ἀρχὴ τους στὰ 60 καὶ ἀκόμη πιὸ πέρα.

Ὅστόσο, ἄντρες καὶ γυναῖκες κάτω ἀπὸ τὰ 30 λογαριάζουν συνήθως πὼς τὰ γεράματα ἀρχίζουν ἀπὸ τὰ 40. Ἡ πλειοψηφία τῶν πενηντάρηδων — ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν — πιστεύει πὼς πρέπει νὰ φτάσει κανεὶς τοὐλάχιστον στὰ 45 γιὰ νὰ μπεῖ ὥστερα στὴ μέση ἡλικία. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς, ἕνα 35^ο , μεταθέτουν τὴν ἀρχὴ τῆς ὥριμης ἡλικίας στὰ 50 καὶ περισσότερο. Ἀπὸ τοὺς πλουσίους μόνον ἕνας στοὺς πέντε πιστεύει πὼς ἕνας ἄνθρωπος θεωρεῖται ἡλικιωμένος ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ ἔφτασε στὰ 40. Ἀντίθετα σὲ ἐργαζόμενες τάξεις, τὰ 37^ο πιστεύουν πὼς ἕνας σαραντάρης εἶναι ἤδη μεσόκοπος.

Μιὰ σύγκριση μὲ τίς Ἠνωμένες Πολιτεῖες, δείχνει πὼς στὴν Ἀγγλία βάζουν τὴν ἀρχὴ τῆς μέσης ἡλικίας πολὺ ἀργότερα παρὰ στὴν Ἀμερικὴ.

Ἡ πλειονότητα τῶν Ἀμερικανῶν 53^ο , λέει πὼς τὰ γεράματα ἀρχίζουν ἀπὸ τὰ 40 καὶ πάνω. Στὴν Ἀγγλία μόνο 33^ο συμφωνοῦν.

«Βρετανικὸ Ἰνστιτοῦτο Κοινῆς Γνώμης»

Ίστορία δίχως λόγια.

(Από το «Die Weltwoche» της Ζυρίχης)